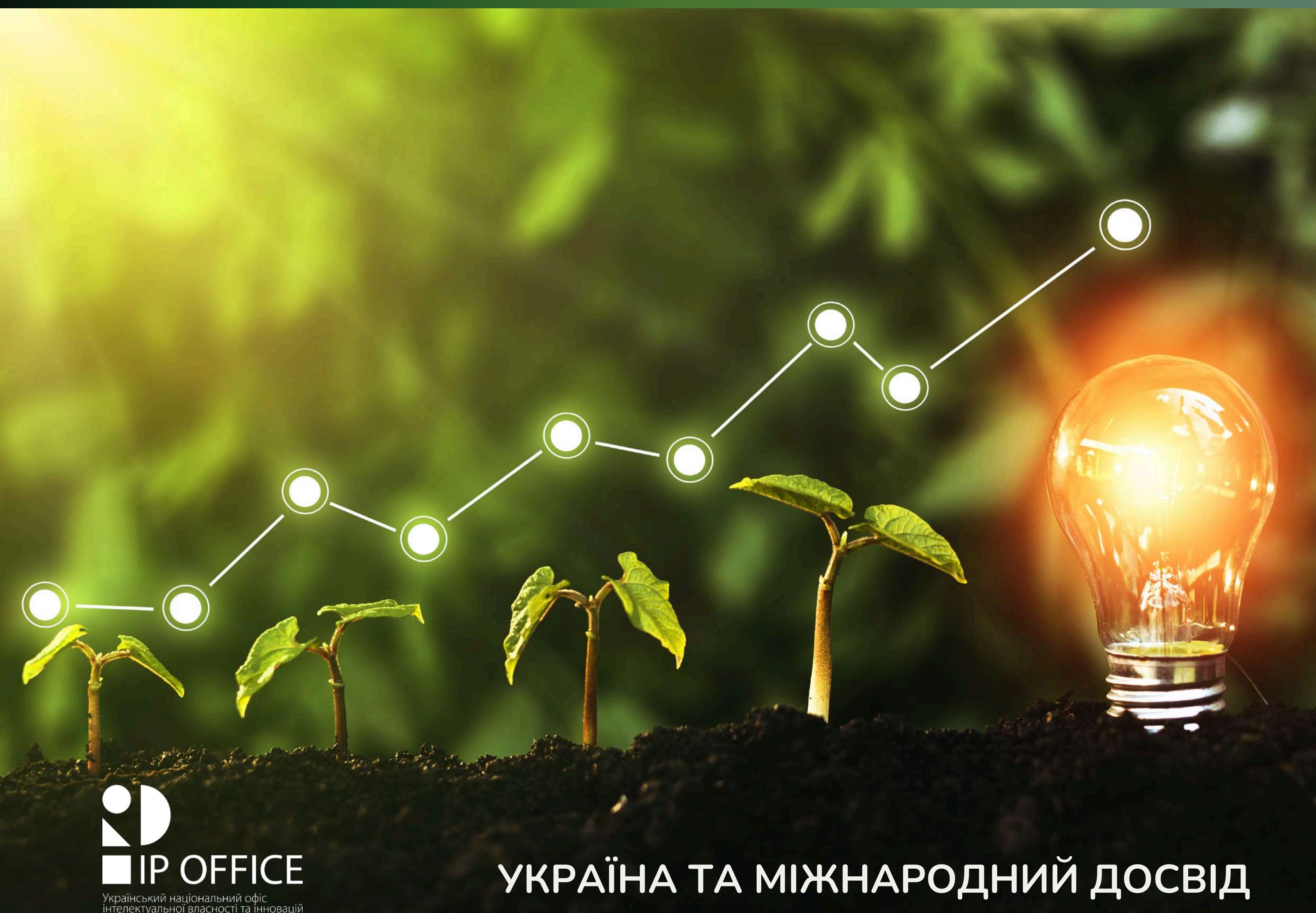

Державна організація
«Український національний офіс
інтелектуальної власності та інновацій»

ЗЕЛЕНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ІННОВАЦІЇ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Цей матеріал поширюється на умовах ліцензії Creative Commons. Атрибуція 4.0.

Користувач має право відтворювати, поширювати, адаптувати, перекладати та публічно виконувати контент цієї публікації, зокрема для комерційних цілей, без явно вираженої згоди, за умови посилання на УКРНОІВІ як на джерело інформації та чіткої вказівки на те, що оригінальний контент зазнав змін.

Пропонований текст цитування джерела: «Зелені технології, інновації та інтелектуальна власність. Київ. УКРНОІВІ. 2024».

На адаптованій версії/перекладі/похідних творах не дозволяється проставляти офіційну емблему або логотип УКРНОІВІ, якщо тільки ці документи не були затверджені та перевірені на достовірність Організацією.

За дозволом необхідно звертатися до УКРНОІВІ через веб-сайт Організації. Будь-який похідний матеріал повинен містити наступне правове застереження: «УКРНОІВІ не несе будь-якої відповідальності за зміну або переклад оригінального контенту». Якщо контент, що публікується УКРНОІВІ, наприклад зображення, діаграми, торговельні марки або логотипи, належать третій особі, то вся відповідальність за отримання дозволу власника прав на цей контент належить користувачеві.

Примірник згаданої ліцензії розміщено за адресою <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Згадка тих чи інших компаній або продуктів, виготовлених певними виробниками, не означає, що УКРНОІВІ підтримує або рекомендує їх чи віддає їм перевагу над іншими аналогічними компаніями або продуктами, які не названі в публікації.

© УКРНОІВІ, 2024

Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»

01601, Україна, м. Київ, вул. Дмитра Годзенка, 1

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0. License.

The user is authorised to reproduce, share, adapt, translate and publicly perform this publication, including for commercial purposes, without explicit permission, provided that the content is accompanied by an acknowledgement that UANIPIO is the source and that it is clearly indicated if changes have been made to the original content.

Suggested citation: «Green Technologies, Innovations and Intellectual Property. Kyiv. UANIPIO. 2024».

Adaptations/translations/derivatives should not bear any official emblem or logo, unless they have been approved and validated by UANIPIO.

Please contact us via the UANIPIO website to obtain permission. For any derivative work, please include the following disclaimer: «The UANIPIO assumes no liability or responsibility with regard to the transformation or translation of the original content». When content published by UANIPIO, such as images, graphics, trademarks or logos, is attributed to a third party, the user of such content is solely responsible for clearing the rights with the right holder(s).

To view a copy of this license, please visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

The mention of specific companies or products of manufacturers does not imply that they are endorsed or recommended by UANIPIO in preference to others of a similar nature that are not mentioned.

© UANIPIO, 2024

State Organization «Ukrainian National Office for Intellectual Property and Innovation»

01601, Ukraine, Kyiv, 1 Dmytro Hodzenko Str.

ЗМІСТ / Contents

Передмова / Foreword

Подяка / Acknowledgments

Резюме / Executive summary

Розділ 1 / Chapter 1

Вступ / Introduction

13

Розділ 2 / Chapter 2

Міжнародні угоди щодо зміни клімату, сталого розвитку та впровадження зелених технологій / International agreements on climate change, sustainable development and the introduction of green technologies

14

Розділ 3 / Chapter 3

Зелені технології: поняття та класифікація / Green technologies: concept and classification

32

Розділ 4 / Chapter 4

Стандартизація у сфері зелених технологій / Standardization in the field of green technologies

44

Розділ 5 / Chapter 5

Роль ІВ у сфері зелених технологій / The role of IP in the field of green technologies

54

Розділ 6 / Chapter 6

Сертифікаційні знаки у сфері зелених технологій / Certification marks in the field of green technologies

70

Розділ 7 / Chapter 7

Програми прискореної експертизи патентних заявок у сфері зелених технологій / Programs for accelerated examination of patent applications in the field of green technologies

79

Розділ 8 / Chapter 8

Управління ІВ у сфері зелених технологій / Management IP in the field of green technologies

89

Розділ 9 / Chapter 9

Рекомендації для ІВ офісів у впровадженні екологічних програм / Recommendations for IP offices in implementing environmental programs

97

Джерела / Reference

105

Людство пройшло у своєму ставленні до інновацій довгий шлях – від відсутності будь-якої рефлексії до послідовної орієнтації на сталий розвиток. Й сьогодні вже можна стверджувати, що технологічна еволюція, на відміну від технічної, не обов'язково тягне за собою екологічні втрати та негативно впливає на навколишній світ. Саме технології та інновації відіграють ключову роль у вирішенні проблеми скорочення обсягів викидів парникових газів. Нинішня стадія еволюції, що є певною мірою ідеальною для нашого часу, знайшла вираження в понятті «сталіх інновацій». Цей різновид характеризує комплексний підхід, адже такі інновації покликані одночасно відповідати на три типи викликів (triple bottom line): економічні, екологічні та соціальні. Звичайно, вони впроваджуються здебільшого в локальних масштабах – очікувано, в найбільш розвинутих країнах. Водночас потенціал глобального поширення цих ідей не викликає сумніву.

Так, все більш актуальною стає екологічна свідомість. Відтак, на порядку денному стоять технології зниження споживання енергії, переходу на електротранспорт, ефективного використання ресурсів та матеріалів. Розвиваються великі міста та маленькі містечка й села. Особливо, коли мова йде про густонаселені території. Адже прогнозується, що до 2050 року майже 70% населення світу проживатиме в урбанізованій місцевості. Тому актуальними є екологічні методи та принципи зеленого будівництва – як складова глобальної боротьби проти зміни клімату та захисту навколишнього середовища. Й цілком логічним є тренд, за яким підприємці облаштовують на дахах будівель сонячні панелі, а споживачі все більше розглядають використання альтернативних джерел енергії. Можна подивитися на Канаду як країну, що найбільш масово та послідовно дотримується вимог екологічного будівництва. Отже, зелені технології у будівництві є важливим кроком у створенні здорового та стійкого середовища для проживання та промисловості.

Humanity has come a long way in its attitude to innovation — from a lack of reflection to a consistent focus on sustainable development. And today we can say that technological evolution, unlike technical, does not necessarily cause ecological losses or harm the environment. It is technologies and innovations that play a key role in addressing the issue of reducing greenhouse gas emissions. The current stage of evolution, which is to some extent ideal for our time, is reflected in the concept of "sustainable innovation". This type of innovation is characterised by a comprehensive approach, because such innovations are designed to simultaneously address three types of challenges (triple bottom line): economic, environmental and social. Of course, they are mostly implemented at the local scale – as expected in the most developed countries. At the same time, the potential for the global spread of these ideas is undeniable.

Environmental awareness is becoming increasingly important. As a result, technologies aimed at reducing energy consumption, switching to electric transport and using resources and materials more efficiently are now on the agenda. Big cities and small towns and villages are developing. Especially in densely populated areas. It is predicted that by 2050, almost 70% of the world's population will live in urban areas. This makes environmentally friendly methods and principles of green building relevant as part of the global fight against climate change and environmental protection. And it is quite logical that entrepreneurs are installing solar panels on the roofs of buildings, and consumers are increasingly considering the use of alternative energy sources. Canada can be seen as the country that most widely and consistently adheres to the requirements of eco-friendly building. Thus, green technologies in construction are an important step towards creating a healthy and sustainable environment for livelihoods and industry.

У свою чергу, говорячи про перспективи підвищення темпів рекуперації відходів, наприклад, за допомогою нових технологій сортування, використання роботів та оптичних сканерів тощо, також отримуємо можливості впливу на скорочення викидів парникових газів. Адже до 2050 року світ очікує подвоєння обсягу використовуваних матеріалів. Й тому корисним може бути досвід Данії та інших країн, що відмовляються від методу спалювання відходів через його неефективність та високі обсяги викидів.

В цілому, якщо говорити про стратегії, доцільно спиратися на досвід Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Канади, Японії, Південної Кореї, Сінгапуру, Європейського Союзу, які взяли на себе роль першопрохідців практично в усьому, що стосується сучасного бачення інновацій. Наприклад, в ЄС це відобразилося в концепції подвійного (зеленого й цифрового) переходу, згідно з яким еко- та технологічні інновації мають підсилювати одне одного й поступово вести ЄС до вуглецевої нейтральності, повне досягнення якої заплановане на 2050 рік.

Джерелом нових можливостей, що надають зелені інновації, є національні інноваційні екосистеми. Однак відомо, що в основі налагодженої екосистеми інновацій лежить ефективна система інтелектуальної власності, яка покликана стимулювати інноваційну діяльність та сприяти виходу технологій як на національні, так і глобальні ринки. Відтак, говорити про зелені інновації та технології неможливо у відриві від інтелектуальної власності. Оскільки одним із головних факторів поширення сталих інновацій є трансфер технологій і захист прав інтелектуальної власності. Чим вища культура інтелектуальної власності в суспільстві – тим більше стимулів для креативності та справедливої конкуренції під час реалізації цілей сталого розвитку. Адже тільки завдяки людській винахідливості можна буде розробити нові рішення, які серед іншого допоможуть викоринити бідність, підвищити стійкість агросектору та гарантувати продовольчу безпеку, боротися з хворобами, поліпшити освіту, захистити довкілля та прискорити перехід до низьковуглецевої економіки.

Тим більше, що наявні дослідження доводять позитивний взаємозв'язок між захистом інтелектуальної власності та ступенем інноваційності в компаніях – особливо це стосується країн із рівнем розвитку вище за середній. Тож транснаціональні корпорації, які активно залучають передові рішення, й іноземні інвестори при виборі локацій для розширення та вливань капіталу надають перевагу країнам із гнучким законодавством у сфері інтелектуальної власності. Адже саме там створено найсприятливіші умови для досліджень, розробок і трансферу технологій, що йдуть пліч-о-пліч зі зростанням прибутків.

Discussing the prospects for increasing the rate of waste recovery, for example through new sorting technologies, the use of robots and optical scanners, etc., also opens up opportunities for reducing greenhouse gas emissions. After all, the world is expected to double its material consumption by 2050. That is why the experience of Denmark and other countries that have abandoned the method of waste incineration due to its inefficiency and high emission levels can be beneficial.

Overall, when discussing strategies, it is appropriate to rely on the experience of the United States of America, the United Kingdom, Canada, Japan, South Korea, Singapore, and the European Union, which have taken on the role of pioneers in almost everything related to modern views on innovation. For instance, in the EU, this is reflected in the concept of a dual (environmental and digital) transition, according to which eco- and technological innovations are meant to reinforce each other and gradually lead the EU towards carbon neutrality, with full achievement planned for 2050.

National innovation ecosystems are a source of new green innovation opportunities. However, it is well known that a well-established innovation ecosystem is based on an effective intellectual property system that is designed to stimulate innovation and facilitate the entry of technologies into both national and global markets. Therefore, it is impossible to talk about green innovations and technologies in isolation from intellectual property. Technology transfer and the protection of intellectual property rights are key factors in the spread of sustainable innovations. The higher the culture of intellectual property in society, the more incentives there are for creativity and fair competition in the implementation of sustainable development goals. After all, it is only through human ingenuity that new solutions can be developed to help eradicate poverty, make agriculture more resilient and ensure food security, fight disease, improve education, protect the environment and accelerate the transition to a low-carbon economy.

Moreover, existing studies show a positive correlation between intellectual property protection and the level of innovation in companies, especially in countries with above-average development levels. Therefore, transnational corporations, which actively engage in cutting-edge solutions, and foreign investors, when choosing locations for expansion and capital infusion, prefer countries with flexible intellectual property legislation. Indeed, it is in these locations that the most favourable conditions for research, development, and technology transfer are created, which go hand in hand with profit growth.

Зелені інновації не рідко зароджуються у стартапах й потім виходять у широке виробництво. Вони можуть бути у будь-яких сферах економіки. Й у світі все більше недержавних суб'єктів, включаючи приватний сектор, наукові й освітні установи, й громадянське суспільство в цілому, поряд з урядами, роблять невпинні зусилля з втілення у життя принципів, спрямованих на захист навколишнього світу.

Отже, інновації – це, безперечно, шлях до суспільства, що процвітає. Проте еволюція поглядів на впровадження новітніх технологій привела нас до того, що справжню користь у довгостроковій перспективі приносять інновації, орієнтовані на відповідальне ставлення до довкілля. У результаті технологічний прогрес має бути узгоджений із цілями сталого розвитку та безпечний для довкілля. Це – завдання, від виконання якого залежить світове майбутнє. Технології та інновації сприяють змінам не лише в національних, але й в глобальних масштабах. Вони дозволяють змінювати системи – і не лише в розвинених країнах, а й в країнах, що розвиваються. Цифрові технології, проектування міст замкнутого циклу та «розумних» міст, розвиток регенеративного сільського господарства та агротехнологій, кліматичні технології та декарбонізація промислових виробництв – сприяють удосконаленню поточних практик.

Українці також роблять суттєвий внесок як у сталий розвиток, так і в поширення циркулярної економіки. Однак для країни, яка воює за перемогу та вимушена буде не просто розбудувати сталу економіку, але долати нищівні наслідки війни, це завдання ускладнюється в рази. Тому маємо об'єднувати зусилля в усіх напрямках й працювати разом на наше виборюване героїчними зусиллями українського народу за підтримки міжнародної спільноти майбутнє – стале та екологічно безпечне.

Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій активно долучається до цих процесів. Крім надання всебічної підтримки екологічним винаходам ми проводимо актуальні просвітницькі кампанії. Прикладом може бути розпочата навесні 2024 року кампанія «Творчі екоініціативи: як ідеї змінюють звичайний світ». З метою поширення знань про вплив інновацій, технологій та інтелектуальної власності на розбудову сталого й екологічно безпечного майбутнього представляємо вашій увазі дану публікацію.

Олена ОРЛЮК,

Директорка Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», докторка юридичних наук, академічня Національної академії правових наук України, професорка кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Green innovations often originate in startups and then move into large-scale production. They can be in any sector of the economy. Worldwide, a growing number of non-governmental organisations, including the private sector, academic and educational institutions and civil society, are working alongside governments to implement environmental principles.

Innovations are the path to a thriving society. However, the evolution of perspectives on the introduction of the latest technologies has led us to the conclusion that the real benefits in the long term come from innovations that focus on a responsible attitude towards the environment. As a result, technological progress must be aligned with sustainable development goals and be safe for the environment. This is a task that is crucial for the global future. Technology and innovation drive change not only on a national but also on a global scale. They allow us to change systems - not only in developed countries but also in developing ones. Digital technologies, the design of closed-loop cities and smart cities, the development of regenerative agriculture and agro-technologies, climate technologies, and the decarbonisation of industrial production are all contributing to the improvement of current practices.

Ukrainians are also making significant contributions to both sustainable development and the expansion of the circular economy. However, for a country fighting for victory and having to not only build a sustainable economy, but also overcome the devastating consequences of war, this task is significantly more difficult. That is why we must unite our efforts in all directions and work together for the future that the Ukrainian people, with the support of the international community, are heroically fighting for - a future that is sustainable and environmentally safe.

The Ukrainian National Office for Intellectual Property and Innovations is actively involved in these processes. In addition to providing comprehensive support for eco-inventions, we also conduct relevant awareness campaigns. One example is the campaign "Creative Eco-Initiatives: How Ideas Change the Ordinary World", launched in spring 2024. This publication aims to disseminate knowledge about the impact of innovation, technology and intellectual property on the development of a sustainable and environmentally sound future.

Olena ORLIUK,

Director of the Ukrainian National Office for Intellectual Property and Innovations, Doctor of Law, Academician of the National Academy of legal sciences of Ukraine, Professor of the Department of Intellectual Property and Information Law of the Educational and Scientific Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Інформаційний звіт має на меті значно збагатити розуміння та знання у сфері зелених технологій. На основі огляду новітньої літератури та врахування сучасних глобальних викликів досліджено роль прав інтелектуальної власності у розробці, ефективному впровадженні та успішному поширенні зелених технологій. Пошук ефективних рішень для глобальних викликів, пов'язаних зі зміною клімату та продовольчою безпекою, вимагає спільних зусиль як державного, так і приватного секторів у розвитку та популяризації зелених технологій.

Зелені інновації визначаються як ключовий рушійний фактор для зеленого зростання та розвитку циркулярної, ресурсозберігаючої економіки. Концепція «зеленого» зростання виступає інструментом досягнення Цілей сталого розвитку, а головними постулатами стійкого розвитку є екологічна рівновага, економічний розвиток та соціальна справедливість між поколіннями. Використовуючи технології та науку для створення екологічно чистих послуг та продуктів, поєднуючи наукові знання про навколишнє середовище з багатьма інноваційними рішеннями, «зелені» технології допомагають у вирішенні проблем, пов'язаних зі зміною клімату, пом'якшенні вже існуючого впливу на екосистему, а також сприяють у досягненні Цілей сталого розвитку.

Роль прав інтелектуальної власності визначено статтею 7 Угоди ТРІПС, відповідно до якої охорона та забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності мають сприяти просуванню технологічних інновацій, передачі та розповсюдженню технологій на взаємну користь виробників та користувачів технологічних знань, та у спосіб, що сприяє соціальному та економічному благополуччю, а також балансу прав та обов'язків.

The information report aims to significantly improve understanding and knowledge in the field of green technologies. Based on a review of the latest literature and considering the current global challenges, it examines the role of intellectual property rights in the development, effective implementation, and successful diffusion of green technologies. Finding effective solutions to global challenges such as climate change and food security requires the joint efforts of the public and private sectors in the development and diffusion of green technologies.

Green innovation is defined as a key driver of green growth and the development of a circular, resource-efficient economy. The concept of green growth serves as a tool for achieving Sustainable Development Goals, the main principles of which are ecological balance, economic development and social equity across generations. By using technology and science to create environmentally friendly services and products, and by combining scientific knowledge about the environment with a wide range of innovative solutions, green technologies help to address issues related to climate change, mitigate the existing impacts on the ecosystem, and promote the achievement of the Sustainable Development Goals.

The role of intellectual property rights is defined in Article 7 of the TRIPS Agreement, which provides that the protection and enforcement of intellectual property rights should contribute to the promotion of technological innovation and to the transfer and dissemination of technology, to the mutual advantage of producers and users of technological knowledge and in a manner conducive to social and economic welfare, and to a balance of rights and obligations.

Права інтелектуальної власності виступають важливим інструментом у розвитку зелених інновацій та є невід'ємною частиною добре функціонуючого суспільства. Особливо, активність у сфері патентів є важливим показником інновацій, а уряди відіграють ключову роль у спрямуванні суспільства на шлях екологізації. Причому, в умовах глобальних викликів, таких як зміна клімату, забруднення пластиком та нагромадження відходів, перехід до циркулярної економіки потребує активного стимулювання креативності, винахідництва, патентування та впровадження відповідних технологій.

Права інтелектуальної власності надають інноваторам можливість захищати свої винаходи, що мотивує їх продовжувати дослідження та розробки у галузі зелених технологій. Інвестори вкладають гроші у розробку зелених технологій, знаючи, що вони будуть належно захищені правами інтелектуальної власності. Це збільшує віру в успіх проекту та стимулює інвестиції у цю сферу. Крім того, це допомагає інноваторам контролювати розповсюдження їх технологій, що може сприяти ефективній та структурованій передачі знань та технологій в інші сфери та регіони, а також стимулює розробку екологічно чистих технологій, що може призвести до зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та сприяти збереженню природних ресурсів.

Оксана СТАРОВІТ,

Провідна професіоналка з інтелектуальної власності відділу розвитку інноваційної екосистеми Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»,

Ph.D., асистентка кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Intellectual property rights are an important tool for the development of green innovations and are an integral part of a well-functioning society. In particular, patent activity is an important indicator of innovation, and governments play a key role in guiding society towards environmental sustainability. Moreover, in the context of global challenges such as climate change, plastic pollution, and waste accumulation, the transition to a circular economy requires the active stimulation of creativity, inventiveness, patent protection, and the deployment of relevant technologies.

Intellectual property rights allow innovators to protect their inventions and motivate them to continue research and development in the field of green technologies. Investors put money into the development of green technologies, knowing that it will be securely protected by intellectual property rights. This increases confidence in the success of the project and stimulates investment in the field. It also helps innovators to control the dissemination of their technologies, which can facilitate effective and structured knowledge and technology transfer to other sectors and regions. It also encourages the development of environmentally friendly technologies, which can lead to a reduction in negative environmental impacts and promote the safeguarding of natural resources.

Oksana STAROVIT,

Leading IP professional

Unit of the Innovative Ecosystem Development

State Organization "Ukrainian National Office for Intellectual Property and Innovations"

Ph.D, Assistant Professor at the Department of Intellectual Property and Information Law of the Educational and Scientific Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Подяка

Інформаційний звіт «Зелені технології, інновації та інтелектуальна власність» був розроблений та підготовлений Оксаною Старовіт провідною професіоналкою з інтелектуальної власності відділу розвитку інноваційної екосистеми УКРНОІВІ, Ph.D., асистенткою кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, під керівництвом Кронди Ольги, начальниці Департаменту розвитку інновацій УКРНОІВІ, к.ю.н., доцентки, доцентки кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Репорт готувався за підтримки відділу розвитку інноваційної екосистеми Марини Зенової (к.ю.н.), відділу розвитку мережі центрів підтримки технологій та інновацій (TISC) Анастасії Ярмолук (Ph.D.), Департаменту «Академія інтелектуальної власності» (IP Academy) Ольги Кулініч (д.ю.н., професорка) та відділу економіки та статистики інтелектуальної власності Ванди Ковальської.

Ми вдячні наступним особам та установам за співпрацю, надані рекомендації та зауваження: кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зокрема завідувачу кафедри Анатолію Кодинцю (д.ю.н., професор), Науково-дослідному інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України в особі директора Олександра Дорошенка (к.ю.н., старший дослідник), та Надії Москалюк (д.ю.н., професорка) т.в.о. декана юридичного факультету Західноукраїнського національного університету.

Окрема подяка Всесвітній організації інтелектуальної власності, зокрема онлайн-платформі WIPOGREEN.

Gratitude

The information report "Green Technologies, Innovations, and Intellectual Property" was developed and prepared by Oksana Starovit a leading IP professional of the Unit of the Innovative Ecosystem Development at UANIPIO, Ph.D., Assistant Professor of Intellectual Property and Information Law at the Educational and Scientific Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv, under the leadership of Olga Kronka Head of the Department of Innovation Development at UANIPIO, Ph.D., Associate Professor, Associate Professor at the Department of Intellectual Property and Information Law of the Educational and Scientific Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

The report was prepared with the support of Maryna Zenova, Unit of the Innovative Ecosystem Development, Anastasiia Yarmoliuk (Ph.D.), Technology and Innovation Support Centres (TISC) Network Development Unit, Olga Kulinich (Doctor of Law, Professor), Intellectual Property Academy Department, and Vanda Kovalska, Intellectual Property Economics and Statistics Unit.

We are grateful to the following individuals and institutions for their collaboration, recommendations, and feedback: the Department of Intellectual Property and Information Law at the Educational and Scientific Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv, particularly the Department Head Anatolii Kodynets (Doctor of Law, Professor); the Scientific-Research Institute of Intellectual Property of the National Academy of Law Sciences of Ukraine, represented by the Director Oleksandr Doroshenko (Ph.D., Senior Researcher); and Nadia Moskaliuk (Doctor of Law, Professor), Acting Dean of Law Faculty at the West Ukrainian National University.

Special thanks to the World Intellectual Property Organisation, in particular the WIPO GREEN online platform.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

РКЗК ООН

Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату

ВОІВ

Всесвітня організація інтелектуальної власності

ІРСС

Міжурядова група експертів зі зміни клімату

ЕРО

Європейське патентне відомство

ООН

Організація Об'єднаних Націй

ТЕС

Виконавчий комітет з технологій ООН

СТСН

Центр і мережа кліматичних технологій ООН

С2С

Від колиски до колиски (Cradle to Cradle design)

АМКУ

Антимонопольний комітет України

ГК України

Господарський кодекс України

ЗУ

Закон України

ЄС

Європейський Союз

КМУ

Кабінет Міністрів України

МСП

Малі та середні підприємства

ІВ

Інтелектуальна власність

ПІВ

Права інтелектуальної власності

США

Сполучені Штати Америки

ТМ

Торговельна марка

ЦК України

Цивільний кодекс України

ЦСР

Цілі сталого розвитку

РЕЗЮМЕ

1.1. Аналіз законодавчих актів

У звіті особливу увагу приділено аналізу законодавчих актів, міжнародних конференцій та багатосторонніх екологічних угод, включаючи Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату (1992 р.) і Кіотський протокол (1997 р.), Конференцію з питань сталого розвитку ООН – «РІО+20: Майбутнє якого ми хочемо», де відбулося обговорення питань екологічно чистої, ресурсозберігаючої, зеленої економіки для досягнення сталого розвитку (2012 р.), Цілі сталого розвитку до 2030 року та Паризьку угоду (2015 р.), Європейський зелений курс (2019 р.), Новий план дій з циркулярної економіки (2020 р.) де важливими пунктами обговорення було підкреслено ліцензування майнових прав інтелектуальної власності та передачі технологій, особливо країнам, що розвиваються.

1.2. Виникнення та визначення поняття зелених технологій

Охарактеризовано теоретичні засади виникнення поняття «зелені» технології та окреслено його правову сутність через призму юридичної науки. Запропоновано визначення поняття «зелених» технологій та «зелених» інновацій у національному правовому просторі.

1.3. Класифікація зелених технологій

Міжнародна патентна база PATENTSCOPE створила «Зелений перелік МПК» (IPC Green Inventory). Європейське патентне відомство (EPO) створило схему класифікації технічних характеристик технологій для картографування технологій, які сприяють пом'якшенню наслідків зміни клімату, що полегшує пошук патентних документів, які є основою для майбутніх досліджень та інновацій. На основі аналізу зарубіжних патентних баз запропоновано класифікацію «зелених» технологій в Україні, оскільки вона слугує критерієм для аналізу поточного статусу інвестицій у сфері зелених технологій, їх швидкого пошуку, містить важливі політичні напрямки для обговорення пріоритетів на рівні уряду у розвитку «зелених» технологій, які впливають на скорочення викидів CO₂ та вирішенню проблем зміни клімату.

1.4. Стандартизація у сфері зелених технологій

Підкреслено важливість стандартизації, а саме гармонізації національних стандартів з міжнародними, в тому числі сертифікації та маркування продукції згідно з національними стандартами. Встановлено, що стандарти встановлюють вимоги щодо системи розумного міста, якості повітря та води, небезпечних матеріалів, «зеленого» будівництва та «зеленого» сільського господарства, сталої мобільності, тому їх прийняття впливає на три стадії циклу «зелених» технологій: виробництво, використання та кінцевий термін служби інноваційних продуктів.

1.5. Роль прав інтелектуальної власності у сфері зелених технологій

Режими правової охорони інтелектуальної власності виступають регулятивними механізмами, які сприяють технологічним інноваціям, де особливого значення набуває патентне законодавство. Досліджено, що ефективна патентна охорона сприяє міжнародній передачі «зелених» технологій та встановленню технологічних партнерських зв'язків. Розглянуто особливості набуття охорони прав інтелектуальної власності на «зелені» технології та заходи, які необхідно здійснити для розробки, впровадження та розповсюдження «зелених» технологій. Зазначено, що права інтелектуальної власності є важливим політичним інструментом для стимулювання інновацій, вони дають економічні стимули для розробки нових технологій і сприяють поширенню інновацій та впорядковують відносини, що становлять фундамент укладення договорів на взаємовигідних умовах.

1.6. Правове регулювання сертифікаційних знаків

Виявлено основні підходи до тлумачення поняття сертифікаційного знаку, розглянуто його правове регулювання в інших країнах та зазначено на необхідності створення в Україні спеціального правового режиму сертифікаційних знаків, а також

створення реєстру сертифікаційних знаків. Сертифікаційні знаки у сфері «зелених» технологій відіграють важливу роль, оскільки джерелом походження є технології, що становлять значний суспільний інтерес та екологічним чином впливають на навколишнє середовище. В свою чергу, сертифікаційний знак або знак відповідності (екологічне маркування) надає споживачу певне уявлення щодо якості товарів, стандартів відповідності та екологічної чистоти продукту, що може враховувати всі етапи виробництва товарів чи надання послуг.

1.7. Прискорена експертиза патентних заявок у сфері зелених технологій

Окрему увагу приділено світовим тенденціям розгляду прискореної експертизи патентних заявок у сфері «зелених» технологій, наголошено на важливості створення сприятливих умов для «зелених» інновацій та впровадженню програми прискореної експертизи патентних заявок на «зелені» технології.

1.8. Стратегії управління інтелектуальною власністю у сфері зелених технологій

У звіті вказано особливості стратегій управління інтелектуальною власністю в сфері «зелених» технологій, проаналізовано існуючі моделі обміну «зеленими» технологіями.

1.9. Політика у сфері зелених технологій

Політики можуть ефективно сприяти розвитку та поширенню низьковуглецевих технологій

шляхом створення ефективних ринкових національних систем інновацій.

Розглянуто передумови для формування Національної стратегії «зеленого» зростання до 2030 року, що сприятиме досягненню вуглецевої нейтральності, а також Політики управління інтелектуальною власністю в сфері «зелених» технологій, що стосується досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, які визначені орієнтирами для розроблення проєктів, програмних документів, проєктів нормативно-правових актів для забезпечення збалансування економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

1.10. Рекомендації для ІР офісів у впровадженні екологічних політик і програм

Офіси інтелектуальної власності є ключовими учасниками екологічних інноваційних екосистем, вони здійснюють реєстрацію прав інтелектуальної власності, такі, як патенти та інші права інтелектуальної власності, надають послуги та рекомендації підприємцям, а також публікують статистичні дані та аналіз.

З огляду на те, що перехід до «зеленої» системи швидко стає пріоритетом для урядів у всьому світі, відомства інтелектуальної власності співпрацюють з іншими агенціями для досягнення екологічних цілей. Їхня роль зазвичай включає програму для підтримки екологічних інновацій та ефективного управління ІВ підприємцями, які працюють у цьому просторі.

IPO GREEN – це ініціатива, яка підтримує відомства інтелектуальної власності у впровадженні екологічних політик і програм.

Розділ 1

ВСТУП

Важливість зміцнення національного, наукового та технологічного потенціалу для сталого розвитку є невід'ємною складовою країни для розробки власних інноваційних рішень, наукових досліджень і нових «зелених» технологій та інновацій.

Важливим імперативом XXI століття виступає нагальна необхідність побудови шляху до «зеленого» майбутнього, в основі якого є екологічна стійкість, соціальна відповідальність та сталий розвиток. Вплив зміни клімату та глобальна кліматична криза, COVID-19 стали складними викликами для урядів та суспільства всіх держав світу. Україна крім глобальних викликів, пов'язаних зі зміною клімату та пандемією, отримала найскладніший виклик за роки своєї незалежності – повномасштабну війну, ініційовану росією.

Перебуваючи в умовах воєнного стану з 24 лютого 2022 року, уряд країни разом із суспільством визнає нагальну необхідність пошуку та застосування різних технологічних рішень в оборонній сфері, а також потребу переходу на «зелену» енергетику та впровадження «зелених» технологій для забезпечення безперервного виживання та збереження людського життя та капіталу.

Об'єднання міжнародних інституцій, урядів, компаній, громадян різних країн в підтримці України, єдність нашого народу на шляху до перемоги та відновлення миру приводить до розгляду різних етапів ведення щоденної боротьби та повоєнного відновлення економіки України для її подальшого сталого розвитку, заснованому на інноваціях, новому критичному мисленні, нових креативних ідеях та інноваційних рішеннях. Практичні наслідки цих ідей, активні передача та поширення нових технологій, що з'являються кожен день, діють як поштовх до глобальної стійкості та інтелектуальної власності, спрямованої на «зелене» зростання.

Прийняття нормативних актів створює стимули для впровадження кліматичних інновацій, тому правове регулювання є важливим кроком у розвитку та розповсюдженні «зелених» технологій.

Охорона прав інтелектуальної власності на «зелені» технології в Україні має великий потенціал для покращення інноваційного розвитку та підтримки її шляху до європейської інтеграції. Вона може сприяти створенню сприятливого клімату для іноземних інвестицій та технологічного обміну, а також вибору найкращих практик та інструментів для розвитку власної системи охорони прав інтелектуальної власності.

Зелена технологія є екологічно чистою за своїм визначенням, вона охоплює питання охорони здоров'я, екологічну безпеку, питання енергоефективності, відновлювальні ресурси, вторинну переробку та багато інших питань, охоплюючи широку сферу наукових досліджень.

Впровадження «зелених» технологій може забезпечуватися через законодавство (законодавчі зміни), зв'язки з громадськістю та економіку. Уряд відіграє основну роль у забезпеченні розробки, впровадження та розповсюдження «зелених» технологій, тому виникає необхідність у розробці стратегії та політики щодо «зелених» технологій.

Нині інноваційний розвиток економіки шляхом «зеленого» зростання визначається як один із основних способів повоєнної відбудови України. Використання державним та приватним сектором «зелених» інновацій призводить до покращення стану навколишнього середовища та протидії негативним екологічним та воєнним наслідкам.

За допомогою впровадження «зелених» інновацій фактично створюється ефективний процес виробництва, споживання та утилізації відходів і забруднення. Завдяки інноваційному процесу здійснюється розробка практичних та надійних альтернативних джерел енергії, а саме сонячної, вітрової, гідроенергетики, біогазу та інших.

Отже, використовуючи технології та науку для створення екологічно чистих послуг та продуктів, поєднуючи наукові знання про навколишнє середовище з багатьма інноваційними рішеннями, «зелені» технології допомагають запобігти зміні клімату, пом'якшити вже існуючий вплив та сприяють у досягненні Цілей сталого розвитку.

Розділ 2

МІЖНАРОДНІ УГОДИ

щодо зміни клімату, сталого розвитку та впровадження зелених технологій

Стокгольм 1972 р.

Відповідно до Конференції ООН з проблем навколишнього середовища, яка відбулася в 1972 році в Стокгольмі, було визначено, що «людина є творінням і одночасно творцем свого навколишнього середовища, яке забезпечує її фізичне існування та надає можливість для інтелектуального, морального, соціального і духовного розвитку. В ході еволюції людства та в результаті прискореного розвитку науки і техніки людина придбала здатність перетворювати та змінювати своє навколишнє середовище в небачених масштабах. Обидва аспекти навколишнього середовища людини, як природнього, так і створеного людиною, мають вирішальне значення для її добробуту і для здійснення основних прав людини, включаючи навіть право на саме життя. Збереження та поліпшення якості навколишнього середовища є важливою проблемою, яка впливає на добробут народів і економічний розвиток усіх країн світу; це є виявом волі народів усього світу і обов'язком урядів всіх країн» [1].

Ріо-де-Жанейро 1992 р.

Відповідно до Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку, яка відбулася в червні 1992 р. у Бразилії в м. Ріо-де-Жанейро «Саміт Землі»

та статті 7 «Декларації Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку», визначено, що держави співпрацюють в цілях збереження, захисту і відновлення здорового стану і цілісності екосистеми Землі, а також держави несуть загальну, але різну відповідальність в контексті міжнародних зусиль із забезпечення сталого розвитку навколишнього середовища, технологій і фінансових ресурсів, якими вони володіють.

«Країни повинні розробити національні цілі сталого поводження з відходами та впроваджувати екологічно безпечні технології для забезпечення захисту навколишнього середовища, здоров'я людини та якості життя. Діяльність усіх відомств, що беруть участь у створенні екологічної (природоохоронної) інфраструктури, повинна, за можливості, відображати екосистемний або мегаполісний підхід до населених пунктів і повинна включати моніторинг, прикладні дослідження, розбудову потенціалу, передачу відповідних технологій і технічне співробітництво між різними установами відповідної технології та технічне співробітництво між різними програмними заходами» [2, с. 53].

Визначення ЕСТ

Вперше визначення екологічних чистих технологій (ЕСТ – Environmentally sound technologies) було визначено в Порядку денному XXI, де глава 34 повністю присвячена розробці, впровадженню та адаптації ЕСТ, доступу до екологічних чистих технологій та їх передачі, особливо країнам, що розвиваються.

В Декларації Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку визначено, що «**екологічно чисті (безпечні) технології** – це не просто окремі технології, а загальні системи, які включають ноу-хау, товари, послуги, обладнання, а також організаційні та управлінські процедури. Вони охоплюють: технології захисту навколишнього середовища, технології, що менше забруднюють навколишнє середовище, ресурсозберігаючі технології та технології, спрямовані на переробку відходів і продуктів, технології очищення та раціонального використання ресурсів.

Екологічно чисті технології мають бути сумісними з національно визначеними соціально-економічними, культурними та екологічними пріоритетами. Також необхідний доступ до екологічно безпечних технологій та їх передачі, зокрема для країн, що розвиваються, через заходи, що сприяють технологічному співробітництву і це повинно забезпечувати передачу необхідних технологічних ноу-хау, а також створення економічних, технічних та управлінських можливостей для ефективного використання та подальшого розвитку переданих технологій» [2, с. 305-310].

Передача екологічно безпечних технологій

У главі 34 параграфі 14 зазначено цілі, які необхідно досягти для сприяння доступу та передачі екологічно безпечних технологій, зокрема для країн, що розвиваються, а саме: сприяння доступу до науково-технічної інформації, включаючи інформацію про найсучасніші технології; сприяння та фінансуванню доступу та передачі ЕСТ та відповідного ноу-хау на вигідних умовах, в тому числі пільгових, за взаємною згодою сторін, беручи до уваги охорону та захист прав інтелектуальної власності, а також особливі потреби країн, що розвиваються; підтримувати нарощування ендogenous потенціалу, зокрема в країнах, що розвиваються, щоб вони могли оцінювати, керувати та застосовувати екологічно безпечні технології [2, с. 306].

Вище зазначені формулювання в різних ітераціях знайшли своє відображення в положеннях, що містяться в багатосторонніх екологічних угодах, включаючи Рамкову конвенцію Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (РКЗК ООН) (Стаття 4 п.5, п.7) [3] та Конвенцію про охорону біологічного різноманіття (Стаття 16) [4]. Конвенції містять важливі статті щодо розробки, застосування і розповсюдження, включаючи передачу технологій.

Питання зміни клімату

Вперше проблемні питання глобальної зміни клімату обговорювалися на Міжнародній конференції в м. Женеві у 1979 році. Це сприяло створенню у 1988 році Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК) (Intergovernmental Panel for Climate Change (IPCC)).

Вже у 1990 році експерти підготували оціночний звіт для Другої Всесвітньої конференції з питань зміни клімату, після чого в 1992 році відбулася Конференція ООН для пошуку шляхів щодо спільної діяльності по охороні та захисту навколишнього середовища. На цій конференції була підписана Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (далі РКЗК ООН) [5].

Міжурядова група експертів зі зміни клімату (IPCC) у своєму звіті здійснила класифікацію щодо технологій пов'язаних зі зміною клімату, поділяючи їх на дві категорії: «технології пом'якшення зміни клімату» (Climate Change Mitigation Technology – CCMT) та «технології адаптації до зміни клімату» (Climate Change Adaptation Technology – CCAT), підкресливши, що технології пом'якшення CCMT охоплюють технологічні зміни, які зменшують енергетичні витрати та викиди вуглецю, а технології адаптації CCAT включають технології, які призначені для зменшення шкідливих наслідків, що виникають внаслідок очікуваної зміни клімату, тобто спрямовані на підвищення стійкості до впливу клімату та зменшення вразливості [6].

РКЗК ООН в Україні

Україна ратифікувала РКЗК ООН у 1996 році. Стаття 2 Рамкової конвенції ООН про зміну клімату визначає головну мету Конвенції, яка полягає в нормалізації концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, щоб не перевищувати небезпечний антропогенний вплив на атмосферу. Досягнення відповідного рівня передбачає строки, «необхідні для природної адаптації екосистем до зміни клімату, що дасть можливість не ставити під загрозу виробництво продовольства і сприятиме забезпеченню подальшого економічного розвитку на стійкій основі» [3].

Киотський протокол РКЗК ООН

Наступним значним кроком у спробах вирішити проблему зміни клімату було підписання Киотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату у грудні 1997 році. Україна ратифікувала Киотський протокол РКЗК ООН у 2004 році [7]. В ньому було визначено питання зменшення викидів парникових газів для розвинених країн до рівня меншого на 5% від рівня базового 1990 року протягом 2008-2012 років, а для країн з перехідною економікою, наприклад Україна, обмежити ріст викидів парникових газів на рівні 1990 року.

Стаття 2 п.1 Киотського протоколу РКЗК ООН, визначає необхідність «проведення досліджень, розробки, сприяння широкому використанню та впровадженню нових і відновлюваних видів енергії, технологій поглинання двоокису вуглецю та передових сучасних екологічно безпечних технологій».

Стаття 10 п.с передбачає співпрацю між Країнами учасницями, для досягнення сталого розвитку, а також здійснення необхідних заходів, щоб «сприяти, поширювати та фінансувати, передачу або доступ до екологічно безпечних технологій, ноу-хау, практики та процесів, які мають відношення до зміни клімату, особливо для країн, що розвиваються, включаючи розробку політики і програм ефективної передачі екологічно безпечних технологій, які є власністю держави або надбанням суспільства, а також створення сприятливих умов для розвитку приватного сектора в тому, що стосується сприяння та поширення процесу передачі екологічно безпечних технологій і доступу до них» [7].

Роль прав інтелектуальної власності

В період проведення Конференції в м. Ріо-де-Жанейро під назвою «Саміт землі» в 1992 році – права інтелектуальної власності були ще відносно нерозкритим технічним питанням, обмеженим обговореннями експертів. Це суттєво змінилося у 1994 році з підписанням Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності Світової організації торгівлі (Угода ТРІПС) [8], положення якої мали далекосяжний вплив на багато сфер державної політики, таких як громадське здоров'я, навколишнє середовище та сільське господарство. Роль прав інтелектуальної власності визначено статтею 7 Угоди ТРІПС, відповідно до якої охорона та забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності мають сприяти просуванню технологічних інновацій, передачі та розповсюдженню технологій на взаємну користь виробників та користувачів технологічних знань, та у спосіб, що сприяє соціальному та економічному благополуччю, а також балансу прав та обов'язків [8].

Отже, відбувається активне зростання популярності інновацій в дискурсах та політиці урядів, а також у стратегіях та діловій практиці приватного сектору. Інновації вважаються ключем до економічного зростання та вирішення нагальних глобальних проблем у багатьох сферах, що охоплюють охорону здоров'я, продовольчу безпеку, енергетику та сільське господарство [9, с. 9]. Для досягнення сталого розвитку та його вимірювання «у жовтні 2008 р. ЮНЕП започаткувала ініціативу з аналізу розвитку «зеленої» економіки, реалізації політики підтримки інвестицій у «зелених» секторах та «озеленення» секторів з високим рівнем забруднення («коричневих»). В рамках цієї ініціативи ЮНЕП у березні 2009 р. була опублікована доповідь, яка містила звернення до національних урядів щодо дій, необхідних для економічного відновлення й підвищення сталості світової економіки. А також про необхідність застосування фінансових стимулів для «зелених» секторів, з основним акцентом на відновлення економіки, викорінення бідності, скорочення викидів вуглецю та протидії деградації екосистем» [10, с.151].

Переговори щодо зміни клімату починаючи з 2009 року

Переговори щодо зміни клімату починаючи з 2009 року Після РКЗК ООН і Кіотського протоколу, зокрема тема вирішення проблеми зміни клімату обговорювалася в рамках наступних переговорів: під час Конференції сторін зі зміни клімату у 2009 році була укладена Копенгагенська угода (згідно якої країни визнавали необхідність недопущення потепління більше ніж на 2 градуси Цельсія, розвинені країни подавали цілі зі скорочення викидів парникових газів, в свою чергу країни, що розвиваються національні плани дій скорочення викидів) [11]; Канкунська угода 2010 року (угода містила детальні рішення про поліпшення технологічної співпраці між Північчю та Півднем, угоду про адаптацію до змін клімату в країнах, що розвиваються, та механізм протидії знищенню тропічних лісів) [12], Дурбанська платформа 2011 року (на якій визначалися юридичні аспекти та інструменти щодо управління заходів з мінімізації зміни клімату після 2020 року); Дохійський кліматичний портал 2012 року (було продовжено дію Кіотського протоколу до 2020 р.); Кліматичний саміт у Варшаві 2013 (дебати переважно велись щодо розподілу фінансового тягаря, пов'язаного із захистом клімату) [13]; Лімський заклик до кліматичних дій 2014 (де містяться положення щодо нової міжнародної кліматичної угоди на період пост- 2020 та заходів до 2020 року) [14].

КОНФЕРЕНЦІЯ З ПИТАНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ «РІО+20: МАЙБУТНЄ ЯКОГО МИ ХОЧЕМО»

2012 рік

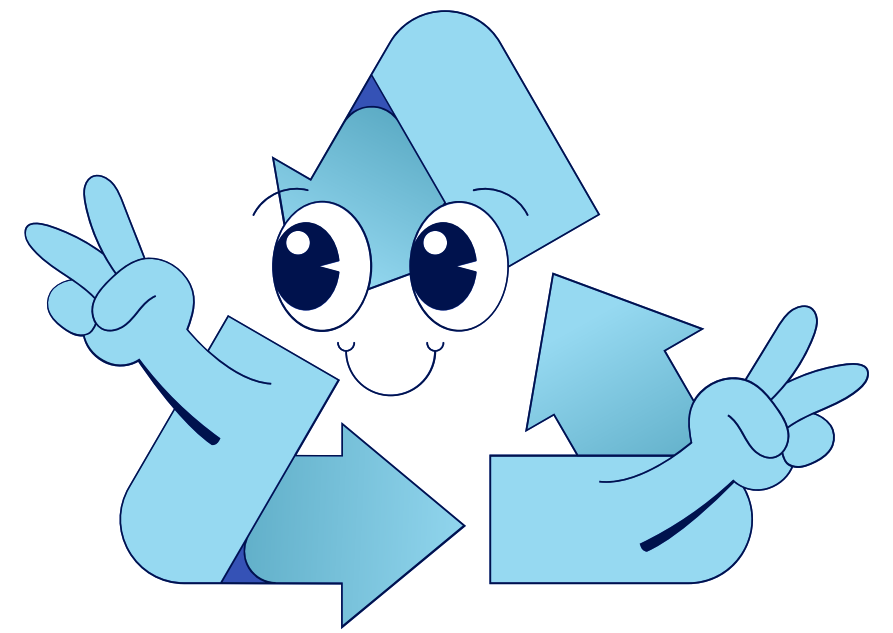
У 2012 році, після 20 років свого існування, відбулася Конференція з питань сталого розвитку, яку організувала ООН – «РІО+20: Майбутнє якого ми хочемо», де відбулося обговорення питань екологічно чистої, ресурсозберігаючої, зеленої економіки для досягнення сталого розвитку та подолання бідності.

У підсумковому документі РІО+20 в параграфі 269 наголошувалося: «на важливості передачі технологій країнам, що розвиваються. Положення про передачу технологій, фінансування, доступ до інформації та права інтелектуальної власності, які узгоджені в Йоганнесбурзькому плані впровадження, зокрема про його заклик заохочувати, сприяти та фінансувати, у відповідних випадках, доступ до розробки, передачі та поширення екологічно безпечних технологій і відповідних ноу-хау, зокрема для країн, що розвиваються, на сприятливих умовах, у тому числі на пільгових та преференційних, за взаємною згодою» [15].

Інформаційна довідка міжнародних подій, що стосувалися розгляду питань зміни клімату, сталого розвитку та питань інтелектуальної власності представлено в Таблиці 1.

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

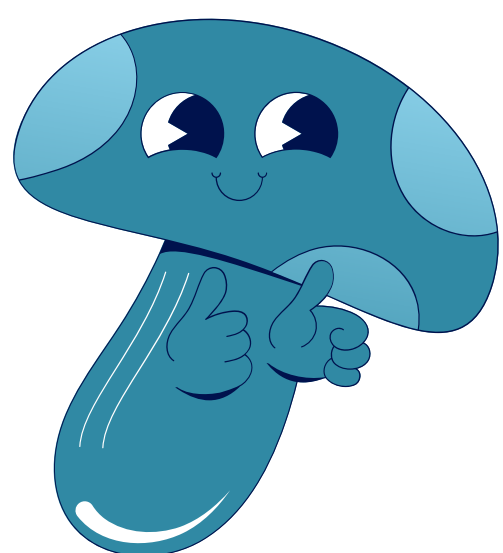

Саміт ООН зі сталого розвитку

Наступним кроком розвитку суспільства було укладення у 2015 році на Саміті ООН зі сталого розвитку – Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (ЦСР), також відомих як Глобальні цілі. Для реалізації яких необхідні екологічно чисті технологічні рішення. ЦСР повинні бути досягнуті до 2030 року, що підкреслює невідкладність розробки і використання «зелених» (екологічно безпечних) інновацій.

Основні постулати стійкого розвитку:

- екологічна рівновага (зокрема, екологічний підхід до сільського господарства базується на таких принципах, як підвищення продуктивності та ефективне використання ресурсів, зменшення вразливості та формування стійкості, а також зменшення викидів парникових газів);
- економічний розвиток (економічний прогрес за рахунок розвитку та впровадження «зелених» технологій та інновацій, як основа зеленого зростання та розвиток «зеленої» економіки);
- соціальна справедливість між поколіннями (соціальний аспект полягає у підвищенні добробуту населення, за рахунок використання товарів і послуг «зеленого» сектору, а також створення «зелених» робочих місць).

«Для досягнення ЦСР у кожному контексті необхідні творчі підходи, ноу-хау, технології та фінансові ресурси всього суспільства» [16].

ПАРИЗЬКА УГОДА

У 2015 році питання інтелектуальної власності та зміна клімату обговорювалися під час Паризьких кліматичних переговорів на 21-й Конференції учасників РКЗК ООН. Результатом переговорів була ухвалена Паризька угода, яка створила нову міжнародну основу для боротьби зі зміною клімату для сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату («РКЗК ООН»). Паризька угода спрямована на зміцнення глобального реагування на загрозу зміни клімату в контексті сталого розвитку та зусиль з викорінення бідності, у тому числі шляхом:

1. ОБМЕЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ПІДВИЩЕННЯ ТЕМПЕРАТУРИ.

Стримання зростання глобальної середньої температури значно нижче 2° С понад доіндустріальні рівні і докладання зусиль з метою обмеження зростання температури до 1,5° С понад доіндустріальні рівні, визнаючи, що це суттєво знизить ризики та наслідки зміни клімату.

2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВИ ДЛЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ПІДЗВІТНОСТІ.

Угода включає низку обов'язкових заходів для моніторингу, перевірки та публічного звітування про прогрес у досягненні країною цільових показників скорочення викидів.

3. МОБІЛІЗАЦІЯ ПІДТРИМКИ ДЛЯ ПОМ'ЯКШЕННЯ НАСЛІДКІВ ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА АДАПТАЦІЇ

Підвищення здатності адаптуватися до несприятливих наслідків зміни клімату, а також сприяння опірності до зміни клімату та низьковуглецевому розвитку таким чином, щоб не ставити під загрозу виробництво продовольства.

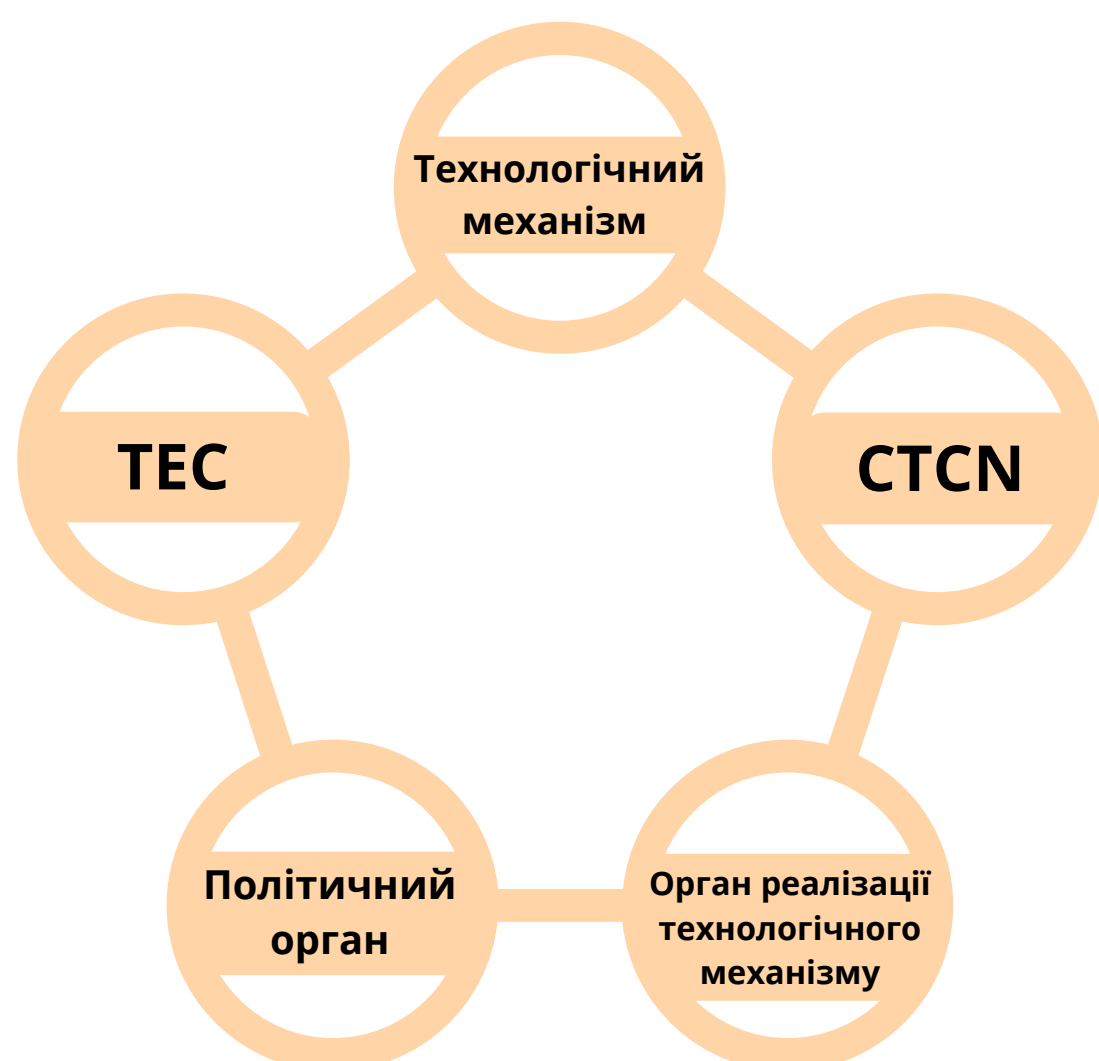
Паризька угода базується на визначених національних внесках країн як ключовому підході до пом'якшення наслідків, адаптації та фінансової, технологічної підтримки та підтримки з розбудови потенціалу [17]. Отже, «зелені» інноваційні рішення покликані зіграти центральну роль в боротьбі зі зміною клімату. Це судження знаходить своє підтвердження у ст. 10 Паризької угоди, в якій вказано, по-перше, про важливість повної реалізації розробки, використання та передачі технологій зміни клімату та скорочення викидів парникових газів, а по-друге, про «прискорення, заохочення та створення сприятливих умов для інновацій, які мають вирішальне значення для ефективного, довгострокового глобального реагування на зміни клімату та сприяння економічному зростанню та сталому розвитку. Таке зусилля повинно, у разі необхідності, отримати належну підтримку, у тому числі з боку Технологічного механізму та за рахунок фінансових засобів Фінансового механізму Конвенції, для вироблення спільних підходів щодо досліджень та розробок, а також розширення доступу до технологій, зокрема на ранніх етапах технологічного циклу, для Сторін країн, що розвиваються» [17].

Технологічний механізм відповідно до РКЗК ООН
Відповідно до п. 3 ст. 10 Паризької угоди вказано, що Технологічний механізм встановлений РКЗК ООН, виконує функції за цією угодою. Проте, в даній Рамковій Конвенції зміни клімату ООН є лише опис Фінансового механізму, а опис Технологічного механізму відсутній. Оскільки передача «зелених» технологій здійснюється механізмами трансферу технологій, які, в свою чергу, врегульовані міжнародними угодами про охорону прав інтелектуальної власності, то процес передачі технологій стикається з певними питаннями, де власниками патентів виступають великі компанії.

Водночас, на міжнародному рівні у 2001 році на Конференції РКЗК ООН у м. Марракеш розпочато регулювання цих процесів з рекомендації країнам, що розвиваються, здійснювати оцінку своїх потреб у розвитку технологій, а розвинутим країнам – надавати їм допомогу. У 2008 році на Конференції сторін РКЗК ООН прийнято Познанську Стратегічну програму з трансферу чистих технологій [18]. У 2010 році на Конференції сторін РКЗК ООН в м. Канкун «прийнято рішення щодо створення Технологічного механізму для прискорення розвитку технологій на підтримку дій з адаптації до змін клімату. У цьому напрямі працює також Консультативна група з питань енергетики і зміни клімату для реалізації ініціативи Генерального Секретаря ООН «Стала енергетика для всіх». Рішеннями Конференції зі сталого розвитку 2012 р. в м. Рю-де-Жанейро знову підтверджено рекомендації щодо сприяння міжнародному трансферу чистих технологій з метою збереження ресурсів планети і попередження виникнення кризових ситуацій внаслідок погіршення доступу до енергії і води» [15].

Технологічний механізм складається з двох органів: Виконавчого комітету з технологій (Technology Executive Committee – TEC) й Центру та мережі кліматичних технологій (Climate Technology Centre and Network – CTCN) [19].

Технологічний виконавчий комітет (ТЕС) є політичним органом технологічного механізму.

У ньому аналізуються проблеми та надаються політичні рекомендації, які підтримують зусилля країни щодо покращення розвитку та передачі кліматичних технологій. Центр і мережа кліматичних технологій (CTCN) є органом реалізації технологічного механізму. CTCN прискорює розвиток і передачу технологій за допомогою трьох послуг: надання технічної допомоги з технологічних питань на запити країн, що розвиваються; створення доступу до інформації та знань про кліматичні технології; сприяння співпраці між зацікавленими сторонами в області кліматичних технологій через мережу регіональних і галузевих експертів [19]. Відповідно, виникає необхідність дослідити та «переконатися, що Технологічний механізм Паризької угоди, як найновішої міжнародної рамкової програми щодо зміни клімату та інструменту «зелених» технологій, дозволить проводити дослідження, розробки та розповсюдження чистих технологій у глобальному масштабі для вирішення проблем зміни клімату» [20, с. 9].

Спільна робоча програма технологічного механізму РКЗК ООН на 2023–2027 роки визначає діяльність ТЕС на період 2023–2027 років на чотири робочі напрями: «1. Національні системи інновацій та спільних досліджень, розробок і демонстраційних технологій і технологій загального призначення; 2. Оцінка технологічних потреб та інструменти технологічного планування для підтримки впровадження NDC; 3. Трансформаційні та інноваційні рішення (водоенергетично-харчова система, будівлі та інфраструктура, трансформаційна промисловість, природа та екосистема); 4. Співпраця та взаємодія з іншими процесами РКЗК ООН та офіційними органами та іншими агентствами ООН» [21]. Наразі, в Україні національним уповноваженим органом для розробки та передачі технологій відповідно до офіційного сайту ТЕС [22] зазначено Міністерство екології та природних ресурсів України, Департамент зміни клімату та охорони озонного шару, яке також має виступати координаційним центром для взаємодії з Центром і мережею кліматичних технологій, для міжнародної співпраці в рамках Технологічного механізму.

Роль ПІВ у розробці і поширенні зелених технологій

Міжнародні погляди на зміну клімату значно розходяться щодо того, яка відповідальність розвинених країн і країн, що розвиваються, щодо скорочення викидів парникових газів і пом'якшення негативних наслідків глобального потепління. Очевидно, що основна частина розбіжностей у міжнародних дипломатичних переговорах стосується ролі та впливу прав інтелектуальної власності (ПІВ), зокрема патентів, у розробці та поширенні «зелених» технологій і пом'якшення негативних наслідків глобального потепління. Відбуваються активні обговорення серед дослідників і практиків, які свідчать про те, що права інтелектуальної власності можуть мати, як позитивний вплив, так і обмежувати розвиток «зелених» технологій та інновацій. У науковій літературі [23] зазначається потреба в інтелектуальній власності та її позитивна роль, де відкидаються аргументи критиків, які стверджують, що ці права є неефективними, несправедливими та теоретично непослідовними. Наполягається на необхідності належної охорони і захисту прав інтелектуальної власності, і, спираючись на різних вчених, створюється оригінальна теорія, яка пояснює, «чому права інтелектуальної власності мають сенс, як винагорода за зусилля та, як засіб заохочення індивідуальних зусиль. Наголошується на передовому поясненні того, чому надання прав інтелектуальної власності творчим людям є справедливим щодо всіх інших членів суспільства, що сприяє справедливому розподілу ресурсів, а права інтелектуальної власності засновані на міцній етичній основі і є невід'ємною частиною добре функціонуючого суспільства» [24, с. 4].

ВОІВ та ЦСР

Всесвітня організація інтелектуальної власності (далі – ВОІВ), як спеціалізована установа ООН, сприяє досягненню ЦСР, надаючи конкретні послуги своїм державам-членам, дозволяючи використовувати систему інтелектуальної власності для стимулювання інновацій, конкурентоспроможності та креативності для досягнення Цілей сталого розвитку. «Інтелектуальна власність є важливим стимулом для інновацій і креативності, які, у свою чергу є ключовими для успіху ЦСР. Завдяки людській винахідливості можна розробити нові рішення, які покращують освіту; викорінюють бідність; підвищують стійкість сільського господарства та забезпечують продовольчу безпеку; рішення, які борються з хворобами; захищають довкілля та прискорюють перехід до низьковуглецевої економіки; підвищують продуктивність та конкурентоспроможність бізнесу» [25].

Отже, концепція «зеленого» зростання виступає інструментом досягнення Цілей сталого розвитку. Оскільки, «боротьба зі зміною клімату та просування до сталого розвитку залежить від економічного зростання, яке працює з навколишнім середовищем, а не проти нього. Інноваційні екологічно технологічні рішення можуть допомогти, дозволяючи робити більше з меншими витратами – будь то альтернативне, більш ефективне виробництво та використання енергії, нові форми зеленого транспорту, або більш стійкі, екологічно чисті форми сільського та лісового господарства» [25].

У зв'язку з необхідністю та можливістю об'єднати зміни клімату, продовольчу безпеку та глобальне здоров'я, з точки зору інновацій і обізнаності громадськості, у 2013 році відбулося надання мандату Державами – членами ВОІВ на створення та підтримку працюючої платформи для відкритих інновацій і поширення «зелених» технологій, а саме платформи WIPO GREEN.

WIPO GREEN – це один із вкладів ВОІВ у реалізацію Цілей сталого розвитку Порядку денного ООН у сфері сталого розвитку на період до 2030 року. ВОІВ використовує свій досвід у глобальних політичних дебатах, пов'язаних із інтелектуальною власністю, приділяючи особливу увагу трьом глобальним проблемам, а саме: зміні клімату, громадській охороні здоров'я та продовольчій безпеці. WIPO GREEN складається з онлайн-бази даних та мережі, яка об'єднує широке коло гравців у ланцюгу створення вартості інноваційних технологій і пов'язує власників нових технологій із приватними особами або компаніями, які хочуть комерціалізувати, ліцензувати чи іншим чином отримати доступ або поширювати «зелені» технології. Таким чином, це мережа неурядових організацій, міжурядових організацій, університетів, новаторів та урядових установ з усього світу, що працюють над розбудовою потенціалу, передачі знань та ліцензуванням технологій для сприяння розвитку в країнах, що розвиваються, та найменш розвинених країнах.

ВОІВ та ЦСР

Під час саміту Цілей сталого розвитку (ЦСР) у штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку 17 вересня 2023 року WIPO GREEN було визнано революційним цифровим рішенням для боротьби зі зміною клімату. Внесок платформи був визнаний у кількох ключових сферах: посилення стійкості та здатності до адаптації до катастроф, пов'язаних із кліматом, відповідно до ЦСР 13.1; зміцнення глобальних партнерств для сталого розвитку відповідно до ЦСР 17.16; сприяння ефективній міжсекторальній співпраці, як передбачено ЦСР 17.17 [26].

‘Ті Місії, які здійснює ВОІВ мають пряме відношення до багатьох ЦСР. Хоча ВОІВ вважає, що ЦСР 9 Промисловість, інновації та інфраструктура є основою її місії щодо керівництва розвитком міжнародної системи ІВ для загального блага, її сфера інтересів поширюється на інші важливі сфери, такі як ЦСР 4 Якісна освіта, ЦСР 5 Гендерна рівність і ЦСР 17 Партнерство. Крім того, позиція ВОІВ полягає в тому, що інновації мають важливе значення для економічного та соціального розвитку, і зокрема, для досягнення ЦСР 2, 3, 6, 7, 8, 11, 12 і 13, а також, що національна та регіональна інноваційна політика може допомогти в досягненні решти ЦСР [27].

WIPO GREEN спрямована на сприяння добровільному ліцензуванню зелених технологій (у тому числі, але не обмежуючись ліцензіями щодо прав інтелектуальної власності у сфері патентного права, а також майнових авторських прав, ноу-хау або комерційної таємниці). Принципи прозорості WIPO GREEN, як глобальної бази даних «зелених» технологій, призводять до більш ефективного аналізу та передачі найкращих практик у сфері «зелених» технологій, що сприяє більш відкритому ринку прав інтелектуальної власності. В свою чергу, визнаючи соціальну природу екологічних проблем, Комісія з політики зелених інновацій Green Innovation Policy Commission (GIPC) визначає «зелені» інновації, як створення та прийняття нових ідей, винаходів, практик, процесів, продуктів та організаційних форм, які створюють цінність для суспільства та економіки, одночасно забезпечуючи кращі екологічні результати та допомагаючи досягти екологічних цілей відповідно до науково обґрунтованих цілей [28, с. 28].

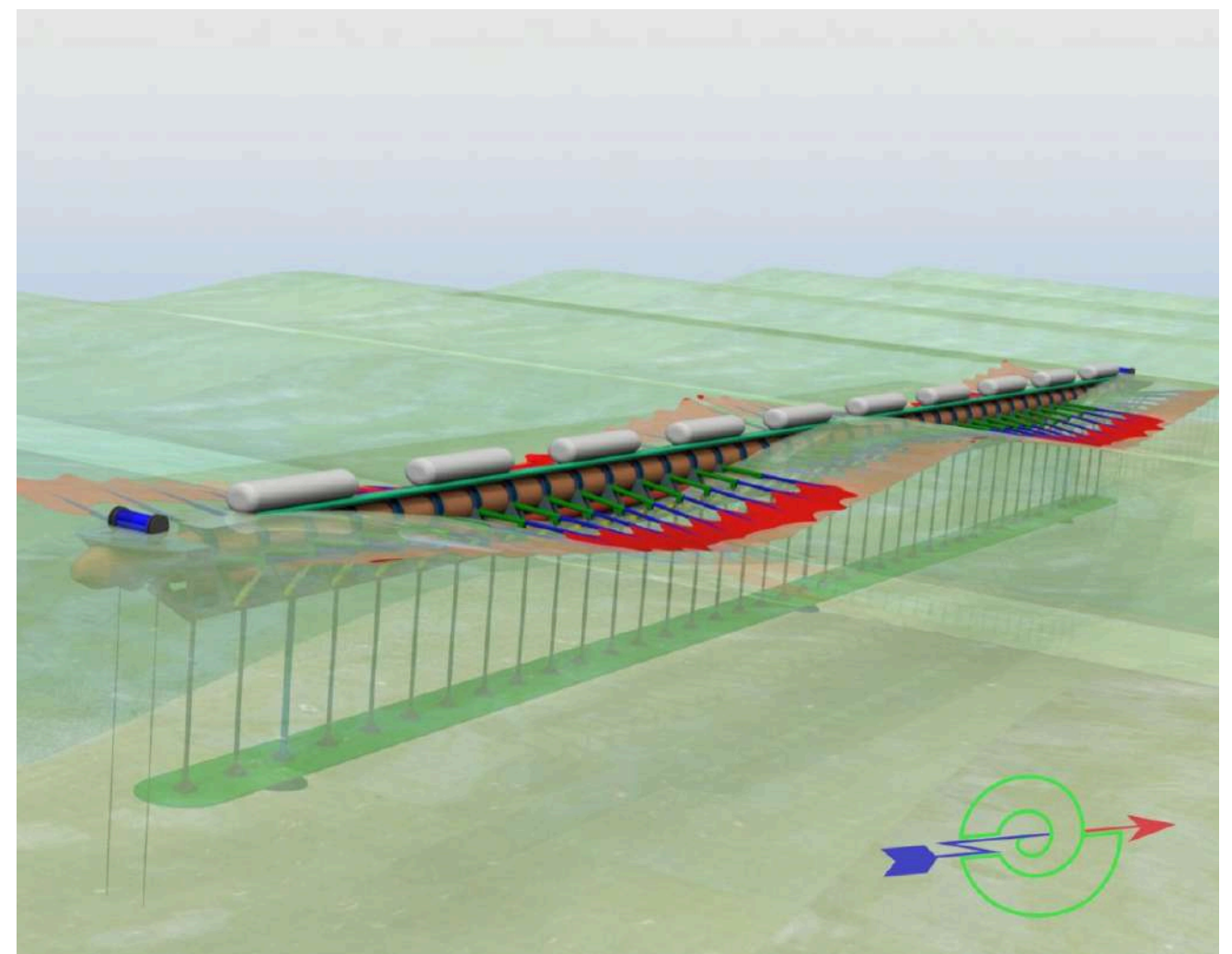
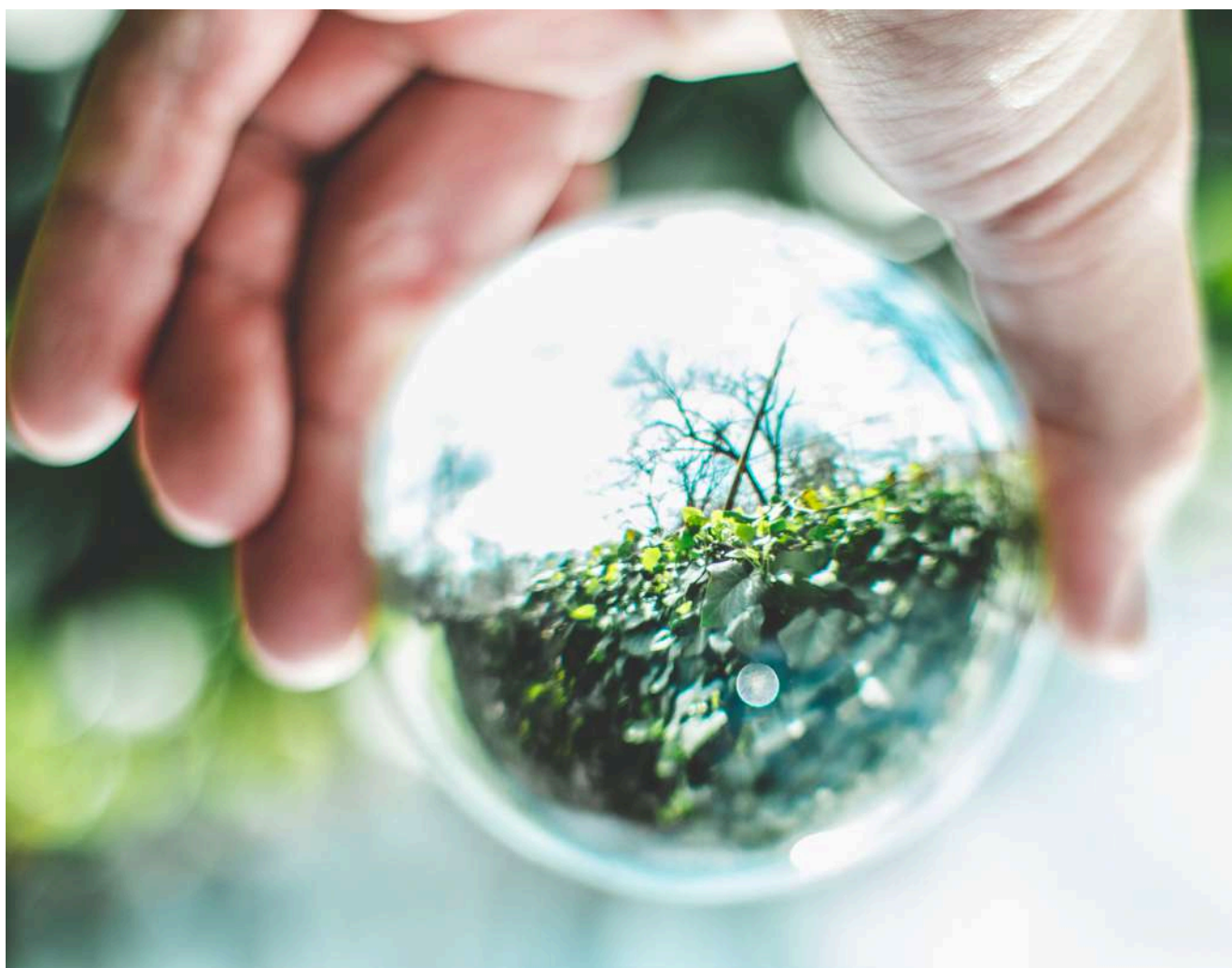
Хвильові опріснювальні та електростанції за проектом Овсянкіна

Для реалізації зобов'язань щодо взаємодії з програмою ООН для досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 року створено технологію «Хвильове опріснення та електростанції конструкції Овсянкіна».

Морські хвильові станції Овсянкіна зроблять значний внесок у досягнення Цілей сталого розвитку в умовах глобальної зміни клімату.

Згідно з останніми звітами Організації Об'єднаних Націй, зміна клімату спричиняє значне збільшення споживання води в більшості країн світу. Зростаючу нестачу водних ресурсів можна компенсувати лише промисловим опрісненням морської води.

Хвильові опріснювальні та електростанції, розроблені Овсянкіним, працюють на основі екологічно чистої відновлюваної енергії морських хвиль і течій. Хвильові станції - це закріплені на якорі плавучий апарат, здатний під час шторму занурюватися під воду на необхідну глибину в зону дії хвиль проектного діапазону і продовжувати виробляти прісну воду або електроенергію [29].

Цілі сталого розвитку в Україні

Відповідно до Указу Президента від 2019 року, Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проєктів, програмних документів, проєктів нормативно-правових актів для забезпечення збалансування економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України [30].

У Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» зазначається, що інноваційний розвиток економіки України до 2030 року, має бути побудований на засадах сталого використання природних ресурсів та моделі «зеленої» економіки для забезпечення добробуту та здоров'я населення, здійснено заходи із енергозбереження та збільшення частки виробництва екологічно чистої енергії, що вплине на зменшення викидів парникових газів у атмосферу. «Це сприятиме покращенню якості життя населення без шкоди довкіллю і стане вагомим чинником зростання тривалості життя. Підвищення рівня енергоефективності та збільшення частки зеленої енергії в енергобалансі країни є стратегічними завданнями сталого розвитку України» [31, с. 9;54].

Угода про асоціацію з Європейським Союзом

Підписання у 2014 році Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, включаючи поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі, відкрило нову сторінку у відносинах між ЄС та Україною.

Відповідно до гл. 6 ст. 360 Угоди передбачено розвиток та посилення співробітництва у сфері захисту навколишнього середовища, що сприятиме реалізації довгострокових цілей сталого розвитку та зеленої економіки, а також підвищення рівня виробництва завдяки сучасним технологіям.

Відповідно до ст. 362 Угоди між сторонами має здійснюватися спільна дослідницька діяльність і обмін інформацією про екологічно чисті технології.

Стаття 338 Угоди передбачає спільне взаємне співробітництво, розвиток та підтримка відновлювальної енергетики, альтернативних видів палива, зокрема стале виробництво біопалива і співробітництво у сфері нормативно-правових питань, сертифікації та стандартизації, а також технологічного і комерційного розвитку; а також науково-технічне співробітництво та обмін інформацією з метою розвитку та удосконалення технологій у сфері виробництва енергії, її транспортування, постачання та кінцевого споживання, особливу увагу приділяючи енергозберігаючим і екологічно безпечним технологіям, зокрема вловлювання та зберігання вуглецю; співробітництво в рамках європейських та міжнародних органів стандартизації в енергетичній сфері [32].

Європейський зелений курс - European Green Deal

В напрямку зеленого зростання у 2019 році Президентом ЄС Урсулою фон дер Лєєн було офіційно представлено «Європейський Зелений курс» [33] (European Green Deal – EGD) – ініціативу Європейського Союзу, яка спрямована на перетворення Європи на перший у світі кліматично нейтральний континент до 2050 року, розвиток економіки, покращення здоров'я населення та якості життя, а також вирішення кліматичних та екологічних проблем. Головною метою цієї найбільшої програми дій Європейського Союзу є стійкий перехід до кліматичної нейтральності в усій Європі до 2050 року.

Отже, розробляється ряд фундаментальних документів для досягнення амбітної мети у таких сферах, як клімат, чиста та доступна енергія, циркулярна економіка, стійка та розумна мобільність, зелене сільське господарство, збереження біорізноманіття, нульове забруднення та ресурсозберігаюче будівництво. Розробляються стратегії з горизонтом планування до 2030 і 2050 років і приймається нове європейське законодавство, включаючи перегляд існуючих законів і директив [34].

Новий план дій з циркулярної економіки ЄС

У березні 2020 року Європейська комісія прийняла Новий план дій з циркулярної економіки, або економіки замкнутого циклу (Circular Economy Action Plan – CEAP) [35]. Він є одним із основних будівельних блоків Європейської зеленої угоди, нового порядку денного Європи щодо сталого зростання. Передбачається, що перехід ЄС до циркулярної економіки зменшить тиск на природні ресурси та створить стійке зростання та робочі місця, а також це необхідна умова для досягнення цілей ЄС щодо кліматичної нейтральності до 2050 року та зупинки втрати біорізноманіття [36].

Як визначено в п. 10, та п. 11 Регламенту (ЄС) 2021/241, «зелений перехід має підтримуватися реформами та інвестиціями в зелені технології та потужності, зокрема в біорізноманіття, енергоефективність, реконструкцію будівель та циркулярну економіку, одночасно сприяючи досягненню кліматичних цілей Союзу, сприяючи сталому зростанню, створюючи робочі місця та зберігаючи енергетичну безпеку», а також визначено перелік заходів, які потребують підтримки, вони «стосуються політичних сфер європейського значення, структурованих за шістьма стовпами: зелений перехід; цифрова трансформація; розумне, стійке зростання, робочі місця, продуктивність, конкурентоспроможність, дослідження, розробки та інновації, а також добре функціонуючий внутрішній ринок із потужними малими та середніми підприємствами (МСП); соціальна та територіальна згуртованість; охорона здоров'я, а також економічна, соціальна та інституційна стійкість з метою, серед іншого, підвищення готовності до криз та спроможності реагувати на кризи; і політики для наступного покоління, дітей та молоді, такі як освіта та кваліфікація» [37].

Розвиток зелених інновацій в Україні

Постійний діалог на високому рівні між Україною та Європейським Союзом щодо Європейського зеленого курсу та довгострокової стратегії кліматичної нейтральності України було розпочато в лютому 2021 року. «За програмою «Горизонт Європа» в 2021-2027 рр. очікуваний бюджет досліджень та інновацій може скласти понад 30 млрд євро. Це створює багаторічний стабільний попит на інновації у цьому напрямку. Перелік тематик, що входять до «Зеленої Угоди» дуже широкий і пов'язаний з докорінною трансформацією економіки, транспорту, енергетики, будівництва, сільського господарства та багато іншого. Україна має доступ до участі в проєктах, що можуть не тільки забезпечити їм фінансування, але і сприяти трансферу сучасних європейських технологій в Україну» [38].

Логічним продовженням євроінтеграційного напрямку розвитку України було Розпорядження Кабінету Міністрів України про схвалення Цілей кліматичної політики України до 2030 року – Оновленого національного визначеного внеску України до Паризької Угоди (НВВ2) [39]. Де було визначено цілю скорочення викидів парникових газів до 36 % порівняно з 1990 роком. Для досягнення такого результату було визначено ряд необхідних заходів, таких як, розвиток відновлюваних джерел енергії, електрифікація транспорту, розвиток органічного сільського господарства та ресурсозбереження, заходи щодо управління відходами, термомодернізація будівель та інші [40].

Досліджень також потребують й інші екологічні питання, оскільки крім кліматичної кризи є ще криза пластику, забруднення повітря, забруднення морів та океанів, криза здоров'я, тобто усвідомлення невідкладності збереження навколишнього середовища поширюється по всьому світові. «Криза біорізноманіття та кліматична криза нерозривно пов'язані. Зміна клімату прискорює руйнування природного світу через посухи, повені та лісові пожежі, а втрата та нераціональне використання природи, у свою чергу, є ключовими факторами зміни клімату. Але так само, як кризи пов'язані, так само пов'язані і рішення. Природа є життєвим та важливим союзником у боротьбі зі зміною клімату» [41, с.10]. «Зелені» технології та інновації відіграють важливу роль для вирішення цих викликів, а права інтелектуальної власності є важливими для підтримки нових технологій та інновацій заради зеленого майбутнього. Інноваційні рішення на базі «зелених» технологій можуть прийти на допомогу для досягнення Цілей сталого розвитку та цілей Європейського зеленого курсу, дозволивши робити більше при менших витратах за цілою низкою напрямків, включаючи: виробництво енергії з альтернативних джерел, використання технології для економії енергії, нові види транспорту, більш стійкі форми сільського господарства та лісівництва, більш «зелена» ліквідація і утилізація відходів, зелене будівництво, зелені міста та ін.

У 2009 році Всесвітній день інтелектуальної власності, був зосереджений на просуванні зелених інновацій як ключі до безпечного майбутнього, концентруючи увагу на вкладі збалансованої системи інтелектуальної власності у стимулювання створення, розповсюдження та застосування чистих технологій; сприяння екологічному дизайну, спрямованому на створення продуктів, які є сприятливими для довкілля з їх створення до утилізації; зелений брендинг, що допомагає споживачам робити поінформований вибір та надає компаніям конкурентні переваги.

У 2020 році кампанія Міжнародного дня інтелектуальної власності ВОІВ була присвячена ключовій ролі інновацій та прав, на яких вони ґрунтуються, в забезпеченні «зеленого» майбутнього. Вона була покликана забезпечити розуміння того, як різні права інтелектуальної власності відіграють вирішальну роль в стимулюванні інноваційної діяльності, сприяють появі результатів цієї діяльності на ринку і дають можливість споживачам користуватися ними. Слід підтримати позицію ВОІВ у публікації, присвяченій цій кампанії: «те, наскільки «зеленим» стане наше майбутнє, буде залежати від нашої зацікавленості, від того, які рішення ми приймаємо кожен день, які продукти ми купуємо, якого роду дослідження ми фінансуємо, які компанії ми підтримуємо, а також від того, які правила і закони ми розробляємо і встановлюємо. Однак завдяки інноваційному мисленню та стратегічному використанню прав інтелектуальної власності, нам цілком під силу забезпечити екологічно сталий розвиток» [42].

У 2024 році кампанія Міжнародного дня інтелектуальної власності на тему: «Інтелектуальна власність і Цілі сталого розвитку: будуємо наше спільне майбутнє за допомогою інновацій та креативності» присвячена можливості дослідити, як інтелектуальна власність заохочує та може посилити вплив інноваційних та креативних рішень, необхідних для побудови нашого спільного майбутнього.

Україна кандидат на вступ до ЄС

28 лютого 2022 року Україна подала заявку на членство в Європейському Союзі. 22 червня 2023 року Україна набула статусу кандидата на вступ до ЄС. Показник виконання положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною для сфери ІВ у 2022 був одним з найвищих в Україні та в підсумку становить 98 %. Вже в листопаді 2023 року Європейська комісія оприлюднила Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС 2023 року, в якому рекомендовано Європейській Раді розпочати переговорний процес з Україною.

Європейська Рада вирішила розпочати переговори про вступ з Україною та ухвалити відповідні рамки переговорів після того, як будуть здійснені відповідні кроки, викладені у рекомендаціях Європейської Комісії від 8 листопада 2023 р.

9 лютого 2024 року - Кабінет Міністрів України затвердив План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в межах Пакета розширення Європейського Союзу, який загалом передбачає 350 заходів із залученнями всього пулу органів державної влади, а також 14 конкретних заходів для сфери ІВ.

Зміна клімату та «зелена» трансформація

Загалом захист навколишнього середовища та глобального суспільства від неминучих і довгострокових ризиків, пов'язаних з глобальним потеплінням та зі змінами клімату, спонукало міжнародну спільноту до пошуку нових спільних рішень для подолання екологічних проблем.

Більшість багатосторонніх екологічних угод, включаючи Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату (1992 р.) і Кіотський протокол (1997 р.), ґрунтуються на попередніх обговореннях щодо ролі права інтелектуальної власності та «зелених» (екологічно безпечних) технологій і заклали основу для розробки, застосування та розповсюдження технологій з низьким вмістом вуглецю, що містить конкретні положення про те, як заохочувати, полегшувати та фінансувати передачу таких технологій країнам, що розвиваються, і найменш розвиненим країнам. Однак цілі та зобов'язання, взяті на себе урядами згідно з РКЗК ООН або Кіотським протоколом щодо розробки та передачі «зелених» технологій для пом'якшення впливу зміни клімату, важко ефективно реалізувати, оскільки досі немає міжнародного консенсусу щодо відповідних стратегій впровадження, що призвело до надзвичайної відсутності стимулів для більшості країн робити свій внесок у політику зміни клімату. Крім того, вторгнення росії в Україну засвідчило залежність Європи від російської нафти та газу, посилюючи потребу Європи прискорити перехід до зеленої енергії, а саме пошуку та впровадженню альтернативних джерел енергії. У цьому контексті Україна також потребує «зеленої» трансформації, заснованої на упровадженні новітніх технологій, створення умов для розкриття талантів для розвитку «зелених» технологій, розробці та використанні відновлюваних джерел енергії як необхідної складової відновлення екологічної безпеки та євроінтеграційних процесів.

Таблиця 1. Основні міжнародні події розгляду питань зміни клімату, сталого розвитку та ролі прав інтелектуальної власності

Рік, місто (країна)	Назва події	Прийнятий документ	Ключові обговорення та результати
5-16 червня 1972 року Стокгольм	Конференція ООН з проблем навколишнього середовища	Декларація Конференції Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища	Вперше обговорювалися питання сталого розвитку. Основні постулати: <ul style="list-style-type: none"> • Обидва аспекти навколишнього середовища людини, як природного, так і створеного людиною, мають вирішальне значення для її добробуту і для здійснення основних прав людини, включаючи навіть право на саме життя. • Збереження та поліпшення якості навколишнього середовища є важливою проблемою, яка впливає на добробут народів і економічний розвиток усіх країн світу; це є виявом волі народів усього світу і обов'язком урядів всіх країн.
1979 р. Женева	Міжнародна конференція з клімату		Обговорення питань глобальної зміни клімату, що в подальшому сприяло створенню у 1988 році Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК) (Intergovernmental Panel for Climate Change (IPCC)).
1988-1990 рр.	Створення Міжурядової групи експертів зі зміни клімату	Звіт	У 1989 році відбулося перше пленарне засідання МГЕЗК. У 1990 році експерти підготували оціночний звіт для Другої Всесвітньої конференції з питань зміни клімату, після чого в 1992 році відбулася Конференція ООН для пошуку шляхів щодо спільної діяльності по охороні та захисту навколишнього середовища.
1992 р. Ріо-де-Жанейро (Бразилія)	Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку «Саміт Землі» (РКЗК ООН)	Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку	Стаття 7: «держави співпрацюють в цілях збереження, захисту і відновлення здорового стану і цілісності екосистеми Землі, а також несуть відповідальність в контексті міжнародних зусиль із забезпечення сталого розвитку навколишнього середовища, технологій і фінансових ресурсів, якими вони володіють».
15 квітня 1994 року Марракеш (Марокко)	Марракеська угода про заснування Світової організації торгівлі	Додаток 1С: Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності Світової організації торгівлі (Угода ТРІПС)	Положення Угоди ТРІПС мали далекосяжний вплив на багато сфер державної політики, таких як громадське здоров'я, навколишнє середовище та сільське господарство. Роль прав інтелектуальної власності визначено статтею 7 Угоди ТРІПС, відповідно до якої охорона та забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності мають сприяти просуванню технологічних інновацій, передачі та розповсюдженню технологій на взаємну користь виробників та користувачів технологічних знань, та у спосіб, що сприяє соціальному та економічному благополуччю, а також балансу прав та обов'язків.
29 жовтня 1996 року Україна	Ратифікація РКЗК ООН Україною	Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату	Стаття 2 Рамкової конвенції ООН про зміну клімату визначає головну мету Конвенції, яка полягає в нормалізації концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, щоб не перевищувати небезпечний антропогенний вплив на атмосферу. Досягнення відповідного рівня передбачає строки, «необхідні для природної адаптації екосистем до зміни клімату, що дасть можливість не ставити під загрозу виробництво продовольства і сприятиме забезпеченню подальшого економічного розвитку на стійкій основі».
11 грудня 1997 року Киото	Міжнародна угода про обмеження викидів в атмосферу парникових газів	Киотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату	Визначено необхідність зменшення викидів парникових газів для розвинених країн до рівня меншого на 5% від рівня базового 1990 року протягом 2008-2012 років, а для країн з перехідною економікою, наприклад Україна, обмежити ріст викидів парникових газів на рівні 1990 року.

4 лютого 2004 року Україна	Ратифікація Киотського протоколу до РКЗК ООН Україною	Киотський протокол РКЗК ООН	Стаття 2 п.1 визначає необхідність «проведення досліджень, розробки, сприяння широкому використанню та впровадженню нових і відновлюваних видів енергії, технологій поглинання двоокису вуглецю та передових сучасних екологічно безпечних технологій». Стаття 10 п. с. передбачає співпрацю між Країнами учасниками, для досягнення сталого розвитку, а також здійснення необхідних заходів, щоб «сприяти, поширювати та фінансувати, передачу або доступ до екологічно безпечних технологій, ноу-хау, практики та процесів, які мають відношення до зміни клімату, особливо для країн, що розвиваються, включаючи розробку політики і програм ефективної передачі екологічно безпечних технологій, які є власністю держави або надбанням суспільства, а також створення сприятливих умов для розвитку приватного сектора в тому, що стосується сприяння та поширення процесу передачі екологічно безпечних технологій і доступу до них».
Грудень 2009 року Копенгаген Данія	15 Конференція сторін зі зміни клімату (РКЗК ООН)	Копенгагенська угода	Згідно угоди країни визнали необхідність недопущення потепління більше ніж на 2 градуси Цельсія, розвинені країни подавали цілі зі скорочення викидів парникових газів, в свою чергу країни, що розвиваються національні плани дій скорочення викидів).
2010 рік Канкун	Кліматична конференція	Канкунська угода	Угода містила детальні рішення про поліпшення технологічної співпраці між Північчю та Півднем, угоду про адаптацію до змін клімату в країнах, що розвиваються, а також механізм протидії знищенню тропічних лісів.
2010 рік	Європейське патентне відомство	-	Створення нової схеми класифікації патентних документів, що стосуються технологій чистої енергії.
2011 рік	Дурбанська платформа		Визначалися юридичні аспекти та інструменти щодо управління заходів з мінімізації зміни клімату після 2020 року.
2012 рік	Дохійський кліматичний портал		Було продовжено дію Киотського протоколу до 2020 р.
20-22 червня 2012 року Рю-де- Жанейро	Конференція з питань сталого розвитку, яку організувала ООН – «РІО+20: Майбутнє якого ми хочемо»	РІО+20	Після 20 років існування РКЗК ООН, відбулося обговорення питань екологічно чистої, ресурсозберігаючої, зеленої економіки для досягнення сталого розвитку та подолання бідності. У підсумковому документі РІО+20 в параграфі 269 наголошувалося: «на важливості передачі технологій країнам, що розвиваються. Положення про передачу технологій, фінансування, доступ до інформації та права інтелектуальної власності, узгоджені в Йоганнесбурзькому плані впровадження, зокрема про його заклик заохочувати, сприяти та фінансувати, у відповідних випадках, доступ до розробки, передачі та поширення екологічно безпечних технологій і відповідних ноу-хау, зокрема для країн, що розвиваються, на сприятливих умовах, у тому числі на пільгових та преференційних, за взаємною згодою».

25 листопада 2013 року	Кліматичний саміт у Варшаві		Дебати переважно велись щодо розподілу фінансового тягаря, пов'язаного із захистом клімату.
28 листопада 2013 року Женева	Запуск ВОІВ онлайн-платформи WIPO GREEN	Цифрова платформа WIPO GREEN	Держави – члени ВОІВ надали мандат на створення та підтримку працюючої платформи для відкритих інновацій і поширення «зелених» технологій, а саме платформи WIPO GREEN (платформу екологічно стійких рішень для боротьби зі зміною клімату), як один із вкладів ВОІВ у реалізацію Цілей сталого розвитку Порядку денного ООН у сфері сталого розвитку на період до 2030 року.
1-12 грудня 2014 року в м. Лімі (Республіка Перу)	Конференція Сторін Рамкової Конвенції ООН з питань зміни клімату	Лімський заклик до кліматичних дій	Положення щодо нової міжнародної кліматичної угоди на період пост-2020 та заходів до 2020 року.
16 вересня 2014 року	Відкриття торговельного партнерства між Україною та Європейським Союзом шляхом підписання Угоди про асоціацію	Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом	Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Відповідно до гл. 6 ст. 360 Угоди передбачено розвиток та посилення співробітництва у сфері захисту навколишнього середовища, що сприятиме реалізації довгострокових цілей сталого розвитку та зеленої економіки, а також підвищення рівня виробництва завдяки сучасним технологіям. Відповідно до ст. 362 Угоди між сторонами має здійснюватися спільна дослідницька діяльність і обмін інформацією про екологічно чисті технології. Стаття 338 Угоди передбачає спільне взаємне співробітництво, розвиток та підтримка відновлювальної енергетики, альтернативних видів палива, зокрема стале виробництво біопалива і співробітництво у сфері нормативно-правових питань, сертифікації та стандартизації, а також технологічного і комерційного розвитку; а також науково-технічне співробітництво та обмін інформацією з метою розвитку та удосконалення технологій у сфері виробництва енергії, її транспортування, постачання та кінцевого споживання, особливу увагу приділяючи енергозберігаючим і екологічно безпечним технологіям, зокрема вловлювання та зберігання вуглецю; співробітництво в рамках європейських та міжнародних органів стандартизації в енергетичній сфері.
Вересень 2015 року Нью-Йорк	Саміт ООН зі сталого розвитку – Цілі сталого розвитку	Порядок денний розвитку після 2015 році. Цілі сталого розвитку ООН	Більшість з них потребують екологічно чистих технологічних рішень та повинні бути досягнуті до 2030 року, що підкреслює невідкладність розробки і використання «зелених» (екологічно безпечних) інновацій. Для досягнення ЦСР у кожному контексті необхідні творчі підходи, ноу-хау, технології та фінансові ресурси всього суспільства.
12 грудня 2015 року Париж	Паризькі кліматичні переговори	Паризька угода	Створила нову міжнародну основу для боротьби зі зміною клімату для сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. Паризька угода базується на визначених національних внесках країн як ключовому підході до пом'якшення наслідків, адаптації та фінансової, технологічної підтримки та підтримки з розбудови потенціалу.
30 вересня 2019 року Україна	Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року	Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року	Визначені орієнтирами для розроблення проєктів, програмних документів, проєктів нормативно-правових актів для забезпечення збалансування економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

11 березня 2020 року ЄС	Новий план дій з циркулярної економіки, або економіки замкнутого циклу	Circular Economy Action Plan – CEAP	Один із основних будівельних блоків Європейської зеленої угоди, нового порядку денного Європи щодо сталого зростання. Перехід ЄС до циркулярної економіки зменшить тиск на природні ресурси та створить стійке зростання та робочі місця, а також це необхідна умова для досягнення цілей ЄС щодо кліматичної нейтральності до 2050 року та зупинки втрати біорізноманіття.
1-13 листопада 2021 р. Глазго Шотландія	Конференції ООН зі зміни клімату COP26	Кліматичний пакт Глазго. Декларація про ліси та землекористування	Під час кліматичних переговорів більш ніж 130 країн, серед яких й Україна, підписали Декларацію щодо лісів і землекористування. Головною метою Декларації є зупинка втрати лісів та деградації земель до 2030 року.
28 лютого 2022 року	Звернення щодо членства України в ЄС		Україна подала заявку на членство в Європейському Союзі
23 червня 2022 року	Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС		Україна набула статусу кандидата на вступ до ЄС. Показник виконання положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною для сфери ІВ у 2022 був одним з найвищих в Україні та в підсумку становить 98 %.
6-18 листопада 2022 року Шарм-ель-Шейх Єгипет	Конференція Сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату COP 27		Обговорення питань щодо подальших кроків для обмеження підняття середньої глобальної температури в рамках Паризької угоди.
8 листопада 2023 року	Рекомендація Європейській Раді розпочати переговорний процес щодо вступу України в ЄС	Звіт Україна 2023	Європейська комісія оприлюднила Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС 2023 року, в якому рекомендовано Європейській Раді розпочати переговорний процес з Україною.
30 листопада - 12 грудня 2023 року Дубаї Об'єднані Арабські Емірати	Конференція ООН зі зміни клімату COP28		Заклик до урядів прискорити відхід від викопного палива до відновлюваних джерел енергії, таких як вітрова та сонячна енергія, у наступному раунді кліматичних зобов'язань. Україна представила план відбудови України, яким передбачено втілення 850 масштабних проєктів за наступні 10 років. Серед пріоритетних програм - «Відбудова чистого та захищеного середовища», «Енергетична незалежність» та «Зелений курс». А також представила вже реалізований проєкт зеленої енергетики, що був презентований на конференції 2022 року. Одним із результатів є Тилігульська вітрова електростанція - перша у світі, побудована під час війни.

<p>14-15 грудня 2023 року</p>	<p>ЄС оприлюднив офіційний документ про початок переговорів з Україною і Молдовою щодо членства</p>		<p>Європейська Рада вирішила розпочати переговори про вступ з Україною та ухвалити відповідні рамки переговорів після того, як будуть здійснені відповідні кроки, викладені у рекомендаціях Європейської Комісії від 8 листопада 2023 р.</p>
<p>9 лютого 2024 року</p>	<p>Прийнято План заходів з виконання рекомендацій Європейської комісії</p>	<p>Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року» від 9 лютого 2024 року</p>	<p>9 лютого 2024 року - Кабінет Міністрів України затвердив План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в межах Пакета розширення Європейського Союзу, який загалом передбачає 350 заходів із залученнями всього пулу органів державної влади, та 14 конкретних заходів для сфери ІВ.</p>

Розділ 3

ЗЕЛЕНІ ТЕХНОЛОГІЇ:

поняття та класифікація

Що охоплює термін зелена технологія

На сьогоднішній день існує чітке усвідомлення того, що інноваційні технології є ключем до зеленого майбутнього та зростання. Незважаючи на те, що контекст «зелених» технологій складний і включає не одну промислову галузь або сектор, все рівно простежується тенденція, що «зелена» інтелектуальна власність торкається компаній з усіх галузей, секторів та регіонів. Можна виділити наступні фактори впливу і розвитку «зелених» технологій та інновацій на різні галузі: промисловість – вимоги щодо розробки споживчих товарів, їх подальший ремонт і переробка; фінансова галузь – контроль та заохочення екологічно стійких інвестицій; сфера нерухомості – енергоефективність, екологічність та низький рівень відходів; транспортна та галузь інфраструктури – зменшення забруднення та заміна небезпечних матеріалів; технологічний сектор, який має стати основою для більшості технологій – від мережевої інфраструктури до великих даних та штучного інтелекту.

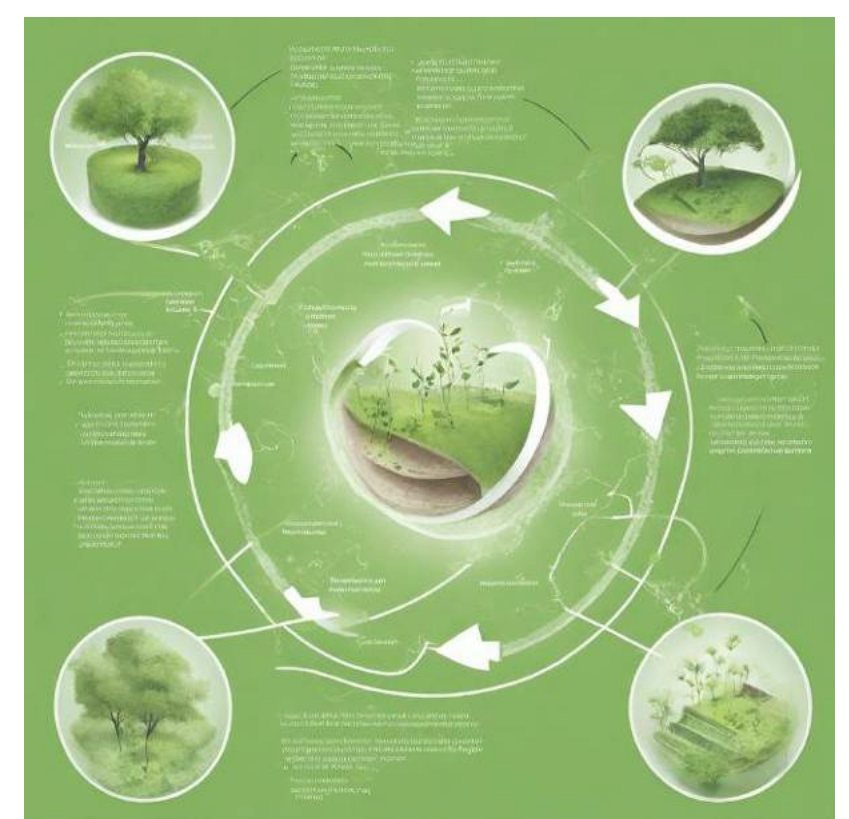
В даний час існують дебати щодо того, що саме охоплює термін «зелені» технології. В різних наукових дослідженнях зустрічається декілька термінів для визначення понять екологічно чистих рішень, а саме: «зелені технології», «cleantech», «greentech», «екологічно чисті», «екологічно безпечні», «стійкі рішення», «екологічні технології», «сталі», «чисті технології», «кліматичні технології», «дружній до клімату», «зі зниженим рівнем викидів CO₂», «вуглецево нейтральний», «кліматично нейтральний» та ін. Можна констатувати, що й досі немає міжнародного узгодженого стандарту або чіткої категоризації «зелених» технологій, проте розвиток цієї сфери дослідження відбувається швидкими темпами.

Зелений через призму кольору

Цікавим є дослідження походження «зеленого» через призму кольору, та визначення поняття «технології», а також у поєднанні цих двох термінів намагання визначити їх правову природу. Як зазначає у трактаті «Вчення про колір» – для виникнення кольору потрібні світло та темрява, світле та темне, або, щоб користуватися більш загальною формулою, світло та його відсутність. Поряд зі світлом з'являється колір, який ми називаємо жовтим; інший виникає безпосередньо біля темряви, його ми називаємо «синій». Ці два кольори, якщо взяти їх у найчистішому стані і змішати між собою так, щоб вони перебували в повній рівновазі, створюють третій колір, який ми називаємо зеленим. Наш погляд знаходить у ньому реальне задоволення. Коли обидві основні фарби знаходяться в суміші якраз у рівновазі, так що жодна інша не помітна, око і душа відпочиває на цьому змішаному як на простому [50, с. 43; 316].

Зелений через призму національного законодавства

Наразі в законодавстві України відсутня дефініція «зелених» технологій, проте термін «зелений» зустрічається в різних законодавчих актах, концепціях, стратегіях, таких як: «Угода про асоціацію з ЄС» [43], «Стратегія розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки» [44] (акцентується увага на впровадженні інноваційного, ресурсоефективного та екологічно чистого виробництва), «Національна економічна стратегія на період до 2030 року» [45], та орієнтований на декарбонізацію економіки, за рахунок підвищення енергоефективності, розвитку відновлюваних джерел енергії, розвитку циркулярної економіки та синхронізації з досягненням цілей «Європейського зеленого курсу» [46]. Насамперед, в «Угоді між Україною та ЄС про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021-2027)» [47] зазначається важливий момент, що цифрова трансформація економіки та суспільства, може сприяти «зеленому» переходу, глобальній конкурентоспроможності та підвищенню творчої різноманітності. Основними цілями відповідно до «Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у Програмі ЄС LIFE – Програмі дій з довкілля та клімату» [48] є сприяння переходу до сталої, кругової, енергоефективної, заснованої на відновлюваних джерелах енергії, кліматично нейтральної та стійкої економіки з метою захисту, відновлення покращення якості навколишнього середовища (повітря, води, ґрунтів), а також зупинення втрати біорізноманіття, сприяючи, таким способом сталому розвитку. У Зверненні Верховної Ради України [49] до Конференції ООН зі зміни клімату, яка включала проведення 26-ї сесії РКЗК ООН у листопаді 2021 року наголошувалося на «зелений» трансформації промисловості, впровадження системи енергозбереження та енергоефективності, прискорення впровадження чистих технологій.

Створено ШІ

Походження поняття «технологія»

У науковій і технічній літературі зустрічається започаткування терміну «технологія» та названо так навчальну дисципліну і науку, яка викладалася у німецькому університеті в Геттінгені з 1772 р. Предметом цієї науки вважалося ремесло та історія його розвитку. Зокрема, «йдеться саме про технологію, а не лише про техніку, оскільки поєднувалися наукові знання і суб'єктивні навички, уміння їх практичного застосування у процесі виробництва та інженерної діяльності, володіння засобами і методами продукування з розумінням історії їх виникнення і використання» [51, с. 35-36]. Поняття «технологія» походить від грецького «technos», що означає майстерність, техніку та «logos» – наука (знання), передача сукупності знань про способи забезпечення потреб людства за допомогою технічних засобів. Також технологія – це сукупність способів обробки або переробки матеріалів, застосування наукових знань для вирішення практичних завдань [52]. Крім того, в науковій літературі визначалося поняття «техне» і «природа» у взаємовідношенні. Технічне й надалі в історії філософського і наукового осмислення розглядалося на відміну від природного як такого. Співвідношення понять «природа – техніка» стоїть у генетичному зв'язку з поняттям «технологія». В розвитку цих понять відбулося розмежування, а встановлення їх взаємозв'язку і пошук єдності тривають й нині [51, с. 35-36]. Отже, технологія є важливим результатом інтелектуальної, творчої та науково-технічної діяльності.

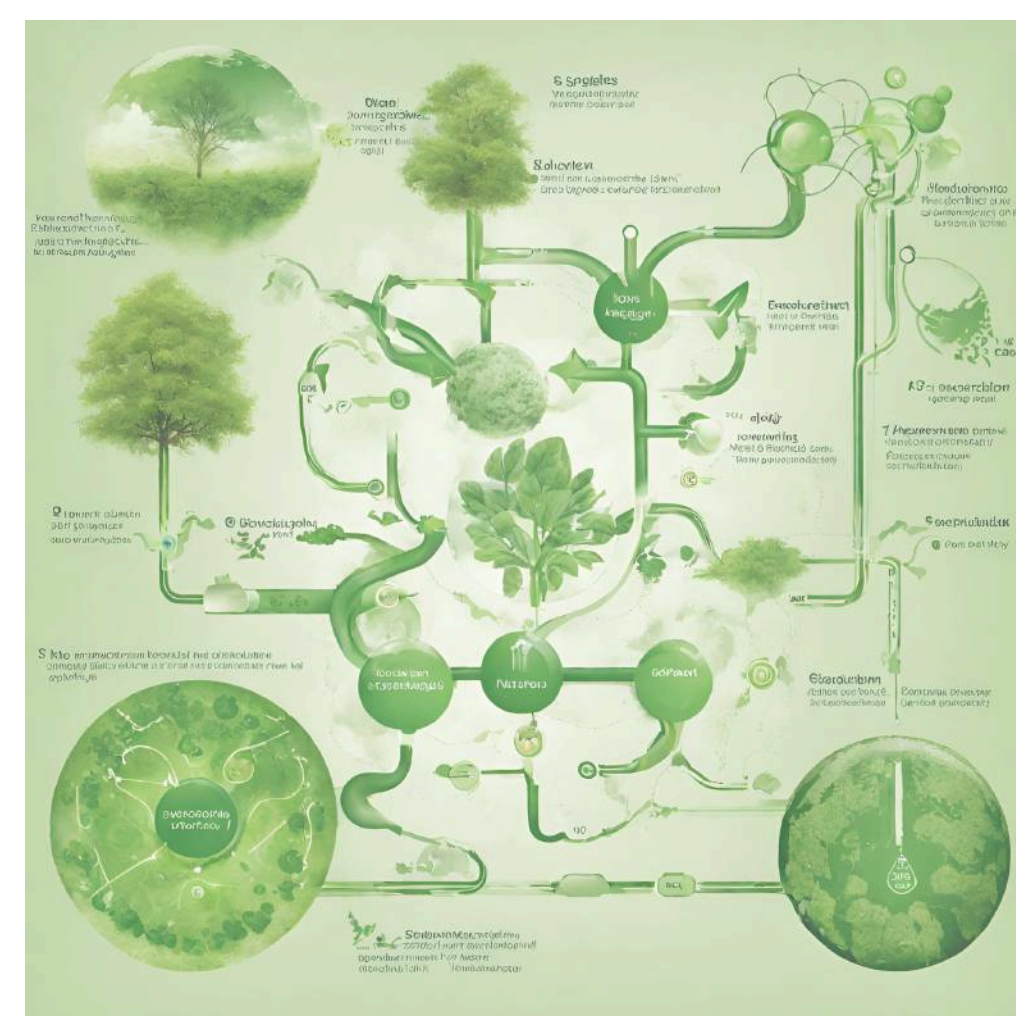
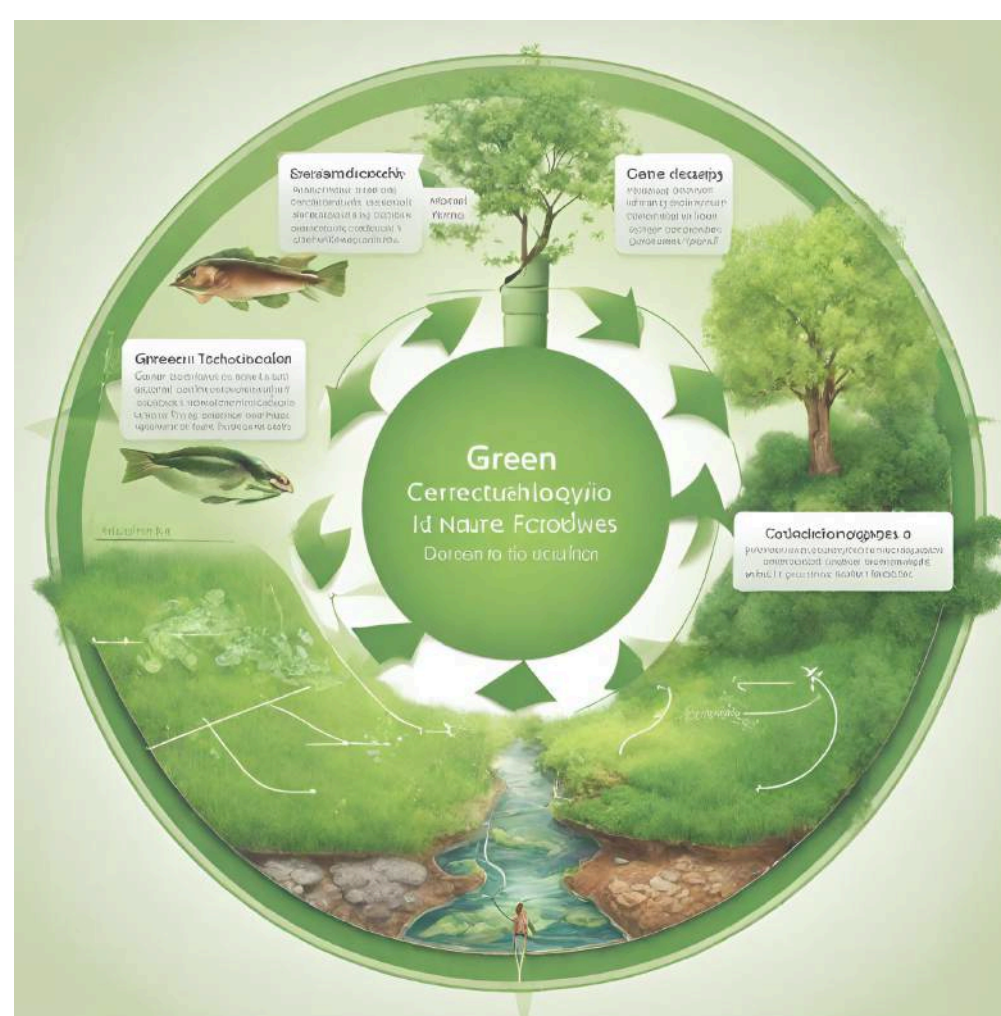
Поєднання двох понять «зелений» і «технологія»

Якщо об'єднати два поняття «зелений» та «технологія», можна дійти висновку, що «зелена» технологія – це знання про способи забезпечення потреб людства за допомогою технічних засобів у гармонії з природою. Інше визначення «зеленої» технології – сукупність знань про способи обробки або переробки матеріалів, застосування наукових знань для вирішення практичних завдань для потреб людини у поєднанні з цілями збереження навколишнього середовища. Пошук балансу між людською діяльністю та навколишнім середовищем, творчістю у винахідництві та черпання натхнення для розвитку через спостереження процесів кругообігу в природі та біологічних циклах, а також поєднання технічного і біологічного (природного) приводить нас до терміну «зелена» технологія.

Науково-технічний прогрес суспільства неможливий без розвитку технологій. Проте розвиток технологій негативно вплинув на навколишнє середовище. COVID-19 та війна також змінили наше життя настільки кардинально, що людство не могло собі й уявити. Тому виникають закономірні питання: чи може природна здатність людини до творчості та інновацій справді врятувати світ? Чи можемо ми повернутися до свого старого життя? Чи може бути новий зелений курс? Чи може бути екологічне майбутнє?

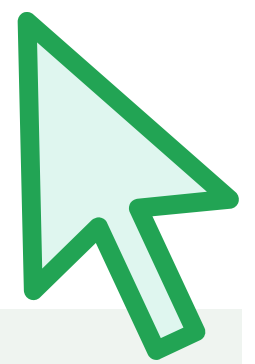
Технологія все більше визнається частиною рішення. Це додатково підкреслює необхідність подвоїти зусилля для створення надійних національних інноваційних систем і забезпечення доступу до ефективних національних систем інтелектуальної власності, які підтримують розробку та впровадження технологій, продуктів і послуг, необхідних для переходу до зеленого, низьковуглецевого майбутнього. Колективна мудрість, винахідливість і креативність має сприяти створенню нових, ефективних способів формування зеленого майбутнього і система інтелектуальної власності відіграє ключову та стимулюючу роль у підтримці реалізації цього шляху [42].

Отже, розвиток суспільства зумовлює необхідність проводити глибоке дослідження різних аспектів технологічних процесів та явищ, наукових розробок, а також їхнє співвідношення із соціальними потребами.

Створено ШІ

EST, ТЕХНОЛОГІЇ ПОМ'ЯКШЕННЯ ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ ДО ЗМІНИ КЛІМАТУ

01 ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ENVIRONMENTALLY SOUND TECHNOLOGIES (EST)

З позицій права вперше у Розділі 34 Порядку денного на XXI століття згідно з РКЗК ООН йдеться про екологічно чисті (безпечні) технології (EST – Environmentally sound technologies), які охоплюють:

- технології захисту навколишнього середовища,
- менш забруднюючі технології,
- технології, що використовують ресурси більш стійким способом,
- технології, спрямовані на переробку відходів і продуктів,
- технології поводження із залишковими відходами (наприклад, за допомогою процесів очищення).

Міжурядова група експертів зі зміни клімату (IPCC – Intergovernmental Panel on Climate Change) у Зведеному звіті четвертої доповіді у 2007 році [53, с. 57, 60] здійснила класифікацію кліматичних технологій, а саме: «технології пом'якшення зміни клімату» і «технології адаптації до зміни клімату».

02 ТЕХНОЛОГІЇ ПОМ'ЯКШЕННЯ ЗМІНИ КЛІМАТУ

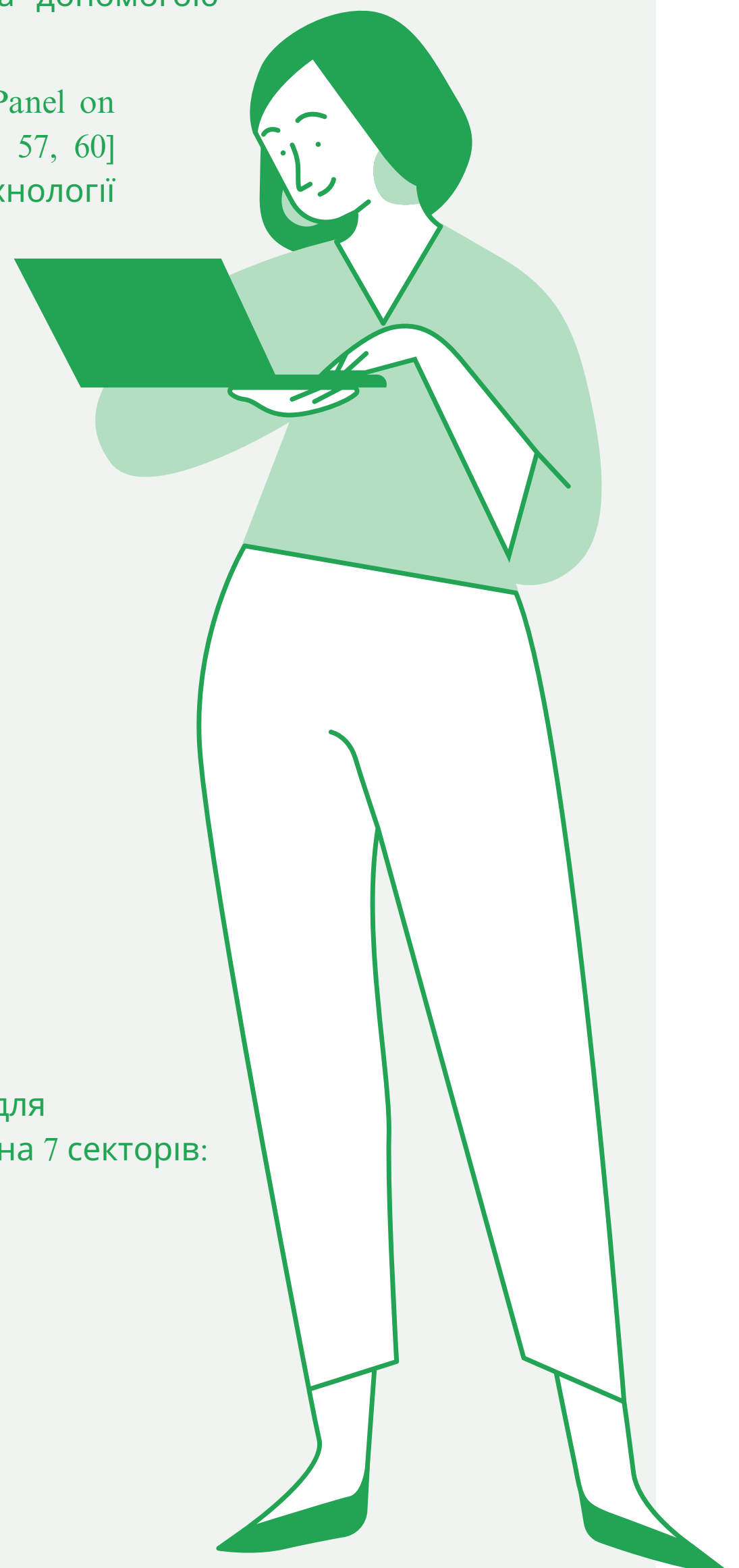
Технології пом'якшення зміни клімату охоплюють технологічні зміни та заміну технологій, які зменшують споживання енергетичних ресурсів і викидів та поділені на 7 категорій, таких як:

- енергозабезпечення,
- транспорт,
- будівлі,
- промисловість,
- сільське господарство,
- лісове господарство,
- відходи.

03 ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ ДО ЗМІНИ КЛІМАТУ

Технології адаптації до зміни клімату охоплюють технології, призначені для зменшення шкідливих наслідків очікуваної зміни клімату та поділяється на 7 секторів:

- водний сектор,
- сільське господарство,
- інфраструктуру/поселення (включаючи прибережні зони),
- здоров'я людини,
- туризм, транспорт,
- енергію.

Книга зелених технологій адаптації до зміни клімату 2022

У книзі, опублікованій ВОІВ, де зібрано понад 200 технологій адаптації до зміни клімату, зазначається, що велика кількість інновацій і технологій, спрямованих на адаптацію, є доступною в даний час. Наголошується на тому, що «рішення створюються в інноваційній екосистемі залежно від багатьох основних факторів. Ці фактори охоплюють освіту, розмір і складність ринку, а також верховенство права. Інноваційна екосистема забезпечує умови, за яких винахідник може розробляти, фінансувати, оприлюднювати, продавати, захищати та отримувати користь від інновації. Право інтелектуальної власності є наріжним каменем інноваційної екосистеми. І саме через систему патентування стає доступною величезна кількість інформації про інновації» [54, с. 11-12].

Книга зелених технологій пом'якшення наслідків зміни клімату 2023

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) випустила 2-е видання своєї «Книги зелених технологій» 6 грудня 2023 року на Конференції ООН зі зміни клімату (COP28) у Дубаї, Об'єднані Арабські Емірати. У 2-му виданні, зосереджується увага на пом'якшенні наслідків зміни клімату, висвітлюються важливі інновації в таких ключових секторах, як промисловість, сільське господарство та землекористування, а також розумні міста [55]. До основних висновків книги належать наступні пункти: переважна більшість кліматичних технологій, необхідних для скорочення викидів вдвічі до 2030 року, вже доступні; залежність від викопного палива перешкоджає ефективності кліматичних технологій; вирішальне значення має задоволення зростаючого попиту на такі ресурси, як енергія, вода та матеріали; успішне впровадження кліматичних технологій залежить від розуміння потреб користувачів; зміни в сільськогосподарській практиці та землекористуванні мають значний потенціал для скорочення викидів; права інтелектуальної власності є наріжним каменем добре функціонуючих інноваційних екосистем, а також для передачі технологій [56].

Green Technology Book 2022 Solutions for climate change adaptation

WIPO

Green Technology Book Solutions for climate change mitigation

WIPO

Нормативне регулювання та визначення терміну технологія

Хоча наразі відсутнє загальноприйняте визначення терміну «зелена технологія», проте термін «зелені винаходи», який розуміється як позначення екологічно чистих винаходів, які часто включають енергоефективність, альтернативи викопному паливу, забруднення та усунення токсичних речовин, очистку води, переробку, питання безпеки та здоров'я, відновлювані ресурси тощо [20, с. 7]. Зелена трансформація визначається у поєднання економічного зростання та турботою про навколишнє середовище для забезпечення гарантування високої якості життя нинішнім і майбутнім поколінням на рівні, який є досяжним завдяки цивілізаційному розвитку, а також ефективному та раціональному використанню доступних ресурсів. Крім того, зелена трансформація неможлива без інновацій [57, с. 29].

Зелені технології визначаються як розробка та застосування інноваційних продуктів, обладнання та системи, що використовуються для збереження природного середовища та ресурсів, які мінімізують і зменшують негативний вплив діяльності людини [58, с. 1957]. Концепція Глобального зеленого курсу Екологічної програми ООН (ЮНЕП) була запроваджена у 2008-2009 рр. з чим пов'язують введення терміну зелені технології [59, с. 23], що відповідають екологічно чистим технологіям відповідно до РКЗК ООН та визначаються як впровадження нових або значно вдосконалених продуктів (товарів і послуг), процесів, маркетингових методів, організаційних структур та інституційних механізмів, які з наміром або без нього – ведуть до покращення навколишнього середовища порівняно з відповідними альтернативами. Комісія з політики зелених інновацій визначає «зелені» інновації через призму створення та прийняття нових ідей, винаходів, практик, процесів, продуктів та організаційних форм, які створюють цінність для суспільства та економіки, одночасно забезпечуючи досягнення екологічних цілей.

За Цивільним кодексом України [60] (далі – ЦК) п. 2 ст. 459 та п. 2 ст. 460 категорія «сфера технології» застосовується при визначенні об'єктів винаходу та корисної моделі. Проте відсутні положення, які визначають термін «технологія», вона виступає допоміжною категорією і не набуває характеру самостійного об'єкта цивільних прав. Відповідно до ст. 892 ЦК: за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт виконавець зобов'язується розробити нову технологію за завданням замовника, «яка буде виступати як результат технологічних робіт, тобто як самостійний об'єкт» [61, с. 188].

Під технологією розуміється «галузь знання прикладного характеру, яка вивчає засоби виробництва корисних для людини продуктів... і відносно належної якості виробленого продукту» та надають власне визначення поняття, а саме: «технологія — результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових та інженерних технічних знань, які захищені майновим правом інтелектуальної власності, втілених у способах і засобах праці, наборах матеріально-речових факторів виробництва, видах їх поєднання для створення певного продукту або послуги... [62, с.81, 83]».

«Технологія», як об'єкт цивільних правовідносин – це результат науково-технічної діяльності виражений в об'єктивній формі, який включає в тому чи іншому поєднанні винаходи, корисні моделі, промислові зразки та інші результати інтелектуальної діяльності (в тому числі ноу-хау)... і може бути основою практичної діяльності в цивільній та воєнній сферах» [63, с. 58].

Визначення «науково-технічної діяльності» врегульовано ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [64] та означає наукову діяльність спрямовану на одержання і використання нових знань для розв'язання проблем (технологічного, економічного, соціального характеру та ін.), основними видами такої діяльності є наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки. В цьому ж Законі вказано, що науково-технічними (експериментальними) розробками визначено науково-технічну діяльність, що провадиться з метою доведення наукових знань до стадії практичного використання, а їх результатом є нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, послуги, процеси, пристрої, технології, системи, об'єкти права інтелектуальної власності.

Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», зокрема ст. 1 визначає, що технологією є результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, чи надання послуг [65]. Отже, доцільно зазначити, що технологія може бути втілена як в одному визначеному об'єкті права інтелектуальної власності (наприклад, винахід, ноу-хау (у тих країнах, де він, твір у вигляді науково-технічної документації), так і в декількох, як технологія розпізнавання образів може являти собою декілька винаходів, корисних моделей тощо.

Закон України «Про інноваційну діяльність» [66] ст. 1 визначає, що інноваціями є нові і/або модернізовані конкурентоздатні технології, продукти або послуги, а також організаційно-технічні рішення, виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва, соціальної сфери. Господарський Кодекс України у п. 2 ст. 327 одним із напрямів інноваційної діяльності визначено розробку і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, призначених для поліпшення соціального і економічного становища [66]. Крім того розуміється, що «еко-інновації («зелені» інновації) є потужним інструментом, який поєднує зменшення негативного впливу на навколишнє середовище з позитивним впливом на економіку та суспільство, вони пов'язані зі змінами у виробничих процесах, а також у продуктах і послугах, які є більш екологічно чистими, представляють новий підхід до глобальних викликів, надаючи практичного виміру реалізації принципів сталого розвитку» [67, с.10].

ЗЕЛЕНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Поводження з відходами

Забруднення надто довго було вірним супутником промислового розвитку з величезним впливом на всі живі істоти, ландшафти, ґрунт, повітря та воду. Існують різні підходи до боротьби із забрудненням і відходами, зокрема, утилізація відходів та виробництво енергії з них, управління якістю повітря, переробка пластикових відходів та ін.

Альтернативна енергетика

Завдяки використанню чистої та відновлюваної енергії в різних формах, таких як, сонячна, вітрова, геотермальна, біогаз та інші енергетичні системи, можна зберегти і підтримувати здоров'я людей та навколишнє середовище.

Зменшення забруднення Технології очистки

Зменшення використання небезпечних хімічних речовин, таких як пестициди та хімічні засоби для чищення. Обрання екологічно чистих альтернатив і забезпечення безпечної утилізації рідких і твердих відходів, технології очистки стічних вод.

ЗЕЛЕНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Повторне використання ресурсів (рециклінг)

«Зелені» технології дозволяють розробляти процеси та продукти так, щоб споживання їх людиною було вигідним для планети, відповідно до того, як це відбувається в екосистемах.

Наприклад, «циркулярний» підхід в економіці – веде до енергозбереження, переробки та повторного використання ресурсів, регенеративного чистого виробництва та споживання, біологічної ремедіації.

Енергозбереження

Виробництво, транспортування та зберігання енергії мають величезний вплив на зміну клімату, а отже, також мають важливий потенціал для пом'якшення наслідків зміни клімату.

Транспортний та будівельний сектор

Електромобілі, двигуни внутрішнього згорання, що працюють на газоподібному паливі, наприклад, водні. Зберігання теплової енергії, електрохромні розумні вікна, енергетичне моделювання всієї будівлі, теплоізоляція будівлі, будівельні матеріали, освітлення інтеграція циклічного ланцюжка створення вартості в будівельному секторі.

ЗЕЛЕНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сільське та лісове господарство

Технологічні рішення та потреби, пов'язані із землекористуванням, збереженням флори та фауни та багатьма формами сільськогосподарської практики, а саме, розробки у вертикальному землеробстві, точному землеробстві та енергоефективних зрошувальних систем.

Ліси є природним резервуаром вуглецю та відіграють важливу роль у зниженні рівня CO₂ в атмосфері. Зокрема, дані дистанційного зондування з літаків, безпілотників і супутників, технологій для запобігання або гасіння пожеж.

Екологічна мода та текстиль

Виробництво текстилю та його обробка у креативні текстури та кольори традиційно залишає великий вплив на навколишнє середовище.

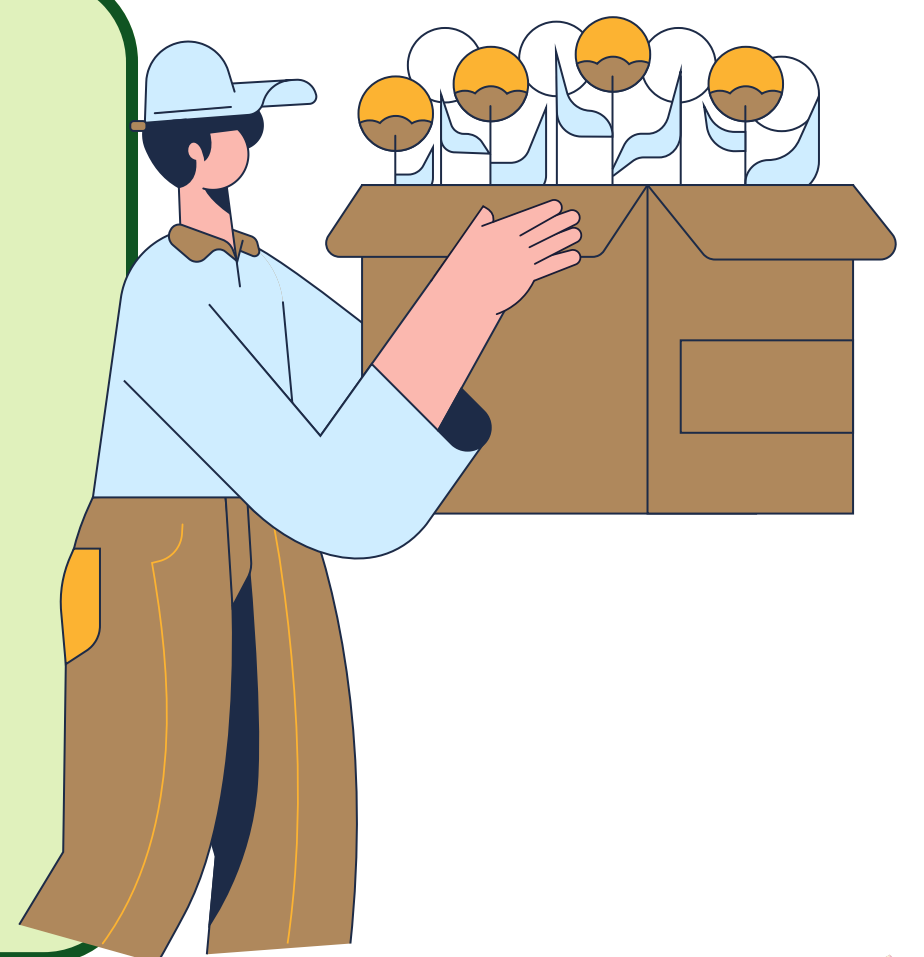
Запатентована технологія Ioncell® створює високоякісні круглі текстильні волокна з целюлозних текстильних відходів, рухаючи світову текстильну промисловість до циклічної економіки. Технологія Ioncell® базується на замкнутому процесі Lyocell із використанням запатентованої іонної рідини як розчинника. Технологія Ioncell® може покращити якість волокна, коли целюлозні текстильні відходи перетворюються на нові перероблені волокна. Волокна Ioncell® — це найміцніші целюлозні текстильні волокна у світі — виготовлені на 100% із текстильних відходів.

Упаковка та матеріали

Пакувальні матеріали та тканини використовуються скрізь і дуже часто повільно розкладаються на звалищах або переносяться річками в океани. Заміна традиційної упаковки новими матеріалами, придатними для біологічного розкладання або повторного використання/переробки, може значно допомогти у вирішенні серйозної та актуальної екологічної проблеми.

Технології виробництва екологічних промислових матеріалів, зі 100% рослинних волокон, з відходів сільського господарства, справжня альтернатива пластику, дереву та агломератам із різноманітним застосуванням

Ідея циркулярної економіки за принципом C2C

«Зелені» технології дозволяють розробляти процеси та продукти так, щоб споживання їх людиною було вигідним для планети, відповідно до того, як це відбувається в екосистемах. Наприклад, «циркулярний» підхід в економіці – веде до енергозбереження, повторного використання ресурсів, регенеративного чистого виробництва та споживання, максимізації вартості ресурсів з часом та створює екологічний та економічний сенс для сталого розвитку [10, с. 156, 159]. Ідея циркулярної економіки пов'язана з концепцією, яка має назву: «Від колиски до колиски» (Cradle to Cradle design (C2C)), [68]. Ця концепція представляє інтеграцію дизайну та науки, яка завдяки безпечним матеріалам, забезпечує довготривалі переваги для суспільства, тобто процес виробництва продукції здійснюється, без шкоди для води, повітря та землі, усуваючи при цьому концепцію відходів. Пропонується структура дизайну, основана на трьох принципах, отриманих від природи (як безперервний кругообіг матеріалів та розробки продуктів): все є ресурсом для чогось іншого, все можна розібрати та повернути в ґрунт, як біологічно складові, або повторно використовувати без забруднення, як високоякісні матеріали для нових продуктів, як технічні складові [68, с. 75-76]. Завдяки використанню чистої та відновлюваної енергії в різних формах, таких як, сонячна, вітрова, геотермальна та інші енергетичні системи, можна зберегти і підтримувати здоров'я людей та навколишнє середовище.

При дотриманні принципів концепції C2C виробники повинні дотримуватися п'яти критеріїв:

- нешкідливість матеріалів,
- повторне використання,
- застосування відновлюваних джерел енергії,
- розумне витрачання води,
- соціальна відповідальність [10, с. 161-162].

«У всьому світі геологія, гідрологія, фотосинтез і кругообіг поживних речовин, адаптовані до місцевості, створюють дивовижне розмаїття природного та культурного життя. Виклики і можливості, яке пропонує кожне місце, ефективно вписуються у власні ніші» [69]. Замість того, щоби мінімізувати шкоду, яку завдає людська діяльність, сутність «Cradle to Cradle» полягає в переосмисленні розробки продуктів і товарів, на позитивну силу регенерації, таку, яка створює, розробляє продукти, найменш шкідливим способом для живих істот і навколишнього середовища та наслідком цих дій є насолода від результату, а не нарікання. Ця зміна парадигми відкриває можливості для покращення якості, збільшення вартості та стимулювання інновацій, надихаючи на пошук вдосконалення розробок і конструкцій та можливість ділитися своїми відкриттями з іншими [68]. При дотриманні принципів концепції C2C виробники повинні дотримуватися п'яти критеріїв: нешкідливість матеріалів, повторне використання, застосування відновлюваних джерел енергії, розумне витрачання води та соціальна відповідальність [10, с. 161-162].

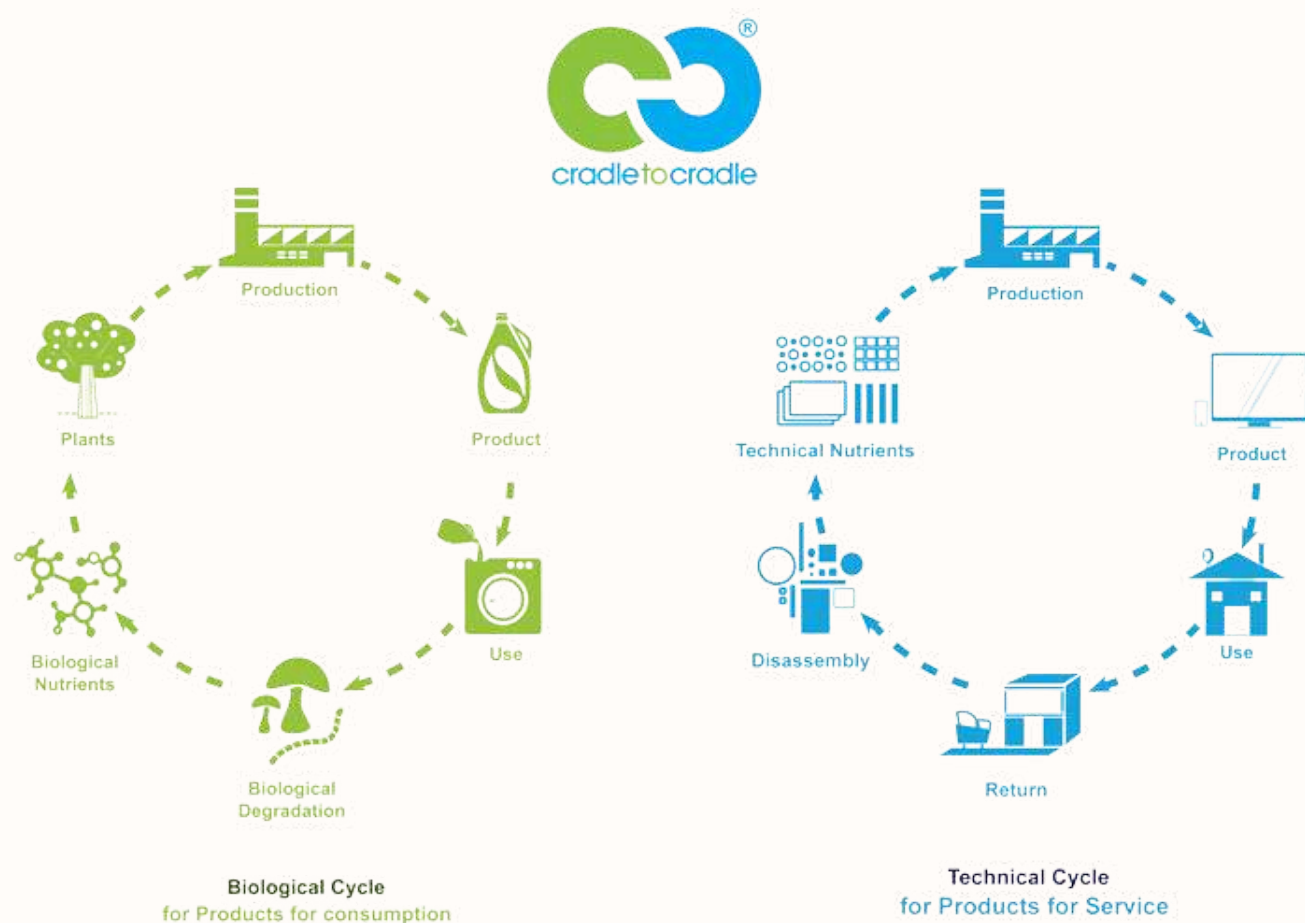
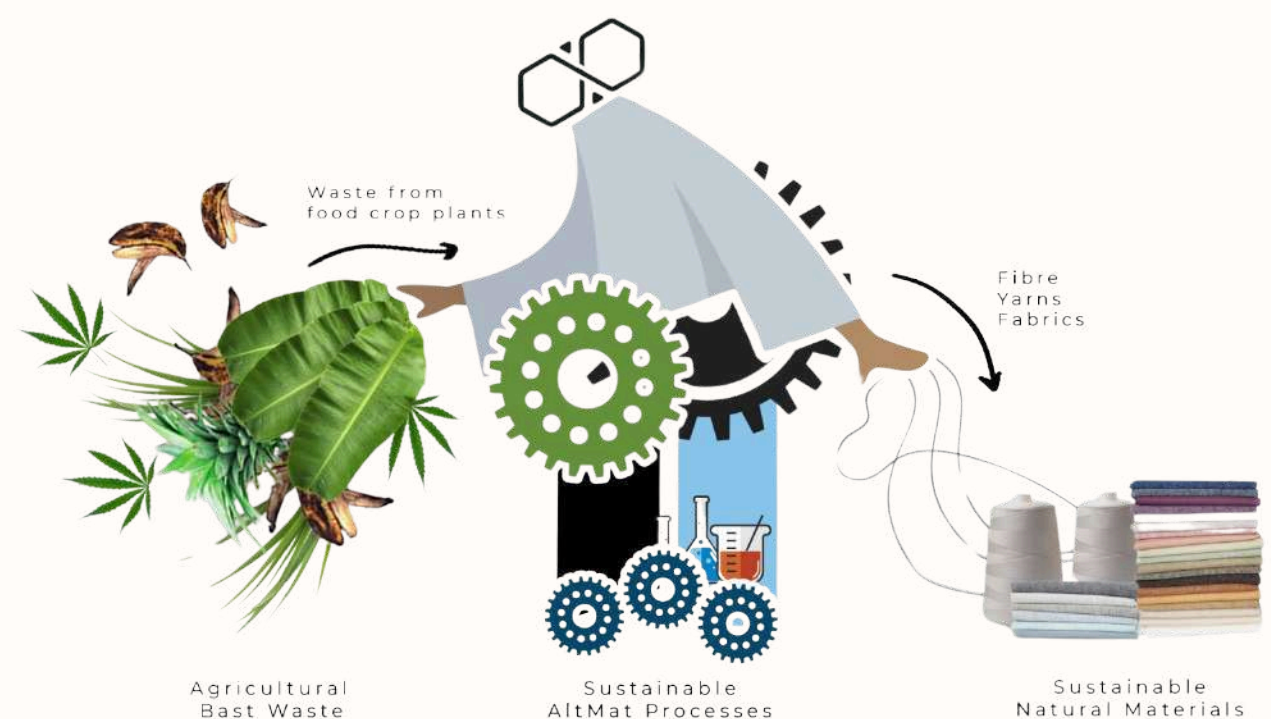

Фото створено ШІ

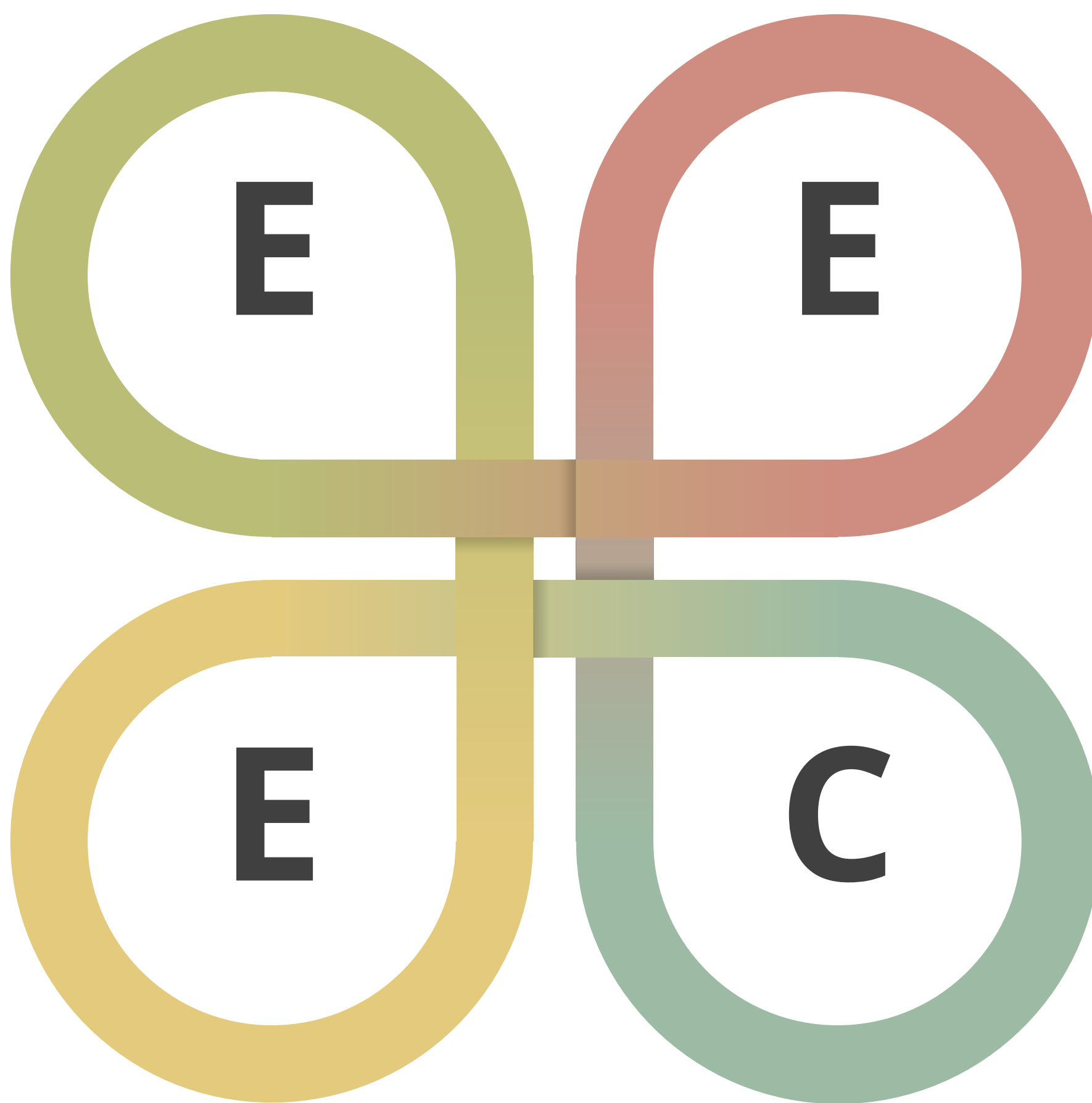
Основні напрями політики розвитку зелених технологій

1 Екологічний

Екологічний напрям полягає у збереженні та мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище. Його особливістю є те, що будь-яка діяльність людини впливає на навколишнє середовище, і навпаки, відносний стан навколишнього середовища визначатиме та сприятиме характеру й масштабам діяльності в інших основних сферах: економічній, культурній та соціальній.

2 Економічний

Економічне спрямування полягає у залученні людей та нових компаній для розвитку стійких міст зі сталою, циркулярною економікою, а також підвищення національного економічного росту шляхом розвитку, впровадження та використання «зелених» технологій, які характеризуються мінімізацією негативного впливу на довкілля та ефективному використанні природних ресурсів при збереженні гідного рівня життя.

3 Енергетичний

Енергетичний напрям – це прагнення досягти енергонезалежності, сприяючи ефективному використанню, це пошук нових інноваційних способів вилучення корисної енергії з побічних відходів, технологій збору енергії, а також розробка нових технологій для максимально корисного використання енергії. Енергоефективність є економічно ефективним планом для економії будівництва завдяки мінімізації споживаної енергії.

4 Соціальний

Соціальний напрям надважливий для розвитку творчого потенціалу та винахідництва у сфері «зелених» технологій. Він впливає на підвищення обізнаності про соціальні потреби та залучення як громадян, так і партнерів у громадах, як на національному, так і на місцевому рівні до планування та дій у відповідь на потреби розвитку «зелених» розумних міст, завдяки ресурсоефективній економіці для досягнення зеленого зростання. Особливу увагу необхідно приділяти просвітницьким заходам у сфері інтелектуальної власності, прищепленню екологічних цінностей, виховуючи повагу до прав творців та винахідників, особливо молоді.

Системи класифікацій для пошуку рішень у сфері зелених технологій

Еволюція розвитку та класифікації «зелених» технологій відбувається у залежності від напряму досліджень наукової діяльності цієї сфери. В Україні відповідно до п. 9 «Плану заходів Концепції реалізації державної політики в сфері зміни клімату на період до 2030 року» [70], який було схвалено ще у 2017 році, має бути ідентифікація міжнародних баз даних про найкращі доступні технології, спрямовані на скорочення викидів, збільшення їх поглинальної здатності та адаптації до зміни клімату, створення умов для доступу населення і суб'єктів господарювання до таких баз даних. Тому визначимо основні бази даних для пошуку відповідних «зелених» рішень, оскільки цифрові платформи відіграють певну роль у прискоренні інновацій та розповсюдженні «зелених» технологій. Бази даних зелених технологій, наприклад, надають онлайн-каталоги екологічних технологій для широкого кола осіб, які прагнуть комерціалізувати, ліцензувати або розповсюджувати «зелені» технології від прототипу до готової продукції.

Міжнародне агентство з відновлюваної енергії (IRENA)

(IRENA) [71] підкреслює, що застосування технологій відновлюваних джерел енергії дозволяє швидкий перехід до енергетичної системи з низьким вмістом вуглецю за все доступнішою ціною, з низкою рішень для задоволення складних вимог кінцевих користувачів. IRENA розділяє технології на чотири сектори:

1. Поновлювані джерела енергії (біоенергія та біопаливо, геотермальна енергія, гідроенергетика, технології енергії океанів, сонячна енергія, енергія вітру);
2. Сектори кінцевого використання (будівлі та міста, промисловість, транспорт);
3. Перспективні технології (уловлювання вуглецю; критичні технології – це ресурси, необхідні для виробництва ключових технологій для енергетичного переходу, зокрема вітрових турбін, сонячних панелей, акумуляторів для електромобілів та електролізерів; технології зберігання енергії; технології «зеленого» водню; технології інфраструктури);
4. Тенденції витрат (витрати на виробництво електроенергії, на транспортування, стаціонарних додатків, оцінка вартості відновлюваних джерел енергії, витрати на зберігання енергії).

Центр і мережа кліматичних технологій (CTCN)

CTCN є ланкою впровадження Технологічного механізму РКЗК ООН, створений на основі ЮНЕП та ЮНІДО. Центр CTCN сприяє прискореній передачі екологічно безпечних технологій для розвитку з низьким вмістом вуглецю та стійкого розвитку на вимогу країн, що розвиваються у зв'язку з їхніми технологічними потребами, а також надає технологічні рішення, нарощує потенціал і консультує щодо політики, законодавчої та нормативної бази, адаптованої до потреб окремих країн, використовуючи досвід глобальної мережі технологічних компаній та установ [19]

WIPO GREEN Зелений перелік МПК (IPC Green Inventory)

Відповідно до бази даних інноваційних технологій і потреб WIPO GREEN сфера «зелених» технологій поділяється на сім основних секторів:

- Будівельний (наприклад, теплоізоляція будівлі);
- Транспортний (електромобілі, двигуни внутрішнього згорання, що працюють на газоподібному паливі, наприклад, водні);
- Альтернативне виробництво енергії (сонячна енергетика, біопаливо, гідроенергетика та ін.);
- Сектор управління водними ресурсами (технології очистки);
- Сільське та лісове господарство (органічні добрива отримані з відходів);
- Продукти матеріали та процеси;
- Сектор управління відходами та забрудненнями (утилізація відходів, управління якістю повітря, уловлювання та зберігання вуглецю).

Цей перелік не є вичерпним. «Зелені» технології містяться у багатьох галузях техніки, тому така платформа ВОІВ збрала їх в одному місці [72].

Європейське патентне відомство (ЕРО)

(ЕРО) створило схему класифікації технічних характеристик технологій для картографування технологій, які сприяють пом'якшенню наслідків зміни клімату, що полегшує пошук патентних документів, які є основою для майбутніх досліджень та інновацій [73]. Відповідно до класифікації ЕРО розподіл «зелених» технологій включає наступні класи:

- Y02 – технології пом'якшення зміни клімату;
- Y02A – технології адаптації до зміни клімату;
- Y02B – будівлі;
- Y02C – уловлювання та зберігання/поглинання або утилізація парникових газів;
- Y02D – ІКТ, спрямовані на зменшення споживання власної енергії;
- Y02E – виробництво, розподіл і транспортування енергії;
- Y02P – промисловість і сільське господарство;
- Y02T – транспорт;
- Y02W – відходи та стічні води;
- Y02S – розумні мережі.

Схема класифікації FI в Японії

Японія розробила «Схему класифікації FI» для природоохоронних технологічних рішень, яка тепер доступна для використання будь-яким відомством ІВ або іншою зацікавленою стороною у сфері інноваційної діяльності. FI – це класифікація «зелених» технологій з подальшим поділом у рамках «Зеленого кадастру» Міжнародної патентної класифікації. FI є більш детальною і постійно переглядається та вдосконалюється Японським патентним відомством [74].

Перехід України на модель сталого розвитку може бути здійснено шляхом впровадження у всі галузі економіки енергозберігаючих, ресурсоефективних, екологічно безпечних та більш чистих технологій виробництва. Створення класифікації має значення на національному рівні, оскільки її можна використовувати як критерій для аналізу поточного статусу інвестицій у дослідження та розробки у сфері зелених технологій, а також швидкого пошуку необхідних технологій. Класифікація містить важливі політичні напрямки для обговорення пріоритетів на рівні уряду у розвитку «зелених» технологій, які впливають на скорочення парникових газів. Класифікація надає план для комплексного уявлення про зелені технології, придатні для передачі технологій у країни, що розвиваються.

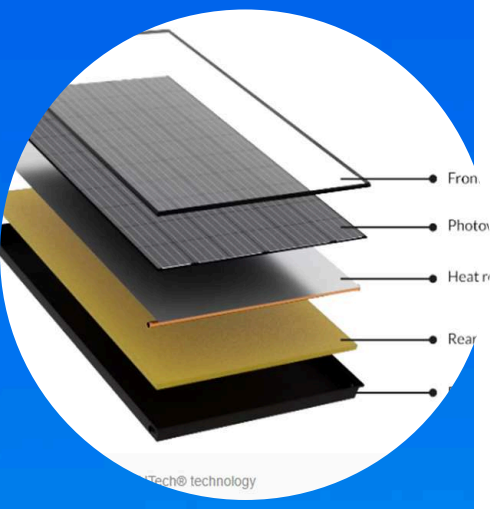

Бази даних
зелених
технологій

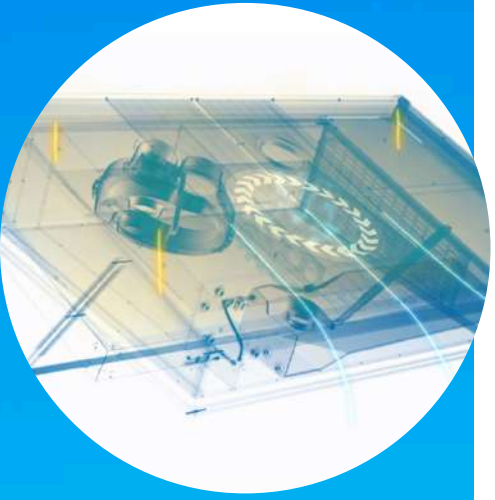
Зелені інновації

Зелені інновації – нові і/або удосконалені конкурентоздатні технології, продукти або послуги, а також організаційно-технічні рішення, виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно покращують структуру та якість виробництва, а також створюють цінність для суспільства та економіки, одночасно забезпечуючи кращі екологічні результати для досягнення ЦСР та циркулярної зеленої економіки за принципом С2С.

Зелені технології

Зелені технології – результат інтелектуальної, творчої та науково-технічної діяльності, виражений в об'єктивній формі (який включає в тому чи іншому поєднанні винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, технологічні рішення, технічну документацію, ноу-хау, комерційну таємницю та ін.), тобто сукупність систематизованих наукових знань, технічних та організаційних рішень щодо переліку, строку, порядку та послідовності виконання операцій, процесу виробництва та надання послуг, які створюють цінність для суспільства, одночасно забезпечуючи кращі екологічні результати, та сприяють досягненню Цілей Сталого Розвитку й циркулярної зеленої економіки за принципом С2С.

Розділ 4

СТАНДАРТИЗАЦІЯ

у сфері зелених технологій

Розвиток стандартів у сфері «зелених» технологій є досить актуальним питанням, оскільки може сприяти впровадженню нових «зелених» (екологічних) технологій у ланцюжок поставок, забезпечуючи сумісність з іншими важливими компонентами системи виробництва та споживання, підтримуючи їх подальшу стійкість. Закон України «Про стандартизацію» [75] визначає наступні види стандартів:

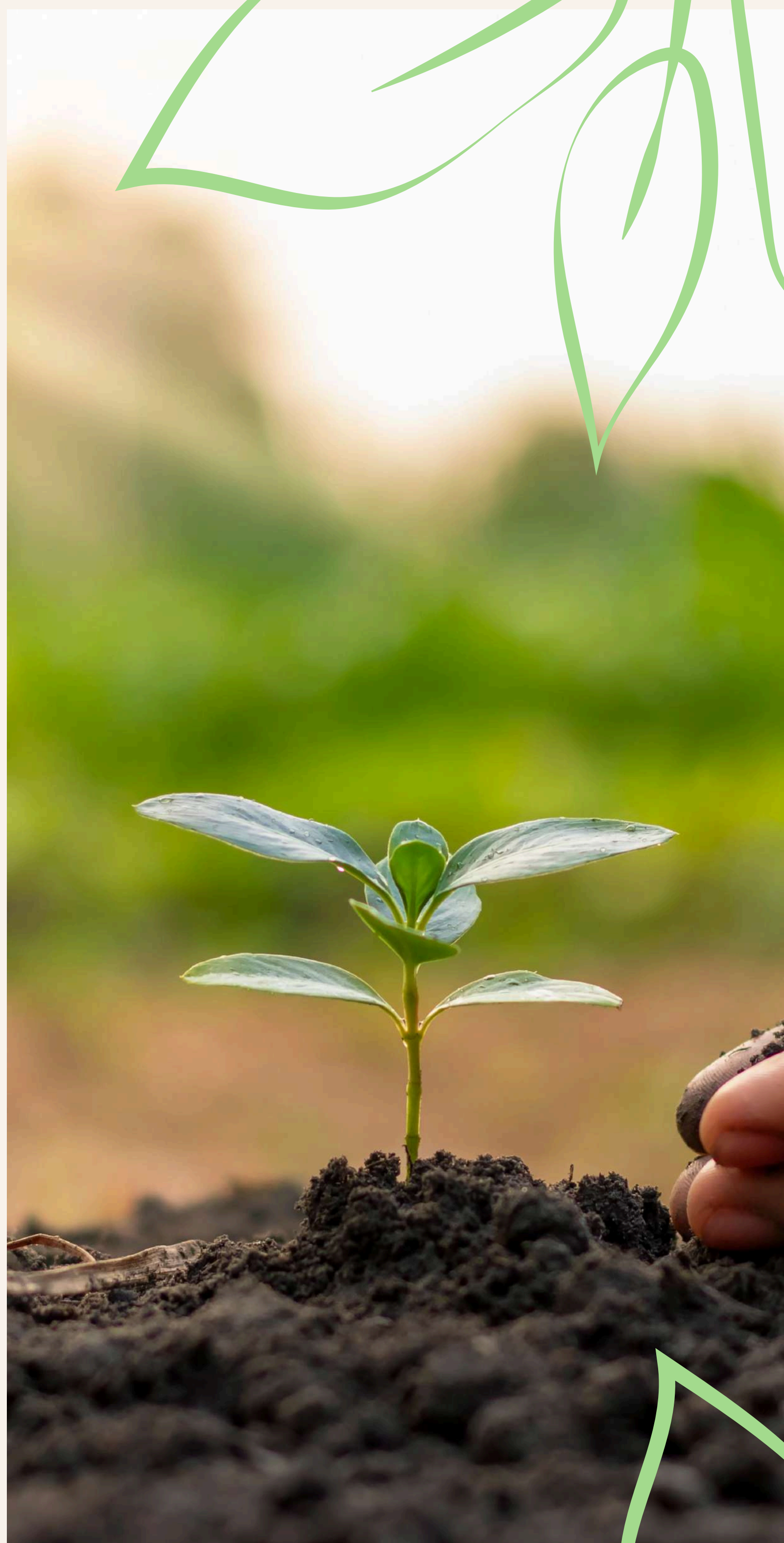
- міжнародний, прийнятий міжнародною організацією зі стандартизації;
- регіональний, прийнятий регіональною організацією стандартизації,
- національний – прийнятий національним органом стандартизації; європейський стандарт – це регіональний стандарт, який прийнятий європейською організацією стандартизації.

Міжнародні стандарти ISO можна застосовувати в національній системі стандартизації двома способами:

- методом підтвердження чи тотожного перекладу,
- методом модифікації для кращої відповідності національним умовам. Результатом модифікації міжнародних стандартів є створення еквівалентних державних стандартів, які можуть відрізнитися від першоджерела.

Наприклад, міжнародний стандарт ISO 14034:26 «Екологічне управління. Перевіряння екологічних технологій (ПЕТ)» [76] визначає принципи, процедури та вимоги до перевірки екологічних технологій. Цей стандарт містить окремі розділи про принципи перевірки, прийняту практику тестування та вимоги до звітності, щоб допомогти створити рівні умови для технологічних новаторів і заохотити ринок прийняти зелені інноваційні технології, надійними та підтвердженими високоякісними даними незалежних випробувань щодо екологічних показників, що сприяє зміцненню довіри постачальників і покупців. Перевагами ISO 14034 для промисловості є створення рівних умов для технологічних новаторів, гармонізація ПЕТ через міжнародні кордони, надання достовірної незалежної оцінки інноваційних екологічних інновацій, досягнення стійких екологічних цілей.

В Україні згідно з Наказом ДП «Українського науково-дослідного і навчального центру проблем стандартизації, сертифікації та якості» № 409 «Про прийняття національних нормативних документів, гармонізованих з європейськими та міжнародними нормативними документами, скасування чинності національних нормативних документів, зміни та поправок до національних нормативних документів» [77] гармонізація стандарту ISO 14034:26 з національними нормативними документами ДСТУ ISO 14034:2017 здійснюється методом перекладу.

За своїм визначенням, стандарти – це набір правил або кодексів, що зобов'язують або визначають характеристики продукту (наприклад, розміри, характеристики, методи випробувань і правила використання). Стандарти на продукцію, технології або продуктивність встановлюють мінімальні вимоги до відповідної продукції або технологій. Стандарти передбачають скорочення викидів парникових газів, пов'язаних з виробництвом або використанням продукції та/або застосуванням технології [6, с. 87].

Стандарти можуть впливати на процеси утилізації та переробки відходів, таким чином, щоб забезпечити цикл виробництва інноваційних продуктів, де гарантовано остаточно переробку, а також вони визначають вимоги, спрямовані на захист громадського здоров'я, безпеки та збереження навколишнього середовища. Наприклад, «нульове забруднення» охоплює три стадії циклу: виробництво, використання та кінцевий термін служби інноваційних продуктів. Багато стандартів існують або знаходяться в стадії розробки щодо всіх трьох фаз життєвого циклу інновацій. Стандарти можуть встановлювати вимоги щодо якості повітря та води, небезпечних матеріалів, «зеленого» будівництва та «зеленого» сільського господарства, сталої мобільності.

Міжнародний стандарт ISO/TC268 [78] «Сталі міста та громади» та європейський стандарт CEN/TC 465 «Сталі та розумні міста та спільноти» визначає стандартизацію у сфері сталого розвитку міст і громад включаючи розробку вимог, рамок, інструкцій і допоміжних методів і інструментів, пов'язаних із досягненням сталого розвитку з урахуванням кмітливості та стійкості, щоб допомогти всім містам і громадам та їх зацікавленим сторонам як у сільській місцевості, так і міські території стають більш стійкими. В свою чергу, сферою застосування ISO/TC 197 «Водневі технології» [79] є стандартизація в галузі систем і пристроїв для виробництва, зберігання, транспортування, вимірювання та використання водню.

Профілактичні стандарти, такі як обмеження викидів і вимоги до енергоефективності, часто пов'язані з технологіями зміни клімату. Наприклад, «стандарти ефективності використання палива є профілактичними в подвійному сенсі. По-перше, як і стандарти викидів транспортних засобів, стандарти ефективності використання палива спрямовані на вирішення проблем навколишнього середовища шляхом зменшення викидів від палива та використання викопного палива. По-друге, стандарти паливної ефективності призначені для забезпечення економії споживчих витрат, що є переважним політичним обґрунтуванням для введення таких стандартів у дію» [80, с. 418]

«Стандарти можна розглядати як непрямі політичні інструменти, які спрямовують промисловість до більшої екологічності, соціальної відповідальності та економічної ефективності. Стандарти стають важливими, оскільки суміжні галузі технологій, такі як, енергетика, транспорт і будівлі, зливаються з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Такі сфери розвитку інноваційної діяльності, як розумні мережі, розумний транспорт, все частіше обговорюється як частина сталого майбутнього. ІКТ є типовою сферою, у якій стандарти відігравали важливу роль протягом десятиліть» [81, с.19].

Екологічна стандартизація є ключовою для пом'якшення впливу продуктів на здоров'я людини, а також на виснаження ресурсів або забруднення води. Стандарти також є важливим інструментом у боротьбі з електронними відходами, допомагаючи виробникам виконувати вимоги законодавства щодо контролю над токсичними речовинами. Наприклад, технічний комітет ISO/TC 207 зосереджено на системах управління навколишнім середовищем, аудиту, верифікації чи валідації та пов'язаних дослідженнях, екологічному маркуванні, оцінці екологічної ефективності, оцінці життєвого циклу, зміні клімату та пом'якшенні наслідків й адаптації до них, екологічному дизайні, ефективності використання матеріалів, екологічній економіці та екологічному й кліматичному фінансуванню [82]. Технічний комітет ISO/TC111 готує горизонтальні міжнародні стандарти, які є ключовими для забезпечення того, щоб електричні та електронні продукти були розроблені з урахуванням впливу на навколишнє середовище [83].

У ЄС було здійснено низку ініціатив щодо забезпечення розвитку інфраструктури за допомогою відновлюваних джерел енергії та «ряд країн підписали Директиву Європейського Союзу про розгортання інфраструктури для альтернативних видів палива (Alternative Fuels Infrastructure Directive – AFID) [84] і низку стандартів, серед яких водень є одним із варіантів інфраструктури альтернативного палива. Основну частину підготовчої роботи для бази стандартизації за мандатом AFID здійснив ISO/TC 197 (Водневі технології) та перевіряв точки роздачі, якість палива та роз'єми. Цей комітет також бере участь у 2 фазі глобального технічного регламенту (GTR 13) щодо автомобілів, що працюють на водні та паливних елементах. Він гарантує, що вимоги міжнародних стандартів, які розробляє комітет, відповідають вимогам світового технічного регулювання» [85, с. 13].

Відновлювана енергія включає в себе різноманітний набір невичерпних джерел енергії, включаючи вітрову, сонячну, геотермальну, гідроелектроенергію, водень, припливи і біомасу та ін. Якщо розглянути наприклад, біопаливо то воно «включає широкий спектр твердого, рідкого та газоподібного палива, отриманого з рослинних і тваринних джерел» [80, с. 419]. Велика увага цілком справедливо приділялася викидам вуглекислого газу, але було проігноровано близько двохсот інших забруднювачів від двигуна внутрішнього згорання в міських автомобілях, які значно більше шкодять здоров'ю людини. Наприклад, канцерогени, що присутні у вихлопах біодизельного двигуна і забруднюють навколишнє середовище так само, як і звичайний дизельний двигун [81, с. 10]. «Прихильники вважають біопаливо довгостроковою заміною викопного палива на основі нафти. На сьогоднішній день тільки біоетанол і біодизельне паливо продаються в комерційних цілях або широко використовуються. Вони виробляються в основному в США, Європейському Союзі та Бразилії» [80, с. 419].

Автомобілі на паливних елементах, які використовують водень як паливо, можуть досягти вищої середньої ефективності загального паливного циклу, ніж двигуни внутрішнього згорання, які використовують біопаливо, наприклад, біодизель. Дійсно, найбільша перевага автомобіля на водневих паливних елементах полягає в тому, що він виробляє лише воду та повітря, які не є шкідливими для навколишнього середовища. Його виробництво передбачає такі процеси, як електроліз, для якого потрібна електроенергія. І дуже часто ця енергія все ще надходить з викопного палива [85, с. 10].

Завдяки інноваційному процесу здійснюється розробка практичних та надійних альтернативних джерел енергії, а саме сонячної, вітрової та гідроенергетики. В свою чергу така електроенергія, яка здобута з відновлюваних джерел енергії може бути направлена на виробництво «зеленого» водню, який називають паливом майбутнього. Поступово відбувається перехід від акумуляторів для транспортних засобів до автомобілів, які використовують технологію водневих паливних елементів. Існує величезний ринок, який швидко зростає, тому гармонізація міжнародних стандартів стала ключовим пріоритетом. В аспекті міжнародних стандартів, «зокрема, ISO 17268 охоплює газоподібний водень для з'єднувальних пристроїв для заправки наземних транспортних засобів.

З'єднувач для заправки водневим паливом стандартизований цим стандартом ISO для країн, які мають ринок автомобілів на паливних елементах. Це означає, що споживачі можуть отримати водень з будь-якої водневої станції на паливних елементах у Європі, Японії, Кореї, Сполучених Штатах тощо. ISO 23828 також відноситься до дорожніх транспортних засобів на паливних елементах і використовується як вимірювання споживання енергії транспортними засобами, що працюють на стисненому водні. Економія палива вимірюється цим методом і згадується в міжнародному Глобальному технічному регламенті GTR15» [85, с. 10].

У 2018 році Європейський Союз прийняв свою Директиву про відновлювані джерела енергії [86], згідно з якою до 2030 року принаймні 32 відсотків усієї енергії, що споживається, і 10 відсотків енергії, споживаної транспортом, повинні отримувати з відновлюваних джерел. «Хоча США не прийняли аналогічного законодавства на федеральному рівні, 38 штатів США та округ Колумбія запровадили цілі щодо відновлюваної та альтернативної енергетики. З технічної точки зору, діяльність із стандартизації відновлюваних джерел енергії здійснюється через широкий спектр SDO, консорціумів і робочих груп, кожна з яких зосереджується на певній технології чи практиці. ISO, наприклад, ініціювала створення окремих робочих груп, які займаються сонячною енергією, водневими технологіями, вітровими турбінами та біоенергетикою» [80, с. 419].

Державні стандарти, правила та норми відіграють ключову роль у впровадженні «зелених» технологій як у промисловість, так і у приватні правовідносини. Кількість стратегій, спрямованих на впровадження та розповсюдження екологічних технологій, постійно зростає. На місцевому рівні така політика включає субсидії на встановлення сонячних панелей на дахах, будівництво енергоефективних будівель та придбання електричних велосипедів і транспортних засобів. У відповідь на це невеликі громади, фермери, муніципалітети й екологічно свідомі виробники та домогосподарства перейшли до використання «зелених» технологій [87, с. 67]. Наприклад, «важливою віхою Стратегії щодо пластмас є перегляд основних вимог до упаковки, за стандарти в цій галузі відповідають ISO/TC 61 «Пластмаси» і CEN/TC 249. Оскільки для перевірки підтверджень про здатність до біологічного розкладання необхідні надійні стандарти» [88, с. 8].

Стандарти, специфікації, екологічна сертифікація

Екологічність та енергоефективність будівель

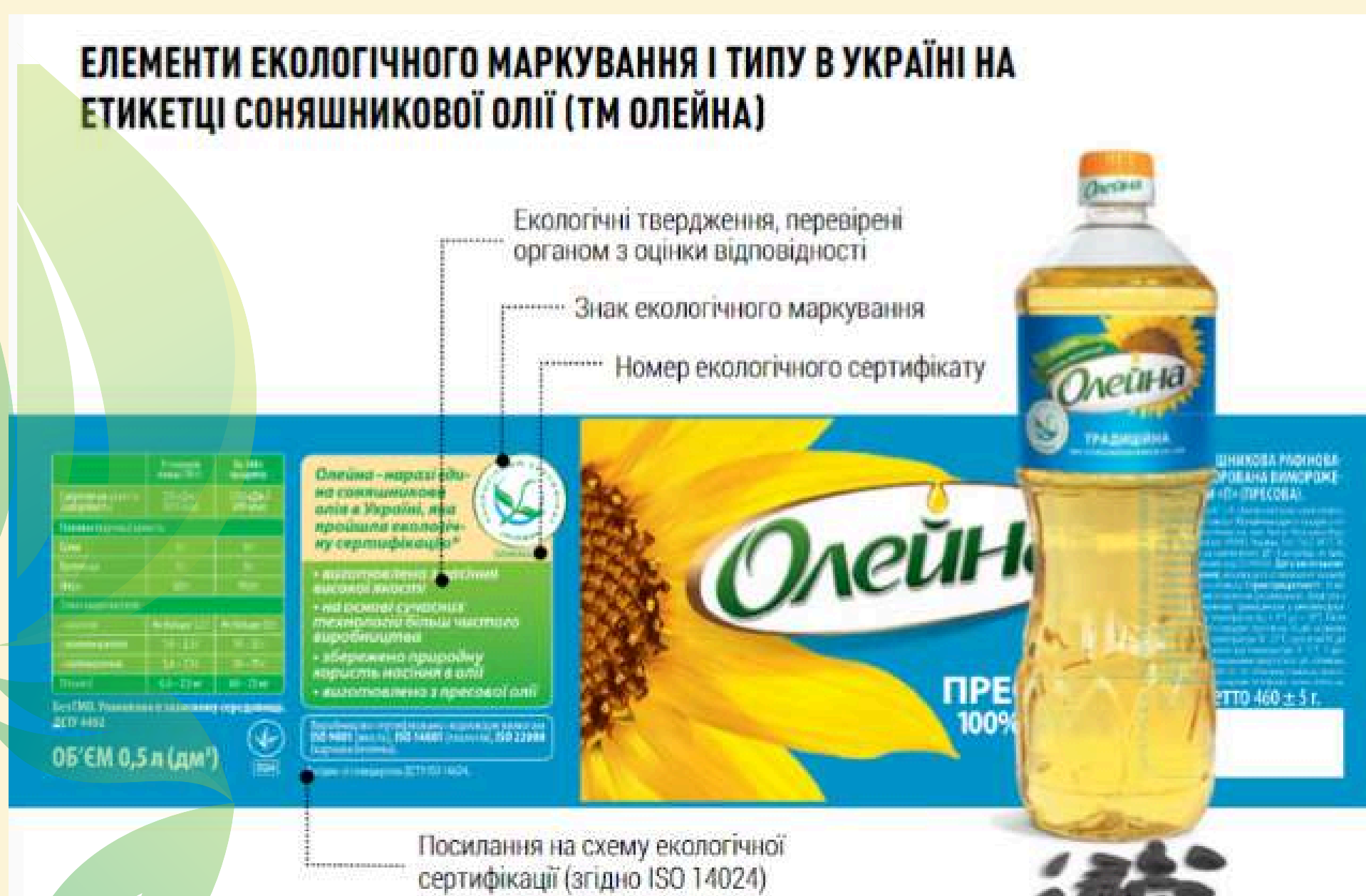
Значна увага приділяється також стандартам і специфікаціям для «зелених» і «стійких» будівель, а також стандартів, що стосуються стійкості, найбільш визнаним серед таких стандартів є система сертифікації будівель LEED (Leadership in Energy and Environmental Design), якою керує Рада зеленого будівництва США, а також система сертифікації BREEAM (від англ. – Building Research Establishment Environmental Assessment Method). Система оцінює екологічне будівництво на основі мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище та раціональне використання води, енергозбереження, екологічності матеріалів та ін. Щодо енергоефективності споживчих товарів був прийнятий міжнародний стандарт сертифікації «ENERGY STAR» [89] – добровільна програма маркування, яка спрямована на просування енергоефективних побутових виробів і приладів. ENERGY STAR є державним символом енергоефективності США. Блакитний ярлик ENERGY STAR надає просту, достовірну та неупереджену інформацію, на яку покладаються споживачі та компанії, щоб приймати обґрунтовані рішення. ENERGY STAR контролюється Агентством з охорони навколишнього середовища США (EPA). Тисячі організацій співпрацюють з ENERGY STAR. Разом з EPA вони пропонують економічні рішення з енергоефективності, які захищають клімат, покращують якість повітря та захищають здоров'я населення.

Перехід України на модель сталого розвитку

Може бути здійснено шляхом впровадження у всі галузі економіки енергозберігаючих, ресурсоефективних, екологічно безпечних та більш чистих технологій виробництва. В свою чергу, для забезпечення збільшення кількості продукції, товарів, послуг, технологій з кращими екологічними характеристиками держава може «перейти до засобів непрямого регулювання ринкових відносин, з-поміж них, зокрема, екологічна стандартизація, сертифікація та маркування згідно з національними стандартами, гармонізованими з міжнародними» [90, с. 5]. Наприклад, міжнародний стандарт ISO 14024, на національному рівні ДСТУ ISO 14024 – відповідає за екологічну сертифікацію, його об'єктом стандартизації є продукти харчування (промислова переробка).

Екологічна сертифікація за цим стандартом включає: «показники безпеки щодо вмісту токсичних елементів, радіонуклідів, залишків агрохімії, микотоксинів), а також встановлені показники екологічної результативності технологічного процесу виробництва: енергоефективність; споживання води; викиди та відходи» [90, с. 67].

В свою чергу, ідентифікація екологічно сертифікованої продукції згідно з ISO 14024 здійснюється за допомогою знака екологічного маркування, який «може бути застосований з іншими елементами екологічного маркування як на пакуванні, так і в рекламних матеріалах, технічній документації і т. ін.» [90, с. 16]. Відповідно до ISO 14024 «екологічні твердження про переваги продукції можуть бути подані у формі: знака екологічного маркування, що належить на законних правах органу з оцінки відповідності (під знаком екологічного маркування обов'язково має бути зазначений номер екологічного сертифіката); фраз, які вказують на певну екологічну перевагу об'єкта сертифікації, валідованих органом сертифікації» [90, с. 16]. Інформацію про знак екологічного маркування в Україні та приклад його використання зображено нижче.

Знаки екологічних маркувань

Найбільш поширені в Україні знаки екологічних маркувань програм I типу – органи з екологічного маркування входять до складу Глобальної мережі екологічного маркування (GEN): globalecolabelling.net

Європейська Комісія
ec.europa.eu

США
greenseal.org

Північні країни Європи
svanen.nu

Україна
ecolabel.org.ua

Німеччина
blauer-engel.de

Китай
sepac.com

Японія
ecomark.jp

Канада
ecologo.org

Нова Зеландія
enviro-choice.org.nz

Джерело: Берзіна С.В., Капотя Д.Ю., Бузан Г.С. Екологічна сертифікація та маркування. Методичний довідник. К.: вид-во Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 114 с. (с. 36). з ред. автором.

Органічні добрива

З прийняттям Європейського зеленого курсу та схваленням стратегії «Від ферми до виделки» можна очікувати посилення заходів з дотримання екологічного законодавства та обмеження імпорту до ЄС», що потребує додаткових зусиль та витрат [91, с. 41-42]. У цьому аспекті слід розглянути перехід від мінеральних добрив до органічних, та здійснювати безпечно використання органічних відходів, що є важливим для замикання циклу в сільськогосподарській системі. Розробляються гармонізовані стандарти для відновлення органічних потоків (відходів), визначення критеріїв якості компостів і підтримки розробки біостимуляторів CEN/TC 455 «Біостимулятори для рослин», CEN/TC 260 «Добрива», CEN/TC 223 «Ґрунт» [87, с.12].

Державна екологічна політика України до 2030 року

Відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [92] зазначено наступне: «для забезпечення виходу України на міжнародні та європейські ринки має бути передбачено здійснення заходів, що гарантують впровадження міжнародних стандартів управління довкіллям і екологічного маркування продукції, прискорення інформатизації сфери охорони довкілля та використання природних ресурсів. Має бути створена низка умов для активного впровадження технологій енергозбереження, розвиток відновлюваних та альтернативних джерел енергії, впровадження найкращих наявних низьковуглецевих, ресурсозберігаючих технологій виробництва, а також сучасних будівельних технологій з тепло- та енергозбереження, що дасть змогу істотно зменшити обсяг викидів парникових газів та забруднюючих речовин в атмосферне повітря, а також скидання забруднюючих речовин у водойми». Беззаперечно розвиток, впровадження та трансфер зелених технологій відіграє важливу роль у досягненні вищезазначених цілей. Проте і доступ до стандартів має бути публічним, щоб всі хто хоче йти шляхом зеленого зростання міг використовувати на практиці основні стандарти.

Слід звернути увагу, що переважно уряди розвинутих економік використовують субсидії, правила та стандарти для просування екологічних технологій. У відповідь компанії все більше інвестують в «зелені» технології та впроваджують їх.

Важливо, що довгострокова прихильність урядів екологічній політиці дає інноваційним підприємствам важливу впевненість у тому, що вони також можуть безпечно робити необхідні довгострокові інвестиції в низьковуглецеві технології, технології зміни клімату та технологій адаптації.

Стандартизація щодо вуглецевої нейтральності в Коста-Ріка

Прикладом політики розвитку екологічного суспільства є країна Коста-Ріка, яка у 2015 році протягом 300 днів поспіль виробляла електроенергію країни зі 100% відновлюваних джерел енергії, задовольнивши весь попит на електроенергію.

Національний орган із стандартизації (Instituto de Normas Técnicas de Costa Rica INTECO – англ.) випустив стандарт, якого мають дотримуватися організації, щоб стати нейтральними вуглецю. Відтак, INTE B5:2016 «Стандарт для демонстрації вуглецевої нейтральності. Вимоги» визначає умови, які прагнуть підвищити конкурентоспроможність організацій за рахунок покращення екологічних показників на основі ефективного управління викидами, технологічного прогресу та оптимізованого використання природних ресурсів і сировини. Цей стандарт дотримується принципів міжнародних стандартів ISO та містить посилання на прийняття Коста-Рікою багатьох стандартів ISO щодо парникових газів.

Стандартизація щодо декарбонізації в Україні

Декарбонізація суспільства потребувала нормативної бази, яка могла б об'єднати економіку, технологію, витрати, екологічні проблеми та сталість в одну сферу, що призвело до національного прийняття міжнародних стандартів ISO 14064 для кількісної оцінки, моніторингу та звітності про парникові гази, а також допомогло організаціям створити кадастр своїх викидів, а також ISO 14020 щодо екологічного маркування та декларацій. Прийняття стандартів вплинуло на розвиток сфери «зелених» технологій, сприяючи розвитку екологічного маркування [82, с. 27-29 ISO]. Серія стандартів ISO 14020 впроваджена до української національної системи стандартизації шляхом тотожного перекладу і має пряме застосування (серія ДСТУ ISO 14020).

Стандарт, екологічне маркування

Стандарти мають потенціал для підтримки низки політичних ініціатив, пов'язаних як з політичними, екологічними, соціальними важелями, так із багатьма секторами, починаючи від пом'якшення клімату та циклічної економіки до збереження біорізноманіття та чистого довкілля.

«Стандарт – це офіційний добровільний документ, який встановлює специфікації продукту, системи, процесу або послуги. Стандарти можуть допомогти змусити різні частини інфраструктури працювати разом або систематизувати процеси, наприклад, енергоефективність або скорочення відходів та усунути перешкоди на шляху впровадження екологічно чистих технологій і матеріалів, надавши чіткі визначення, які уникають оманливих екологічних тверджень» [85, с. 2].

Слід зауважити, що визначення у якому зазначені екологічні аспекти певного продукту, засобу, матеріалу чи виробу (надалі – товару), послуги або об'єкта будівництва називається **екологічним маркуванням** (environmental label, ecolabel – англ.), яке може бути наведене у вигляді у вигляді символів, фраз зображення на етикетці або упаковці, а також у технічній документації, рекламних матеріалах та ін.

Зазначимо, що Уряду України необхідно переглянути чинне законодавство в ключових секторах, щоби переконатися, що існуючі стандарти та норми не є перешкодою для «зелених» інновацій, і «розглянути можливість впровадження стандартів, орієнтованих на результативність до нормативних актів, орієнтованих на промисловість та бізнес, коли вони можуть стимулювати «зелені» інновації, які покращують екологічні показники» [93, с. 91].

Стандартизація проєктної документації та агрегування є важливими механізмами, які дозволяють об'єднувати невеликі інноваційні проєкти. У свою чергу такі засоби, як «зелені» облигації та yieldcos, можуть допомогти відкрити доступ до ринку та залучити більшу ліквідність і довгострокове фінансування у сектор відновлюваної енергетики [94, с. 38]. Крім того, зазначається, що «технічні стандарти, ймовірно, відіграватимуть дедалі помітнішу роль у розробці, прийнятті та регулюванні технологій, пов'язаних зі зміною клімату та екологічно чистою енергією. Незалежно від того, чи стосуються такі стандарти хімічного складу нових видів біопалива, характеристик стійкості нових будівель чи обміну даними між компонентами інтелектуальної мережі, права інтелектуальної власності відіграватимуть ключову роль у визначенні того, які з цих стандартів будуть широко прийняті та за якою ціною» [80, с. 430].

Стандарт щодо системи управління ІВ в інноваційних процесах

Стандарти також тісно пов'язані з інноваціями і правами інтелектуальної власності та впливають на них. За налагодження системного управління інтелектуальної власності в інноваційних процесах відповідає міжнародний стандарт ISO/TC 279 та європейський стандарт CEN/TC 389 «Управління інноваціями». Український національний офіс інтелектуальної власності (УКРНОІВІ) [94] та інновацій долучений до Технічного комітету ТК 201 «Управління інноваціями», що дозволяє втілювати світові стандарти у інноваційні проєкти, як загалом для різних галузей, так і відносно сфери зелених інновацій, а також скорочувати час для успішного виведення інновацій на ринок.

У свою чергу технічна специфікація CEN/TC 389/WG 5 «надає керівництво для допомоги організації в ідентифікації, охопленні та захисті інтелектуальної власності, щоб: надати організаціям огляд основних принципів управління інтелектуальною власністю в контексті інноваційного процесу; просувати найкращий досвід у питаннях інтелектуальної власності, що стосується придбання прав інтелектуальної власності, одночасно збільшуючи здатність організацій ефективно вирішувати питання інтелектуальної власності, що належать третім особам. Ця технічна специфікація застосовна до всіх типів організацій, включаючи державний сектор. Особливу увагу приділено потребам МСП» [77].

Загалом, за допомогою визначення типів стандартів, необхідних для підтримки досягнень Європейської зеленої угоди, які існують в ЄС, та порівняння їх з існуючими національними стандартами – можна визначити прогалини, які необхідно усунути шляхом розробки нових стандартів. А також «інтегрувати стандартизацію в Європейські рамкові програми (наприклад, Горизонт Європа), які спрямовані на реалізацію Європейської зеленої угоди, щоб сприяти поширенню та застосуванню результатів науково-дослідних та інноваційних ініціатив через стандартизацію» [85, с. 2].

SDO та стандартні документи

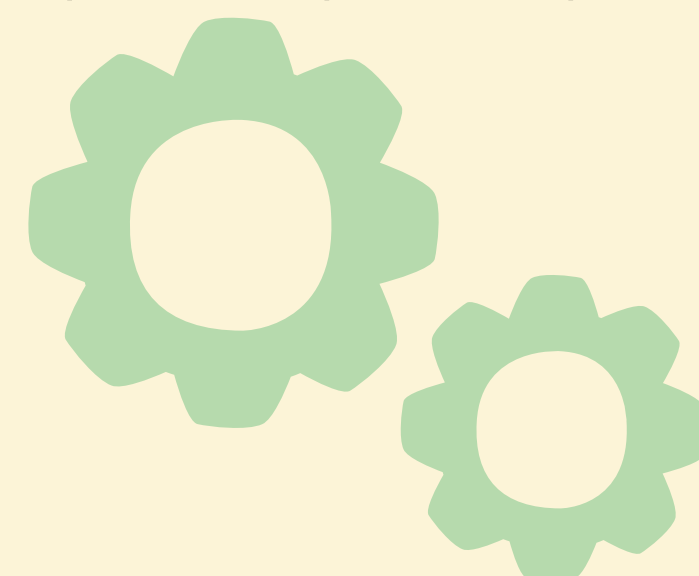
Слід зауважити, що «чим складніша технологія, визначена стандартом, тим більша ймовірність того, що стандарт поширюватиметься на патенти, що належать членам SDO (Організації з розробки стандартів) або третім особам. Тому SDO та виконавці технічних стандартів можуть зіткнутися з численними проблемами порушення прав інтелектуальної власності. Технічні стандарти, як правило, приймають форму письмових описів того, як продукти або послуги повинні бути розроблені, побудовані або експлуатовані. Як авторські твори, письмові документи зі стандартизації, як правило захищені авторським правом, що означає, що вони не можуть бути відтворені, відображені або змінені без дозволу власника авторського права (часто SDO), до того часу поки вони не прийняті як стандарт. Багато SDO отримують значні доходи від продажу стандартних документів (деякі з яких охоплюють сотні сторінок) і застерігають від незаконного копіювання та розповсюдження, хоча ряд основних SDO дозволяють завантажувати та копіювати свої стандарти безкоштовно. Пошук балансу між охороною авторських прав на письмові документи (до того поки вони не затверджені як стандарт) та соціальною корисністю стандартів стає особливо очевидним, коли запатентований стандарт приймається державним органом і на нього посилається. У таких випадках використання стандарту може стати обов'язковим згідно з законом чи нормативним актом, але доступ до тексту цього стандарту може контролювати SDO, якому належать авторські права» [80, с. 421]. Відповідно до національного законодавства України, а саме, ст.8 п.3 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» [96] державні стандарти не охороняються авторським правом, тобто держава може і має сприяти розробці державних стандартів, щоб у всіх зацікавлених сторін був доступ до основних стандартів для розвитку та впровадження «зелених» технологій, необхідних для забезпечення ЦСР та зеленої циркулярної економіки.

Стандарти сумісності

Аналізу підлягають також стандарти сумісності, оскільки «стандарти – це документи, що містять технічні вимоги (відомі як «технічні специфікації») до продуктів, виробничих процесів, послуг або методів випробувань, то таким чином, вони дозволяють продуктам бути сумісними та взаємодіючими. Зокрема, стандарти бездротового стільникового зв'язку (відомі як стандарти від 2G до 5G), забезпечуючи сумісність нових технологій, довели, що успішно покращують усі види секторів, де кожне покоління G стандартів стільникового зв'язку забезпечує суттєві покращення в порівнянні з попереднім поколінням. Завдяки 5G громадяни зможуть насолоджуватися розумним сільським господарством, інтелектуальними транспортними системами, розумним виробництвом і розумним містом. Іншими прикладами новаторських технологій, створених завдяки стандартам стільникового зв'язку є інтелектуальні транспортні системи, безпілотні автомобілі, рішення для дистанційної системи пов'язаної з питаннями охорони здоров'я, онлайн-освітні платформи, роботизована хірургія» [97, с. 10-11].

«Величезний успіх стандартів стільникового зв'язку є результатом активної участі в процесі стандартизації з боку промисловості, науково-дослідних інститутів і представників уряду. Завдяки чому стало можливим залучення різноманітних зацікавлених сторін із різним досвідом і бізнес-моделями та, по-перше, дотримання певних принципів, встановлених Світовою організацією торгівлі (СОТ) у сфері стандартизації [98], а по-друге, пошук балансу інтересів між тими, хто впроваджує стандарти та тими, хто їх створює» [97, с. 12].

Слід зазначити, що розробляючи стандарти щодо підготовки обов'язкових технічних регламентів, процедур оцінки відповідності та добровільних стандартів SDO зазвичай дотримуються шести основних принципів та процедур, встановлених СОТ у сфері стандартизації: забезпечення прозорості, відкритість, неупередженість і консенсус, ефективність і актуальність, узгодженість, а також розгляд проблем країн, що розвиваються [98].

SEP та FRAND ліцензування

Організації з розробки стандартів можуть стикнутися з ситуацією «коли технічна специфікація, схвалена членами SDO, охоплюється патентом, це може стати основним стандартним патентом (далі SEP – від англ. Standard Essential Patent). SEP – це запатентований винахід, необхідний для дотримання технічного стандарту. Для сприяння широкому прийняттю стандарту та усунення потенційних ризиків, пов'язаних із виключним майновим правом ІВ власників SEP, зазвичай SDO заохочують учасників, які володіють SEP зробити їх доступними на справедливих, розумних і недискримінаційних умовах (FRAND – акронім англійською мовою від Fair, Reasonable, and Non-Discriminatory). З одного боку, користувачі SEP отримують доступ до стандартизованої технології на розумних умовах. З іншого боку, власники SEP отримують справедливу винагороду, таким чином заохочуючи їх (повторно) інвестувати в наступне покоління стандарту» [97, с. 13-14]. Варто зауважити різні шляхи ліцензування, а саме: «кожен окремий власник SEP при комерціалізації може здійснити двостороннє ліцензування для безлічі ліцензіатів, проте найбільш раціональним рішенням є створення патентних пулів. Патентний пул – угода між двома або більше власниками патентів про ліцензування одного або кількох їхніх патентів один одному, так зване перехресне ліцензування, та/або передбачає надання ліцензій третім особам. Часто патентні пули пов'язані зі складними технологіями». Важливою є умова істотності SEP, базисом для перевірки якої є текст прийнятого стандарту та форма патенту на винахід. Ця умова суттєвості відіграє важливу роль якщо виникають суперечності при ліцензуванні, вона «може змінюватися залежно від компанії та технології, а найдосконалішими системами оцінки суттєвості винаходу є патентні пули» [99, с. 47].

В Європейському Союзі система ліцензування SEP відповідно до нових правил Європейської комісії, та включає дві основні цілі: «забезпечення того, щоб як власники SEP ЄС, так і розробники впроваджували інновації в ЄС, виробляли та продавали продукцію в ЄС та були конкурентоспроможними на світових ринках; забезпечення того, щоб кінцеві користувачі, включно з МСП та споживачами, отримували вигоду від продуктів, заснованих на новітніх стандартизованих технологіях, за справедливими та розумними цінами» [100].

Стандарти та ПІВ

В національному законодавстві стаття 25 Закону України «Про стандартизацію» передбачає, що «національний стандарт та кодекс усталеної практики може розроблятися на продукцію, що є об'єктом стандартизації та одночасно об'єктом інтелектуальної або промислової власності, якщо національний орган стандартизації отримав дозвіл від власника прав на продукцію в установленому законом порядку». Проте, як зазначають науковці [99, с. 47]: «процеси, пов'язані з SEP, не визначені нормативно-правовими актами України, незважаючи на те що вони можуть бути корисними як для творчих працівників та установ, так і для виробників продукції та користувачів стандартів. Водночас слід звернути увагу на отримання магістрами університетів освітніх компетенцій з технічних, економічних питань та з питань інтелектуальної власності, до яких обов'язково потрібно додати отримання компетенції у сфері стандартизації», де мова вже йде про розвиток важливої освітньої складової.

При роботі організацій по розробці стандартів, відзначено важливість відкритої, прозорої, заснованої на консенсусі та збалансованої структури в процесі стандартизації та ідентифікації стандартних основних патентів, а також при вирішенні питань, пов'язаних з правами інтелектуальної власності керуватися основними принципами встановленими COT, пропонуючи доступ до основних (зелених) технологій на справедливих, розумних і недискримінаційних умовах (FRAND).

Отже, потужним засобом стимулювання попиту на «зелені» технології та підвищення обізнаності споживачів, як зазначають вчені-економісти, є «стандарти виробника, маркування продуктів, а також тестування й сертифікація продукції. Проте такі інструменти, в основному, обмежуються споживчими товарами, такими як побутові прилади, що мають граничне значення для малих і середніх підприємств у країнах, що розвиваються, оскільки ці товари, швидше за все, імпортуються, ніж виробляються на місцевому рівні. Тим не менш, державні стандарти, наприклад, для підвищення енергоефективності в будівлях, є важливим засобом стимулювання попиту на чисті технології, які можуть бути надані або встановлені МСП» [101, с. 5].

5 ПРІОРИТЕТІВ

Політики для прибуткового зеленого зростання

05

Посилення захисту прав інтелектуальної власності для залучення технологічних знань від іноземних інвесторів та заохочення передачі (трансферу) «зелених» технологій

04

Субсидування інвестицій в «зелені» технології для підтримки власних галузей

03

Створення надійних механізмів розробок та в подальшому поставок зелених сертифікованих продуктів для експорту

02

Здійснення стандартизації процесу акредитації для проєктів компенсації викидів вуглецю

01

Покращення технологічної поглинаючої здатності

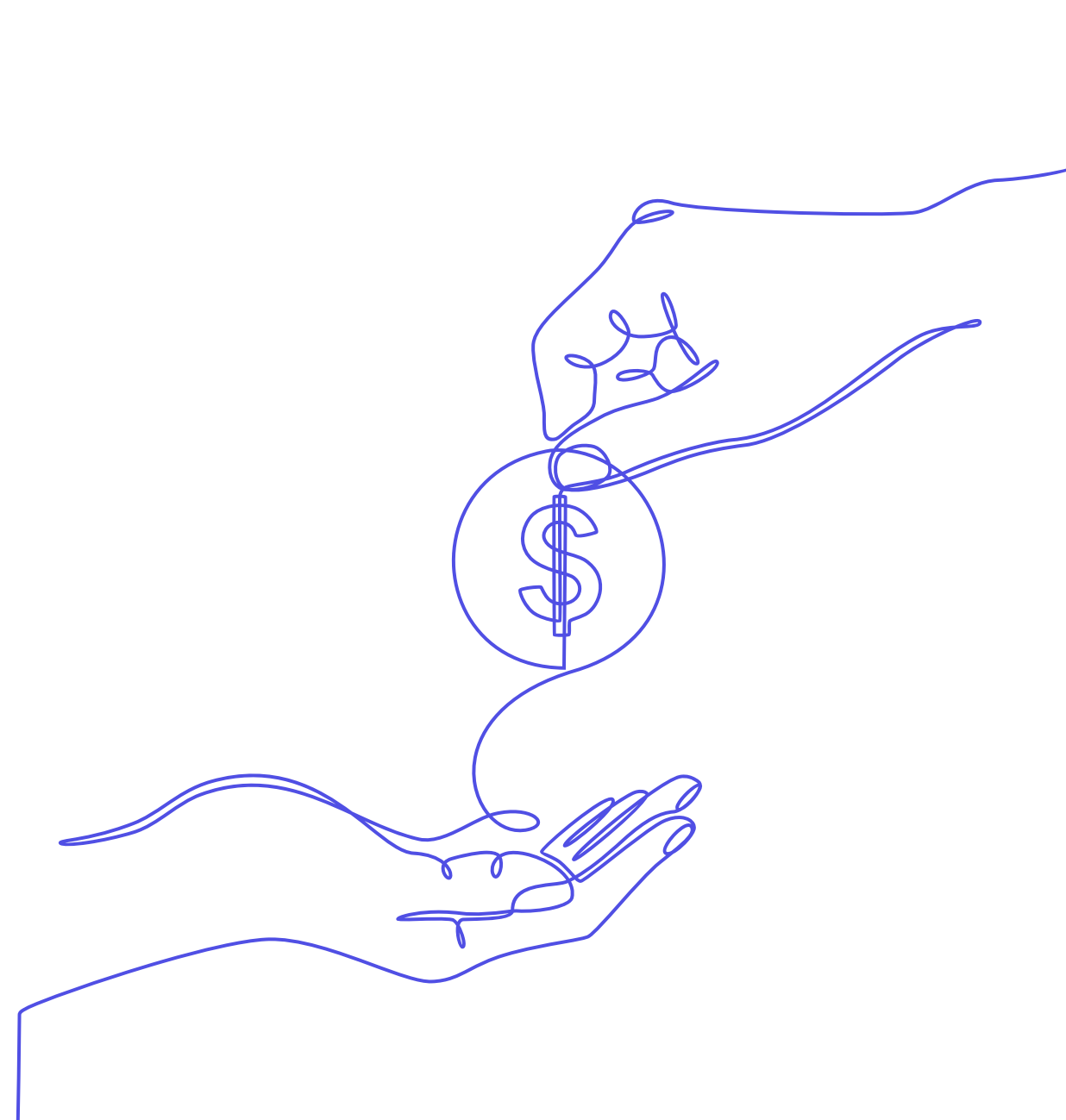
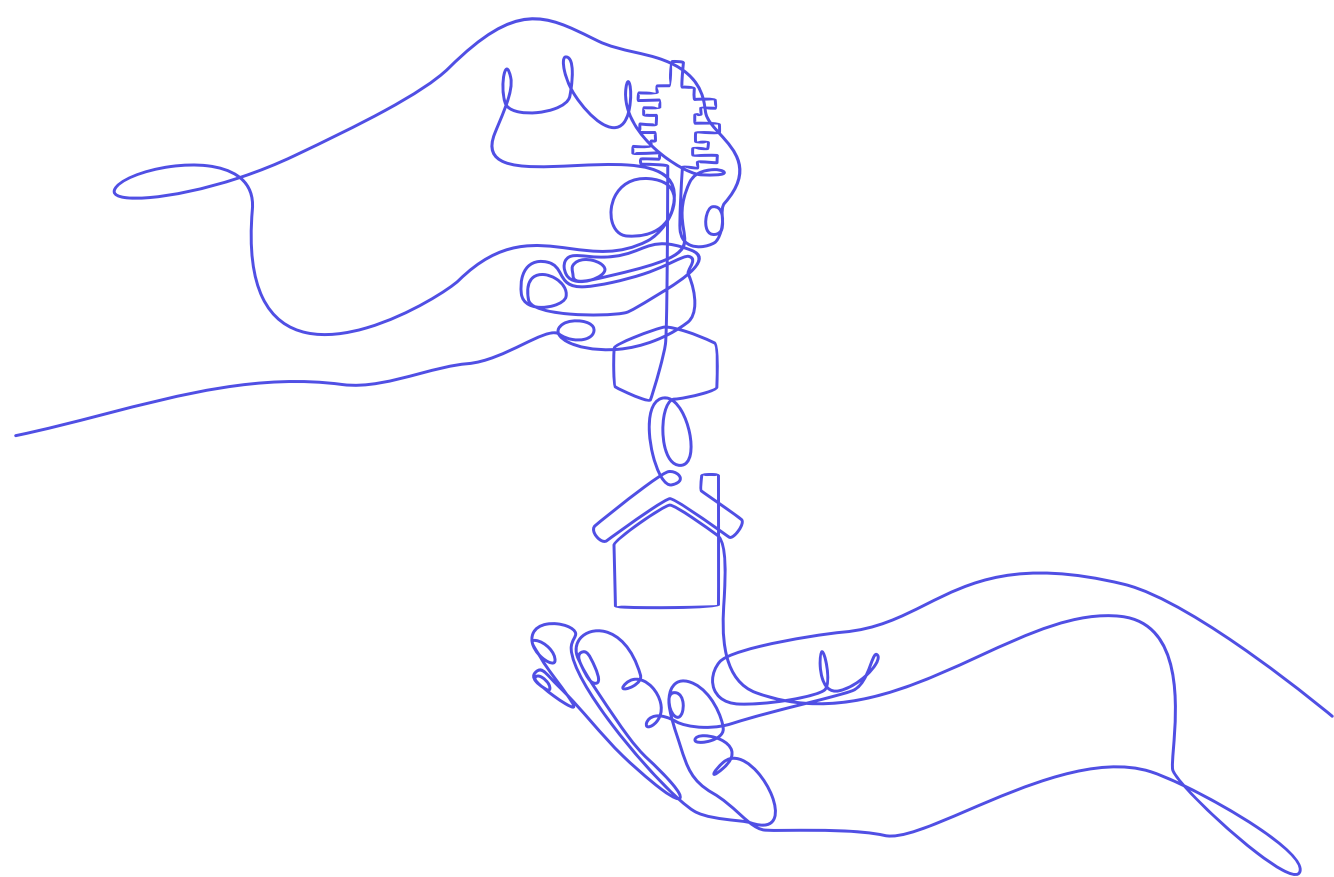
Розділ 5

РОЛЬ ІВ

у сфері зелених технологій

ІВ в інноваційній екосистемі

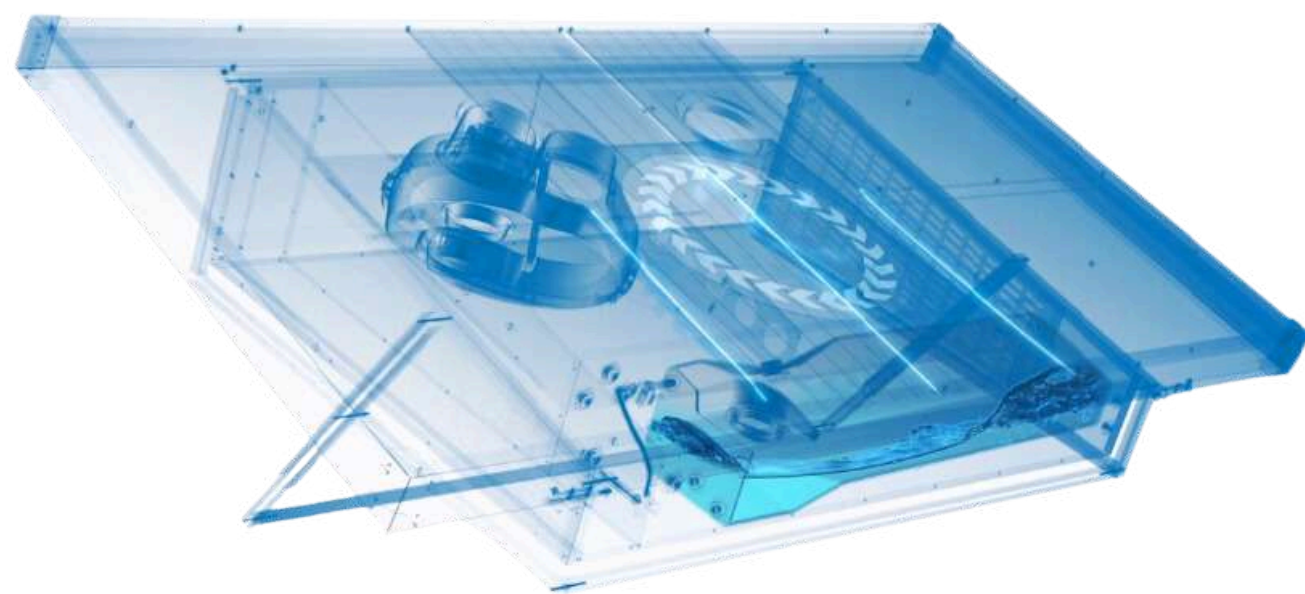
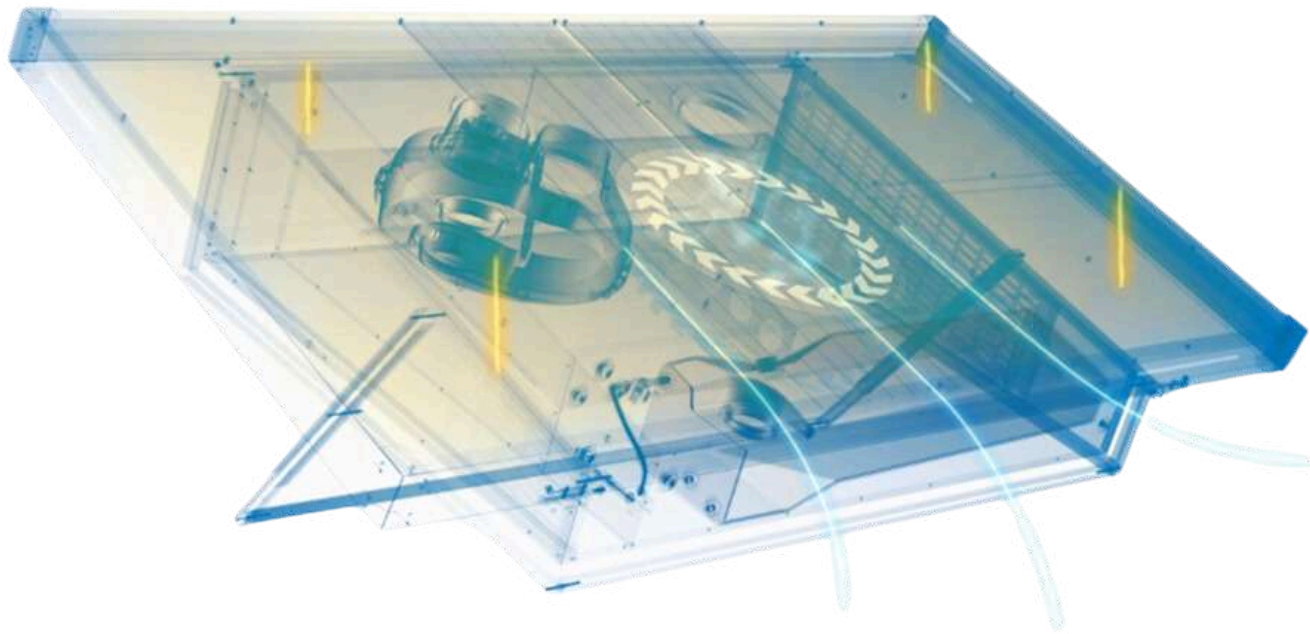
Інтелектуальна власність є одним із елементів більшої інноваційної екосистеми, де інвестиції в освіту, дослідження та розробки складають одну із основ. До інших структурних елементів екосистеми належать: «доступ до капіталу (приватні інвестиції, державне фінансування, венчурний капітал), професійні послуги (юристів, патентних повірених, технологічних менеджерів, бізнесменів з управлінською та фінансовою експертизою), закони про охорону та захист прав інтелектуальної власності, закони та політика в галузі досліджень наукових установ, університетів, організацій, які сприяють управлінню технологіями, ліцензуванню, брендингу, маркетингу та розповсюдженню. Якщо є недоліки в будь-якій із цих ланок, то інноваційна структура буде слабкою, саме в цій складовій» [24, с. 6]. Для того, щоб система інтелектуальної власності забезпечувала реальний і практичний внесок у розробку, розповсюдження та впровадження «зелених» технологій у країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою, інноваційна інфраструктура в таких країнах повинна посилити охорону та захист ПІВ, щоби стимулювати розвиток активів інтелектуальної власності, що дозволить ліцензування прав інтелектуальної власності та співробітництво в дослідженнях і розробках, як засіб сприяння комерціалізації.

З іншої сторони, науково-дослідні розробки, які необхідні для успішних інновацій у «зелених» технологіях, це лише половина рішення екологічних інновацій, бо етап від формулювання ідеї для винаходу екологічної технології, навіть до прототипу винаходу, не може почати пом'якшувати глобальне потепління, доки винахід не буде реалізовано. Ліцензійні угоди, укладені з великими виробниками, можуть допомогти стартапам масштабувати та комерціалізувати свої продукти. Наприклад, «компанія Nanostellar, з Редвуд-Сіті, штат Каліфорнія, яка займалася розробкою каталізаторів для зменшення викидів у вихлопній трубі автомобіля, попередньо зосереджувалася на виготовленні каталізаторів і доставці їх клієнтам. Проте в 2008 році компанія змінила свою бізнес-модель з виробництва та постачання хімікатів на ліцензування своєї інтелектуальної власності іншим особам, включаючи великих виробників хімікатів. Компанія вважала, що ця зміна стратегії була необхідною для виходу на автомобільний ринок і обслуговування своїх цільових клієнтів. Як правило, автовиробникам потрібні великі обсяги матеріалів і довгострокові контракти на постачання. Компанія Nanostellar дійшла висновку, що розвиток власних хімічних виробничих потужностей створив би занадто багато невизначеності в ланцюжку постачання каталізаторів, а ризик був би занадто великим для клієнтів. Тому компанія зробила перехід до ліцензування своєї технології» [102, с. 1128].

Гідропанель «SOURCE ®»

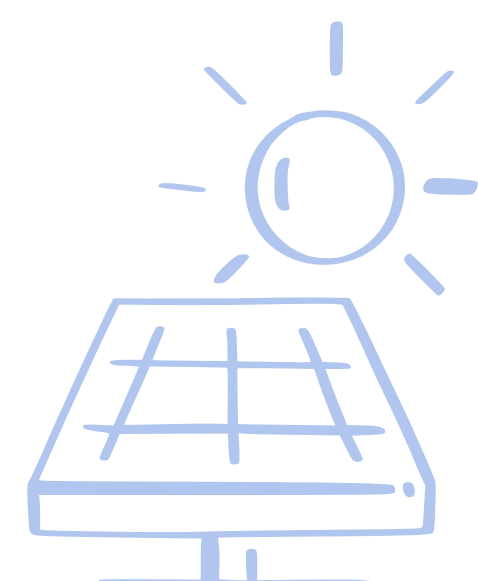
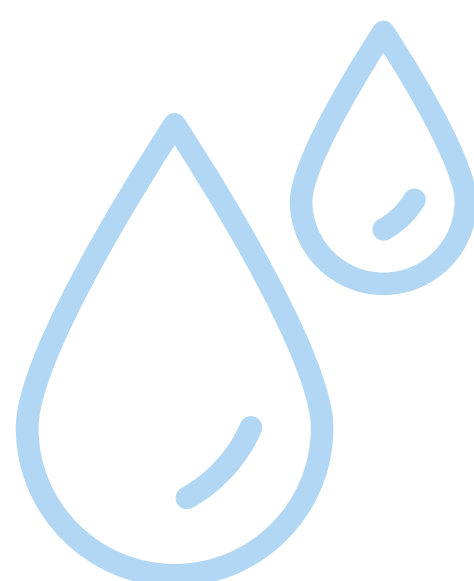
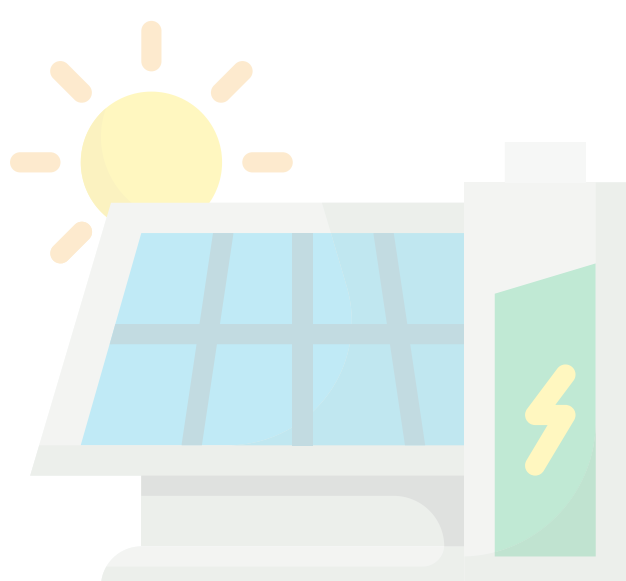

Джерело: веб-сайт «Гідропанель SOURCE ®»
URL:<https://www.source.co/how-hydropanels-work/>

Прикладом «зеленої» технології для сталого розвитку є Гідропанель «SOURCE ®» [103]: це єдина в своєму роді технологія відновлюваної води, яка використовує енергію сонця для отримання чистої, не забруднюючої питної води з повітря, ця технологія включає численні запатентовані винаходи разом із комерційними таємницями. Гідропанель схожа на сонячну панель, але замість того, щоб виробляти енергію, вона створює чисту, безпечну питну воду без електричних з'єднань чи інфраструктури, майже будь-де. Зібрана чиста вода зливається в 30-літровий резервуар, де мінералізується магнієм і кальцієм. Датчики всередині резервуара контролюють і оптимізують воду для підтримки якості, для отримання мінерального складу та смаку, що робить питну воду преміум якості та легкодоступним ресурсом, особливо в тих куточках світу де є проблеми з водою.

Попрацювавши з експертами з якості води винахідники технології гідропанелі мінералізували свою власну воду необхідними магнієм і кальцієм, щоб покращити засвоюваність організмом, а також покращили лужність і профіль смаку. Технологія дозволяє виготовляти якісну смачну питну воду без додаткового підключення до електрики чи водопостачання. Якість води відповідає рекомендаціям EPA та FDA.

Одна Гідропанель SOURCE, яка виробляє щонайменше 5 літрів води на день усуває потребу в 54 000 одноразових пластикових пляшок для води протягом 15 років експлуатації. Ця технологія охороняється торговельною маркою США (HYDROPANEL US87782508) та Австралії (AU2119915 SOURCE ®). Власником технології виступає SOURCE GLOBAL, зареєстровано корпорацією «ZERO MASS WATER», має пов'язані між собою патенти, зареєстровані в різних країнах (US20170294876, AU2017248330, CN109219725, JP2019516062, WO/2017/177143, SA518400195, IN201817041697, US20190372520, US20210305935, AU2021204314, JP2022103404).

ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СФЕРІ ЗЕЛЕНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

АП

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ©

Програмне забезпечення та алгоритми, реалізовані в програмному забезпеченні, а також дані, отримані за допомогою таких технологій, бази даних. науково-технічна документація (результати науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої діяльності, зафіксовані у формі, яка забезпечує їх відтворення, використання та поширення) та технічна документація (конструкторська, технологічна, проектна, призначена у виробництві і реалізації впровадження технологій). Плани, креслення, ескізи техніки, будівництва та інших сфер діяльності.

В
КМ

ВИНАХОДИ, КОРИСНІ МОДЕЛІ

Патенти можуть бути видані на будь-які технічні інновації (винаходи, корисні моделі), що є новими та відповідають умовам патентоздатності. Об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо), процес (спосіб). Об'єктом корисної моделі, може бути пристрій або процес (спосіб).

ПЗ

ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК

Право на промисловий зразок – це охорона естетичного зовнішнього вигляду виробу або його частин, упаковки, а критеріями охороноздатності є новизна та індивідуальний характер. Права на промисловий зразок можуть бути особливо привабливими для підприємств у таких галузях, як мода, споживчі товари, машинобудування, автомобільна та аерокосмічна промисловість, які зазнають дедалі більшого тиску у зв'язку зі своїм впливом на навколишнє середовище.

РП

РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКА ПРОПОЗИЦІЯ

Містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності (наприклад удосконалення конструкції виробу або технології виробництва).

Н

НОУ-ХАУ

Конфіденційна інформація, яка має технічні, організаційні, виробничі або комерційні характеристики, та отримана завдяки досвіду й випробуванням технології та її складових.

ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СФЕРІ ЗЕЛЕНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КТ

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ

Якщо заявник «зеленої» технології хоче певну частину технології не розкривати на загал (наприклад, інформацію технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру), він може охороняти цей аспект технології за допомогою комерційної таємниці.

ГЗ

ГЕОГРАФІЧНЕ ЗАЗНАЧЕННЯ

Географічні зазначення – це найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території;

Екологічні методи виробництва можуть бути включені до книги специфікацій продуктів із географічним зазначенням, яка слугує кодексом практики та обов'язковою інструкцією для відповідних виробників і фермерів. Продукти, захищені ГЗ, можуть вироблятися таким чином, щоб є більш безпечним для навколишнього середовища, ніж виробництво промислових альтернатив.

ТМ

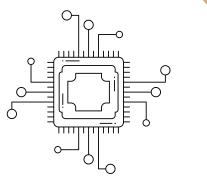
ТОРГОВЕЛЬНА МАРКА

ТМ

Однією з особливих функцій «зеленої» торговельної марки є інформування споживачів про товар або послугу, яка відіграє важливу роль у збереженні та покращенні навколишнього середовища й має численні переваги, такі як зменшення викидів вуглецю в повітря, енергоефективність або зниження споживання енергії, повторна переробка матеріалів, підтримка екологічної рівноваги, збереження чистоти повітря, води та ґрунту, що є надзвичайно актуальним в умовах сучасних екологічних проблем та зміни клімату. Торговельні марки можуть мати як описовий характер, так і включати зрозумілі терміни, такі як «зелений», «еко», або повторний - для вторинної переробки.

КНВ

КОМПУВАННЯ НАПІВПРОВІДНИКОВИХ ВИРОБІВ

Напівпровідникова технологія забезпечує ефективність кожної ланки щодо оптимізації енергоефективності в усьому електричному ланцюгу в мобільності, промисловості, комунікаціях і повсякденному житті – від виробництва енергії до передачі та зберігання. Напівпровідники відіграють основну роль у розробці та розгортанні інфраструктури відновлюваної енергетики. Вони є основою вітрових, сонячних та майже всіх інших нових систем і рішень для електромереж.

ГМ/
СМ

ГАРАНТІЙНА АБО СЕРТИФІКАЦІЙНА МАРКА

В ЄС передбачена сертифікаційна марка, яка має ознаки, які показують, що продукт відповідає певним стандартам та вимогам, які встановлюються та контролюються третьою стороною чи галузевою організацією, тобто це торговельна марка, яка використовується для вирізнення товарів або послуг, сертифікованих власником марки щодо матеріалу, способу виробництва товарів або надання послуг, якості, точності або інших характеристик, вони можуть мати велике значення для передачі екологічно чистих особливостей.

Права інтелектуальної власності в сфері зелених технологій

ПІВ та сприяння зеленим інноваціям

Найбільш важливими регулятивними механізмами, які сприяють технологічним «зеленим» інноваціям, є режими охорони права інтелектуальної власності, особливо це стосується патентного законодавства, але й не тільки його. Права інтелектуальної власності визначаються як головна причина стимулювання зелених інновацій і важлива передумова для розробки та передачі екологічно чистих технологій розвиненими країнами, тоді як країни, що розвиваються, вважають ПІВ та зловживання власниками прав ІВ, які базуються в розвинених країнах, основною перешкодою для ефективного доступу до «зелених» технологій для країн, які їх потребують. Право інтелектуальної власності за об'єктним складом розподіляється на авторське право і суміжні права та право промислової власності. Право інтелектуальної власності в сфері «зелених» технологій, як і в інших сферах технологій, розподіляється на право промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, комерційні найменування, компонування напівпровідникових виробів, комерційні таємниці, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції) та авторське право (науково-технічна документація, програмне забезпечення та алгоритми, технічна документація та ін.).

Авторське право

Авторське право може відігравати важливу роль у охороні прав інтелектуальної власності на «зелені» технології, таких як програмне забезпечення та алгоритми, реалізовані в програмному забезпеченні, а також дані, отримані за допомогою таких технологій. Програмне забезпечення може займати центральне місце в процесі сталого розвитку бізнесу, починаючи від допомоги в оцінці, вимірюванні та реєстрації викидів CO₂ до вдосконалення існуючих технологій або створення нових технологій. «Хоча загальна функція програмного забезпечення в цілому не захищатиметься авторським правом, проте конкретний код користується охороною авторським правом від використання третіми сторонами. Це також стосується значною мірою того, коли код технічно не був скопійований, а «лише» відтворений в ідентичній або квазі-ідентичній формі. Крім того, збір та упорядкування великих обсягів даних можна захистити за допомогою прав на базу даних» [104]. У сфері «зелених» технологій програмне забезпечення може відіграти вирішальну роль починаючи від допомоги в оцінці, вимірюванні та реєстрації викидів CO₂ до вдосконалення існуючих технологій або створення нових екологічних технологій.

Тому захист програмного забезпечення, що використовується в «зелених» технологіях, є важливою складовою в системі зеленої ІТ. Оскільки ІТ організаціями також спрямовані зусилля для ведення бізнесу більш економічним та соціально відповідальним способом, такі «зелені» ініціативи в ІТ компаніях називаються термінами Green Computing та Green IT. Більш стійкі ІТ процеси включають створення енергоефективних центрів обробки даних, налаштування розумних мереж, збільшення довговічності продукту, енергозбереження, впровадження екологічних ініціатив, направлених на дотримання урядової політики щодо безпечної утилізації електронних відходів, зменшення потреби в друку, а також інвестиції у використання переробленого паперу.

До інших об'єктів авторського права відноситься науково-технічна документація (результати науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої діяльності, зафіксовані у формі, яка забезпечує їх відтворення, використання та поширення) та технічна документація (конструкторська, технологічна, проектна, призначена у виробництві і реалізації впровадження технологій), яка має творчий характер і може охоронятися як науковий твір, а також плани, креслення, ескізи техніки, будівництва та інших сфер діяльності. Відповідно до ЗУ «Про авторське право і суміжні права» об'єктами авторського права: ст. 1. п. 1. є твори наукового, технічного характеру відтворені у письмовій, цифровій чи інших формах; ст. 1 п. 11. є твори архітектури, містобудування (наприклад, зелені розумні міста); ст. 1. п. 15. є ілюстрації, карти, плани, ескізи, креслення, що стосуються техніки, будівництва та інших сфер діяльності; ст.1 п.17 бази даних, які за своїм упорядкуванням містять елемент творчості та є результатом інтелектуальної власності. «Існують також значні зв'язки між інтелектуальною власністю, правами селекціонерів рослин, доступом до генетичних ресурсів і корінним населенням та традиційними знаннями. Корінне населення є ключовим джерелом інформації та знань у таких сферах, як агролісомеліорація, традиційна медицина, збереження біорізноманіття, звичайне управління ресурсами, оцінка впливу, а також готовність до стихійних лих і реагування на них. Вони мають власний традиційний і дуже багатий досвід і знання про зміну клімату у своїх громадах і можуть мати право голосу в розробці глобальної, регіональної та місцевої політики щодо вирішення проблеми зміни клімату, яка підтримує їхні знання, культуру та самостійний розвиток [20, с. 12].

Патенти на винаходи, корисні моделі

У сфері «зелених» інновацій патентна система зазнала набагато більше уваги, ніж інші аспекти права інтелектуальної власності, яким останніми роками приділяється основна увага щодо розвитку та розповсюдженню технологій пов'язаних зі зміною клімату. Патенти можуть бути видані на будь-які технічні інновації (винаходи, корисні моделі), що є новими та відповідають умовам патентоздатності. В Україні відповідно до ст. 16 ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [105] об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо), процес (спосіб), а об'єктом корисної моделі, може бути пристрій або процес (спосіб). Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід становить 20 років, на корисну модель 10 років. Отримання охоронного документа – патенту – відбувається через розкриття інформації й технологічних знань про технологію заявником, але патент надає надійну охорону ПІВ.

Ноу-хау

Ноу-хау визнається як конфіденційна інформація, яка має технічні, організаційні, виробничі або комерційні характеристики, та отримана завдяки досвіду й випробуванням технології та її складових. Ця конфіденційна інформація, яка не є загальновідома або легкодоступна на день укладення договору про трансфер технологій; є вагомою для виробництва продукції, технологічного процесу та/або надання послуг, тобто має практичне застосування; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпною та не є загальним надбанням. Визначення ноу-хау міститься в ст. 1. ЗУ «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», та є важливим при передачі «зелених» технологій.

Раціоналізаторська пропозиція

Раціоналізаторська пропозиція в сфері «зелених» технологій – це пропозиція, яка визнана юридичною особою, вона містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності (наприклад удосконалення конструкції виробу або технології виробництва). Відповідно до гл. 41. ст. 481 ЦК обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції визначається її описом та кресленнями.

Наприклад, «Сонячна комбінована енергоустановка водного базування» – патент на винахід №110986, належить Інституту транспортних систем і технологій НАН України. Плавуча сонячна електростанція – це комплект сонячних панелей, закріплених на плаваючих платформах. Винахід належить до енергетики, а саме - до проблематики, зв'язаної із застосуванням енергії фотоелектричних установок для поліпшення екологічного стану внутрішніх водоймищ, і може бути використаний при проектуванні комбінованих електростанцій, що працюють на відновлюваних джерелах енергії різного типу. Винахід працює із застосуванням енергії фотоелектричних установок для поліпшення екологічного стану внутрішніх водоймищ, і може бути використаний при проектуванні комбінованих електростанцій, що працюють на відновлюваних джерелах енергії різного типу. «Такі енергоустановки здатні основну частину енергії, що виробляється, поставляти в місцеву енергомережу споживачам (виробництвам і інфраструктурним комплексам), а частину віддавати на екологічне оздоровлення того водоймища, у якому вони дислоковані. При цьому не втрачається рентабельність» [106, с. 6].

Компонування напівпровідникових виробів

Напівпровідники також відіграють важливу роль у забезпеченні відновлюваних джерел енергії для оптимального збору енергії. Вони встановлюються у вторинних пристроях, таких як датчики в сонячних панелях, приводи та насоси у вітряних і водяних турбінах, а також схеми захисту в станціях перетворення та передачі енергії, щоб забезпечити плавну та ефективну роботу всіх операцій із мінімальними втратами електроенергії [107].

Комерційна таємниця

Якщо заявник «зеленої» технології хоче певну частину технології не розкривати на загал (наприклад, інформацію технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру), він може охороняти цей аспект технології за допомогою комерційної таємниці.

Гібридна сонячна панель Abora Energy

До прикладу, компанія в Іспанії Abora Energy (має торговельну марку aHTech® №M3737897, 9 клас Ніцької класифікації), яка займається розробкою найбільш економічно ефективних гібридних сонячних панелей, які коли-небудь створювалися, забезпечивши сертифікований світовий рекорд ефективності сонячної енергії [108]. Гібридна сонячна панель Abora Energy захищена патентом № 2019419006 в Австралії та пов'язана наступним сімейством патентів: ES2772308, WO/2020/141241, CA3125069, EP3866335, JP2022516341, US20220085757, DK3866335, LT3866335, PL3866335, ES2929587, PT3866335, RS63764. Новий тип гібридних сонячних панелей, які генерують найбільшу кількість енергії з квадратного метра (м²) на сучасному ринку. Інновацією, яка робить різницю, є запатентована технологія aHTech®, що дозволяє одній сонячній панелі Abora виробляти стільки ж енергії, як і чотирьом фотоелектричним панелям. Abora захищає свої інновації за допомогою прав інтелектуальної власності.

Сонячні панелі доступні в трьох режимах: фотоелектричний (PV), термічний та гібридний (PVT). Їхня ефективність, зазначена у відсотках (%), є мірою сонячного світла, перетвореного в електроенергію (або тепло) на основі конфігурації та розміру панелі. Фотоелектричні сонячні панелі є найбільш поширеними та впізнаваними. У фотоелектричних панелях використовуються різні типи кремнієвих фотоелементів; при контакті з прямим сонячним світлом вони перетворюють сонячні промені в електрику. Загалом PV мають приблизно 15-25% ефективності. Термальні сонячні панелі поглинають сонячне світло для виробництва гарячої води та обігріву будівель і басейнів. Термальні панелі не виробляють електроенергію. Панелі зазвичай кріпляться до великого баку, який зберігає гарячу воду для подальшого використання. Відсоток сонячного світла, що поглинається панелями і перетворюється на тепло, може сягати 75%. Поєднання фотоелектричних і теплових технологій є гібридними сонячними панелями, або PVT. Це рішення «два в одному», що перетворює сонячну енергію в електричну та теплову одночасно. Залежно від технології PVT, гібридні панелі можуть подвоїти ефективність PV, але можуть коштувати приблизно на 30% дорожче [108].

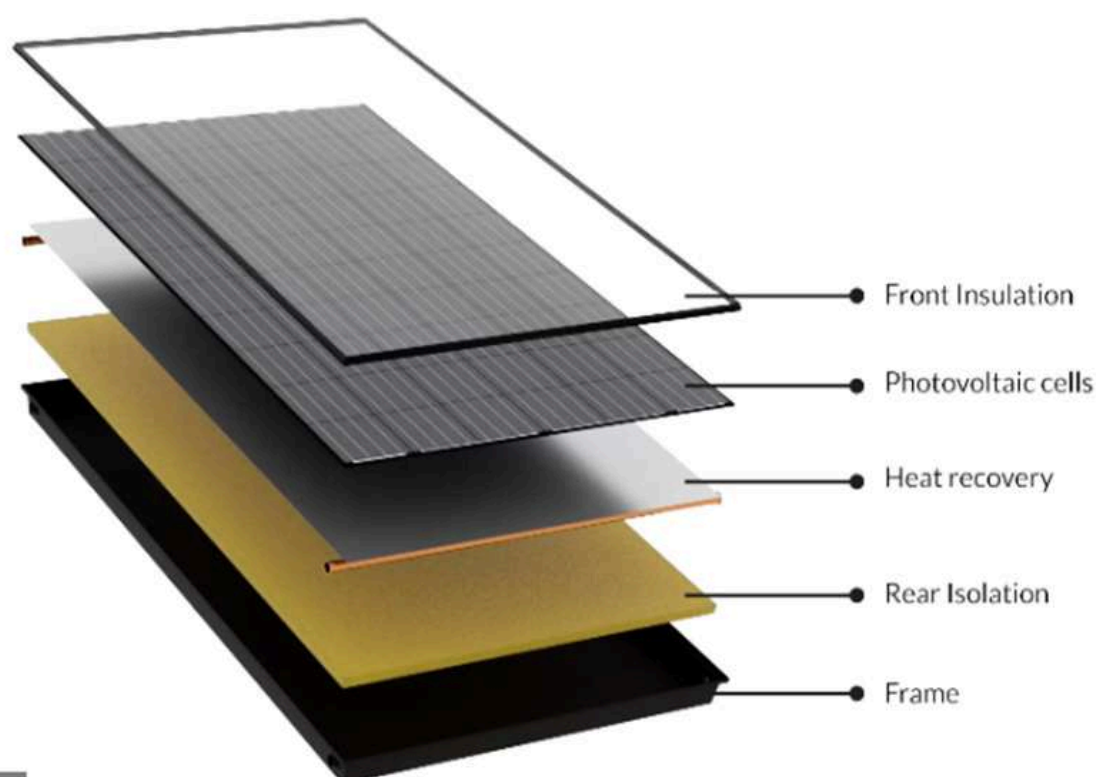

PHOTO: ABORA ENERGY

Diagram of Abora Energy's solar panel with aHTech® technology

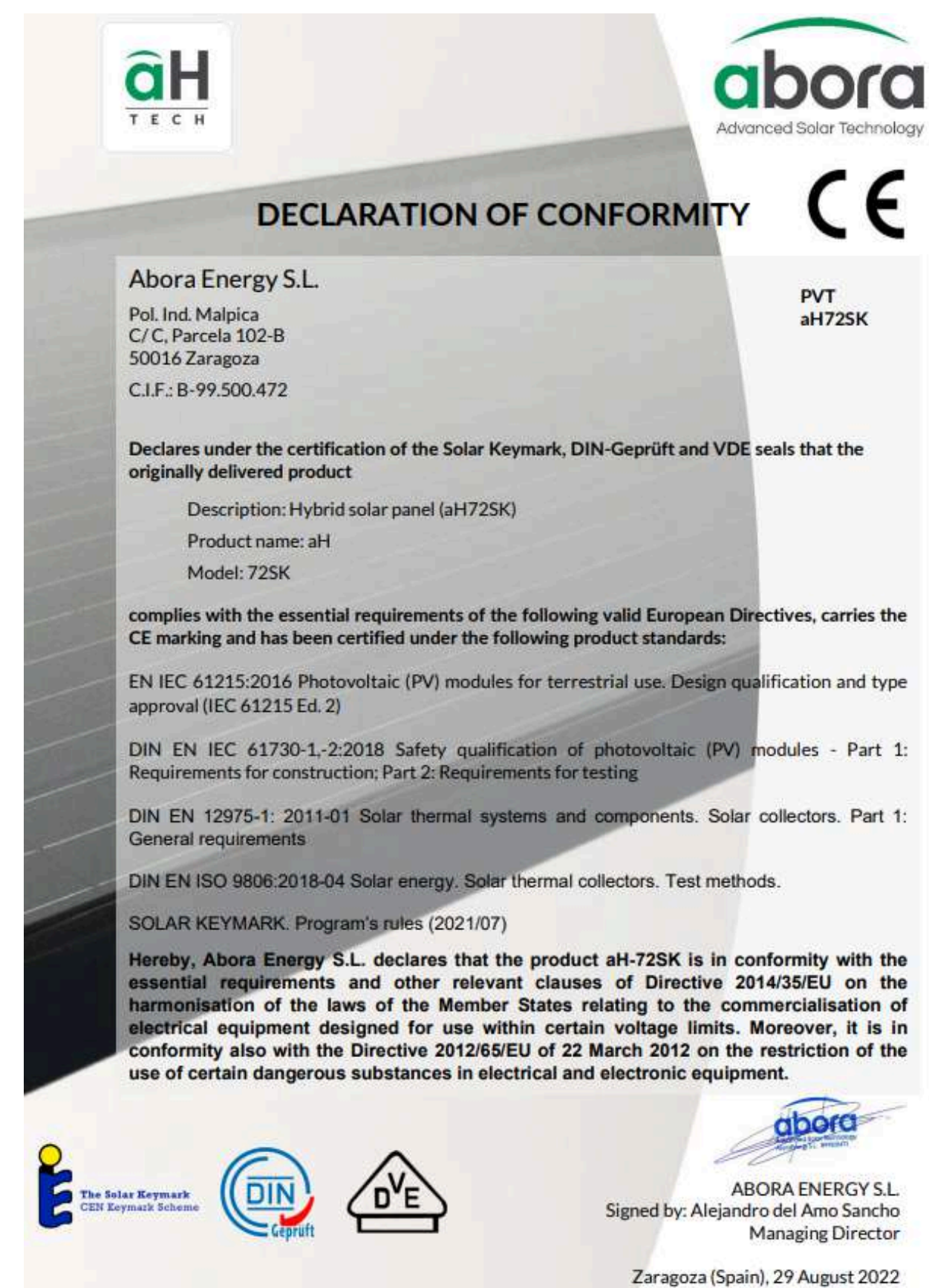
Бібліографічні дані використані з бази PATENTSCOPE https://patentscope.wipo.int/search/ru/detail.jsf?docId=AU329253380&_cid=P21-LLIQWR-15364-1

На додаток до патентів і торговельних марок, комерційна таємниця є найсильнішим інструментом інтелектуальної власності, як зазначає співзасновник і головний технічний директор. Компанія працює над вдосконаленням технології за допомогою дослідницько-конструкторської команди та «знаходяться на останніх етапах створення своєї останньої інновації, яку вони називають панеллю сонячного тепла та електрики (SHE). За допомогою панелі SHE компанія прагне зменшити викиди вуглецю від виробництва PVT, збільшити термін служби та забезпечити можливість легкої переробки найважливіших матеріалів. Сертифікація панелей була найскладнішим етапом компанії, оскільки технології з електрикою та рідинами в безпосередній близькості повинні відповідати суворим нормативним стандартам безпеки, таким як Solar Keymark [109], сертифікаційний знак для високоякісних сонячних теплових продуктів, який Abora отримала на початку 2022 року після чотирьох років зусиль» [108].

Фото Marta Cañada

Джерело: https://www3.wipo.int/wipogreen/en/news/2022/news_0023.html

Abora Energy. (2022, April 1). Annex to Solar Keymark Certificate. Retrieved from Abora Energy. URL: https://abora-solar.com/wp-content/uploads/2022/08/Certificate-SKM_011-7S3118-P_EN_220429-1.pdf

Патенти на впровадження

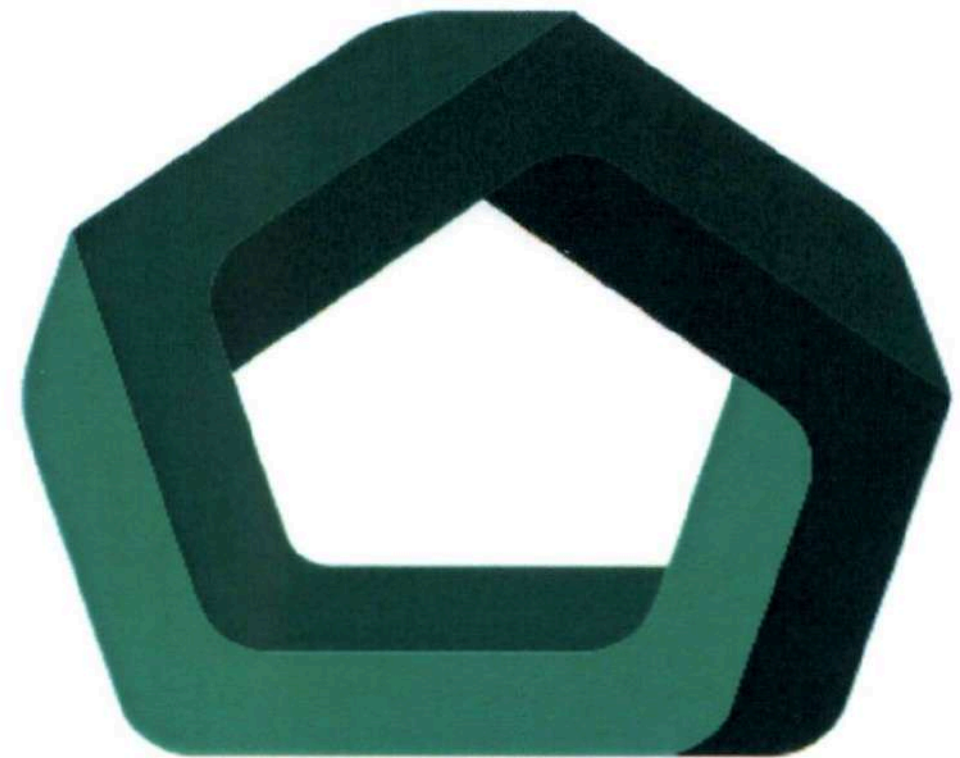
Слід зауважити, що в Іспанії, крім патентів на винаходи ще існують патенти на впровадження. В науковій літературі зазначається, що «на відміну від патентів на винахід, патенти на впровадження дають право виготовляти, виконувати, виробляти та продавати продукцію, вироблену в країні, проте вони не дають права перешкоджати іншим виробляти подібну продукцію за кордоном, з урахуванням обмежень, передбачених законодавством про захист національного виробництва. Це так звані вступні патенти або патенти інтродукції. Відповідно до п. 68 Кодексу промислової власності Іспанії «винахід, який був розкритий або запатентований за кордоном, але не був розкритий, створений або використаний в Іспанії, може бути предметом патенту інтродукції після заяви зацікавленої особи, яка несе повну відповідальність. Термін дії патенту на впровадження становить 10 років і покладає на його власника обов'язок підтверджувати його використання кожного року, починаючи з третього року після його отримання, і сплачувати відповідні щорічні внески». Та наголошується на тому, що патенти на впровадження «у порівнянні з ліцензійними угодами, надають власнику патенту більші можливості для використання винаходу, можуть сприяти впровадженню науково-технічних розробок, що мають іноземне походження. Особливо привабливим використання таких патентів в Україні може бути в енергетиці та інших галузях, що постраждали від російської агресії» [110, с. 11].

Охорона прав інтелектуальної власності у сфері «зелених» технологій

Виділяє й інші аспекти прав, що стосуються вирішення проблеми зміни клімату, наприклад: «захист нерозкритої інформації або комерційної таємниці для ключових областей ноу-хау, що стосуються пом'якшення та адаптації; використання сертифікаційних та колективних марок, географічних зазначень та інших відмітних знаків, що використовуються для ідентифікації продуктів, які особливо стосуються пом'якшення зміни клімату; захист нерозкритої інформації та регуляторних даних від польових випробувань генетично модифікованих культур, що стосуються адаптації до зміни клімату; захист традиційних знань за допомогою звичайних або sui generis механізмів, включаючи екологічні та сільськогосподарські знання; захист від недобросовісної конкуренції, включаючи такі дії, наприклад, як оманливі твердження про компенсацію викидів вуглецю [111, с. 9-10]».

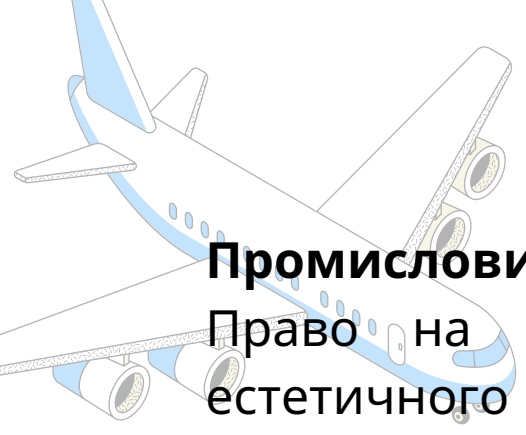
Українська компанія Hempire

В Україні прикладом «зеленої» технології є українська компанія Hempire (свідоцтво України на торговельну марку №290575, МКТП 17, 19, 37, 40, 42) – лідер в сфері будівництва еко будинків з конопель на території східної Європи, багаторазовий переможець міжнародних конкурсів екологічних інновацій та сталого розвитку. За останні 6 років реалізовано більш ніж 60 проектів конопляного будівництва в 5 країнах світу (включаючи США) [112]. Розробники вдосконалили технологію «Хемпкрит», розробивши своє власне, на 100% природне вапняне в'язуче «П'ятий Елемент», та створивши на його базі енергоефективний утеплювач нового покоління. Особливість Hempire Mix – його простота та екологічність, утеплювач виготовляється з 3 компонентів: конопляна костриця (внутрішня частина стебла промислової конопли, що залишається після відділення волокон), в'язуче «П'ятий Елемент» (авторська розробка компанії Hempire, 100% натуральне в'язуче на основі вапна без додавання піску чи цементу) та вода. Ще одним прикладом є екологічна трубочка для пиття, виконана з конопли, яка зареєстрована рядом винахідників (одним з яких є засновник компанії Hempire), має екологічну цінність (патент на корисна модель № u148571). Такі використані трубочки не забруднюють навколишнє середовище, оскільки конопля повністю розкладається в землі за кілька місяців, та вони можуть замінити пластикові трубочки.

HEMPIRE

Джерело: Спеціальна пошукова система УкрНОІВІ
<https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/simple/>

Промисловий зразок

Право на промисловий зразок – це охорона естетичного зовнішнього вигляду виробу або його частин, упаковки, а критеріями охороноздатності є новизна та індивідуальний характер. «Промисловий зразок може надавати охорону “зеленим” продуктам або їх частинам. Хоча частини, які складаються з суто технічних характеристик виключені із охорони, проте частини, які служать лише технічним цілям, але також відкриті для певної свободи дизайну, – ні. Наприклад, конкретні конструкції деталей автомобілів або літаків, які зменшують опір повітря і тим самим призводять до кращої економії палива, можуть мати право на захист конструкції, але право на промисловий зразок захищає форму, а не функцію деталей» [104]. Права на промисловий зразок можуть бути особливо привабливими для підприємств у таких галузях, як мода, споживчі товари, машинобудування, автомобільна та аерокосмічна промисловість, які зазнають дедалі більшого тиску у зв'язку зі своїм впливом на навколишнє середовище. Права на промислові зразки також можуть бути цінними правами, оскільки використання 3D-друку зростає як потенційно більш стійка техніка виробництва. Правова охорона надається на зареєстрований промисловий зразок, якщо його внесено в реєстр, що засвідчується свідоцтвом терміном на 5 років з дати подання заявки з можливістю продовження охорони до 25 років. Також правова охорона надається незареєстрованому промисловому зразку, якщо його доведено до загального відому та з цього моменту рахується його термін охорони, який складає 3 роки.

Географічні зазначення

Географічні зазначення та їх внесок у використання екологічно чистих методів і технологій сільськогосподарства відіграють важливу роль у пом'якшенні зміни клімату. Географічні зазначення – це найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території; це етикетки, які ідентифікують товар на ринку. Охорона географічного зазначення регулюється ЦК України, ГК України, Законом України «Про правову охорону географічних зазначень» [113], Законом України «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів» [114], а також Угодою про асоціацію з ЄС.

Географічні зазначення використовуються для позначення місця походження товару, наприклад, визначеної території, регіону чи місцевості в країні. Це зазначення місця походження товару означає, що продукт має особливі характеристики, якості або репутацію, пов'язану з його географічним походженням.

Що стосується географічних зазначень (ГЗ), як одного з найскладніших прав інтелектуальної власності, щодо сфери «зелених» технологій, «виробники можуть обрати стратегію пом'якшення (тобто вжити заходів для зменшення впливу на навколишнє середовище) та/або стратегію адаптації (тобто вжити заходів для адаптації до зміни клімату). Незважаючи на те, що якість навколишнього середовища не є основною мотивацією в стратегіях, пов'язаних із ГЗ, продукти, захищені ГЗ, можуть вироблятися таким чином, щоб є більш безпечним для навколишнього середовища, ніж виробництво промислових альтернатив, а екологічні методи виробництва можуть бути включені до книги специфікацій продуктів із географічним зазначенням, яка слугує кодексом практики та обов'язковою інструкцією для відповідних виробників і фермерів» [20, с.11].

Загалом, «уряди відіграють важливу роль у визначенні обов'язкових стратегій для власників прав на ГЗ щодо дотримання рівня якості та екологічних методів виробництва, зменшення використання кількості пестицидів або альтернативні екологічні добрива, інакше їхні продукти не матимуть ГЗ та відповідних юридичних і комерційних переваг. За останні кілька років все більша кількість країн, що розвиваються, почали впроваджувати національне законодавство щодо ГЗ та шукати захисту в міжнародних торговельних угодах з метою сприяння природному середовищу, розвитку сільської місцевості та пом'якшення використання пестицидів, як одного з основних чинників зміни клімату у вирощуванні сільськогосподарських культур» [20, с.12]. Для того, щоби продовжувати розвивати ГЗ та використовувати їх як інструмент сталого розвитку в країнах, що розвиваються, неминуче необхідна підтримка через надійну політичну систему. Зокрема, політика повинна охоплювати три аспекти сталого розвитку, тобто екологічний, соціальний та економічний. З точки зору стійкості навколишнього середовища, необхідно пов'язувати систему ГЗ зі збереженням біорізноманіття або доповнювати її екологічними нормами. Фактично, географічні дані покращують розпізнавання зв'язку між природними умовами, такими як біологічні ресурси, вода, земля, культурна спадщина тощо. Тому у відповідних нормативних актах законодавці мають враховувати зв'язок продуктів з ГЗ та екологією як один із критеріїв специфіки ГЗ [20, с.12].

Торговельні марки

Торговельні марки (далі – ТМ) є одним із важливих об'єктів права інтелектуальної власності, які допомагають споживачеві відрізнити товари або послуги одних осіб від товарів або послуг інших осіб. Вони можуть слугувати чудовим засобом інформування про те, що продукт є «зеленим», екологічно безпечним або екологічно чистим. «Торговельні марки можуть мати як описовий характер, так і включати зрозумілі терміни, такі як «зелений», «еко», або "повторний" (для вторинної переробки). Вони також можуть захистити конкретне зелене забарвлення або продукт з окремого екологічно чистого матеріалу» [104]. Однією з особливих функцій «зеленої» торговельної марки є інформування споживачів про товар або послугу, яка відіграє важливу роль у збереженні та покращенні навколишнього середовища й має численні переваги, такі як зменшення викидів вуглецю в повітря, енергоефективність або зниження споживання енергії, повторна переробка матеріалів, підтримка екологічної рівноваги, збереження чистоти повітря, води та ґрунту, що є надзвичайно актуальним в умовах сучасних екологічних проблем та зміни клімату. Крім класичних торговельних марок існують ще колективні та сертифікаційні марки.

В Європейському Союзі відповідно до ст. 27 Директиви 2015/2436 [115] передбачені «гарантійна або сертифікаційна марка» та колективна марка. Сертифікаційна марка має ознаки, які показують, що продукт відповідає певним стандартам та вимогам, які встановлюються та контролюються третьою стороною чи галузевою організацією, тобто це торговельна марка, яка використовується для відрізнення товарів або послуг, сертифікованих власником марки щодо матеріалу, способу виробництва товарів або надання послуг, якості, точності або інших характеристик, вони можуть мати велике значення для передачі екологічно чистих особливостей. Знак сертифікації належить організації, яка встановлює стандарти та методології тестування, яким повинні відповідати компанії, які хочуть використовувати цей знак; відомі приклади сертифікаційних знаків, включають позначення MSC "для екологічно чистих рибних продуктів" [116], "Блакитний ангел" (Der Blaue Engel) [117] – німецький екологічний знак для різних екологічно чистих продуктів та послуг, сертифікаційна марка "ENERGY STAR" – для енергоефективності в електроніці, Green Seal [118] – для споживчих і комерційних товарів, SIP Certified [119] – для виноградарів і виноробів. Колективна марка означає торговельну марку, яку застосовують учасники об'єднання осіб, незалежно від її організаційно-правової форми та складу постачальників послуг або торговців, які згідно з правом, що регулює їхню діяльність, є здатними від власного імені мати права й обов'язки, укладати договори або вчиняти інші правові дії. Колективна торговельна марка слугує для відрізнення товарів або послуг, такого об'єднання, з-поміж товарів чи послуг інших підприємств.

В Україні правова охорона торговельних марок регулюється Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [120] та відповідно до ст. 5 правова охорона надається ТМ, яка не суперечить публічному порядку, загальноновизнаним принципам моралі та вимогам законів України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» [121], а також «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» [122]. Обсяг правової охорони, що надається торговельній марці, засвідчується свідоцтвом і визначається зображенням торговельної марки та переліком товарів і послуг, які вносяться до Реєстру. Строк дії свідоцтва становить 10 років від дати подання заявки та може бути продовжено щоразу на 10 років за відповідним клопотанням власника ТМ та за умови сплати збору. Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»: колективна торговельна марка це позначення, яке використовують учасники об'єднання осіб незалежно від їх складу та організаційно-правової форми існування, за яким товари і послуги цього об'єднання осіб, відрізняються від товарів і послуг інших осіб. При реєстрації колективної торговельної марки у заяві робиться відповідна відмітка та наводиться перелік осіб, які мають право використовувати таку торговельну марку, а також додається документ, що визначає умови її використання. Проте, відповідно до п.3. ст. 6. цього ж Закону, правову охорону не можуть отримати знаки відповідності (сертифікаційні знаки) та бути зареєстровані [120]. В аспекті відрізнення «зеленої» торговельної марки з-поміж інших ТМ актуальним є дослідження, яке було проведено EUIPO (Офісом з інтелектуальної власності ЄС) [123]. В опублікованому звіті зазначено зростаючу частоту, з якою специфікації товарів і послуг у торговельних марках ЄС відображають питання, пов'язані з охороною навколишнього середовища та сталим розвитком. Звіт показав, що подані заявки на «зелені» ТМ значно зросли з моменту початку роботи EUIPO у 1996 році й до 2020 року, як в абсолютних цифрах, так і у частці від усіх заявок на ТМ [123, с. 4]. За період з 2015 по 2020 роки розподіл «зелених» ТМ між групами товарів щодо кількості поданих заяв здійснювався наступним чином: енергозбереження 42,9%, контроль забруднення 18%, виробництво енергії 9,7%, транспортування 9,7%, зміна клімату 6%, повторне використання або переробка 6%, екологічна обізнаність 3,4%, поводження з відходами 2,9%, альтернативні продукти в сільське господарство 2%. Країни походження заявників були досить різноманітні, в абсолютних показниках переважали великі країни (наприклад, Німеччина), але деякі менші країни продемонстрували набагато більшу інтенсивність у конкретних галузях, наприклад, Данія у вітроенергетиці та водневих транспортних засобах, або Польща в альтернативах пестицидам. Іншими країнами, що не входять до ЄС, із значною активністю в галузі екологічної підтримки ЄС, є Південна Корея, Швейцарія, Великобританія та США. Серед держав-членів ЄС провідними країнами, які подають заявки на ЄСМ, є Німеччина, Іспанія, Франція, Італія та Нідерланди [123, с. 7, 22-23]. Слід зауважити, що найактивнішими заявниками на «зелені» ТМ були малі та середні підприємства (далі – МСП).

Торговельні марки та інновації

Взаємозв'язок між правом інтелектуальної власності (включаючи торговельні марки) та результатами діяльності фірми було проаналізовано у серії досліджень, «проведених спільно EUIPO та Європейським патентним відомством (EPO) (EUIPO-EPO 2019) щодо високорослих МСП, яке показало, що діяльність торговельних марок асоціюється з більшою ймовірністю подальшого зростання, зокрема в поєднанні з патентованою діяльністю, а тим більше під час реєстрації прав на рівні ЄС. Аналогічно, EUIPO-EPO (2021) виявило, що фірми, які володіють патентами, правами інтелектуальної власності на торговельні марки або зареєстровані промислові зразки, мають більший дохід на одного працівника і залучають більше працівників, ніж фірми, які не володіють жодним правом інтелектуальної власності. Також було проаналізовано взаємозв'язок між торговельними марками та інноваціями, а саме використання заявок на торговельні марки як індикатора інновацій на рівні компанії чи в межах певного сектора чи країни. Виявлено, що торговельні марки є корисним показником інновацій та можуть впливати на економічні показники [123, с. 9-10].

Аналіз дослідження проведеного EUIPO свідчить, що зростаючий інтерес до сталості відображається в поданих «зелених» торговельних марках Європейського Союзу (EUTM). Це показує, що екологічні міркування стають все більш важливими як для власників брендів, які подають заявки на «зелені» торговельні марки, так і для споживачів, які отримують відповідні продукти та послуги. Важливу роль у виведенні на ринок «зелених» торговельних марок відіграють МСП, які потребують підтримки з боку держави та інвестицій.

Таксономії ЄС

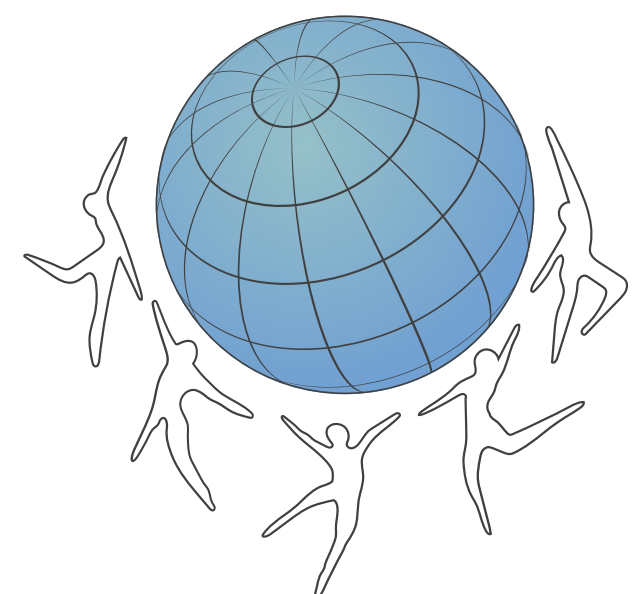
В останні роки ЄС розробив таксономію, щоб допомогти досягти кліматичних та енергетичних цілей до 2030 року та досягти цілей Європейської зеленої угоди. За даними Європейської Комісії, таксономія встановлює чіткі критерії ефективності для визначення того, яка економічна діяльність вносить істотний внесок у досягнення цілей Зеленого курсу [123, с.13]. В Регламенті (ЄС) 2021/241 в п.7 [35] визначено, що: «добре функціонуючий внутрішній ринок та інвестиції в зелені та цифрові технології, інновації та дослідження, в тому числі в економіку, засновану на знаннях, у перехід на чисту енергію та підвищення енергоефективності в житловому будівництві та інших ключових секторах економіки є важливими для досягнення справедливого, інклюзивного та стійкого зростання, сприяння створенню робочих місць і досягнення кліматичної нейтральності ЄС до 2050 року». Екологічними цілями в ЄС є: «пом'якшення наслідків зміни клімату; адаптація до зміни клімату; стале використання та захист водних і морських ресурсів; перехід до циркулярної економіки; запобігання та контроль забруднення; захист і відновлення біорізноманіття та екосистем, вони визначені як Таксономії ЄС для сталого інвестування [67, с.99].

В свою чергу, глобальне дослідження екологічної поведінки споживачів і того, як вони переосмислюють стратегію бізнес-середовища для корпоративного зростання поряд з ефективним і автентичним маркетингом, проведене Dentsu та Microsoft «Зростання сталих медіа» [124], показало, що 86% учасників опитування стурбовані зміною клімату та зацікавлені в брендах, які орієнтовані на сталий розвиток та екологічність. «Таким чином, бізнес перебуває під зростаючим тиском, щоб довести свою "зелену" доброчесність працівникам, клієнтам, регуляторним органам та інвесторам. Це підкреслюється зростанням інвестицій в екологію, соціальну сферу та управлінських інвестицій, які за прогнозами, досягне 1 трильйона доларів до 2030 року, за даними Blackrock» [124, с. 4].

Оскільки екологічність стає трендом, компанії почали різними способами проводити маркетингові дії. Серед них: назви брендів, які пропонують зелений колір, слова – екологічний, нульовий, органічний природний, стійкий, дружній до природи та багато інших; для фону реклами обираються заставки лісів, океанів, гір; заявки про користь для навколишнього середовища їх продуктів, товарів, послуг. Загалом такий підхід до екологічності компаній вірний, якщо заявка про користь для навколишнього середовища та зменшення впливу на нього є конкретною, яка кваліфікується та може бути підтвердженою надійними даними, та це легко перевірити ззовні, а також екологічні твердження мають бути правдивими, тобто такими, що не вводять в оману споживачів.

Проте, іноді важко розпізнати, що розуміється за заявами брендів. Вуглецевий нейтралітет, вуглецевий слід, компенсація вуглецю, відсутність вуглецю – це терміни, які можуть заплутати споживачів. Наприклад, вуглецевий нейтралітет не означає, що продукт або компанія не містять вуглецю. Безвуглецеві товари чи послуги не викидають вуглекислого газу протягом усього життєвого циклу, від виробництва до утилізації. Вуглецевий нейтралітет передбачає викиди вуглецю, але їх необхідно компенсувати, щоб досягти нейтрального рівня. Компенсація вуглецю стосується скорочення викидів парникових газів (ПГ) для компенсації викидів, які відбуваються в інших місцях. Зазвичай це відбувається у формі реставрації землі або висадки дерев. «Крім того, часто неможливо дізнатися, як компанії розраховують свій вуглецевий слід. З маркетингових міркувань вони можуть перебільшувати свою кліматичну дію та вводити споживачів в оману. Спокуса висунути «зелене» повідомлення, навіть якщо воно необґрунтоване, може бути простим способом перемогти конкуренцію на певному ринку, але в довгостроковій перспективі це приносить більше шкоди, ніж користі, як суспільству, так і компанії. Неправдиві твердження з часом будуть розкриті, коли державні установи розроблять правила та складні способи їх вимірювання» [125].

ECO-FRIENDLY

ЗАХИСТ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ МАРКЕТИНГОВІ ЗЕЛЕНІ ПОВІДОМЛЕННЯ ЗЕЛЕНЕ ЗМІШУВАННЯ

Неправдиве зелене повідомлення

Прикладом є справа FTC 162 3006: «Федеральна торгова комісія звинуватила Volkswagen Group of America, Inc. в обмані споживачів за допомогою рекламної кампанії, яку вона використовувала для просування своїх нібито «чистих дизельних» автомобілів, про те, що автомобілі мали низький рівень викидів, екологічно чисті, відповідали стандартам викидів і підтримували високу вартість перепродажу. Насправді, Volkswagen оснастив автомобілі незаконними пристроями контролю викидів, призначеними для маскування високих викидів під час державних випробувань. FTC вимагав від Volkswagen компенсувати американським споживачам, які купили або взяли в оренду автомобіль у період з кінця 2008 до кінця 2015 року, а також судову заборону, щоб запобігти повторній поведінці Volkswagen у такому типі поведінки. У підсумку Федеральна торгова комісія повідомила, що з 2016 року Volkswagen і Porsche виплатили покупцям автомобілів понад 9,5 мільярдів доларів США через оманливу рекламу компаній VW та «чистого дизеля» [126].

Відповідальність за досягнення справжньої «вуглецевої» реклами лежить на агентствах, брендах, медіакомпаніях, постачальниках технологій, галузевих організаціях та урядах.

Екологічні зобов'язання брендів

Споживачі схильються до брендів, які мають підтверджену історію виконання своїх екологічних зобов'язань. До прикладу, «бренд жіночого одягу Eileen Fisher® має відданих споживачів, які цінують прихильність бренду до сталого розвитку, компанія приймає вживаний одяг і переробляє його на нові товари» [127, с. 32]. Крім того, ця компанія створила колекцію ECO – светри з нефарбованої вовни в природних відтінках чорної вівці; а також на їхньому центрі в Секокусі, штат Нью-Джерсі, сонячна система потужністю 500 кіловат простягається по всьому даху, виробляючи 75% електроенергії, яка використовується для потреб складу. У 2020 році Eileen Fisher [128] запустили Horizon 2030, план зі створення одягу таким чином, щоби мати позитивний вплив завдяки таким практикам, як круговий дизайн і регенеративне сільське господарство. Ця робота підтримується новою прихильністю ініціативи «Науково обґрунтовані цілі», яка встановлює реальні цілі щодо зменшення викидів парникових газів відповідно до цілей Паризької угоди щодо обмеження глобального потепління.

Зелене змішування - greenwashing

З іншої сторони, існує так зване зелене змішування (greenwashing (грінвошинг) – зелений вошинг) – це екологічні твердження, заявлені маркетологами, які можуть водити споживачів в оману. З цього приводу Федеральна торговельна комісія (FTC) США розробила «Зелені посібники» [129] – рекомендації для маркетологів, щоб допомогти уникнути екологічних тверджень, які вводять споживачів в оману.

Прикладом оманливих екологічних заяв є справа в США FTC 2023173 [130]. Федеральна торговельна комісія подала до суду на компанії Kohl's, Inc. і Walmart, Inc. за неправдиву рекламу десятків текстильних виробів із штучного шовку, який зазначався як бамбук. Обидві компанії також звинувачувалися в оманливих екологічних заявах, рекламуючи, що «бамбуковий» текстиль був виготовлений за допомогою екологічно чистих процесів, тоді як насправді перетворення бамбука на віскозу вимагає використання токсичних хімікатів і призводить до небезпечних забруднюючих речовин. Ухвали суду про врегулювання скарги вимагають від компаній припинити оманливі екологічні претензії, або використання іншої оманливої реклами та сплатити штрафи у розмірі 2,5 та 3 мільйона доларів США відповідно.

Директива щодо недобросовісної практики в ЄС

Європейський Союз в Директиві щодо недобросовісної комерційної практики [131] пунктом 4 передбачає, що «екологічні твердження» стосуються створення враження (у комерційній комунікації, маркетингу чи рекламі), що товар чи послуга мають позитивний вплив на навколишньому середовищу або менше шкодить йому, ніж конкуруючі товари чи послуги. Це може бути пов'язано з його складом, способом виробництва, способами утилізації та зменшенням споживання енергії чи забруднення, яке очікується від його використання. Якщо такі твердження не відповідають дійсності або їх неможливо перевірити, цю практику часто називають «зеленим відмиванням». У січні 2021 року Європейська Комісія, працюючи з національними органами захисту прав споживачів, опублікувала звіт про щорічну перевірку споживчих веб-сайтів, які перевірялися на наявність порушень законодавства ЄС про захист прав споживачів. «У дослідженні вперше було зосереджено увагу на «зеленому вимиванні» та розглядалися вимоги щодо екологічності різноманітних споживчих товарів. Було зроблено висновок, що на досліджених веб-сайтах, а саме 42 відсотки, заяви, ймовірно, були неправдивими й оманливими та цілком могли становити позов про недобросовісну комерційну практику» [127, с.33].

Також в Директиві підпункт 4.1.1.1. зазначається про те, що: ««грінвошинг» у контексті відносин між бізнесом і споживачем може стосуватися всіх форм комерційної практики між бізнесом і споживачем щодо екологічних характеристик продукції. Залежно від обставин, це може включати всі типи заяв, інформації, символів, логотипів, графіки та торгових марок, а також їх взаємодію з кольорами на упаковці, маркуванні, рекламі, у всіх засобах масової інформації (включно з веб-сайтами) і створених будь-якою організацією, якщо він кваліфікується як «продавець» і бере участь у комерційних діях щодо споживачів» [131].

Отже, в Європейському Союзі використання термінів "екологічно чистий", "екологічний", "еко", "зелений", "друг природи", "екологічний", "екологічно правильний", "дружній до клімату", "дбайливий до довкілля", "без забруднювачів", "біорозкладний", "з нульовим рівнем викидів", "вуглецевий", "зі зниженим рівнем викидів CO₂", "вуглецево нейтральний", "кліматично нейтральний" і навіть ширші поняття "свідомий" та "відповідальний" не можуть застосовуватися, якщо такі екологічні заяви можуть вводити в оману, складаються з нечітких і загальних тверджень про переваги для навколишнього середовища без належного обґрунтування переваг і без зазначення відповідного аспекту продукту, на який посиляється твердження.

З іншої сторони, при виборі назви для торговельної марки можливе позначення, яке зовсім не містить слів «еко», «екологічний», «чистий» та ін., зокрема, деякі «креативні маркетологи знаходять такі способи ідентифікації ТМ, які підлягають захисту та які наводять на думку, але не описують екологічні переваги, які обіцяє бренд. До прикладу, бренд одягу для активного відпочинку Patagonia зареєстрував такі торгові марки, як BETTER THAN NEW® (USPTO № 88266302 включає за Ніцькою класифікацією 18, 25, 35, 37 класи) для ідентифікації споживчих товарів та послуг. Everlane, інша компанія одягу, успішно зареєструвала такі знаки, як RECASHMERE®, та пропонує друге життя потертим виробам з кашеміру, збираючи та переробляючи їх у ексклюзивну суміш із 94% переробленого кашеміру та 6% переробленої вовни (також з улюблених светри) [132] (USPTO № 6229052, 25 клас Ніцької класифікації) і REWOOL® (USPTO № 6229051 25 клас) для товарів із переробленого текстилю» [127, с. 34].

Недобросовісна конкуренція в Україні

В Україні «інформація, що вводить в оману» визначена відповідно до статті 15/1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [133], зокрема, це відомості, які: містять неповні, неточні або неправдиві дані про походження товару, виробника, продавця, спосіб виготовлення, джерела та спосіб придбання, реалізації, кількість, споживчі властивості, якість, комплектність, придатність до застосування, характеристики, особливості реалізації товарів, робіт, послуг, ціну і знижки на них, а також про істотні умови договору. Антимонопольний комітет України є органом, який сприяє розвитку добросовісної конкуренції, як це визначено п.3 ст.3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» [134], відповідає за недобросовісну конкуренцію, в тому числі і в сфері інтелектуальної власності, приймає рішення і надає рекомендації виробникам усунути порушення в разі їх наявності.

Рекомендації Антимонопольного комітету України

Антимонопольним комітетом України (далі – АМКУ) для сприяння розвитку добросовісної конкуренції було видано Рекомендації для низки компаній (№18-рк, №19-рк, №20-рк, №21-рк, №22-рк, №23-рк, №24-рк, №25-рк, №26-рк, №27-рк, №28-рк від 15 листопада 2018 р.; № 30-рк, №31-рк, №32-рк, №33-рк, №34-рк, №35-рк, №36-рк №37-рк, №38-рк, №39-рк, №40-рк від 04 грудня 2018р.; №24-рк, №42-рк від 11 квітня 2019 р.) щодо припинення використання позначення «еко», «екологічний», «Еко», «Есо», «Екологічна», «Екологічно чиста» з етикеток продуктів, який містить неправдиву інформацію, що є порушенням законодавства про захист від недобросовісної конкуренції у вигляді поширення інформації, що вводить в оману, та рекомендовано утриматися від вчинення подібних дій у подальшому. За результатами дослідження продукції з позначенням «еко» суб'єктів господарювання було поділено на три групи, зокрема: «суб'єкти господарювання, які припинили порушення; суб'єкти господарювання, які не припинили порушення та які, зокрема, зазначають про те, що вони використовують написи «еко» у значенні «економний» або як зареєстровані знаки для товарів і послуг; суб'єкти господарювання, які не припинили порушення, посилаючись на те, що вони мають сертифікати органів з оцінки відповідності», про що зазначається у звіті АМКУ [135, с. 272]. В науковій літературі зазначається, що екологічне маркування не може бути вигаданим та розміщеним на етикетці або упаковці товару без підстав та потребує документального підтвердження. «Дані ознаки не притаманні знакам для товарів і послуг», а саме торговельним маркам [136, с. 115].

Антимонопольний Комітет України у своїх рекомендаціях зауважував, що для застосування екологічного маркування, суб'єкт господарювання повинен пройти процедуру оцінки відповідності продукції встановленим екологічним критеріям в органі з екологічного маркування. Порядок призначення та акредитації органу з оцінки відповідності вимогам екологічних критеріїв визначається Законом України «Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» [137], в якому визначено, що технічне регулювання є правовим регулюванням відносин у сфері визначення та виконання обов'язкових вимог до характеристик продукції або пов'язаних з ними процесів та методів виробництва, а також перевірки їх додержання шляхом оцінки відповідності та/або державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції чи інших видів державного нагляду (контролю). Орган з проведення оцінки відповідності продукції встановленим екологічним критеріям (орган з екологічного маркування) – це незалежний від суб'єкта господарювання орган, який у своїй діяльності керується програмою екологічного маркування відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 14024 (ДСТУ ISO 14024 «Екологічне маркування та декларації. Екологічне маркування типу I. Принципи та методи»).

Орган з оцінки відповідності вимогам екологічних критеріїв

Відповідно до статті 1 Закону України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» [138] акредитація органів з оцінки відповідності – це засвідчення національним органом України з акредитації того, що орган з оцінки відповідності відповідає вимогам національних стандартів, гармонізованих з відповідними міжнародними та європейськими стандартами, та у разі необхідності будь-яким додатковим вимогам щодо акредитації у відповідних сферах для провадження визначеної діяльності з оцінки відповідності, а також відповідно до статті 6 акредитація здійснюється національним органом України з акредитації (яке було створене Наказом Міністерства економіки України від 04.01.2002 № 5) [139]. Наразі, в Україні органом з екологічного маркування, який уповноважений на проведення екологічної сертифікації відповідно до інформації на офіційному сайті Національного агентства з акредитації України [140] та пройшов акредитацію у сфері «екологічна сертифікація» є лише Орган з оцінки відповідності «Центр екологічної сертифікації та маркування» Всеукраїнської громадської організації «Жива планета» [141], який було акредитовано, що підтверджується атестатом акредитації № 10156 (з терміном дії 16.07.2010 –15.07.2013., 12.10.2017-11.10.2022. Підтверджено відповідність згідно ДСТУ EN ISO/IEC 17065:2014 (ISO/IEC 17065:2012). Рішення від 12.10.2017 Відповідно до вимог ДСТУ EN ISO/IEC17065:2019 Рішення від 30.12.2021. 12.10.2022-11.10.2027) [142, с. 15].

Сертифікація та екологічне маркування

Загалом сертифікація є добровільною для суб'єкта господарювання, який приймає рішення виробляти екологічну продукцію, проте якщо він планує наносити відповідне екологічне маркування, то проходження процедури сертифікації у належно акредитованому й призначеному органі з оцінки відповідності стає для нього обов'язковою. В свою чергу, «безпідставне декларування екологічних характеристик та переваг продукції, шляхом використання на етикетках або в рекламній діяльності тверджень «екологічний», «еко», «зелений», «екологічно чистий» та ін., що може вказувати на екологічну перевагу продукції, підпадає під порушення, як поширення інформації, що вводить в оману, що відповідає вимогам статті 15/1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [143]. Це саме стосується і використання в своїх торговельних марках даних тверджень, що не маючи документальних підтверджень в екологічності продукції, може вводити споживачів в оману.

Слід зауважити, що відповідно до п. 3 статті 4 Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [144] забороняється при маркуванні продукції, яка не відповідає вимогам цього Закону, використовувати позначення та написи «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік», та будь-які однокореневі та/або похідні слова від цих слів з префіксами «біо-», «еко-» тощо будь-якими мовами.

Оскільки, обираючи серед аналогічних товарів, пересічний покупець сподівається отримати продукт, що відповідає його потребам, керуючись інформацією, заявленою виробником, зокрема про те, що зазначений продукт відповідає критеріям екологічного маркування. Це може впливати на намір покупки споживачем товарів із зазначенням екологічного маркування, не маючи при цьому суб'єктом господарювання відповідних дозвільних документів. При цьому суб'єкт господарювання може отримати неправомірні переваги в конкуренції відносно інших суб'єктів господарювання, які не використовують таке позначення. В науковій літературі виокремлюють ознаки недобросовісної конкуренції, а саме: «здобуття переваг у господарській діяльності, як мету недобросовісної конкуренції; суб'єктами недобросовісної конкуренції є суб'єкти господарювання, тобто господарські організації та фізичні особи-підприємці, які є конкурентами». Проте необхідно зауважити, що «в такому ланцюгу відсутня фігура споживача, якого також стосуються правопорушення через недобросовісну конкуренцію. Споживач не є конкурентом, проте він – учасник ринкових відносин. Споживач майже прирівняний до суб'єктів, що конкурують, за обсягом наданих прав у сфері захисту від недобросовісної конкуренції», тобто поняття недобросовісної конкуренції охоплює недобросовісні дії, які негативно можуть вплинути на споживачів [145, с. 78].

Оскільки проблеми викидів парникових газів, а в майбутньому й інші екологічні проблеми торкаються всієї планети, то їх можна вирішити лише в глобальному масштабі. Зрештою, кожен споживач має право зменшити викиди парникових газів. Так само, як існує колективна відповідальність урядів за пошук рішень у глобальному масштабі, існує також колективна відповідальність споживачів. Заохочення споживачів до скорочення викидів має відбуватися двома шляхами. З одного боку, це усвідомлення проблем і ризиків, тут важлива роль науковців, журналістів та активістів. З іншого боку, є інформація для споживача, яка відображається на придбаних продуктах і послугах. Екологічне маркування (етикетки, що вказують на енергоефективність продукту, прийняті в багатьох країнах) слід широко розробляти в усіх секторах бізнесу, а зелена маркетингова політика, яка спрямована на введення споживачів в оману щодо «екологічних» характеристик продукту чи послуги, повинна переслідуватися за всіма напрямками, щоб гарантувати екологічну прозорість кожного продукту чи послуги [27, с. 25].

Іншими неправдивими твердженнями, які можуть вводити споживачів в оману, може бути використання їх у рекламній діяльності порівняльної реклами щодо власних екологічних тверджень порівняно з іншою діяльністю, яка може містити ознаки нечесної підприємницької практики або ознаками недобросовісної конкуренції.

В Європейському Союзі в Директиві щодо недобросовісної комерційної практики (UCPD – Unfair Commercial Practices Directive) підпункт 4.1.1.7. зазначається про те, що екологічні заяви можуть свідчити про те, що продукт має більш позитивний вплив на навколишнє середовище або менш шкідливий для навколишнього середовища, ніж конкуруючі товари чи послуги або попередні версії їхніх власних товарів чи послуг. Продукти, що містять такі порівняльні твердження, слід оцінювати порівняно з подібними продуктами (або, якщо це доцільно, порівняно з попередньою версією того самого продукту), і той самий метод оцінки повинен застосовуватися послідовним чином, щоб дозволити таке порівняння. В Директиві приводиться приклад заяви авіакомпанії, яка стверджує у своїй рекламі, що вона є «найекологічнішою авіакомпанією» і має «найнижчий рівень викидів CO₂ з усіх основних авіакомпаній». Зокрема, у своїй рекламі авіакомпанія порівнює свої викиди CO₂ на пасажиро-км з викидами CO₂ на пасажиро-км чотирьох інших «великих» європейських авіакомпаній і показує, що вона має найнижчі викиди CO₂ на пасажиро-км. Це твердження може ввести в оману, якщо порівнювані викиди не обчислюються однаково, якщо загальні викиди CO₂ авіакомпанії вищі, ніж інші авіакомпанії, і якщо викиди значно зросли за останні роки. Було б зрозуміліше стверджувати більш конкретно, що він має найнижчий CO₂ викидів на пасажиро-км у порівнянні з чотирма іншими великими європейськими авіакомпаніями, за умови, що метод дозволяє таке порівняння та що авіакомпанія не приховує того факту, що її викиди зросли в абсолютному вираженні.

Проте зазначається, що якщо твердження, пов'язані з кліматом, ґрунтуються на компенсаціях викидів вуглецю/парникових газів, вони мають бути прозорими та детальними, враховуючи пов'язані ризики «зеленого вимивання». Крім того, порівняння всіх відповідних видів транспорту, а не лише авіаперельотів, було б навіть більш об'єктивним та інформативним. Потреби споживачів у мобільності можна задовольнити не лише авіарейсом, але й іншими видами транспорту, залежно від маршруту.

Таким чином, порівняння середніх пасажиро-кілометрових викидів між залізничним, автомобільним і повітряним транспортом, зможе запобігти введенню споживачів в оману, що їхній вибір є «зеленим», коли існують життєздатні альтернативи з меншими викидами.

Директива 2006/114/ЄС [146] про введення в оману та порівняльну рекламу, яка охоплює відносини між підприємствами, визначає умови, за яких порівняльна реклама дозволена. Ці умови також мають значення для оцінки того, чи є порівняльна реклама законною у відносинах між бізнесом і споживачем у контексті UCPD. Порівняння екологічних переваг продукції повинно, серед іншого: не вводити в оману; порівнювати товари чи послуги, які відповідають однаковим потребам або призначені для однієї мети; об'єктивно порівнювати одну або більше суттєвих, релевантних, перевірених і репрезентативних характеристик цих товарів і послуг.

Приклад оскарження неправдивої реклами конкурента

Крім споживачів, яких ввели в оману, подати до суду можуть і конкуренти. Наприклад, у 2021 році італійський суд задовольнив оскарження неправдивої реклами конкурента, засноване на «зеленому» відмиванні та зобов'язав компанію-виробника припинити подавати «розпливчасті, неправдиві та неперевірені екологічні претензії» (Alcantara SpA проти Miko Srl, 712/2021, Ordinary Court Gorizia) [147]. Дві компанії постачають високоякісні тканини для автомобільної промисловості. Позивач, компанія Alcantara, яка виробляє мікрОВОлокно, яке використовується в автомобілях, стверджувала, що її конкурент, компанія Miko, робив неправдиві заяви про екологічність свого мікрОВОлокна (перше і єдине мікрОВОлокно, яке гарантує екологічну стійкість протягом усього виробничого циклу; зменшення споживання енергії та викидів CO₂ на 80%; екологічно чисте мікрОВОлокно та ін.). «Alcantara стверджував, що «зелені претензії» Miko являють собою акт недобросовісної конкуренції відповідно до статті 2598 §3 Цивільного кодексу Італії у формі оманливої реклами, як це визначено в Директиві про недобросовісну комерційну практику № 2005/29/ЄС (запроваджено в Італії Законодавчим декретом № 145/2007), стверджуючи, що заяви були розпливчастими, неправдивими, неперевіреними або такими, що не підлягають перевірці. Щоб пройти тест на недобросовісну комерційну практику, Суд в Італії застосував керівні принципи, видані Європейською Комісією («Керівництво з імплементації/застосування директиви 2005/29/ЄС про недобросовісну комерційну практику» [148] від 25 травня 2016 року)» [149].

Суд постановив, що заяви не підлягають перевірці та були неправдивими, а також суддя зазначила, що «обізнаність з проблемами навколишнього середовища в наш час дуже висока, і екологічні переваги, які використовують компанії в рекламі, можуть вплинути на вибір пересічного споживача при покупці», додавши, що «екологічні заяви повинні бути чіткими, правдивими, точними та не вводити в оману, ґрунтуватися на наукових даних, представлених у чіткій та зрозумілій формі» [149], і наказала негайно видалити екологічні твердження з усіх рекламних і веб-сайтів Miko. А також Суд зобов'язав Miko опублікувати рішення суду на веб-сайті компанії протягом 60 днів [147, с. 34]. Ця справа являє собою позов найвищого рівня в Європі проти «зеленого» змішування, оскільки рішення виносилися лише органами з питань конкуренції, проте звичайним судом ніколи. Alcantara є однією з перших компаній у Європі, яка отримала сертифікат нейтрального викиду вуглецю, оскільки відповідальність за навколишнє середовище є основою політики та перевагами компанії. Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що «зелене» змішування або так званий грінвошинг – може вводити в оману споживача, створювати випадки недобросовісної конкуренції.

Гармонізація законодавства України до ЄС у сфері порівняльної реклами

Україна, як майбутній член Європейського Союзу, має відповідати європейській трендам, стандартам та законодавчим нормам для того, щоб бути конкурентоспроможною на міжнародній арені, а запровадження екологічно сталих практик підвищує інвестиційну привабливість бізнесу. Прогнозується, що після війни на інвестиції можуть розраховувати ті компанії, які сповідують цінності та в свої діяльності соціально орієнтовані на екологічність, сталисть і відкриті до звітності перед суспільством про досягнуті результати. В Україні у 2019 році був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гармонізації законодавства у сфері порівняльної реклами із правом Європейського Союзу» [150], в якому зазначено, що порівняльна реклама може містити зображення, посилання на товар, торговельні марки чи інші позначення, під якими випускається товар, з яким здійснюється порівняння, комерційне (фірмове) найменування конкурента, діяльність чи товар якого порівнюються, а правомірність порівняння у рекламі та відповідальність за недотримання встановлених законодавством вимог щодо змісту порівняльної реклами визначається Законом України «Про рекламу» [151]. Відповідно до статті 11 цього закону, визначено перелік дотримання необхідних умов для використання порівняльної реклами.

Зокрема реклама: 1) не має містити ознак нечесної підприємницької практики; 2) порівняльна реклама порівнює подібні товари, які задовольняють однакові потреби або мають однакове призначення, чи порівнює діяльність, що охоплюється однією сферою чи одним видом діяльності; 3) об'єктивно порівнює одну або кілька суттєвих характеристик однорідного товару, або діяльності, в тому числі ціну, інформація про які може вплинути на рішення споживача при здійсненні вибору;

4) не містить неправдивої інформації та не дискредитує діяльність інших виробників, репутацію торговельних марок, комерційних (фірмових) найменувань або зазначення місць походження товару; 5) щодо товару із простим чи кваліфікованим зазначенням походження товару порівняння здійснюється щодо товару з аналогічним зазначенням; 6) відсутній елемент змішування між рекламодавцем і конкурентом, між товарами, торговельними марками, комерційним (фірмовим) найменуванням та іншими позначеннями рекламодавця та конкурентів; 7) товар конкурента, не може бути зображений способом імітації, якщо він захищений торговельною маркою або комерційним найменуванням.

Ознаки нечесної підприємницької практики визначено в статті 19 Закону України «Про захист прав споживачів» [152], ці ознаки включають дії, що кваліфікуються законодавством як прояв недобросовісної конкуренції; а також будь-яку діяльність (дії або бездіяльність), що вводить споживача в оману або є агресивною, а також зазначено, що підприємницька практика є такою, що вводить в оману, якщо під час пропонування продукції споживачу не надається або надається у нечіткій, незрозумілій або двозначній спосіб інформація, необхідна для здійснення свідомого вибору. В свою чергу стаття 7 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» також містить визначення про те, що порівняльною є реклама, що містить порівняння з іншими особами, товарами (діяльністю) іншої особи, прямо чи опосередковано ідентифікує конкурента або товари чи послуги, що пропонуються конкурентом.

В науковій літературі зазначається, що «порівняльна реклама є вагомим інструментом впливу на споживачів, саме тому, майже у всіх країнах світу порівняльна реклама чітко регулюється законодавчими нормами. При створенні порівняльної реклами обов'язково необхідно дотримуватись законів та правил, що регулюють права інтелектуальної власності, маркування, використання в такій рекламі» [153, с. 26]. В свою чергу, в порівняльній рекламі можуть бути використані різні об'єкти інтелектуальної власності, такі як, торговельні марки, винаходи або корисні моделі, об'єкти авторського права та інші, на що необхідно зважати при побудові стратегії створення порівняльної реклами чи захисту такої реклами [153, с. 26].

Отже, екологічні заяви, зроблені шляхом розміщення на етикетках, в рекламній діяльності або в порівняльній рекламі, повинні бути правдивими, не містити не правдивої інформації, сформульовані чітко, точно, конкретно та недвозначно. Суб'єкти господарювання мають мати належні підтверджуючі документи на підтримку таких екологічних заяв та бути готовими в разі оскарження третьою стороною надати докази компетентним правоохоронним органам.

Розділ 6

СЕРТИФІКАЦІЙНІ ЗНАКИ

у сфері зелених технологій

Сертифікація

Сертифікація особливо корисна, коли власники сертифікаційних знаків можуть встановити надійний спосіб оцінки характеристик товарів і послуг, які споживачі вважають важливими, але самостійно їм визначити це важко.

В науковій лутературі наголошується на тому, що: «основний принцип концепції сертифікаційного знаку в більшості, але не в усіх англо-американських юрисдикціях, а також в інших, полягає в тому, що власник сертифікаційного знаку не має права використовувати знак для сертифікованих товарів або послуг. Цей принцип впливає з уявлення про те, що для незалежної особи, тобто особи, яка здійснює торгівлю сертифікованими товарами чи послугами, діяти як сертифікатор не буде в інтересах суспільства» [157, с.222].

Крім того, зосереджується увага на тому, що для досягнення успіху органів з сертифікації є два поширених шляхи:

- «По-перше, якщо споживачі широко зацікавлені в стандарті, який надає організація з сертифікації, і бізнес довіряє цій організації, то, він буде розумно шукати та платити за відповідну сертифікацію для своїх товарів або послуг.
- По-друге, якщо централізований орган, як правило Уряд вирішує, що певний стандарт має бути необхідним для конкретних товарів чи послуг, власники сертифікаційних знаків відповідно до цього стандарту можуть відігравати важливу та прибуткову роль у забезпеченні цього стандарту.

Для реалізації цих двох шляхів власниками сертифікаційних знаків використовується реклама чи лобювання, щоб переконати споживачів, підприємства чи централізовані органи, що стандарт і сертифікація, яку вони надають, мають бути для них важливими. Таким чином, разом узяті споживачі, підприємства або централізований орган повинні вирішити, що стандарт власника сертифікаційного знаку є важливим і йому можна довіряти під час перевірки того, що продукти чи послуги підприємства відповідають цьому стандарту» [155, с.155].

Різниця між сертифікаційним знаком та торговельною маркою

Сертифікаційні знаки повідомляють інформацію про продукт, відповідаючи на питання «що» або «як», передаючи такі характеристики, про якість, спосіб виробництва, матеріал тощо. Тобто, сертифікаційний знак повідомляє споживачеві, «що таке» продукт, наприклад як кошерний, або «як» продукт був вироблений, наприклад, шляхом органічного землеробства. Торговельні марки, навпаки, ідентифікують «хто» виробляє той чи інший продукт чи товар. Сертифікаційні знаки відіграють ключову роль в екосистемі законодавства про торговельні марки, усуваючи певний тип інформаційної асиметрії для споживачів» [1154, с. 221].

Отже, торговельні марки допомагають споживачеві розрізнити різних виробників на ринку, а сертифікаційні марки відрізняють продукти, товари чи послуги, які сертифіковані як такі, що мають певні характеристики, від тих, які таких характеристик не мають.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

Сертифікаційна марка в ЄС

В Європейському Союзі відповідно до с. 6. ст. 27 Директиви Європейського парламенту та Ради (ЄС) 2015/2436 (далі – Директива 2015/2436)[115] передбачена «гарантійна або сертифікаційна марка», ознаками якої є відповідність певним стандартам та вимогам, що встановлені та контролюються третьою стороною чи галузевою організацією.

Тобто, **сертифікаційний знак** – це торговельна марка, яка використовується для вирішення товарів або послуг, сертифікованих власником марки щодо матеріалу, способу виробництва товарів або надання послуг, якості, точності або інших характеристик, тому вони можуть мати велике значення для передачі екологічно чистих особливостей.

Відповідно до статті 28 Директиви 2015/2436 про наближення законодавств держав-членів щодо торговельних марок держави мають право самостійно вирішити питання про можливість реєстрації гарантійних та сертифікаційних позначень як торговельних марок. Оскільки споживачі все більше прагнуть купувати бренди, які є екологічно чистими, то сертифікаційні знаки є інструментами в рамках системи інтелектуальної власності для просування «зелених» продуктів, а також вони є корисними для сертифікації екологічно чистих товарів і послуг, таких як «Eco Label» ЄС як знак сертифікації, який забезпечує розпізнавальний знак, сертифікований незалежною та неупередженою третьою стороною, тим самим сприяючи довірі споживачів. Сертифікаційні знаки дозволяють сертифікаційній установі або організації дозволити прихильникам системи сертифікації використовувати знак як знак для товарів або послуг, що відповідає вимогам сертифікації.

Отже, товари та послуги, які містять сертифікаційний знак, мають відповідати певному стандарту, встановленому в правилах використання та контролюються під відповідальність власника сертифікаційного знака, незалежно від ідентичності підприємства, яке фактично виробляє або надає товари та послуги і використовує знак сертифікації. «Заявники на сертифікаційні знаки повинні включити до своїх заявок заяву про те, що вони подають заявку на сертифікаційний знак ЄС. Правила використання становлять суть сертифікаційного знака. Вони повинні бути подані протягом двох місяців після подання заявки та мають містити, зокрема:

- характеристики товарів або послуг, що підлягають сертифікації;
- умови використання сертифікаційного знака;
- заходи випробування та нагляду, що застосовуються власником сертифікаційного знаку» [156].

Для сертифікаційного знаку ЄС є два важливі обмеження:

- по-перше, він не може належати особі, яка займається підприємницькою діяльністю, пов'язаною з постачанням товарів і послуг сертифікованого типу, власник сертифікаційного знаку не має права використовувати цей знак для сертифікованих товарів або послуг;
- по-друге, заявка не може бути подана з метою виділення товарів або послуг, сертифікованих щодо географічного походження. Сертифікаційні знаки наносяться на товари та послуги, які буде сертифікувати власник знаку. Перелік товарів і послуг із заявленим знаком сертифікації ЄС також повинен бути включений до правил використання [156].

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

01

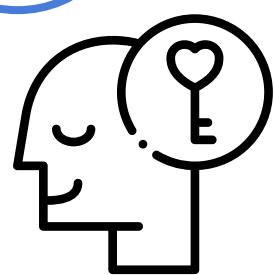
Сертифікаційні знаки відповідно до законодавства США використовуються для засвідчення географічного походження товарів або послуг, матеріалу, способу виробництва, якості, точності товарів або послуг, виробництво товарів або послуг виконано відповідно до певних стандартів або тестів відповідності, які встановлені власником знаку. «Розділ 45 Закону про торговельні марки, визначає, що сертифікаційний знак – це будь-яке слово, ім'я, символ, пристрій або їх комбінація, які використовуються іншою особою, крім власника; власник сертифікаційного знаку має надавати дозвіл особі, яка не є власником, використовувати його в комерційних цілях та подає заявку на реєстрацію до Офісу з питань патентів і торговельних марок США (USPTO) [157].

02

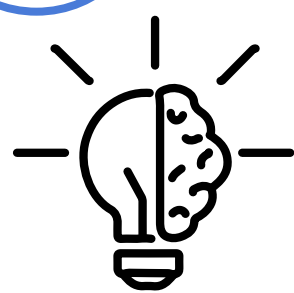
У той час як звичайні торговельні марки служать для того, щоб відрізнити товари чи послуги одних осіб від товарів чи послуг інших осіб, сертифікаційні знаки мають інше значення. Сертифікаційні знаки – це в основному ознаки відповідності товарів або послуг певним стандартам, встановленим власником знаку. Такі знаки призначені для використання кількома джерелами, які не обов'язково можуть бути окремими джерелами, за умови, що їхні товари чи послуги відповідають вимогам власника [158, п.3.05]. Наприклад, логотип Woolmark використовується для підтвердження того, що товари складаються з 100 відсотків вовни. Вітчизняні та іноземні найменування вин також захищаються за допомогою сертифікаційних знаків. Сертифікаційні знаки є єдиним способом встановлення права власності на географічне зазначення в Сполучених Штатах Америки. Користувачем сертифікаційного знаку є підприємство або інша організація, яка була сертифікована власником знаку.

03

У США сертифікаційні знаки поділяються на два класи. Клас А призначений для товарів, а клас В для послуг. Слід зауважити, що «закон Лангема висуває чотири вимоги до власників сертифікаційних знаків: стандарти, об'єктивність, ексклюзивність використання та відсутність дискримінації. По-перше, власник має встановити відповідні стандарти якості, безпеки чи інших характеристик і контролювати використання знаку будь-якими сторонами, яких він сертифікує. Подаючи заявку до USPTO, заявник повинен подати правила, які він застосовує у своїй програмі сертифікації. По-друге, власник сертифікаційного знаку не може виробляти або продавати товари чи послуги, до яких прикріплений сертифікаційний знак. По-третє, знак має використовуватися виключно для сертифікації, а не для інших цілей. По-четверте, власник сертифікаційного знаку не може дискримінувати. Він має послідовно застосовувати свої стандарти» [157].

04

Як правило, власник торговельної марки або знаку обслуговування не може використовувати той самий знак як сертифікаційний знак і навпаки. Ця вимога спрямована на уникнення плутанини серед споживачів. Однак існує можливість подати заявку на комбінований сертифікаційний знак. Це сертифікаційний знак, який включає торговельну марку або знак обслуговування та дозволений лише в тому випадку, якщо він сертифікує продукцію або послуги, але не використовується для зазначення походження продукції або послуг.

05

Для отримання комбінованого сертифікаційного знаку власник торговельної марки та власник сертифікаційного знаку повинні бути однією особою. Як правило, сертифікація здійснюється, коли користувач укладає угоду, яка підтверджує, що користувач буде дотримуватись правил і норм організації, якій належить сертифікаційний знак. Сертифікація також вимагає наявності способів тестування та періодичних перевірок контролю якості, щоб переконатися, що користувач продовжує відповідати стандартам сертифікації з часом. Користувачеві або виробнику може бути заборонено використовувати знак сертифікації, якщо перевірка покаже, що стандарти організації не дотримуються. Організація самостійно контролює використання знаку [157].

РЕСПУБЛІКА КОРЕЯ

У Республіці Кореї «сертифікаційний знак» стосується знаку, який використовує особа, яка комерційно сертифікує та керує якістю, місцем походження, методами виробництва чи іншими характеристиками товарів, щоб засвідчити, що товари інших осіб відповідають критеріям якості, місцю походження, методам виробництва або інші характеристики. «Поправки до Закону про торговельні марки, що відображають Угоду про вільну торгівлю (FTA) між Республікою Корея та США, набули чинності 15 березня 2012 року та відображають зміни, серед яких було запровадження сертифікаційних знаків. Корея почала приймати сертифікаційні знаки як торговельні марки.

Сертифікаційний знак

Термін «сертифікаційний знак» означає будь-яке слово, назву, символ або пристрій або будь-яку їх комбінацію. Особа, яка бажає зареєструвати сертифікаційний знак, подає заяву разом із статутом, який регулює використання сертифікаційного знаку, а також документальне підтвердження того, що заявник, власник сертифікаційного знаку, може використовувати для підтвердження якості, географічного походження або способу виробництва по відношенню до зазначених товарів або послуг.

Знаки обслуговування

Товарні знаки або знаки обслуговування, а також знаки сертифікації – це різні типи знаків, які служать різним цілям. Використання одного знаку для двох протилежних цілей призведе до плутанини та невизначеності щодо значення знаку та призведе до визнання знаку недійсним для будь-якої мети» [159]. Таким чином, якщо сторона є власником реєстрації як торговельної марки або знаку обслуговування для будь-яких товарів або послуг, вона не може зареєструвати той самий знак як сертифікаційний знак для цих товарів або послуг. І навпаки, реєстрація як сертифікаційного знаку виключає реєстрацію цього самого знаку його власником як торговельної марки чи знаку обслуговування для будь-яких товарів чи послуг, до яких застосовується цей сертифікаційний знак.

Географічне зазначення

Географічне зазначення може використовуватися окремо або як частина складеного знаку для підтвердження того, що товари походять із географічного регіону, визначеного цим терміном. Географічну назву можна зареєструвати як сертифікаційний знак, навіть якщо вона має переважно географічний опис [159].

Клопотання про скасування реєстрації сертифікаційного знаку може подати будь-яка особа з таких підстав:

- заявник не контролює використання такого знаку;
- власник свідоцтва займається виробництвом або маркетингом будь-яких товарів чи послуг, на які нанесено сертифікаційний знак;
- власник свідоцтва дозволяє використання сертифікаційного знаку для інших цілей, ніж сертифікація;
- власник свідоцтва сертифікаційного знаку відмовляє в сертифікації товарів чи послуг будь-якій особі, яка дотримується стандартів чи умов, що засвідчує цей сертифікаційний знак та робить це в дискримінаційній формі [159].

АВСТРАЛІЯ

В Австралії [160] **стандартна торговельна марка** призначена для того, щоб відрізнити товари чи послуги одного виробника від товарів і послуг інших виробників, а от **сертифікаційна торговельна марка** вказує на те, що товари чи послуги мають певні якості чи характеристики, а саме: відповідають певним стандартам, виготовлені з певних матеріалів або інгредієнтів, виготовляється особливим способом виробництва, постачається виключно в певному географічному місці або виготовляється в ньому.

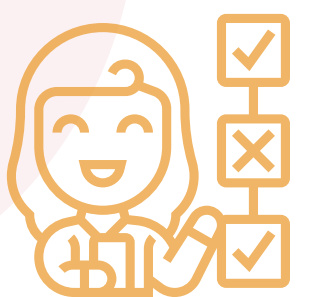

Унікальні **правила** регулюють використання сертифіката. Сертифікати можна зареєструвати, лише якщо надаються вимоги та правила, які регулюють їх використання. Такі вимоги включають:

- стандарти, яким повинні відповідати товари чи послуги, щоб використовувати сертифікацію;
- метод, який використовується для визначення відповідності стандартам; вимоги, яким повинен відповідати затверджений сертифікатор (орган з сертифікації);
- вимоги, яким повинен відповідати власник сертифікації або схвалений користувач;
- порядок вирішення спорів щодо відповідності товарів чи послуг стандартам;
- будь-які інші вимоги щодо використання знаку сертифікації.

Сертифікаційні торговельні марки можуть використовуватися кількома підприємствами одночасно. Подаючи заявку власнику на використання сертифікаційної торговельної марки, необхідно продемонструвати, що товари чи послуги відповідають правилам сертифікації. У разі проходження тестів відповідності, можна використовувати сертифікаційну торговельну марку та рекламувати свої товари чи послуги як такі, що відповідають вимогам, викладеним у правилах сертифікації. Подача заявки на сертифікаційну торговельну марку дуже схожа на подачу заявки на стандартну торговельну марку. Проте потрібно також надати набір правил, які регулюють використання сертифікаційної торговельної марки. Після подачі заявки на реєстрацію відбувається перевірка сертифікаційної торговельної марки.

Правила сертифікації також мають бути схвалені та затверджені Австралійською комісією з питань конкуренції та захисту прав споживачів (Australian Competition & Consumer Commission – ACCC), перш ніж можна буде зареєструвати сертифіковану торговельну марку. Перш ніж прийняти заявку на реєстрацію будь-якої сертифікаційної торгової марки, Реєстратор торговельних марок повинен надіслати копію заявки та правил, а також будь-які інші відповідні документи до ACCC. Ця вимога полягає в тому, щоб забезпечити адекватне тестування принципів конкуренції, дотримання політики чесної торгівлі та гарантувати відсутність шкоди для населення. **Тобто реєстрація сертифікаційної торговельної марки не можлива без схвалення ACCC.**

«Зокрема, Комісія ACCC розглядає самі правила та їхню ефективність у забезпеченні дотримання визначених стандартів, а також у більш широкому плані вплив, який схема сертифікації може мати на громадськість. Критерії, які комісія повинна враховувати при оцінці правил, це принципи, викладені в австралійському законодавстві про торговельну практику, що стосується: обмежувальної торгової практики; недобросовісна поведінка; недобросовісна практика, безпека продукції та інформація про продукцію. Оцінка Комісії повинна бути опублікована як тільки це можливо після первинної оцінки, Комісія повинна повідомити заявника та Реєстратора про результати первинної оцінки, тобто про те, чи пропонує вона видати сертифікат чи ні. Публікація цієї початкової оцінки дозволяє зацікавленим сторонам підтримати або заперечити прийняття сертифікаційної торговельної марки на основі питань, що містяться в правилах» [161, с.3-4].

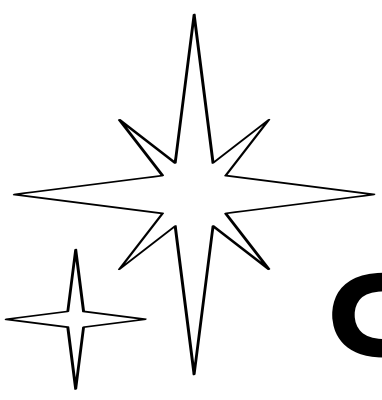
На відміну від деяких юрисдикцій, чинне законодавство Австралії про торговельні марки більше не вимагає від заявника не використовувати сертифікаційний знак його власником. Ця вимога була скасована, оскільки це перешкоджало організаціям реєструвати сертифікаційні торговельні марки для товарів чи послуг, які вони самі продавали. Вважається, що участь незалежної урядової організації, такої як ACCC, служить суспільним інтересам у цьому відношенні [161, с.2]. Отже, в Австралії для сертифікаційних торговельних марок потрібні правила, що регулюють їх використання.

Загалом власник сертифікаційного знаку надає дозвіл іншим особам на його використання, якщо вони відповідають встановленим правилам і стандартам. Слід зауважити, що регулювання щодо правової охорони інтелектуальної власності на торговельну марку є відмінною від прав інтелектуальної власності на сертифікаційний знак. Власник свідоцтва на торговельну марку має право використовувати ТМ, надавати дозвіл (ліцензію) на використання ТМ за допомогою ліцензійного договору, а також виключне право забороняти використання ТМ. На відміну від торговельних марок, власник сертифікаційного знаку не може використовувати свій знак на своїй продукції.

Власник сертифікаційного знаку не може займатися підприємницькою діяльністю, пов'язаною з товарами чи послугами, що сертифікуються. «Власник сертифікаційного знаку несе відповідальність за забезпечення законного використання свого знаку та запобігання можливим порушенням. Зазвичай використання сертифікаційного знаку коштує виробникам значних витрат – або через необхідність платити за перевірки, необхідні для відповідності стандарту, щоб змінити свою практику виробництва, або платити за використання самого знаку. Така вартість для виробника покликана компенсуватися готовністю споживачів платити надбавку за продукцію із сертифікованими характеристиками» [157, с. 224].

ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА

1. Кодекс ІВ Франції

Відповідно до розділу V ст. L715-1, L715-2 Кодексу інтелектуальної власності Франції [162]: колективний сертифікаційний знак проставляється на товарах чи послугах, які відповідають певним характеристикам, зокрема, щодо їх характеру, властивостей або якостей, що викладені у відповідних нормативних документах. Колективний сертифікаційний знак може бути зареєстрований лише юридичною особою, яка не є ні виробником, ні імпортером, ні продавцем товарів або послуг.

2. Реєстрація

Реєстрація колективного сертифікаційного знаку повинна містити правила, що встановлюють умови використання, яким підлягає сертифікаційний знак. Використання колективного сертифікаційного знаку є відкритим для всіх осіб, які постачають товари або послуги та відповідають умовам, викладеним у регламенті, крім власника сертифікаційного знаку.

3. Колективний сертифікаційний знак

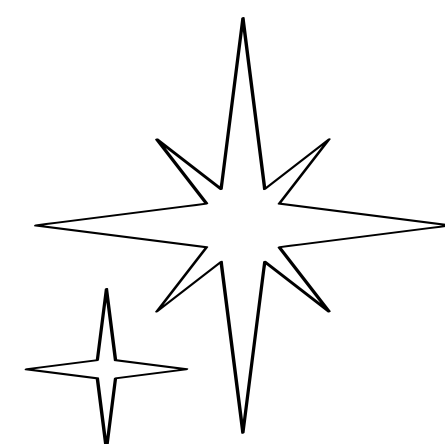
Колективний сертифікаційний знак не може бути предметом переуступки, застави чи будь-яких заходів примусового стягнення; однак, у разі у разі ліквідації юридичної особи, яка є власником, він може бути переданий іншій юридичній особі на умовах, визначених декретом Державної ради.

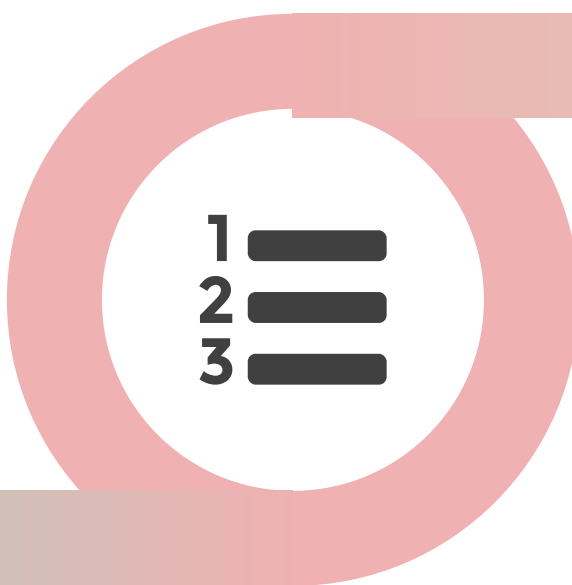
4. Відмова в реєстрації

Заявка на реєстрацію сертифікаційного знаку відхиляється, якщо вона не відповідає вимогам, встановленим законодавством, що застосовується до сертифікації; якщо сертифікаційний знак був використаний і перестав охоронятися законом, він не може бути зареєстрований або використаний з будь-якою метою протягом 10 років.

Необхідно зазначити, що до країн, у яких здійснюється реєстрація гарантійних позначень, належить Німеччина, Італія та Франція. При реєстрації сертифікаційних чи гарантійних позначень (іншими словами «клейм контролю й гарантій») країни-члени можуть керуватися як нормами національного законодавства, так і положеннями міжнародних нормативних документів. При цьому держави-члени можуть передбачити, що гарантійна чи сертифікаційна марка не підлягає реєстрації, якщо заявник не має права сертифікувати товари чи послуги, для яких повинна бути зареєстрована марка (ч. 2 ст. 28 Директиви 2015/2436) [163, с. 80].

УКРАЇНА

4. Екологічне маркування

Для екологічного маркування, яке може бути розміщеним на етикетках чи упаковці товару необхідне засвідчення відповідними підтверджуючими документами, що не є характерною ознакою для торговельних марок.

3. Використання сертифікаційного знаку

Використання сертифікаційного знаку є відкритим для всіх виробників товарів чи послуг, які дотримуються показників якості продукції, рівня екологічної чистоти, а також певних стандартів щодо послуг, які надаються.

2. Визначення сертифікаційного знаку

Сертифікаційний знак – це спеціальне позначення, яке засвідчує певну якість продукції, тобто він є юридичною гарантією певного рівня якості позначеного товару чи послуги або відповідності певному стандарту [164].

1. Відсутність правового режиму сертифікаційних знаків

В українському законодавстві відсутнє юридичне визначення сертифікаційного знаку, тому існує його правова невизначеність та відповідно належне використання, так само як відсутній реєстр сертифікаційних знаків.

Використання сертифікаційних знаків «здійснюється не в інтересах окремого суб'єкта - власника знака, а в інтересах усього суспільства, хоча б тому, що вони слугують контролю якості й екологічної чистоти продукції. У зв'язку з цим на них розповсюджується спеціальний правовий режим, відмінний від того, який передбачений для інших марок» [164, с.71].

Відповідно до пункту 35 Технічного регламенту з екологічного маркування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.05.2011 № 529 (далі – Технічний регламент), для застосування екологічного маркування суб'єкт господарювання повинен пройти процедуру оцінки відповідності продукції встановленим екологічним критеріям в органі з екологічного маркування.

Відповідно до Цілей сталого розвитку, а саме 12 Ціль – передбачає забезпечення переходу до моделі відповідального (сталого) споживання і виробництва. Екологічне маркування розглядається в якості одного з дієвих та надійних інструментів для сталого споживання

В Україні єдиним органом, який пройшов акредитацію Національного агентства з акредитації України у сфері «екологічна сертифікація», є Орган з оцінки відповідності «Центр екологічної сертифікації та маркування» Всеукраїнської громадської організації «Жива планета», що підтверджується атестатом акредитації №10156.

Ця ж організація має зареєстроване свідоцтво України на торговельну марку № 271085 (дата реєстрації 10.02.2020, включає наступні класи Ніццької класифікації 2, 3, 11, 16, 19, 20, 24, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 37, 43) у формі зображення журавлика.

Проте, Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» передбачено, що не може бути зареєстровано як торговельна марка позначення, які можна асоціювати, зокрема із знаками відповідності (сертифікаційними знаками). Отже, виникає дихотомія, з однієї сторони в нас Орган з оцінки відповідності, а з іншої зареєстрована торговельна марка, яка по своїй суті відповідає знаку відповідності або сертифікаційному знаку. Ця ситуація якраз і пов'язана з відсутністю в Україні законодавчої бази, яка би регулювала належне використання сертифікаційних знаків, без створення умов для омани споживачів.

Сертифікаційні знаки у сфері «зелених» технологій відіграють важливу роль, оскільки джерелом походження є технології, що становлять значний суспільний інтерес та екологічним чином впливають на навколишнє середовище, а сертифікаційний знак або знак відповідності (екологічне маркування) надає споживачу певне уявлення щодо якості товарів, стандартів відповідності та екологічної чистоти продукту, що може враховувати всі етапи виробництва товарів чи надання послуг.

Споживач отримує продукцію високої якості, користувач сертифікаційного знаку може покращити інвестиційну діяльність та має певні конкурентні переваги на ринку, що зумовлює конкурентів удосконалювати свою продукцію чи технологічний процес враховуючи розвиток інноваційної діяльності, а також використання сертифікаційного знаку відкрито для всіх виробників, які дотримуються певних стандартів чи інших екологічних показників відповідності.

Отже, необхідно **впровадити спеціальний правовий режим сертифікаційних знаків**, визначивши суб'єктів, яким він може бути переданий у власність, врегулювавши відносини, які виникатимуть між власником сертифікаційного знаку та потенційними особами, котрі будуть використовувати цей знак (користувачами), «а також щодо особливостей такого використання, розпоряджання та припинення дії свідоцтва на знак і визнання його недійсним» [164, с. 70].

Доцільно **створити реєстр сертифікаційних знаків** з метою забезпечення єдиних принципів ідентифікації та їх обліку. При реєстрації торговельних марок обов'язково має здійснюватися експертом перегляд бази сертифікаційних знаків.

Розділ 7 ПРОГРАМИ ПРИСКОРЕНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПАТЕНТНИХ ЗАЯВОК у сфері зелених технологій

Збільшення використання відновлюваних джерел енергії є ключовим компонентом обмеження глобального потепління, поряд з біопаливом, «зеленим» воднем, вітровою та гідроенергетикою, сонячна, зокрема, привертає значну увагу. Насамперед, «за даними Відділу економіки та статистики BOIB, у 2002 році патенти на сонячну технологію становили трохи більше чверті опублікованих заявок у рамках Договору про патентну кооперацію (РСТ) щодо відновлюваних джерел енергії; у 2019 році вони становили більше половини. У 2021 році світовий ринок сонячної енергії оцінювався в 197 мільярдів доларів США, а до 2030 року очікується, що він досягне 369 мільярдів доларів» [165]. Також, у звіті Міжнародного енергетичного агентства зазначається про те, що у 2018 році 26% світової енергії було отримано з відновлюваних джерел та прогнозується, що до кінця 2024 року потужність відновлюваних джерел енергії зросте на 50% [166, с.15].

Загалом, процедури патентування розглядаються як механізм сприяння та прискорення екологічних інновацій, тому що патентне законодавство надає виключні права щодо наукових винаходів, у тому числі в галузі технологій адаптації до клімату та технологій пом'якшення клімату. Загалом, патентна активність є індикатором інновацій, а уряди відіграють важливу роль в екологізації, тому що глобальні проблеми, пов'язані з кліматичними змінами, забрудненням пластиком, обсягами відходів, що постійно збільшуються, перехід до циркулярної економіки передбачає створення стимулів для винахідництва, патентування та впровадження відповідних технологій [167].

Загалом завдяки патентній системі стає доступною величезна кількість інформації про інновації. Пошук технологічних знань можна здійснювати в кількох загальнодоступних патентних базах даних. Це дає можливість санкціонованого використання винаходів у країнах, де було видано патент за допомогою ліцензування та подальшого розвитку нових патентоспроможних винаходів. Загалом, «інтеграція зміни клімату в національні стратегії інтелектуальної власності та внесок прав інтелектуальної власності у сталий перехід економіки та досягнення «зеленої» економіки в основному погоджується серед багатьох розвинених країн» [20, с. 7].

Проте, «за останні кілька років виникли значні суперечки стосовно патентів щодо чистих технологій, таких як посіви, розроблені та готові для певного клімату, гібридні транспортні засоби та низка інших тем. Крім того, відбулася значна дискусія щодо застосування гнучкості патентів до чистих технологій, включаючи ліцензування державного сектора, патентні пули, примусове ліцензування, передачу технологій та паралельний імпорт. В свою чергу, використання та захист нерозкритих даних або комерційної таємниці може активно сприяти ефективному впровадженню запатентованої технології та точному налагодженню виробничих технологій і ноу-хау шляхом передачі технологічного процесу» [20, с.10]. У звіті BOIB «Винахід майбутнього: вступ до патентів для малих і середніх підприємств» зазначається, що патент сам по собі не є гарантією комерційного успіху. Це інструмент, який підвищує здатність компанії отримувати вигоду від свого продукту чи технологічних інновацій. Для того, щоб забезпечити відчутну вигоду, патент потрібно ефективно використовувати, і він, як правило, приносить дохід, лише якщо відповідний продукт чи процес є успішними. Для успішної комерціалізації запатентованого винаходу на ринку можна використовувати різні механізми, а саме: безпосередньо комерціалізувати винахід; відчужити патент комусь іншому; ліцензувати патентні права іншим особам; створити спільне підприємство або інше співробітництво з іншими підприємствами, які мають додаткові активи [168, с.44].

В умовах сучасності ключовим пріоритетом національної політики різних зарубіжних держав стало запровадження спеціальних механізмів для забезпечення необхідного економічного зростання, без створення додаткових екологічних ризиків та збереження навколишнього середовища. Для стимулювання інновацій, які приносять цінність суспільству, деякими відомствами інтелектуальної власності була запроваджена прискорена експертиза патентних заявок на «зелені» технології. Програми прискорених експертиз в різних країнах мають свої особливості та відмінності, а аналіз цих програм дозволить виявити, яка практика буде корисною для України.

Країни, які запровадили прискорену експертизу

1. Великобританія

Вперше прискорену експертизу запровадило Відомство інтелектуальної власності Великобританії (UK IPO) у травні 2009 року, заснувавши ініціативу «Зелений канал» для подачі патентних заявок на «зелені» технології, а також для швидкого пошуку та ознайомлення з переліком опублікованих заявок та виданих патентів, які були прискорені за допомогою програми «Зеленого каналу» було створено спеціальну базу [169].

2. Австралія

Наступною стартувала програма прискореного розгляду заявок на «зелені» технології в Австралії у вересні 2009 року, за якою експертиза розгляду заявок розпочиналася протягом чотирьох-восьми тижнів, а також не сплачувався додатковий збір [170, р. 3].

3. Республіка Корея

У жовтні 2009 року Корейське відомство з інтелектуальної власності (KIPO) [171] запустило «надприскорену систему експертизи для зелених технологій», яка мала найсуворіші вимоги для прискореної експертизи, включаючи структуру конкретних перерахованих технологічних класів.

4. Японія

Патентним відомством Японії (JPO) [172] програма прискореного розгляду заявок на «зелені» технології була запущена 1 листопада 2009 року. Вона передбачала заявки на патенти, спрямовані на винаходи, що сприяють енергозбереженню та зменшенню викидів CO₂.

5. США

Офіс з патентів і торговельних марок США (USPTO) у грудні 2009 році запустив пілотну програму «Зелені технології», яка впроваджувалася на один рік та обмежувалася кількістю в 3000 заявок.

6. Ізраїль

Ізраїльська програма швидкого доступу була запущена в грудні 2009 року. Щоб отримати право на участь у програмі, патентна заявка мала бути спрямована на винахід, який підпадає під одну з зелених класифікацій Ізраїльського патентного відомства.

7. Канада

Відомство з інтелектуальної власності Канади (CIPO) [173] з 2011 року запустило прискорену експертизу патентних заявок, що стосуються «зелених» технологій без додаткових витрат.

8. Тайвань

У 2014 році Офіс інтелектуальної власності Тайваню (TIPO) вніс зміни до своєї програми прискореної експертизи, щоб заохотити розвиток зелених технологій.

9. Бразилія

Національний інститут промислової власності Бразилії (INPI) запустив прискорену програму подачі патентних заявок для винахідників «зелених» технологій, які відповідають вимогам. Пілотна програма стартувала в квітні 2012 року, а з грудня 2016 року прискорена програма «зелених патентів» стала постійною послугою, яку надає INPI [174].

Починаючи з 2009 року низка переважно промислово розвинених країн, включаючи Велику Британію, США, Австралію, Корею, Японію, Ізраїль та Канаду запровадили заходи прискорення, а пізніше до них приєдналася Бразилія, як країна з економікою, що розвивається [170, р. 11] та Сінгапур [175]. Спільною метою цих програм є забезпечення пріоритетного розгляду заявок на патенти, що стосуються «зелених» технологій, а також однакова основна структура програм, а саме: «заявки на отримання патенту, спрямовані на екологічно безпечні технології, проходять прискорену обробку та експертизу, щоб істотно скоротити час, потрібний для отримання виданого патенту. Для порівняння інші категорії патентних заявок розглядаються в порядку їх надходження» [176, р. 1136]. Основним розподілом щодо правил програм прискореної експертизи заявок на «зелені» технології є кваліфікаційні вимоги та вимоги до процесу.

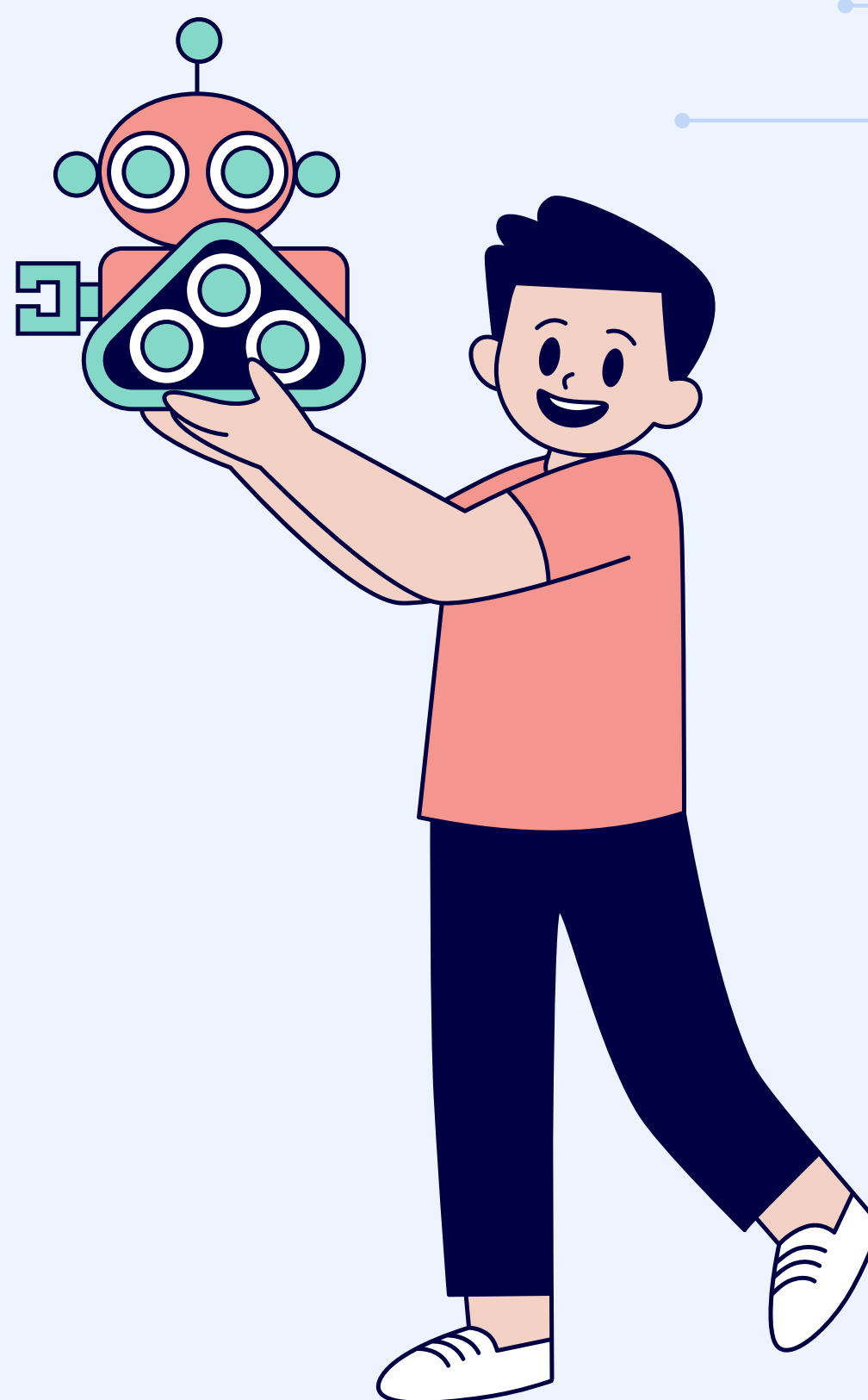
Європейське патентне відомство (ЕРО), а також багато інших європейських національних патентних відомств, включаючи Німецьке відомство патентів і торговельних марок (DPMA) і Французьке патентне відомство (INPI), не запровадили програму прискореної експертизи зелених технологій [177, с. 39]. Однак, Європейське патентне відомство дозволяє прискорене обстеження за загальною системою прискореного іспиту (програма РАСЕ), яка доступна для будь-якої технології. Зокрема, «програма ЕРО РАСЕ прискорює процедуру надання гранту відповідно до запиту заявника та може використовуватися для будь-якої європейської патентної заявки (тобто, не тільки з зеленими технологіями). Більше того, ЕРО має кілька пілотних програм, пов'язаних з Патентною організацією (РРН – Patent Prosecution Highway), на основі відповідних угод про співпрацю, укладених ЕРО із національними чи регіональними відомствами, наприклад «ІР5» (тобто, об'єднання таких найбільших у світі відомств інтелектуальної власності: ЕРО, JPO (Японія), KIPO (Корея), USPTO (США)), а також з Відомствами інтелектуальної власності в Бразилії, Канаді та Колумбії, Ізраїлі, Малайзії, Мексиці» [178, с. 43]. Що є доповненням або альтернативою іншим крокам, які заявник може вжити для прискорення процесу отримання гранту, таким як ранній вступ до європейської фази або ранній запит на експертизу.

Щоб подати заяву на прискорену експертизу, не обов'язково відповідати якимось особливим критеріям, хоча заяву слід подавати в письмовій формі. Заявник не стягує додаткових витрат за участь у РАСЕ.

Крім того, оскільки збори за поновлення у будь-якому випадку сплачуються щорічно, починаючи з третього року від дати подання заявки на європейський патент, дострокове (або пізні) надання не змінює зборів, які сплачує заявник [178, с. 41-42]).

Всесвітня організація інтелектуальної власності також розглядала надання преференційного режиму міжнародним заявкам РСТ, які підпадають під «зелені технології», на зустрічі міжнародних органів у Ріо-де-Жанейро в лютому 2010 року. Однак було занепокоєння щодо прийняття подібної програми для програми РСТ, побоюючись двозначності терміну «зелені технології», стверджуючи, що лише десять відсотків заявок на програму екологічних технологій містять насправді екологічні технології. Таким чином, комітет відмовився пропонувати впровадження будь-якої прискореної програми для процесу РСТ. Однак вони підтримали можливу систему позначення заявок як «зелених» для цілей ліцензування чи комерціалізації [177, с. 39].

Загалом, програми прискореної експертизи патентних заявок у сфері «зелених» технологій спрямовані на скорочення часу, необхідного для отримання патенту, з кількох років до декількох місяців, в залежності від країни. Вимоги прийнятності встановлюють, які заявки на патент мають право на участь в предметній області, що визначається категорією та типом «зелених» технологій, які можуть пройти прискорену експертизу, що значно відрізняється в різних Відомствах інтелектуальної власності» [179]. Зокрема, у Великобританії, Австралії, Ізраїлі та Канаді право на участь у програмі прискореної експертизи мали право всі екологічно чисті винаходи, для цього заявник повинен подати лист із поясненням, чому винахід є екологічно чистим (які має екологічні переваги), як сприяє захисту навколишнього середовища або пом'якшенню негативного впливу на нього [170, р. 3,5].

Великобританія

Вперше прискорену експертизу запровадило Відомство інтелектуальної власності Великобританії (UK IPO) у травні 2009 року, заснувавши ініціативу «Зелений канал» для подачі патентних заявок на «зелені» технології, а також для швидкого пошуку та ознайомлення з переліком опублікованих заявок та виданих патентів, які були прискорені за допомогою програми «Зеленого каналу» було створено спеціальну базу [169]. За допомогою цієї послуги заявники подавали запит на прискорену обробку їхніх патентних заявок із зазначенням, які саме дії вони хочуть прискорити (пошук, експертизу, комбінований пошук та/або публікацію), а також обов'язкове письмове пояснення щодо екологічної користі винаходу. За цією процедурою були відсутні формальні вимоги щодо процедури, відсутня сплата додаткового збору за прискорення, патент видавався протягом дев'яти місяців порівняно з двома чи трьома роками за звичайною процедурою експертизи.

Наступною стартувала програма прискореного розгляду заявок на «зелені» технології в Австралії у вересні 2009 року, за якою експертиза розгляду заявок розпочиналася протягом чотирьох-восьми тижнів, а також не сплачувався додатковий збір [170, р. 3].

Австралія

Офіс інтелектуальної власності Австралії (IP Australia) запровадив прискорену програму на екологічно чистих технологіях у вересні 2009 року. Заявник подавав заяву про те, що патентна заявка стосується зелених технологій. Процес експертизи скорочувався за цією програмою з року до чотирьох-восьми тижнів.

Республіка Корея

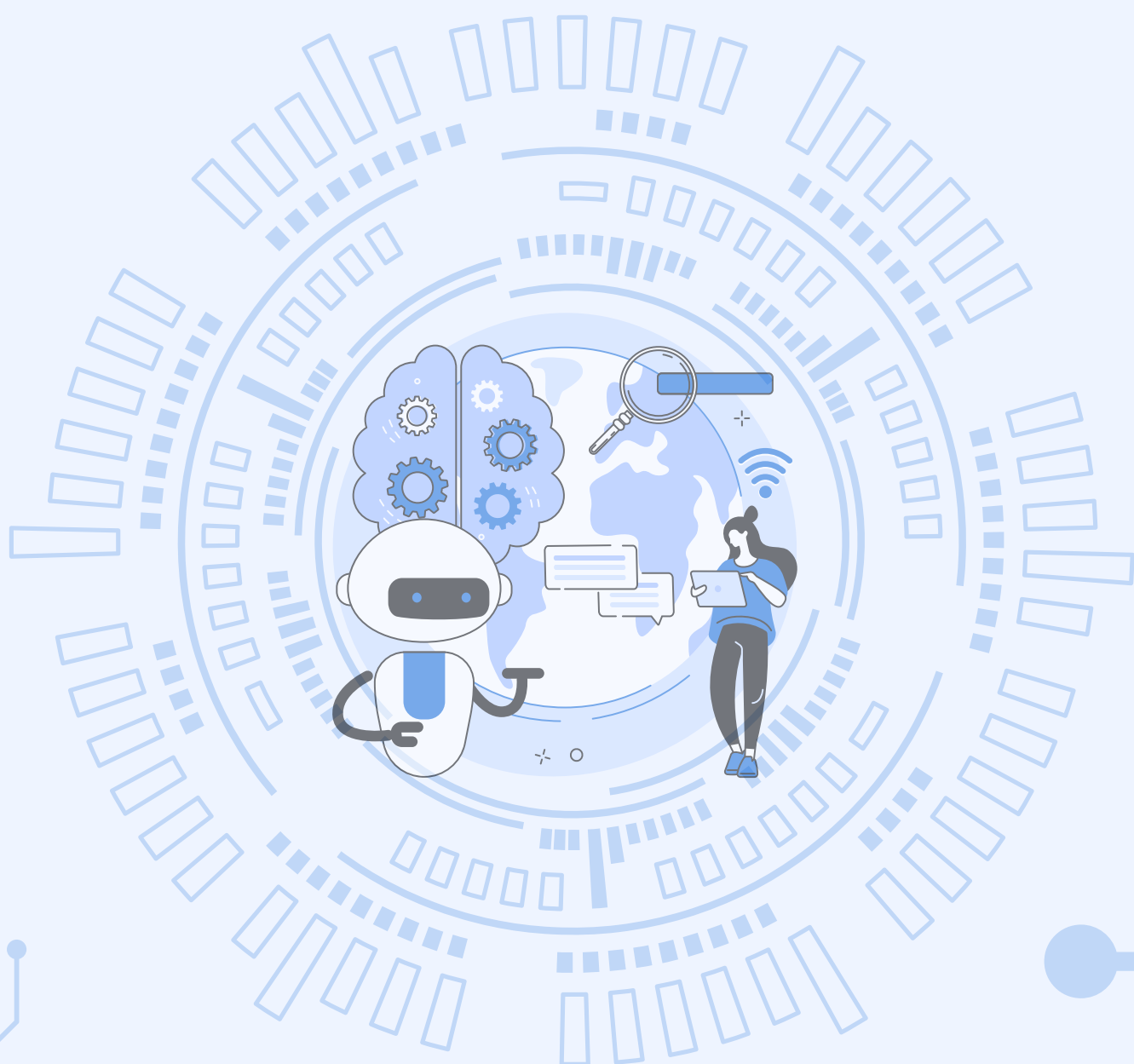

У жовтні 2009 року Корейське відомство з інтелектуальної власності (KIPO) [171] запустило «надприскорену систему експертизи для зелених технологій», яка мала найсуворіші вимоги для прискореної експертизи, включаючи структуру конкретних перерахованих технологічних класів. Передумови участі включають онлайн-заявку, звіт про пошук рівня техніки від офіційно призначеної організації з пошуку рівня техніки, яка санкціонована KIPO (наприклад, Корейського інституту патентної інформації, WIPS та IP Solution), а також письмове пояснення того, чому було обрано над прискорений варіант експертизи. Заявки щодо над прискореної експертизи на «зелені» технології мають належати до семи категорій, які відповідають вимогам та включають наступні засоби та методи щодо:

- 1) запобігання шуму та вібрації, звуко- та пилозахист;
- 2) запобігання забруднення якості води;
- 3) запобігання забруднення якості повітря;
- 4) утилізація відходів;
- 5) об'єкти та методи управління очищення та утилізації відходів худоби;
- 6) переробки;
- 7) споруди та методи утилізації стічних вод [176, р.1138].

Також у Кореї існує восьма категорія технологій, яка включає кілька підкатегорій, які прийнятні та мають право на участь тільки в тому випадку, якщо вони отримали фінансову підтримку чи акредитацію Урядом Кореї, або згадані у відповідних державних законах про охорону навколишнього середовища, або мають «зелену сертифікацію».

Восьма категорія включає наступні підкатегорії: «8(a) нова технологія відновлюваної енергії; 8(b) енергетичні технології зменшення викидів вуглецю; 8(c) потужна технологія обробки води; 8(d) технологія застосування світлодіодів; 8(e) технології, пов'язані з екологічною транспортною системою; 8(f) технології, пов'язані з зеленим містом; 8(g) технологія, яка економно та ефективно використовує енергію та ресурси для мінімізації парникових газів та забруднюючих речовин; 8(h) будь-яка технологія, що належить до одного з (a) - (g), яка зливається з іншою технологією» [176, р.1139; 170, р. 3]. За надшвидкісною програмою термін від подачі заявки до видачі патенту скорочується з 18 місяців до 1 місяця (найшвидший період експертизи у світі) [176, р.1138].

Японія

Патентним відомством Японії (JPO) [172] програма прискореного розгляду заявок на «зелені» технології була запущена 1 листопада 2009 року. Вона передбачала заявки на патенти, спрямовані на винаходи, що сприяють енергозбереженню та зменшенню викидів CO₂. Щоб бути допущеним до програми заявнику по-перше, необхідно подати короткий опис винаходу, пояснивши, яким чином заявлений винахід зменшує споживання енергії або викидів CO₂, а по-друге, провести пошук рівня техніки, розкрити попередній рівень техніки та подати відповідне пояснення про порівняння [176, р.1138]. Це фактично перекладає частину роботи патентного відомства заявнику патенту. Першу офіційну дію від Відомства заявники отримують протягом 2 місяців.

США

Офіс з патентів і торговельних марок США (USPTO) у грудні 2009 році запустив пілотну програму «Зелені технології», яка впроваджувалася на один рік та обмежувалася кількістю в 3000 заявок. Основні вимоги до пілотної програми включали наступний перелік: «віднесення винаходу до одного з конкретних технологічних класів; заявка мала містити три або менше незалежних пунктів, двадцять або менше загальних і не мала кількох залежних (заявник міг подати попередню поправку, щоб привести заявку у відповідність до цієї вимоги); формула винаходу спрямована на один винахід, що істотно покращує якість навколишнього середовища, або суттєво сприяє відкриттю або розробці відновлюваних джерел енергії, більш ефективному використанню та збереженню енергетичних ресурсів, або скорочення викидів парникових газів» [176, р.1141]. Пізніше USPTO скасував вимогу щодо класифікації патентної заявки в одному з конкретних технологічних класів і підкласів, що спростило процес і стало менш дорогим для заявників. У листопаді 2010 року програму було продовжено ще на рік до 31 грудня 2011 року або до отримання 3000 «зелених» патентних заявок в залежності від того, що відбудеться першим [176, р.1143]. Загалом, подавати заявки на прискорену експертизу можна було за наступними типами технологій: енергозбереження, відновлювальна енергетика, скорочення викидів парникових газів, яка була закрита у 2012 році після отримання 3500 патентних заявок. Як окреслено в науковому дослідженні: «тимчасовий характер програми перешкоджає її здатності сприяти зеленим інноваціям, оскільки вона не тривала достатньо довго, щоб врахувати винахідницький процес, а також сам номенклатурний статус пілотної програми міг бути проблематичним» [176, р.1157].

У 2021 році USPTO запровадив Пілотну програму пом'якшення кліматичних змін, спрямовану на технології, які мають позитивний вплив на клімат шляхом прискорення розгляду патентних заявок на інновації, які зменшують викиди парникових газів. Згідно з цією програмою, кваліфікаційні заявки, що включають технології скорочення викидів парникових газів, передаються позачергово на експертизу (надається спеціальний статус), доки не буде завершено першу експертизу по суті. Для кваліфікаційних заяв заявник не сплачує спеціального збору та не зобов'язаний задовольняти інші вимоги програми прискореної експертизи [180]. USPTO приймав заявки за цією програмою до 5 червня 2023 р. Проте, «починаючи з 6 червня 2023 року, USPTO розширив кваліфікаційні вимоги, включивши в них більше технологій, які допоможуть досягти прогресу в досягненні мети нульового рівня викидів парникових газів. Згідно з розширеною програмою, кваліфікаційні заявки, що включають технології, які зменшують, усувають, запобігають та/або контролюють викиди парникових газів, будуть розглядатися позачергово (стануть спеціальними) для прискорення першої дії Відомства (а саме письмове повідомлення патентного експерта про результати розгляду заявки. Для того, щоб отримати право на участь у цій програмі, заявник повинен своєчасно подати клопотання про надання особливого статусу, використовуючи відповідну форму клопотання. Для кваліфікованих заявок не потрібно сплачувати збір за подання клопотання про надання особливого статусу, і заявник не зобов'язаний відповідати іншим вимогам програми прискореної експертизи. Заявка повинна містити одну або більше вимог до продукту або процесу, який пом'якшує зміну клімату завдяки тому, що він розроблений з метою: а) видалення парникових газів, які вже присутні в атмосфері; б) зменшення та/або запобігання додатковим викидам парникових газів; та/або с) моніторинг, відстеження та/або перевірку скорочення викидів парникових газів. USPTO прийматиме клопотання про надання особливого статусу за цією програмою до 7 червня 2027 року або до дати, коли в цілому 4 000 заявок отримають особливий статус за цією програмою, залежно від того, яка з цих дат настане раніше. Ця програма узгоджується з Указом Президента США 14008 від 27 січня 2021 року [181] та підтримує його, а також зусилля USPTO щодо забезпечення справедливого економічного майбутнього, сприяння прогресу в досягненні нульового рівня викидів парникових газів та пом'якшення наслідків зміни клімату». В дослідженні [182, с. 8] проведеному Європейським патентним відомством щодо переробки пластику та його альтернатив, зазначено, що: США та Європа є основними глобальними інноваторами з точки зору зусиль по виробництву пластмас та їх альтернатив, між 2010 і 2019 роками. США, зокрема, показують значно вищі виявлені технологічні переваги як в переробці пластику, так і в біопластичних технологіях.

Ізраїль

Ізраїльська програма швидкого доступу була запущена в грудні 2009 року. Щоб отримати право на участь у програмі, патентна заявка мала бути спрямована на винахід, який підпадає під одну з зелених класифікацій Ізраїльського патентного відомства. Також, в Ізраїлі існує наступне визначення: ««зелені заявки» – це патентні заявки на винаходи, які можуть покращити довкілля, серед іншого, шляхом зменшення глобального потепління, зменшення забруднення навколишнього середовища повітря, землі та води, екологічно чистих сільськогосподарських технологій тощо» [178, с. 33]. Щоб бути належним чином класифікованим, заявники повинні були додавати до своїх патентних заявок лист із коротким описом винаходу та поясненням його екологічних особливостей. Патентна заявка, яка відповідає вимогам «зеленого класифікаційного коду», буде визначена пріоритетом і розглянута протягом трьох місяців [176, р.1144].

Канада

В свою чергу, Відомство з інтелектуальної власності Канади (CIPRO) [173] з 2011 року пропонує прискорену експертизу патентних заявок, що стосуються «зелених» технологій без додаткових витрат. У даний час чисті технології займають центральне місце в програмі уряду щодо вирішення фундаментальних екологічних проблем, а стратегія Канади щодо нульового використання пластикових відходів зосереджена на стимулюванні розробок та впровадження чистих технологічних рішень. У Звіті про інтелектуальну власність Канади за 2016 рік [183, с. 25] вказується, що канадські інноватори дуже активні у сфері відновлюваних джерел енергії, розумних мереж⁴ і механізмів чистої енергії. Тобто, порівняно з іншими країнами з найбільшим патентуванням, Канада спеціалізується на вловлюванні вуглецю, розбудові розумних мереж і традиційних сферах енергетики.

Технологія розумних мереж особливо важлива для розгортання відновлюваних джерел енергії, які розумні мережі інтегрують в існуючі електромережі таким чином, що дефіцит або надлишок через коливання погодних умов можна компенсувати коригуванням традиційних джерел енергії. Ця технологія спрямована на оптимізацію енергоефективності, зниження витрат на енергію та підвищення надійності енергопостачання. Розумна мережа — це електрична мережа, яка використовує найсучасніші інформаційно-комунікаційні технології для підключення та взаємодії різних компонентів електричної мережі, таких як лічильники електроенергії, підстанції та електростанції, а також обмін даними про поточне виробництво та споживання енергії або про перебої в електропостачанні в режимі реального часу. Схема регування EPO Y04S для технологій розумних мереж складається з наступних п'яти елементів:

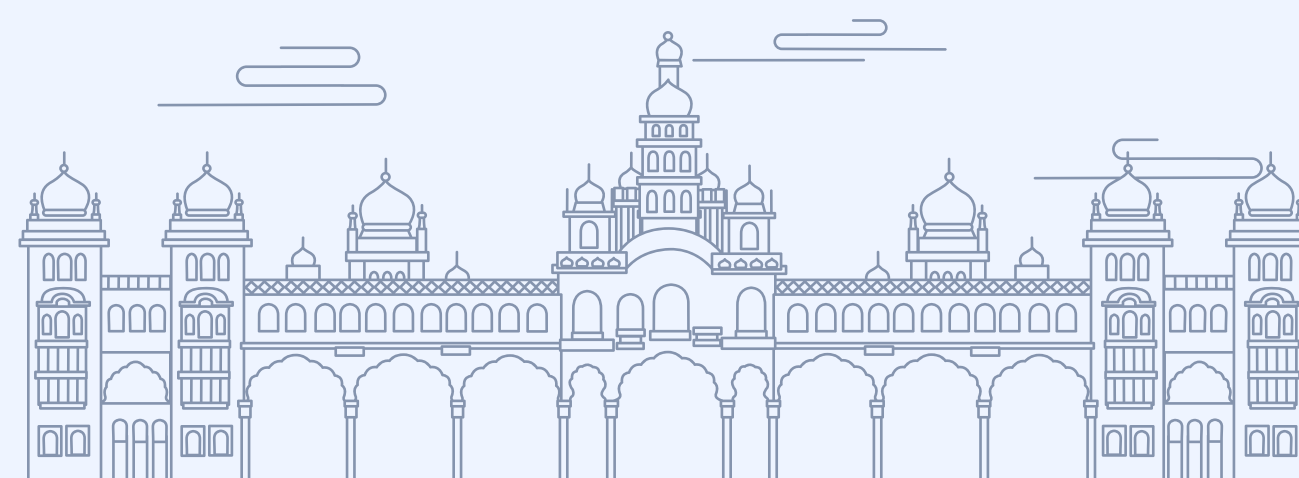
- Виробництво, передача або розподіл електроенергії;
- Управління або експлуатація стаціонарних додатків кінцевих користувачів (наприклад, інтелектуальне вимірювання);
- Системи, що підтримують додатки кінцевих користувачів у транспорті (наприклад, працездатність електромобілів);
- Специфічні аспекти ІКТ;
- Ринкова діяльність (наприклад, торгівля енергією та маркетинг) [184].

Тайвань

У 2014 році Офіс інтелектуальної власності Тайваню (TIPO) вніс зміни до своєї програми прискореної експертизи, щоб заохотити розвиток зелених технологій. Програма була спрямована на 2 типи технологій: технології для покращення енергозбереження й для розробки нових джерел енергії або транспортних засобів з відновлюваною енергією; технології скорочення вуглецю та ресурсозбереження. За цією програмою заявник повинен надати письмове пояснення, яке вказує на зв'язок між винаходом і екологічною технологією. Крім того, формула винаходу має бути безпосередньо пов'язана зі сферами зелених технологій, визнаними на Тайвані. Заявник може зробити це, надавши підтверджуючі документи, такі як специфікації або креслення. Повідомлення про відповідні висновки експертизи, остаточне повідомлення або письмові рішення експертизи буде видано протягом дев'яти (9) місяців після отримання всіх відповідних документів. Однак фактичний термін розгляду може відрізнятись залежно від різних галузей «зелених» технологій у відповідних секторах. Згідно зі статистичними даними TIPO, станом на липень 2020 року загальна кількість запитів на прискорену експертизу на основі екологічної технології становила 210. З яких, 194 запити були подані тайванськими заявниками, а 16 запитів подані іноземними заявниками [178, с. 60-61].

Індія

У травні 2016 року уряд Індії опублікував в Офіційному віснику Патентні правила зі змінами, в яких було визначено дозволити прискорену експертизу індійських патентних заявок, поданих у випадках, коли заявник: 1) є новою компанією; або 2) обрав Індію як Міжнародний пошуковий орган (International Search Authority – ISA), або обрав Індію як Міжнародний пошуковий орган (International Preliminary Examining Authority – IPEA) для відповідної заявки РСТ. Крім того, через поправки до Патентних правил у вересні 2019 року уряд Індії вніс дев'ять додаткових положень, задоволення яких, дозволить заявникам подати запит на прискорення розгляду їхніх патентних заявок. Аналіз даних, зібраних із бази даних Патентного відомства Індії, свідчить про стрімке зростання кількості заявок на патенти в Індії новоствореними компаніями [178, с. 61-62].

Бразилія

Для стимулювання інновацій, які пропонують цінність суспільству, Національний інститут промислової власності Бразилії (INPI) запустив прискорену програму розгляду патентних заявок для винахідників «зелених» технологій, які відповідають вимогам. Пілотна програма стартувала в квітні 2012 року, а з грудня 2016 року прискорена програма «зелених патентів» стала постійною послугою, яку надає INPI [174]. Завдяки своїй інноваційній програмі «Зелені патенти» INPI вдалося скоротити період розгляду заявки патенту приблизно до 14 місяців із дати подання заявки на видачу патенту. Оновлена у 2020 р. дана Програма доступна для патентоздатних технологій у сферах відновлюваної енергетики, транспорту, енергозбереження, поводження з відходами та сільського господарства, які швидко розвиваються, відповідно до Зеленого переліку Міжнародної патентної класифікації. «Програма доступна для бразильських патентних заявок, які були прийняті формальною попередньою експертизою або експертизою відповідності вимогам до національної фази у випадку заяв РСТ. Має бути максимум п'ятнадцять пунктів формули, які включають не більше трьох незалежних пунктів. Патентна заявка повинна бути вже опублікована в Бразильському журналі промислової власності або має бути подано запит на дострокову публікацію. Необхідно подати запит на експертизу патентної заявки. Програма недоступна, якщо Управління вже вжило суттєву службову дію. Необхідно сплатити збір за стратегічний прискорений іспит» [185, с. 28]. Заявник може надати докази прямого зв'язку із зеленими технологіями шляхом посилання на розкриття інформації в описі патенту або кресленнях; або документи, які свідчать про те, що винахід пов'язаний із програмою дослідження екологічних технологій, яка підтримується урядом. Варто зауважити, що «у Службі зелених патентів, кваліфікаційні патентні документи та їх відповідну офіційну обгортку електронного файлу легко ідентифікувати за офіційним штампом «PATENTES VERDES» (ЗЕЛЕНІ ПАТЕНТИ)» зображеному нижче. Насправді, на практиці знак «зеленого патенту» забезпечив додаткове визнання ринкової вартості «зелених» технологій та їхньої ефективності, що сприяло більш продуктивному пошуку клієнтів та інвесторів.

Рис. 1. Офіційний штамп «PATENTES VERDES» [185]

Сінгапур

Відомство інтелектуальної власності Сінгапуру (IPOS) у травні 2020 року розпочало пілотне впровадження нової програми прискорення патентної діяльності з метою розширення підтримки інновацій у всіх секторах. «Програма спочатку отримала назву SG Patent Fast Track, замінила програми «FTFT» та «AI» [186]. З вересня 2020 року програму було розширено та перейменовано на SG IP FAST, ця програма дозволяє заявникам поряд із патентною заявкою, розглянутою за прискореною процедурою, також подавати запити на прискорення розгляду пов'язаних заявок на торговельні марки та зареєстровані промислові зразки. Відповідно до програми термін від реєстрації патентних заявок до видачі патенту складає від шести до дев'яти місяців, торговельних марок – з трьох до шести місяців, заявки на промислові зразки можуть бути зареєстровані за один місяць. «Розширення програми спрямоване на кращу підтримку новаторів та інноваційних підприємств у створенні та управлінні портфелем об'єктів права інтелектуальної власності та подальшої комерціалізації результатів інтелектуальної, творчої діяльності» [187].

Загалом, іншим аспектом програми прискореної експертизи є вимоги до процесу проведення прискореної експертизи, такі як збори і витрати, які значно відрізняються в залежності від програми.

Слід зауважити, що «багато країн (наприклад, Австралія, Ізраїль, Канада та Великобританія) повідомляють, що податки, які потрібно сплачувати за систему прискореної експертизи патентних заявок, є однаковими зі звичайною експертизою. В інших країнах (Бразилія, Тайвань і Республіка Корея) існує додаткова плата, яка має бути сплачена додатково до звичайної експертизи» [178, с. 29-30]. У той час як Австралія (IP Australia) і Канада (CIPO) допускають необмежену кількість патентних заявок для багатьох заявників, то витрати, пов'язані з експертизою патентних заявок, встановлені, наприклад, Патентним відомством Японії (JPO), можуть зробити вартість розгляду великої кількості патентних заявок на одного заявника занадто високою, оскільки вимагають від заявників проведення попереднього пошуку та порівняння заявленого винаходу з найближчим рівнем техніки. Проте, незважаючи на це, дослідження у сфері водню Всесвітньої організації інтелектуальної власності «Водневі паливні елементи на транспорті» [191], де наведено ранні спостереження щодо патентної діяльності у сфері водневих паливних елементів на транспорті, показало, що запроваджена в Японії програма прискореної експертизи патентних заявок на «зелені» технології, під яку потрапляють технології, які сприяють зменшенню викидів CO₂, вплинула на стрімкий розвиток даних технологій та вони продовжують постійно удосконалюватися. Також у цьому звіті зазначається, що основними заявниками на патенти у сфері переробки паливних елементів є університети (США, Корея, Японія та Європа) та компанії (Японія, Корея, Німеччина та США) [188, с. 5-6].

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що швидкий процес експертизи пропонує ряд переваг, таких як: полегшення ліцензування та залучення приватного капіталу, а також забезпечення належного захисту від порушення прав інтелектуальної власності. Проте, прискорена експертиза та процедура видачі патентів має деякі недоліки: «збільшення витрат для заявників на отримання патенту, особливо коли від них вимагається скласти звіт про пошук за відомим рівнем техніки (наприклад, в JPO); велика різноманітність правил прискореної програми, як з точки зору права на участь, так і з точки зору формальних вимог до процесу» [170, р. 9].

Переважну більшість прискорених експертиз патентних заявок з деякими варіаціями по країнам, складають технології, пов'язані зі зміною клімату, особливо поновлювані джерела енергії. У США більшість прискорених запитів пов'язано з вітроенергетикою, а вловлювання та зберігання вуглецю популярні в Австралії і Канаді. На інші екологічні технології, такі як рециркуляція або технології боротьби із забрудненням, припадає близько 20 відсотків патентних заявок, за винятком Ізраїлю, де 30 відсотків заявок відносяться до водозберігаючих технологій [179]. В основному учасниками прискорених програм є вітчизняні заявники, і лише невеликий відсоток подає заявку на прискорене проходження програм з-за кордону. Це говорить про те, що іноземні заявники можуть не знати про програми та що заявники можуть захотіти прискорити тільки першу заявку, яка зазвичай подається в їхній рідній країні [170, р. 19]. Заявники, які бажають брати участь в декількох програмах, повинні проаналізувати ряд різних правил, визначити, чи відповідає їхній винахід вимогам прийнятності для кожної програми, і скласти різні набори вимог і аргументи для кожної програми. Як наслідок, заявники на патенти будуть зацікавлені у використанні прискорених програм за певних обставин, наприклад, для залучення капіталу або забезпечення комерційних партнерських правовідносин, або при підозрі в порушенні патентних прав. В науковій літературі зазначається, що «доцільно вдатися до прискореної експертизи в таких країнах, як Канада, або Австралія і потім передати заявку в USPTO для розгляду її за програмою РРН на основі вже прийнятих в Канаді та Австралії пунктів патентної формули», а також акцентується увага на тому, що «альтернативою є використання міжнародного звіту про пошук за заявкою РСТ для прискореної експертизи заявки в USPTO в рамках програми РРН-РСТ» [189, с.181].

Зокрема, прикладом може бути багатостороння пілотна програма глобального прискореного патентного діловодства Global Patent Prosecution Highway (Global PPH або GPPH), яка охоплює три типи PPH. Програма робить звичайний PPH, PPH MOTTAI та PCT-PPH доступними між будь-якими двома відомствами-учасниками. Програма дозволяє заявникам робити запит на прискорену експертизу в будь-якому з відомств, які входять в цю програму, якщо пункти формули відповідної заявки на винахід були визнані патентоспроможними будь-яким іншим відомством, яке також бере участь у цій програмі [190].

Необхідно зауважити, що «в більшості країн (Австралія, Канада, Ізраїль, Республіка Корея та Великобританія) можна прискорити всі етапи розгляду патентних заявок. У Бразилії програма застосовується до бразильських патентних заявок, які були прийняті формальною попередньою експертизою або експертизою відповідності вимогам до національної фази у випадку заявок PCT. В Тайвані та в США прискорити можна лише експертизу по суті» [178, с. 29].

Прискорена експертиза заявок в сфері «зелених» технологій може вимагати підвищення кваліфікації експертів, крім того, можуть знадобитися додаткові людські ресурси для дотримання термінів за програмою. Критерії участі можуть базуватися на класифікації винаходу за МПК та/або використовуватися більш детальні «зелені» схеми класифікації, або це може ґрунтуватися на поясненні заявника щодо того, чому рішення «зелене» [191]. Варто зазначити, що «програми прискореної експертизи пришвидшили поширення технологічних знань в області «зелених» технологій в короткостроковій перспективі (тобто протягом перших років після публікації патентів). З огляду на невідкладність вирішення екологічних проблем, цей результат обнадіює» [170, р. 41]. Слід зауважити, що тривалий період експертизи також має свої переваги, а саме відкладає витрати, пов'язані з видачою патенту, визначення заявником комерційної придатності та можливість коригувати список пунктів формули – в процесі експертизи патентної заявки. Проте, прискорена експертиза патентних заявок на «зелені» технології може бути актуальною для стартапів, які бажають захистити свої розробки патентом, та стати більш інвестиційно привабливими для потенційних інвесторів.

Проведення прискореної експертизи у сфері «зелених» технологій дає можливість винахідникам пришвидшити отримання патенту та використовувати його для ліцензування майнових прав інтелектуальної власності, технологічного партнерства, ефективного залучення інвестицій, податкових пільг, а також забезпечення належного захисту від правопорушників. Результати дослідження дають можливість зробити висновок, про те, що програми прискорених експертиз на «зелені» технології пришвидшують розвиток даних технологій, їх впровадження та можливості подальшого ліцензування, що позитивно впливає на досягнення Цілей сталого розвитку та подолання проблем пов'язаних зі зміною клімату.

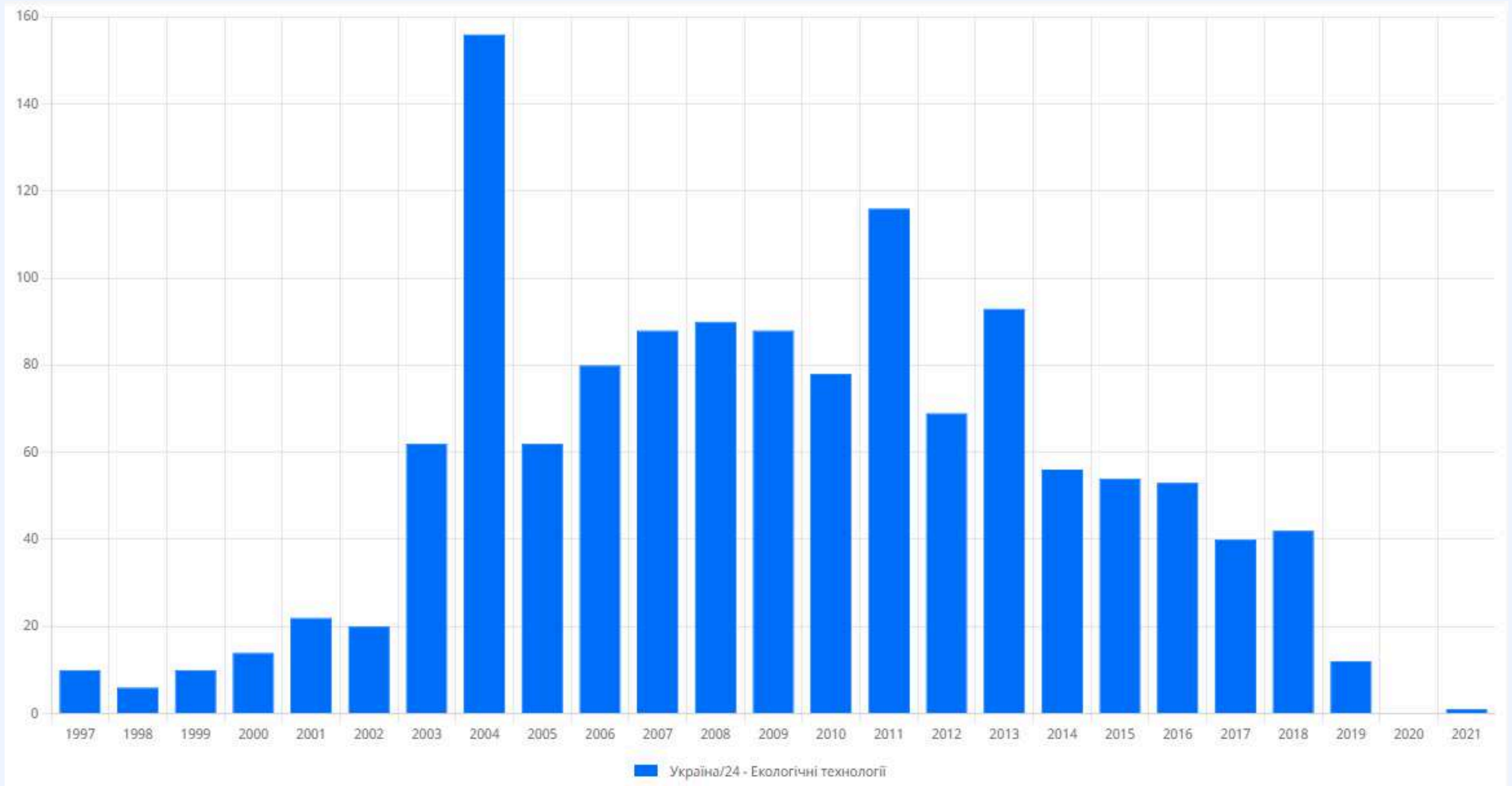
За допомогою бази даних статистики ВОІВ визначено, що в період з 1997 – 2021рр. в Україні видача патентів за технологією – екологічні технології за міжнародною заявкою PCT максимальний пік припав на 2004, 2011, 2013 рр., а потім було спадна тенденція патентування. Загальний підрахунок за офісом подання – країна Україна, індикатор: 5 - (Environmental technology), річний діапазон: право інтелектуальної власності: патент. Право інтелектуальної власності: річний діапазон: 2000 – 2023 тип звітності: річна статистика, індикатор: 5a - Публікації PCT за технологією – екологічні технології (Environmental technology).

У Звіті про технології та інновації 2023, опублікованому ООН під назвою «Відкриття зелених вікон. Технологічні можливості для світу з низьким вмістом вуглецю» зазначається про низку криз, з якою стикається світ, а особливо країни, що розвиваються, включаючи війну в Україні, пандемію COVID-19, наслідки зміни клімату та зміни в геополітиці. Для вирішення викликів, з якими стикається людство, пропонується зосереджуватися на можливостях, які відкриває революція у відновлюваній енергетиці на Глобальному Півдні. Ці можливості не лише дають шанс створити стійкість і пом'якшити кліматичну катастрофу, але й стимулювати економічний і технологічний розвиток, дозволяючи країнам, що розвиваються, «вистрибнути» з каскаду криз і рухатися вперед [193, с. 15].

Програма прискореної експертизи може бути простою у реалізації, проте мають бути сприятливі умови в IP офісу, а також встановлення терміну скорочення проведення кваліфікаційної експертизи патентних заявок у сфері «зелених» технологій, без шкоди для якості цієї експертизи. Одним із способів підтримки «зелених» технологій може бути зменшення витрат за подання заявок на винахід, корисну модель та проведення кваліфікаційної експертизи, хоча ресурси IP офісу можуть зменшитися залежно від попиту з боку заявників. Іншим способом може бути підтримка особливо для малих та середніх підприємств шляхом надання ваучера, який покривав би частину витрат на підготовку патентної заявки, без зменшення зборів за подання заявки, але в цьому випадку може бути складним адміністрування програми.

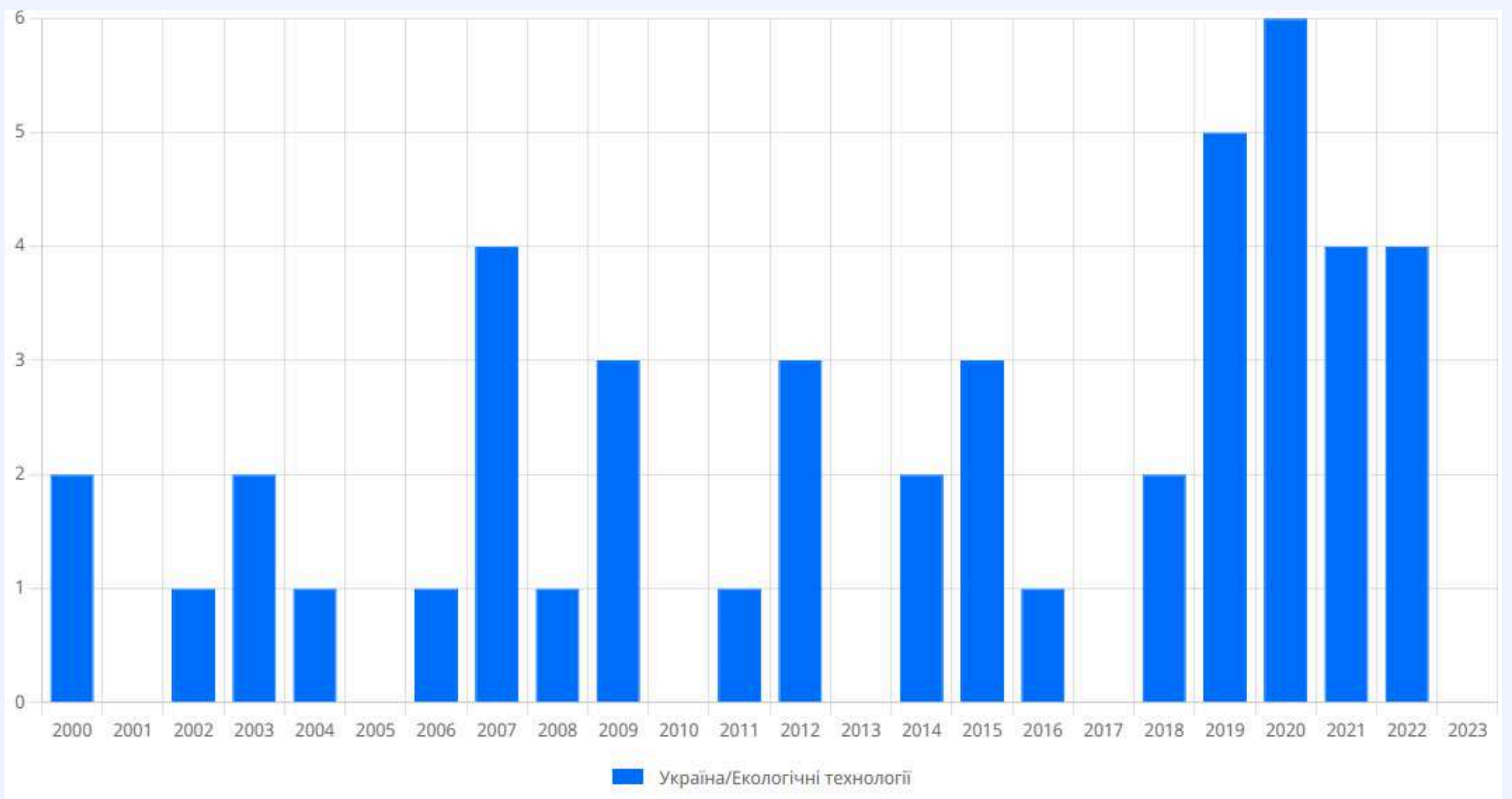
Успішний зарубіжний досвід із застосування програм прискореної експертизи патентних заявок у сфері «зелених» технологій сприяє розвитку інноваційної діяльності та заохоченню іноземних інвестицій. Один із механізмів реалізації по програмі прискореної експертизи патентних заявок на «зелені» технології, визначає, що заявник на прискорену експертизу повинен подати лист із поясненням, чому винахід має екологічні переваги.

СТАТИСТИКА ВОІВ ВИДАЧІ ПАТЕНТІВ НА ЕКОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ (УКРАЇНА ЗА ПЕРІОД 1997-2021 РР.)

Джерело: база даних статистики ВОІВ. Останнє оновлення: липень 2023 р.

Загальний підрахунок за офісом подання – країна Україна, Індикатор: 5 - Видача патентів за технологією – екологічні технології (Environmental technology), Річний діапазон: 1997 – 2021рр. Право інтелектуальної власності: Патент

Право інтелектуальної власності: РСТ Річний діапазон: 2000 – 2023 Тип звітності : Річна статистика Індикатор: 5a - Публікації РСТ за технологією – екологічні технології (Environmental technology)

Розділ 8

УПРАВЛІННЯ ІВ

у сфері зелених технологій

Інноваційна політика різних країн світу спрямована сьогодні на стимулювання заохочення інвестицій у створення та поширення «зелених» технологій, що сприятливо впливають на навколишнє середовище. Вирішення цього завдання обов'язково вимагає колективних зусиль і спільних ініціатив щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них. Серед країн, які стабільно отримують найвищі результати в щорічному Глобальному індексі інновацій BOIV (GII), є Фінляндія, Німеччина, Нідерланди, Республіка Корея, Сінгапур, Швеція, Швейцарія, Велика Британія та США. Характерним високим показником інновацій цих та інших країн є створення спеціального соціально-економічного середовища, сприятливого для винахідника, який хоче розвивати, фінансувати, оприлюднювати, відчувати, захищати та отримувати користь від інновації [194].

Концепція переходу країни до «зеленої» економіки закладає основи для глибоких системних перетворень з метою інтеграції до економіки нової формації за допомогою підвищення добробуту, якості життя населення, при мінімізації навантаження на навколишнє середовище та деградації природних ресурсів. Для забезпечення сталості у глобальному масштабі та вуглецево нейтрального майбутнього необхідні «зелені» інновації та розуміння того, яким чином інтелектуальна власність впливає на дослідження, розробки та розповсюдження «зелених» технологій, таких як альтернативні джерела енергії та технології пом'якшення та адаптації до зміни клімату.

Патентування результатів інтелектуальної, творчої діяльності стимулює залучення інвестицій в «зелені» інновації та сприяє більш швидкому глобальному розповсюдженню нових технологій і знань. Ефективна патентна охорона в країнах, які одержують технології – шляхом обміну, може сприяти міжнародній передачі «зелених» технологій з приватного сектора та позитивно впливати на встановлення технологічних партнерських зв'язків.

Виникає закономірне питання – як найкраще управляти та розпоряджатися правами інтелектуальної власності на «зелені» технології, щоб забезпечити оптимальні результати як для винахідників, так і для суспільства в цілому. Відповідні структури співпраці та засоби об'єднання й спільного використання технологій характеризуються певними механізмами співробітництва. Оскільки один продукт або процес може поєднувати проривні дослідження, виробничі ноу-хау, наступні налаштування та вдосконалення на місцях, які можуть значно підвищити практичну ефективність певної технології та створення шляхів для розробки та розповсюдження готових технологій.

Комітет AIPPI в своєму дослідженні зазначає про глобальний досвід пандемії COVID-19, який додатково ілюструє взаємозв'язок між кризами громадського здоров'я та необхідністю прискорених інновацій для пом'якшення ризиків, що стосуються широких проблем охорони здоров'я, а також про важливість уроків для вирішення інших масштабних глобальних криз, таких як зміна клімату. Швидка реакція багатьох різних сторін і урядів у пошуках проривних вакцин проти коронавірусу, у сукупності своїй, є достатньо показовою. Оскільки цей досвід має спільні теми з іншими політиками та контекстами у сфері охорони здоров'я, навколишнього середовища та добробуту людей [178, с. 10-11;15-16].

Комітет AIPPI акцентував увагу на тому, що «загальні теми, що стосуються як пандемічної кризи Covid-19, так і поточних і майбутніх криз, спричинених зміною клімату, включають: необхідність чіткого та інформаційного усвідомлення громадськістю та визнання того, що криза (і пов'язані з нею майбутні кризи) є терміновою, передбачуваною та вимагає дій; потреба в прискорених політичних реакціях для кращого запобігання (подальших) поганих наслідків шляхом пом'якшення потенційних ризиків і наслідків криз до того, як вони матеріалізуються.

Багатосторонні підходи, які долають наслідки криз, використовуючи численні взаємодоповнюючі політичні інструменти, що працюють під різними кутами зору, щоб диверсифікувати дії та зменшити залежність від будь-якого рішення чи підходу; необхідність координації на національному, регіональному та глобальному рівнях, для максимального ефекту, щоб неефективна політика (або відсутність політики – і відповідні наслідки) в одній сфері не поширювалася на інші сфери [81, с. 16]. Серед політичних інструментів, які стимулюють інвестиції в «зелені» технології, є інструмент прискореної експертизи патентних заявок.

Інноваційні екосистеми потребують ефективної системи охорони інтелектуальної власності. Це вірно з декількох причин, насамперед:

- 1) розвиток технологій і комерціалізація вимагають інвестицій у нематеріальні активи, а для технологій, незахищених ІВ, важко знайти інвестора;
- 2) комерціалізація технології залежить від співпраці між кількома непов'язаними сторонами, яких для домовленостей про ліцензування технології та угоди про співпрацю сторони повинні знати. Крім того, наявність ефективного захисту інтелектуальної власності зміцнює впевненість новаторів у тому, що технологіями можна ділитися, не турбуючись про потенційне зловживання;
- 3) ІВ надає додаткові можливості дослідницьким установам і малим підприємствам, які мають людський капітал і винаходи, оскільки такі установи/підприємства можуть не володіти необхідними засобами для комерціалізації та надання доступності своїх винаходів [24, с.7].

Без захисту прав інтелектуальної власності такі організації, які багаті інтелектуальними активами, але обмежені фінансами, можуть не мати можливості комерціалізувати через інших, і в таких випадках без захисту правами інтелектуальної власності ці організації мали б обмежену переговорну силу щодо компаній з фінансовим капіталом і матеріальними активами.

Суб'єкти інноваційної діяльності, які беруть участь у дослідженнях, розробці та впровадженні «зелених» технологій, поділяються на наступні групи, серед яких виокремлюються:

- 1) інноватори, винахідники, автори;
- 2) освітній і науковий сектори (університети, науково-методичні і методичні установи, наукові установи та організації незалежно від форми власності, які проводять наукові дослідження і розробки та створюють нові наукові знання і технології, державні наукові центри, академічні та галузеві інститути, наукові підрозділи ЗВО тощо);
- 3) елементи інноваційної інфраструктури (інноваційні центри, центри трансферу технологій, наукові парки, технопарки, технополіси, інноваційні інкубатори та акселератори);
- 4) суб'єкти господарювання (ФОП, організації та інноваційні підприємства, які виробляють інноваційну продукцію та (або) надають інноваційні послуги тощо, зокрема, великі інноваційні підприємства, стартапи, МСП);
- 5) суб'єкти публічного адміністрування (законодавчі, структурні та функціональні інституції, які встановлюють і забезпечують належне дотримання правових норм у сфері інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, а також взаємодію всіх підсистем національної інноваційної екосистеми на національному, регіональному та місцевому рівнях тощо, зокрема державні органи управління інноваційною діяльністю та органи місцевого самоврядування);
- 6) представники громадянського суспільства (користувачі та споживачі інновацій, натовпи користувачів інновацій, спільноти користувачів інновацій, асоціації, неприбуткові організації тощо).

Однак вважаємо, що окремо до суб'єктного складу слід також віднести фінансовий сектор, який представляють, зокрема, інвестори, бізнес-ангели, фінансові (зокрема, венчурні та інвестиційні фонди) та кредитні інноваційні підприємства й установи тощо, які беруть участь через фінансування перспективних інноваційних проєктів» [195, 200-201], що відіграють важливу роль у реалізації Зеленого курсу ЄС.

Права інтелектуальної власності вдосконалюють розвиток «зелених» технологій, але вони також можуть бути перешкодою поширення нових технологій для економік, що розвиваються. У ході політичних дискусій виникали питання щодо того, чи є охорона інтелектуальної власності перешкодою для розповсюдження зелених технологій в країнах, що розвиваються. Відповідно до дослідження про кліматичну економіку, що проводилося на замовлення Великобританії, Республіки Кореї та п'яти інших держав, включаючи Ефіопію та Індонезію, зазначено, що права інтелектуальної власності можуть перешкоджати передачі зелених технологій, особливо за рахунок високої вартості, оскільки запатентована продукція коштує дорожче; обмеження доступу, так як власники прав інтелектуальної власності можуть вибирати ліцензування технології лише певними виробникам та країнам; потенціал – країни зі слабшими інституціями, часто не в змозі мати справу з юридичною складністю патентного ліцензування і не можуть фінансувати комплекс та тривалий процес переговорів, пов'язаних з правами інтелектуальної власності. Інвестиції державного та приватного сектору в інновації (особливо фундаментальні дослідження) часто мотивовані за промисловою політикою та міжнародною конкурентоспроможністю. На практиці багато країн вирішують стимулювати розгортання нових технологій на внутрішньому ринку і підтримувати за допомогою прав інтелектуальної власності кластеризацію та податкові пільги в надії отримати міжнародну конкурентну перевагу [196, с. 261-262]. Слід наголосити, що «організаціям варто впроваджувати системи управління й управляти не лише інфраструктурою, а й знаннями та персоналом для поліпшення інноваційної діяльності підприємств та власної конкурентоздатності з урахуванням підходів до ефективного використання чинників, які впливають на створення новації. До того ж сертифікація систем управління підприємств впливає на досягнення низки цілей сталого розвитку, а також (разом з показниками щодо реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної власності) впливає на глобальний інноваційний індекс нашої країни» [197, с.81].

Для досягнення поточних цілей сталого розвитку потрібні більш стійкі підходи, такі як екологічна інженерія, стійке сільське господарство, розумна мережа та стійка енергетика, зелене виробництво та розподілене виробництво, екологічна інженерія та екологічні технології, що підкреслює інклюзивний розвиток «зелених» технологій.

Успіх інтелектуальної власності, як стратегічного інструменту економічного розвитку, базується на залученні, участі та внеску місцевого інтелектуального капіталу. Механізми фінансування в рамках РКЗК ООН, які сприяють активній участі країн, що розвиваються, у дослідженні, розробці та комерціалізації «зелених» технологій, можуть сприяти поширенню «зелених» технологій і створювати побічні економічні стимули (робочі місця, нові галузі, розвиток сфери послуг тощо). Механізми фінансування повинні сприяти активним науково-дослідним ініціативам у сфері «зелених» технологій і співпраці між науковцями та технологіями як у країнах, що розвиваються, країнах з перехідною економікою, так і в промислово розвинених країнах. Система охорони прав інтелектуальної власності має вирішальне значення в цьому процесі, оскільки вона дозволяє сторонам, що розвиваються, вимагати охорони прав інтелектуальної власності на «зелені» технології на основі їх науково-дослідних робіт [25, с. 4]. Передача зелених технологій може відбуватися трьома різними способами:

- передача виключно «зелених» технологій;
- передача знань, що стосуються «зелених» технологій;
- передача як «зелених» технологій, так і знань.

Ця ідея показує, що країни з уже сформованими знаннями та досвідом у сфері «зелених» технологій можуть передати їх у країни зі встановленим невеликим технологічним потенціалом, щоб зменшити розрив у технологіях та знаннях, який існує між двома країнами» [198, с.5].

Виходячи з цілей бізнесу, компанії можуть приймати різні стратегії управління ІВ, які підпадають під три основні категорії: закриті (коли ІВ не ліцензовано); напіввідкриті (за наявності ліцензії на ІВ); або повністю відкритим (коли використання ІВ стає суспільним надбанням)» [199, с. 2-3]. У закритій стратегії управління ІВ винахідники отримують ПІВ, такі як патенти, зареєстровані торговельні марки, авторські права та інші, щоб захистити свої винаходи та запобігти від копіювання винаходу протягом обмеженого часу. Патенти стимулюють винахідників, водночас відбувається публічне розголошення винаходу, як джерела інформації, яка може бути корисною та надихаючою на нові відкриття іншими винахідниками. Якщо винахідник хоче тримати інформацію про винахід чи частину технічного рішення не розкритою, тоді він захищає винахід за допомогою комерційної таємниці.

Наразі існує багато різних механізмів співпраці, засобів об'єднання та обміну технологіями, таких як патентні пули, патентні співтовариства, загальні патенти, інновації з відкритим кодом, відкриті ліцензійні угоди та зобов'язання про неконкуренцію. До розробників належать власники технологій, які розробляють технології на добровільних засадах і усвідомлюють, що переваги об'єднання технологій з різних джерел переважають будь-які вигоди від суворого обмеження доступу до їхніх технологій. У цих випадках існує загальний стимул ділитися технологіями, які мають спільний стандарт, коли спільні інтереси спонукають компанії створювати патентні пули або спільні ліцензійні схеми [200, с. 5-6].

Загалом, в більшості випадків впровадження технології неможливе без передачі ноу-хау, комерційної таємниці, тому лише патентних ліцензій часто буває недостатньо. З цієї причини пакетні (гібридні) технологічні ліцензії, предметом яких є патенти, зареєстровані торговельні марки, авторські права та ноу-хау, комерційна таємниця, використовуються багатьма підприємствами. У закритій стратегії управління ІВ винахідники отримують ПІВ та захищені ними. Пакетні ліцензії можуть поєднуватися з угодами про навчання персоналу ліцензіатів.

Слід наголосити, що «організаціям варто впроваджувати системи управління й управляти не лише інфраструктурою, а й знаннями та персоналом для поліпшення інноваційної діяльності підприємств та власної конкурентоздатності з урахуванням підходів до ефективного використання чинників, які впливають на створення новації. До того ж сертифікація систем управління підприємств впливає на досягнення низки цілей сталого розвитку, а також (разом з показниками щодо реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної власності) впливає на глобальний інноваційний індекс нашої країни» [197, с.81].

Метою передачі технологій є створення більш рівних конкурентних умов між ліцензіаром та ліцензіатом, щоб ліцензіат став активним учасником постійного розвитку та вдосконалення технології, такий вид ліцензування є успішним, тому що в основі лежить взаємний інтерес. Ліцензіат стає зацікавленим в розвитку технології та не є пасивним набувачем прав інтелектуальної власності на технологічну продукцію [81, с. 19].

«Використовуючи напіввідкриту стратегію управління ІВ, фірми можуть добровільно ділитися частиною або всією інтелектуальною власністю із ретельно відібраними групами учасників через механізми обміну; прикладом є виключне, невиключне та перехресне ліцензування та закриті патентні пули» [201, с. 3]. В свою чергу, технологія, яка може мати справу, наприклад, з енергозбереженням, запобіганням забрудненню, рециркуляцією або збереженням води, потім може застосовуватися більш широко, удосконалюючи при цьому нові технології. В такому випадку, власники патенту можуть брати участь у патентному пулі, де вони погоджуються надавати один одному ліцензії на свої технології, так звані «схеми спільного ліцензування». В науковій літературі зазначається про те, що «патентні пули є мережевими господарськими структурами, у рамках яких реалізуються відкриті інновації, тобто суб'єкти господарювання комерціалізують не тільки власні технологічні рішення, а й інновації з інших – зовнішніх джерел» [202, с.153].

До відкритої стратегії управління ІВ відносяться відкриті інновації, які поєднують внутрішні і зовнішні ідеї, а також внутрішні і зовнішні шляхи виходу на ринок для просування розробки нових технологій, підкреслюючи зацікавленість багатьох фірм в пошуку синергізму і співпраці з тими учасниками, які працюють над відповідними технологіями. Відповідно, відкриті інноваційні практики, такі як відкритий код, платформи спільного створення та партнерства з розробки продуктів, можуть сприяти інноваціям, які принесуть значні переваги для суспільства.

Слід зауважити, що «більшість практик відкритих інновацій мають властиві риси, які підтримують перші три етапи інновацій, серед яких:

(I) розробка відповідних інформаційних та комунікаційних інструментів для звернення до ширшої аудиторії, наприклад, з відкритим доступом і відкритими науковими практиками;

(II) забезпечення доступності, наприклад, за допомогою краудфандингу та платформи спільного партнерства;

(III) підходи участі, які підтримують інноваційні зусилля щодо відповідності та доступності для інших членів соціальної системи, якими в іншому випадку нехтують, наприклад, через патентні пули та технологічні платформи» [203, с. 11].

Зауважимо, що такий підхід «став популярним завдяки руху програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом, який створив великі мережі винахідників, знизив вартість інноваційних продуктів і прискорив процес інновацій. Безоплатне ліцензування (наприклад, Eco-Patent Commons), патентні зобов'язання (наприклад, патентна застава Tesla) та захисна публікація для надання ІВ у суспільне надбання є прикладами повністю відкритих стратегій управління ІВ» [200, с. 3].

На законодавчому рівні стаття 4.1 (с) РКЗК ООН передбачає від усіх Договірних сторін врахування їх спільної, але диференційованої відповідальності, а також співпраці у розробках застосуванні і розповсюдженні, включаючи співпрацю в передачі технологій, методів і процесів. Тоді як стаття 4.5 РКЗК ООН закликає розвинені країни вживати заходів для сприяння та полегшення передачі технологій для країн, що розвиваються [3]. Подібним чином у статті 10 Кіотського протоколу [7] зазначено, що всі Сторони повинні співпрацювати в сприяння ефективним методам розробки, застосування та розповсюдження зелених технологій і вжиття всіх практичних заходів для сприяння та фінансування, у відповідних випадках, передачі або доступу до екологічно чистих технологій, ноу-хау, практик і відповідних процесів до зміни клімату, зокрема для країн, що розвиваються. Це включає в себе розробку політики та програм для ефективною передачі екологічно чистих технологій, які є державною власністю або є суспільним надбанням, а також створення сприятливого середовища для приватного сектору щодо сприяння та розширення передачі та доступу до екологічно чистих технологій.

На міжнародній арені застосовуваний урядами інструментарій пропонує багато відповідних механізмів підтримки, зокрема, державні інвестиції, зміни субсидій, нові пріоритети науково-дослідних розробок та реформа екологічного оподаткування. Серед нефінансових або фіскальних заходів – закони про розширену відповідальність виробника, еко-маркування, а також конкретні набори цілей, повноважень і просування «зелених» альтернатив – особливо в енергетичній сфері – відіграють важливу роль. Інструменти доступні, але їх потрібно терміново застосовувати, щоб широкомасштабна «зелена» зайнятість та розвиток стали реальністю. Загалом зміцнення структури трансферу (передачі) «зелених» технологій відбувається через підготовку кваліфікованої робочої сили для діяльності в стратегічних секторах та стимулювання спрямовувати дослідження, які проводяться в університетах, інститутах та галузях промисловості, на пріоритетні напрямки розвитку країни. Наприклад, «Бразилія визнала важливість розробки та впровадження стратегій передачі «зелених» технологій в університетах. Однією із запропонованих стратегій є створення інноваційних центрів для об'єднання дослідників університетів та представників промисловості. Такий тип співпраці може підвищити ймовірність успішної передачі технологій, надаючи доступ до ресурсів і мереж, які інакше були б недоступні» [204, с. 17].

Слід зауважити, що відповідно до ст. 238 Угоди про асоціацію з ЄС також передбачається взаємне співробітництво, розвиток та підтримка відновлювальної енергетики з урахуванням принципів економічної доцільності та охорони навколишнього середовища, а також альтернативних видів палива, зокрема сталого виробництва біопалива і співробітництво у сфері нормативно-правових питань, сертифікації та стандартизації, та технологічного і комерційного розвитку; просування Механізму спільного запровадження Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997 року з метою зменшення викидів парникових газів шляхом реалізації проектів у сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики; науково-технічне співробітництво та обмін інформацією з метою розвитку та удосконалення технологій у сфері виробництва енергії, її транспортування, постачання та кінцевого споживання.

Особливу увагу приділяючи енергозберігаючим і екологічно безпечним технологіям, зокрема вловлювання та зберігання вуглецю, ефективні та «чисті» технології у вугільній галузі, відповідно до встановлених принципів, визначених, зокрема, в Угоді про співробітництво у сфері науки та технологій між Україною та Європейським Співтовариством; співробітництво в рамках європейських та міжнародних органів стандартизації в енергетичній сфері.

Оскільки за статистичними даними «прогнозується, що розмір глобального ринку «зелених» технологій і сталого розвитку зростатиме між 2021 і 2030 роками, збільшуючись із загальним річним темпом зростання на 21,6 % та сягне свого піку до 2030 року» [205], та «зелені» технології включають різні технологічні галузі стратегії правового регулювання, то пропонується розробити Національну стратегію «зеленого» зростання в Україні та Політику управління інтелектуальною власністю в сфері «зелених» технологій для створення сприятливого середовища для розвитку, впровадження, трансферу та успішної комерціалізації «зелених» технологій. Саме тому однією з ключових пропозицій для розвитку сфери зелених технологій є Корейський досвід зеленого зростання [206] та Вуглецево-нейтральна стратегія Республіки Корея 2050 до стійкого та екологічного чистого суспільства [207].

Структура стратегії зеленого зростання Республіки Корея включає три стратегічні цілі та десять напрямів політики [206, с. 197-204; 71, с.6]:

- Адаптація до зміни клімату та енергетична незалежність (ефективне зменшення емісії парникових газів; зміцнення енергетичної незалежності від викопного палива; підвищення спроможності адаптуватися до змін клімату);
- Створення нових рушіїв економічного зростання (розвиток зелених технологій та їх використання як рушіїв росту; екологізація секторів промисловості та сприяння зеленому бізнесу; вдосконалення структури промисловості; формування засад зеленої економіки);
- Покращення якості життя та підвищення престижу нації (створення зеленої транспортної інфраструктури; сприяння зеленій революції у буденному житті; Виконання ролі модельної нації, світового лідера у сфері зеленого зростання).

В свою чергу, **Вуглецево-нейтральна стратегія Республіки Корея 2050 до стійкого та екологічного чистого суспільства до 2050 року** (далі – Стратегія Республіки Корея 2050) окреслює наступні п'ять ключових елементів, які керуватимуть політикою в Кореї, соціальними перетвореннями та технологічними інноваціями для її зеленого переходу:

1. Розширення використання чистої енергії та водню в усіх секторах;
2. Підвищення енергоефективності до значного рівня;
3. Комерційне впровадження видалення вуглецю та інших технологій майбутнього;
4. Розширення циркулярної економіки для покращення промислової стійкості;
5. Посилення поглиначів вуглецю [207, с.8].

Інноваційна база впровадження Стратегії Республіки Корея 2050 складається з наступних елементів: інноваційної політики, соціальних інновацій, технологічних інновацій [207, с.106-125], та пропонується взяти її за основу в розробці Національної стратегії «зеленого» зростання в Україні для досягнення вуглецевої нейтральності.

Національна стратегія «зеленого» зростання в Україні до 2030 року для досягнення вуглецевої нейтральності може включати наступні показники:

Інноваційна політика

1. Зелений курс, як каталізатор вуглецевої нейтральності, розвиток зелених технологій та їх використання як рушіїв росту, ґрунтується на трьох основних напрямках 1) зелений перехід у містах, просторове планування та житлова інфраструктура, 2) поширення низьковуглецевої та децентралізованої енергетики, 3) побудова інноваційних екосистем зеленої промисловості та розширення циркулярної економіки для покращення зеленої промислової стійкості.
2. Оцінка впровадження національно визначених внесків (НВВ) скорочення викидів парникових газів відповідно до Паризької угоди, розробка національного кадастру парникових газів та спеціального Механізму для оцінки викидів, Зведений звіт для оцінки)
3. Інституційна основа складається з наступних елементів: створення інституційної основи для розвитку «зелених» технологій, реагування на зміни клімату, зв'язок політики пом'якшення наслідків з енергетичною політикою, врахування впливу зміни клімату в розробці політики, створення фундаменту для енергетичного переходу.

4. Ціноутворення на вуглець (роль схеми торгівлі викидами, оподаткування та збори).

5. Лідерство державного сектора (провідна роль державного сектора).

Соціальні інновації

a. Підвищення обізнаності населення (підвищення обізнаності людей про «зелені» технології, кліматичну кризу, громадська інформаційно-роз'яснювальна кампанія про зелене зростання, екологічне виховання, вища освіта та дослідження).

b. Управління та прийняття рішень (залучення громадськості до формування «зеленої» політики, удосконалення механізму управління конфліктами, закладання основ для справедливого вуглецево-нейтрального переходу).

c. Роль органів місцевого самоврядування (проекти зі скорочення викидів на місцевому рівні, зелених міст)

d. Стратегія зеленого фінансування (зелені фінанси, стимулювання зеленої промисловості, створення таксономії зелених фінансів, розробка рекомендацій щодо екологічно відповідальних інвестицій для приватних інвесторів, розширення зеленої фінансової інфраструктури).

Технологічні інновації

a. Створення політики для технологічної конвергенції (стимулювання досліджень і розробок для технологічної інтеграції та конвергенції, створення науково-дослідної основи для «зелених» технологій)

b. Оцінка потенціалу пом'якшення (оцінка потенціалу пом'якшення на етапі розробки технології, оцінка супутніх переваг адаптації для вуглецево-нейтрального суспільства, прийняття підходу оцінки життєвого циклу в оцінці технологій).

c. Збільшення інвестицій у технологічні прориви (розширення меж та випробувань нових технологічних проривів).

Політика з питань управління інтелектуальною власністю в сфері «зелених» технологій урегулює взаємовідносини між винахідниками, інноваторами, а також іншими учасниками інноваційного процесу щодо визначення належності майнових прав інтелектуальної власності, порядку їх виявлення, набуття, оцінки, охорони та подальшої комерціалізації, а також розподілу доходу від здійснення такої комерціалізації.

Зміст **Політики управління інтелектуальною власністю у сфері «зелених» технологій** може включати:

1. Права на об'єкти права інтелектуальної власності.

- Взаємодія між учасниками інноваційного процесу щодо створення «зелених» технологій на трьох етапах інноваційного циклу досліджень, розробки та розповсюдження.
- Визначення належності майнових прав інтелектуальної власності на «зелені» технології (в тому числі, належність прав ІВ при удосконаленні «зеленої» технології).
- Права інтелектуальної власності у договорах на виконання наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок та договорах про співробітництво з проведення наукових досліджень.
- Права інвесторів та учасників інвестиційної діяльності на об'єкти права інтелектуальної власності (розподіл майнових прав між розробником «зеленої» технології та інвестором).

2. Управління інтелектуальною власністю у сфері «зелених» технологій

- Установа, яка здійснює управління ІВ у сфері «зелених» технологій (структура установи; пошук комерційно придатних «зелених» технологій»; розробка стратегії комерціалізації ОПІВ.
- Підготовка та подання заявок на реєстрацію ОПІВ, отримання охоронних документів.
- Виявлення прав на ОПІВ.
- Проведення попередньої оцінки (технологічний та економічний аудит, шляхи комерціалізації, зокрема, визначення комерційного та ринкового потенціалу, можливих результатів та шляхів комерціалізації, напрямків та потенційного масштабу практичного застосування, перспективи такого застосування, соціального та екологічного впливу).
- Отримання охоронних документів (подання заявки на реєстрацію ОПІВ на «зелену» технологію; передання права на його одержання іншій особі; віднесення створеного об'єкта до комерційної таємниці).
- Проведення оцінки вартості ОПІВ (визначити вартість майнових прав ІВ, які передаються на підставі договору про передання таких прав чи ліцензійних договорів на право використання таких об'єктів, у тому числі договорів про трансфер технологій;

внести майнові права ІВ при здійсненні інноваційних чи інвестиційних проєктів; передати майнові права ІВ у заставу).

- Просування на ринок/впровадження ОПІВ (розміщення на платформах, спрямованих на комерціалізацію ОПІВ).
- Укладання договору, спрямованого на комерціалізацію майнових прав ІВ (визначення умов договору, обсягів винагороди та розподіл доходів від використання ІВ та укладання відповідного договору, спрямованого на комерціалізацію майнових прав ІВ на «зелену» технологію шляхом: використання у власній господарській діяльності; відчуження (передання) у випадках, передбачених законодавством; надання прав на використання на підставі ліцензійного договору (ліцензування); внесення до статутного капіталу господарських товариств; здійснення інших форм трансферу «зелених» технологій).
- Робота зі стартапами у сфері «зелених» технологій (запровадження інкубаційних та акселераційних програм).
- Трансфер «зелених» технологій (визначаються складові технології надання прав на її/їх використання на підставі ліцензійного договору та інших договорів про трансфер технологій; передання (відчуження) у випадках, передбачених законодавством, технології та/або її складових; внесення майнових прав на ОПІВ до статутного капіталу інших юридичних осіб).
- Використання доходу, отриманого від комерціалізації ОПІВ (проведення патентних, патентно-кон'юнктурних, маркетингових досліджень; проведення технологічного та економічного аудиту, проведення оцінки науково-технічного рівня розробки; здійснення заходів щодо патентування, зокрема закордонного патентування, а також забезпечення правової охорони в Україні та за кордоном).

3. Випадки та умови вільного використання ОПІВ на «зелені» технології.

Вільне використання ОПІВ в освітній, науковій та науково-технічній діяльності (використання ОПІВ здійснюється з дозволу особи, яка має виключне право дозволяти використання ОПІВ, крім випадків правомірного використання, передбачених законодавством).

4. Конфіденційність

Охорона результатів наукової та науково-технічної діяльності (результати наукової та науково-технічної діяльності, які містять наукову, науково-технічну, конструкторську та технологічну інформацію у сфері «зелених» технологій, відповідно до законодавства України можуть охоронятись як конфіденційна інформація, комерційна таємниця, у тому числі ноу-хау; положення щодо порядку, умов, форм та обсягу такої відповідальності; договором також може бути передбачена індивідуальна відповідальність дослідника за збереження довіреної йому конфіденційної інформації/комерційної таємниці, визначений режим доступу та роботи з такою інформацією).

Розділ 9 РЕКОМЕНДАЦІЇ для ІР офісів щодо екологічних програм

IPO GREEN – це ініціатива, яка підтримує відомства інтелектуальної власності у впровадженні екологічних політик і програм

Програма прискореної експертизи

Ініціатива передбачає прискорений розгляд заявок на отримання патентів на екологічні технологічні рішення в рамках певного IP Office.

Деякі відомства інтелектуальної власності дозволяють учасникам обирати, що саме вони бажають прискорити: пошук, експертизу або поєднання обох. Деякі країни пропонують програму прискореної експертизи, незалежно від сектору, в обмін на оплату комісії, якою можуть скористатися будь-які заявники, включно з тими, хто має екологічні рішення. Інші країни пропонують спеціальну програму прискорення для екологічних технологічних рішень, як правило, без додаткових витрат. Деякі країни також пропонують прискорену експертизу інших прав інтелектуальної власності, таких як торговельні марки, щоб супроводжувати прискорені дії щодо заявки на зелений патент.

Критерії участі можуть ґрунтуватися на:

- класифікації винаходу відповідно до МПК та/або більш детальних схем зеленої класифікації,
- поясненні заявника щодо того, чому рішення є «зеленим».

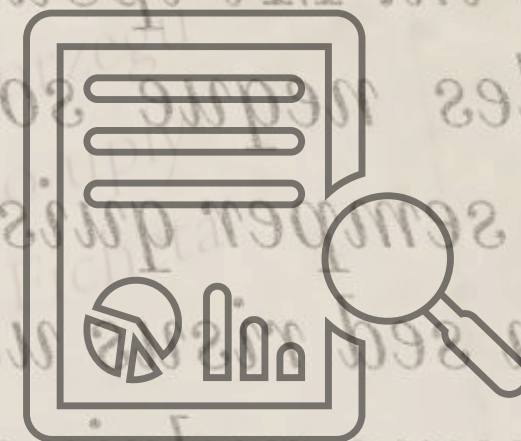
До вже існуючої програми прискореного розгляду заявок можна легко додати зелений компонент. Програма «зеленого» прискореного розгляду заявок може потребувати деякого підвищення кваліфікації експертів. Також можуть знадобитися додаткові людські ресурси для дотримання термінів програми. Прискорене надання прав інтелектуальної власності має на меті дозволити «зеленим» інноваторам швидше використовувати свої портфелі для партнерства, інвестицій, податкових стимулів [208].

Звіти з екологічних даних та аналізу

ІР Офіс може публікувати патентні ландшафти, звіти про дослідження, аналізи щодо тенденцій і наборів даних, а також підтримувати «зелених» інноваторів, надаючи їм дані та дослідження для інформування про їхні науково-дослідні розробки та стратегії комерціалізації. Це дає змогу визначення провідних гравців у різних галузях технологій. Виявлення провідних новаторів у кожній галузі може сприяти реалізації цільових екологічних проектів у пріоритетних напрямках інноваційного розвитку. Можлива співпраця з VOIB для проведення національних і регіональних досліджень.

Крім того, Відомства інтелектуальної власності можуть працювати зі своїми колегами в інших країнах над спільними звітами, що стосуються регіональних або міжнародних тенденцій у секторах, що представляють особливий інтерес для регіону. Інформація у звітах може стати основою для ініціатив національної та регіональної політики в таких сферах, як сільське господарство, поводження з відходами та видобуток корисних копалин.

Відомства інтелектуальної власності проводять національні опитування інноваторів, щоб зрозуміти, що вони знають про права інтелектуальної власності та наскільки ефективно вони використовують ці інструменти. Опитування, навіть якщо вони агностичні щодо технологій, можуть надати важливу інформацію про екологічних підприємців у випадках, коли цей сектор добре представлений серед респондентів [209].

Програми пошуку партнерів

Програми пошуку партнерів передбачають об'єднання постачальників і користувачів екологічних технологій. Одним із прикладів є «проект прискорення» WIPO GREEN у Латинській Америці, який залучає експертів BOIB з екологічних технологій, які працюють із відомствами інтелектуальної власності в певних країнах, таких як Аргентина, Бразилія та Чилі. Перу братиме участь у наступному етапі проекту. У рамках цих проектів прискорення експерти BOIB співпрацюють із співробітниками IP Office, щоб, по-перше, визначити пріоритетні сектори та конкретні потреби в діях, по-друге, визначити можливі технологічні рішення, які могли б покращити «зелений» перехід у цьому секторі, а потім, по-третє, визначити способи підключення користувачів і постачальників, у тому числі шляхом завантаження відповідних технологічних рішень на платформу WIPO GREEN. У деяких країнах також проводяться національні програми пошуку партнерів за участю Відомства інтелектуальної власності та інших урядових установ, які визначають потреби та рішення в зелених технологіях, а потім об'єднують відповідні сторони, допомагаючи їм визначити шляхи спільної роботи. Ці заходи з пошуку партнерів також можуть бути ефективним способом зв'язати вітчизняних інноваторів із зарубіжними партнерами, щоб вони могли адаптувати рішення для місцевого ринку, а потім працювати разом, щоб комерціалізувати його. У цьому випадку уряд може шукати тих, хто працює в подібному зеленому технологічному просторі, а потім налагоджувати контакти. IP Office може або безпосередньо керувати такими програмами, або може надавати дані та аналіз, щоб допомогти визначити зацікавлених сторін, яких слід підключити, а потім дозволити іншій державній установі взяти на себе ініціативу. Деякі країни створили інші форми пошуку партнерів, щоб просувати зелений перехід. Наприклад, один IP Office підтримує онлайн базу даних спеціалістів з управління інтелектуальною власністю та комерціалізації, які готові працювати з МСП та підтримувати їх. Ця форма підбору зв'яже постачальників послуг із новими новаторами, які можуть отримати вигоду від їхніх пропозицій. Ця програма принесла користь багатьом зеленим МСП [210].

Регіональне співробітництво щодо екологічних питань інтелектуальної власності

Регіональне та міжнародне співробітництво між відомствами інтелектуальної власності може сприяти вирішенню глобальних проблем сталого розвитку. Регіональне співробітництво для сприяння зеленим інноваціям вже поширене. Зокрема, країни Азії об'єдналися, щоб створити регіональну програму прискорення екологічного патентування. Ця програма прискорює видачу патентів, які можуть сприяти розвитку галузевої інфраструктури 4.0. Офіси інтелектуальної власності, що беруть участь, зобов'язуються здійснити першу офісну дію всього за 6 місяців. Регіональна ініціатива включає, але не обмежується технологією зміни клімату, а також включає такі речі, як рішення для підвищення сталості у виробництві. Міжнародне співробітництво з питань екологічної інтелектуальної власності часто включає WIPO GREEN як партнера, при цьому роль BOIB відрізняється залежно від конкретного регіонального проекту. Крім того, деякі міжнародні проекти передбачають співпрацю між відомствами інтелектуальної власності в промислово розвинених країнах і країнах, що розвиваються, спрямовані на прискорення комерціалізації зелених технологій.

Регіональні «зелені» дорожні карти містять цілі сусідніх країн щодо «зеленого» переходу у найближчі роки. Хоча всі такі плани прямо не передбачають дії щодо інтелектуальної власності, вони, як правило, включають фінансування та координацію науково-дослідних розробок, що включає міркування щодо питань інтелектуальної власності [211].

Спільні ініціативи з WIPO GREEN

Деякі відомства інтелектуальної власності спільно з WIPO GREEN організовують заходи, щоб продемонструвати внесок управління інтелектуальною власністю в розробку та глобальне поширення нових зелених технологічних рішень. На заходах обговорювалися такі теми, як нові передові практики для зв'язку інтелектуальної власності та екологічних інновацій, як інновації можуть сприяти досягненню цілей щодо зміни клімату та стратегії залучення інноваторів до активнішої взаємодії з WIPO GREEN. На додаток до спільного проведення конференцій і вебінарів, деякі відомства інтелектуальної власності підтримують WIPO GREEN для розширення її членства, заохочуючи вітчизняних інноваторів і галузеві групи приєднуватися до мережі та завантажувати інновації в База даних WIPO GREEN потреб і технологій [212].

Навчання державних службовців зеленим інноваціям

Деякі відомства інтелектуальної власності пропонують тренінги щодо екологічних технологічних рішень і екологічних інновацій загалом для патентних експертів та інших державних службовців. Метою навчання для патентних експертів є ознайомлення з передовими зеленими технологіями, щоб вони могли ефективно виконувати свою роботу, а також щоб вони могли виконувати спеціальні програми, такі як екологічні програми прискореної експертизи. Подібним чином деякі відомства інтелектуальної власності проводять навчальні програми для підвищення обізнаності колег за межами відомства інтелектуальної власності про тенденції екологічних інновацій, а також роль інтелектуальної власності та інших сприятливих політик у підтримці просування в секторі. У деяких випадках таке навчання також надається іншим внутрішнім зацікавленим сторонам, таким як галузеві групи, як частину зусиль із залучення підтримки та кращого розуміння ширших програм сталого розвитку уряду та цілей політики [213].

Системи класифікації екологічних технологій

Деякі відомства інтелектуальної власності розробили спеціалізовані системи класифікації для кращої ідентифікації екологічних технологічних рішень, щоб допомогти з пошуком рівня техніки, аналізом тенденцій інновацій екологічних технологій та іншим аналізом.

Сприяти пошуку попереднього рівня техніки та виявленню тенденцій у патентуванні екологічних технологій шляхом створення більш детальних схем класифікації, ніж IPC Green Inventory для екологічних технологій [214].

Зелені магістралі для проходження процесу в отриманні патенту

Деякі відомства інтелектуальної власності запровадили зелені шляхи патентного переслідування, відомі як «PPH - Patent Prosecution Highways». Ці домовленості передбачають спільну роботу офісів для обміну результатами їх пошуку та експертизи.

Це дає змогу партнерському IP Офісу розвивати роботу, яка вже була виконана першим IP Офісом, таким чином підвищуючи ймовірність виявлення всього рівня техніки. Можна очікувати, що це покращить якість патенту.

Зелений PPH передбачає співпрацю щодо екологічних патентних заявок, які були подані в обох країнах.

PPH може пришвидшити процес переслідування, оскільки один офіс може спиратися на роботу, уже виконану офісом-партнером. У рамках PPH результати пошуку та обстеження розподіляються між офісами-учасниками. Однак рішення щодо видачі патенту залишається за кожним відомством відповідно до національного законодавства.

Наразі кілька офісів, як повідомляється, розглядають впровадження зеленого PPH, але не багато з них фактично запровадили його [215].

Програма утилізації контрафактної продукції

Виявлення та конфіскація контрафактних товарів стає дедалі ефективнішим, що створює нові логістичні та екологічні проблеми для національних органів влади. Як правило, контрафактні товари утилізуються шляхом спалювання на відкритому повітрі, подрібнення, подрібнення або захоронення на звалищі, причому точний метод залежить від природи товарів, які підлягають знищенню. Залежно від контексту можливі також пожертви. Проблема полягає в тому, що такі методи, як спалювання на відкритому повітрі, який є ефективним способом остаточного усунення підроблених товарів з ринку, можуть мати руйнівні довгострокові наслідки для навколишнього середовища та здоров'я. Щоб звести до мінімуму вплив утилізації на навколишнє середовище, були потрібні спеціалізовані установки, досвід і високий рівень співпраці зацікавлених сторін. З точки зору інтелектуальної власності, першим кроком у боротьбі з вилученими підробками є усунення можливості повторного надходження таких товарів на ринок. Тепер для деяких відомств інтелектуальної власності наступним кроком стало визначення способів переробки товарів для кращого впливу на навколишнє середовище, а також для створення робочих місць та інших переваг. Створення програми може потребувати значних ресурсів, враховуючи потребу у найнятті потрібних людей для успішної переробки та збуту товарів, закупівлі ресурсів та інструментів, створення каналів для розподілу та інших завдань. Ресурсомісткість може частково залежати від обсягу відповідних товарів [216].

Діяльність направлена на підвищення обізнаності про ІВ

Більшість відомств інтелектуальної власності мають програми для підвищення обізнаності про різні типи прав інтелектуальної власності та способи управління ними в різних контекстах, а також для заохочення інноваторів використовувати ці важливі інструменти. Як правило, такі програми технологічно діагностичні. Останнім часом відомства інтелектуальної власності створюють компоненти своєї діяльності з підвищення обізнаності щодо ІВ, які зосереджуються на зелених інноваціях. Такі ініціативи встановлюють зв'язок між правами інтелектуальної власності, екологічними інноваціями та досягненням цілей сталого розвитку.

Низку інструментів, створених IPOffice або кількома державними установами разом, можна використовувати для підвищення обізнаності про важливу роль, яку може відігравати ІВ у стимулюванні інвестицій, партнерств, досліджень і розробок та маркетингу нових екологічних рішень. До них належать:

- освітні програми про важливість захисту та захисту прав інтелектуальної власності,
- публікації та тематичні дослідження щодо використання екологічними інноваторами прав інтелектуальної власності,
- публікації про комерціалізацію,
- рекомендації щодо розробки стратегії інтелектуальної власності,
- онлайн-ресурси про інтелектуальну власність у зв'язку з екологічними технологічними рішеннями,
- вебінари та заходи тощо.

Варто включати заходи з підвищення обізнаності про зелені технології в ширші освітні стратегії інтелектуальної власності та/або ширші державні програми для сприяння переходу до зелених технологій. Це може допомогти в управлінні ресурсами та ефективності [217].

Фінансова підтримка для заявки на зелений патент

Одним із способів, за допомогою якого відомства інтелектуальної власності можуть зробити внесок у екологічні інновації, є зниження плати за експертизу заявки на отримання патентів для компаній, які використовують екологічні технологічні рішення. Це може стосуватися «зелених» інноваційних МСП або застосовуватися на галузевій основі для охоплення будь-якого «зеленого» інноватора.

Іншим підходом є надання ІР «ваучера», який покриває частину витрат на підготовку патентної заявки, без зменшення мита за заявку. У Данії, наприклад, існує така програма. Він застосовний до всіх секторів, із сильним представництвом сектора зелених технологій серед заявників. Програма призначена для МСП.

Існуючу програму ваучерів можна легко адаптувати, щоб чітко включати певний зелений компонент, можливо, зберігаючи частину переваг для новаторів у зелених технологіях. Адміністрування ваучерної програми є складнішим, ніж просто зниження плати для заявників на патенти. Необхідно чітко визначити критерії отримання вигоди від цих програм, якщо вони призначені для «зелених» новаторів. Це можна зробити за допомогою систем класифікації або визначення того, що є «зеленим» рішенням [218].

Нагороди для зелених технологічних інноваторів

Багато відомств інтелектуальної власності мають програми нагородження вітчизняних інноваторів, а деякі відомства орієнтуються саме на «зелених» інноваторів. Наприклад, чилійська INAPI має програму нагород під назвою «INAPI Running», запущену в 2020 році, яка пропонує інтелектуальну власність та бізнес-наставництво разом із видимістю та визнанням, яке приходить із нагородою для національних новаторів і підприємців у певних технічних сферах. Ця програма передбачає наставництво в галузі інтелектуальної власності для трьох півфіналістів. Переможець отримує переваги від розширеного наставництва в галузі інтелектуальної власності та бізнесу, включаючи поради щодо комерціалізації, розробки стратегії інтелектуальної власності, виходу на міжнародний рівень тощо. До складу журі входять вітчизняні та міжнародні експерти. Версія 2021 року передбачала національні інновації, пов'язані з вирішенням проблем зміни клімату та пандемії COVID. Технологією-переможцем стало програмне забезпечення, яке відстежує та мінімізує споживання енергії очисними спорудами (WWTP) до 25%.

Перу співпрацює з регіональною асоціацією сприяння інтелектуальній власності (Міжамериканська асоціація інтелектуальної власності, або ASIPI), щоб щорічно відзначати видатного екологічного винахідника в рамках щорічного національного конкурсу винаходів цієї країни [219].

ІР-послуги для підприємців

Офіси інтелектуальної власності самостійно або в партнерстві з іншими органами влади часто беруть участь у наданні послуг та підтримці вітчизняних винахідників і підприємців. У деяких країнах така підтримка зараз адаптована для включення конкретного екологічного компоненту. Кілька відомств інтелектуальної власності мають програми, які допомагають інноваторам у приватному секторі чи дослідницьких інститутах розробити надійну стратегію управління інтелектуальною власністю. Деякі відомства інтелектуальної власності приділили особливу увагу екологічним технологіям у рамках таких програм. Інші відомства інтелектуальної власності публікують інструкції щодо розробки та реалізації стратегії інтелектуальної власності; такі ресурси можуть включати зелений фокус, а також звертатися до

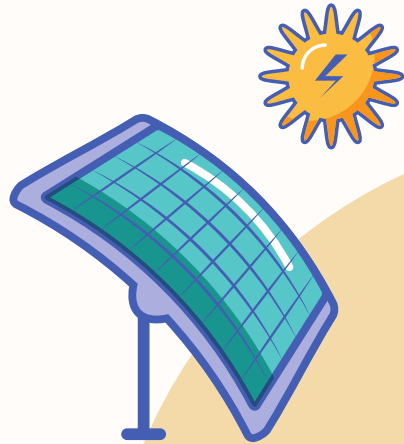
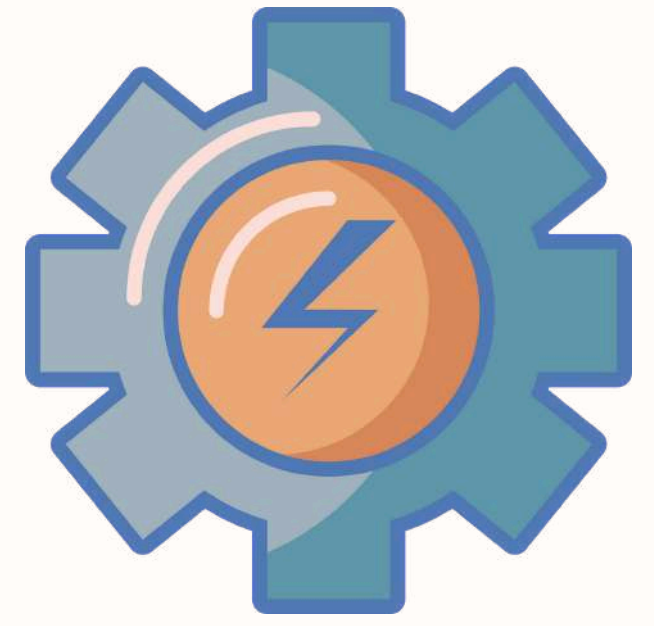
інших секторів. Надання аналізу та даних може допомогти екологічним новаторам. Наприклад, патентні ландшафти та інформація про інновації та тенденції інтелектуальної власності в певних секторах можуть надати важливу стратегічну інформацію для новаторів, особливо для тих, хто не має можливості самостійно забезпечити такий аналіз. Країни також можуть мати навчальні центри з ІВ, де підприємці можуть отримати поради та іншу інформацію щодо захисту прав інтелектуальної власності та управління ними. Такі центри можуть об'єднати експертів з ІР Office та зелених підприємців. Це практичне залучення може сприяти підтримці зелених підприємців у більш ефективному використанні інструментів ІВ для досягнення цілей комерціалізації. Часто ці навчальні центри пропонують практичні поради не лише щодо інтелектуальної власності, але й щодо паралельних сфер, таких як прийняття рішень щодо партнерства та укладення відповідних контрактів [220].

РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДЛЯ ІР ОФІСІВ

У ВПРОВАДЖЕННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОЛІТИК І ПРОГРАМ ВІД ІРО GREEN

ПРИСКОРЕНА ЕКСПЕРТИЗА

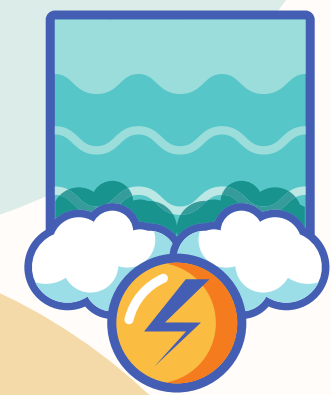
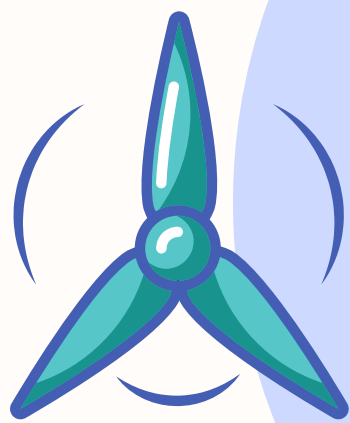
Прискорена експертиза заявок на зелені технології

ЗВІТИ ТА АНАЛІЗ ДАНИХ

Надання екологічних даних та аналізу ІР Офісом. Виявлення провідних новаторів у кожній галузі може сприяти реалізації цільових екологічних проектів у пріоритетних секторах

ЗНАЙОМСТВА ТА ДІЛОВІ РАУНДИ

Залучення групи зацікавлених сторін до обговорення, щоб вони могли визначити можливості для спільної роботи над розширенням розгортання нових екологічних технологічних рішень у певній країні, регіоні чи в усьому світі

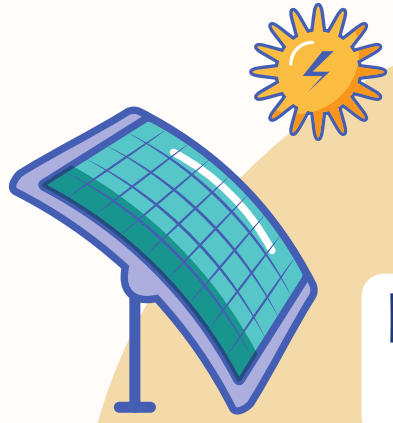
РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Регіональне та міжнародне співробітництво між відомствами інтелектуальної власності може сприяти вирішенню глобальних проблем сталого розвитку

СПІЛЬНІ ІНІЦІАТИВИ WIPO GREEN

Спільні проекти для просування розвитку та впровадження зелених технологій у відповідь на глобальні виклики, пов'язані зі зміною клімату та продовольчою безпекою

СИСТЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сприяння пошуку попереднього рівня техніки та виявленню тенденцій у патентуванні екологічних технологій шляхом створення більш детальних схем класифікації для екологічних технологій

НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗЕЛЕНИМ ІННОВАЦІЯМ

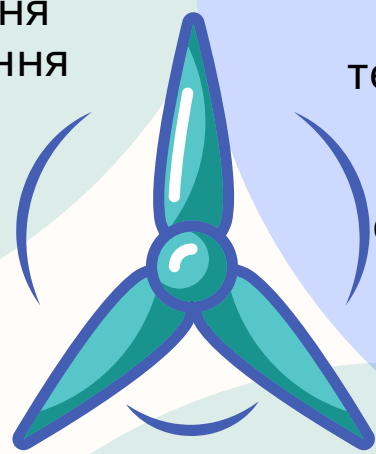
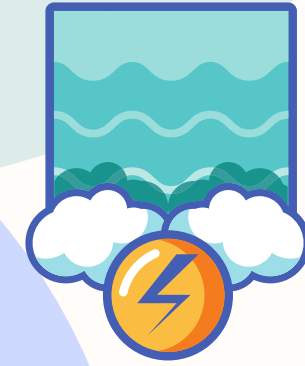
Такі програми можуть зміцнити загальнодержавний підхід до просування зеленого переходу шляхом створення зв'язків між ІР Офісом та іншими агенціями

НАГОРОДИ ДЛЯ ЗЕЛЕНИХ ІННОВАТОРІВ

Зелені інноватори, особливо малі та середні підприємства, можуть отримати вигоду від видимості та послуг програм екологічних нагород. Ця програма потребує ресурсів для організації конкурсу, формування журі, розгляду заявок та виконання інших необхідних кроків

ЗЕЛЕНІ МАГІТРАЛІ РРН (PATENT PROSECUTION HIGHWAYS)

Заохочення екологічним інноваціям, через підтримку новаторів зелених технологій, які подали однакові заявки в двох країнах, щоб швидше отримати якісні патенти відповідно до їхніх стратегій управління інтелектуальною власністю

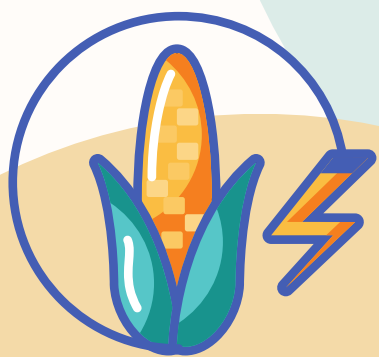

ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ ПРО ІВ

Такі ініціативи встановлюють зв'язок між правами інтелектуальної власності, екологічними інноваціями та досягненням цілей сталого розвитку

ПРОГРАМА УТИЛІЗАЦІЇ КОНТРАФАКТНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Створення екологічно чистої системи переробки або переробки конфіскованих контрафактних товарів. Створення робочих місця та додаткового доходу для ІР Офісу

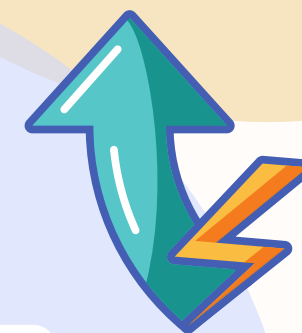

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ДЛЯ ЗАЯВКИ НА ЗЕЛЕНИЙ ПАТЕНТ

Зменшення плати за заявки на екологічні патенти є простим політичним заходом для відомств інтелектуальної власності, хоча ресурси для відомства можуть зменшуватися залежно від того, як клієнти їх почнуть використовувати

ІР ПОСЛУГИ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ

Допомага інноваторам у приватному секторі чи дослідницьких інститутах у розробці надійної стратегії управління інтелектуальною власністю

ВИСНОВКИ

Для побудови спільного зеленого майбутнього та досягнення Цілей сталого розвитку необхідно переосмислення того, які зусилля необхідно вчиняти людству для збалансування соціальної, економічної та екологічної стійкості. Необхідно використовувати творчість, креативність, винахідливість та інтелектуальну власність для сталого майбутнього, ґрунтованого на кращих екологічних практиках, спрямованих на циркулярну економіку.

Нині інноваційний розвиток економіки шляхом «зеленого» зростання визначається як один із основних способів повоєнної відбудови України. Використання державним та приватним сектором «зелених» інновацій призводить до покращення стану навколишнього середовища та протидії негативним екологічним наслідкам. За допомогою впровадження «зелених» інновацій фактично створюється ефективний процес виробництва, споживання та утилізації відходів і забруднення.

Завдяки інноваційному процесу здійснюється розробка практичних та надійних альтернативних джерел енергії, а саме сонячної, вітрової, гідроенергетики та ін. В свою чергу така електроенергія, яка здобута з відновлюваних джерел енергії, може бути направлена на виробництво «зеленого» водню, який називають паливом майбутнього.

Отже, використовуючи технології та науку для створення екологічно чистих послуг та продуктів, поєднуючи наукові знання про навколишнє середовище з багатьма інноваційними рішеннями, «зелені» технології допомагають запобігти зміні клімату, пом'якшити вже існуючий вплив та сприяють у досягненні Цілей сталого розвитку.

Охорона прав інтелектуальної власності в Україні на «зелені» технології може справді стати ключовим фактором у покращенні інноваційного розвитку та підтримці шляху країни до європейської інтеграції. Ефективна охорона прав інтелектуальної власності є важливим елементом співпраці з ЄС та іншими країнами, оскільки вона сприяє створенню сприятливого клімату для іноземних інвестицій та технологічного обміну. Також це допомагає вибрати найкращі практики та інструменти для розвитку власної системи охорони прав інтелектуальної власності.

Прийняття нормативних актів створює стимули для впровадження кліматичних інновацій, тому правове регулювання є важливим кроком у розвитку та розповсюдженні «зелених» технологій. Адже саме «зелена» технологія є екологічно чистою за своїм визначенням, вона охоплює питання охорони здоров'я, екологічну безпеку, питання енергоефективності, відновлювальні ресурси, вторинну переробку та багато інших питань, охоплюючи широку сферу наукових досліджень.

Впровадження «зелених» технологій може бути забезпечене за допомогою законодавчих змін, залучення громадськості та розвитку економіки. Уряд відіграє ключову роль у сприянні розробці, впровадженні та поширенні «зелених» технологій, тому важливо розробляти стратегії та політику щодо розвитку зелених технологій та інновацій.

ДЖЕРЕЛА

1. Декларація Конференції Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища. Стокгольм, 1972. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declarathenv.html
2. Порядок денний на 21 століття. Декларація Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку. Ріо-де-Жанейро, 1992. С. 351(с.53) URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> (дата звернення: 05.07.2023). [2, с. 53], [2, с. 305-310].
3. Рамкову конвенцію Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату : Закон України від 29 жовтня 1996 року № 435/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text
4. Конвенція про охорону біологічного різноманіття. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text
5. Міжнародні угоди про зміну клімату. Глава 2. Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату (РКЗК) та Кіотський протокол - базові документи для міжнародного реагування на зміну клімату. URL: https://anchem.knu.ua/books/zuy/clim_2.htm
6. IPCC, 2011: Summary for Policymakers. In: IPCC Special Report on Renewable Energy Sources and Climate Change Mitigation [O. Edenhofer, R. Pichs-Madruga, Y. Sokona, K. Seyboth, P. Matschoss, S. Kadner, T. Zwickel, P. Eickemeier, G. Hansen, S. Schlömer, C. von Stechow (eds)], Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA
7. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату : Закон України від 04 лютого 2004 року № 1430-IV (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text.
8. ТРІПС Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : Міжнародний документ від 06 грудня 2005 р. №981_054. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text.
9. Abdel Latif, Ahmed; (2012); Intellectual Property Rights and Green Technologies from Rio to Rio: An Impossible Dialogue?; Policy Brief No 14; International Centre for Trade and Sustainable Development, Geneva, Switzerland, www.ictsd.org
10. Ремез Н. С., Дичко А.О., Гребенюк Т. В., Броницький В. О. Екологізація виробництва та зелені технології: курс лекцій : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 209 с.
11. Україна приєдналась до Копенгагенської Угоди, але скорочувати викиди CO2 не збирається. Українська кліматична мережа : веб-сайт. URL : <https://ucn.org.ua>.
12. Канкунська угода встановлює правила прозорості та допомоги на 30-100 млрд дол. річно для країн, що розвиваються,- Єврокомісар. РБК Україна : веб-сайт. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/kankunskoe-soglashenie-ustanavlivaet-pravila-prozrachnosti-23122010023000>
13. Кліматичний саміт. Україна не бере жвавої участі в обговоренні нової кліматичної угоди, зауважують екологи. Її цікавить передусім, як заробити під час другого періоду Кіотського протоколу. DW : веб-сайт. URL : <https://www.dw.com/uk>.
14. Огляд 20-ої Конференції Сторін Рамкової Конвенції ООН та Кіотського протоколу. Робоча Група неурядових екологічних організацій України з питань зміни клімату. URL: http://climategroup.org.ua/wp-content/uploads/2015/01/lima_review_climategroup.pdf.
15. The Rio+20 Conference – the Future We Want. Sustainable Development Goals. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/unsystem/matrix>.
16. Цілі Сталого Розвитку у дії. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>.
17. Паризька Угода № 1469-VIII від 14.07.2016 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text.
18. Poznan strategic program on technology transfer. URL: <https://unfccc.int/ttclear/support/poznan-strategic-programme.html> (дата звернення 11.07.2023).
19. Climate Technology Centre and Network. URL: <https://www.ctc-n.org/>.
20. Farahzadi S. I. Green Technologies, Intellectual Property Regime and Climate Change. CUTS International. Geneva. 2019. С. 22. URL: <https://www.researchgate.net/publication/337211204>.
21. Joint Work Programme of the UNFCCC Technology Mechanism for 2023–2027. Accelerating Climate Action through Technology Development and Transfer. Framework Convention on Climate Change. 24.10.2022. URL: https://unfccc.int/ttclear/misc_/StaticFiles/gnwoerk_static/TEC_Documents_doc/c12d8c6535864f08a963845416763527/2e62a865408e43b89d9ff43746d002fc.pdf
22. TT: CLEAR. Support for implementing climate technology activities. URL: <https://unfccc.int/ttclear/support/national-designated-entity.html>
23. Merges, R.P. Justifying Intellectual Property; Harvard University Press: Cambridge, MA, USA; London, UK, 2011.
24. Deren A.M., Skonieczny J. Green Intellectual Property as a Strategic Resource in the Sustainable Development of an Organization. Sustainability. 2022. 14. 4758. URL: <https://doi.org/10.3390/su14084758>.
25. WIPO and the Sustainable Development Goals. The Impact of Innovation. WIPO. URL: <https://www.wipo.int/sdgs/en/story.html>.
26. Decade of Green Innovation WIPO GREEN. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/reports/2023.html>
27. WIPO and the Sustainable Development Goals. URL: <https://www.wipo.int/sdgs/en/story.html>
28. Miedzinski M., Dibb G., McDowall W., Ekins, P. Innovation for a Green Recovery: Business and Government in Partnership. UCL. London. 2020. URL: www.ucl.ac.uk/bartlett/sustainable/research/project-directory/green-innovation-policy-commission/about-green-innovationpolicy.

29. Wave desalination and power plants designed by Ovsiankin. URL: <https://wipogreen.wipo.int/wipogreen-database/articles/9593>
30. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30 вересня 2019 року. №722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
31. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. С. 174.
32. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27 червня 2014 р. №845_001-22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
33. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The European Green Deal. Document 52019DC0640. COM/2019/640 final. Brussels.11.12.2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX%3A52019DC0640>.
34. Green Deal. EUROPE SAYS “DEAL!” TO THE GREEN DEAL. Moving forward TOGETHER. URL: <https://eu4ukraine.eu/en/greendeal-en/>.
35. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A new Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe. COM/2020/98 final. Document 52020DC0098. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN>
36. Circular economy action plan. Environment. An official website of the European Union. URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en
37. European Union (2021) Regulation (EU) 2021/241 of the European Parliament and of the Council of 12 February 2021 establishing the Recovery and Resilience Facility, Official Journal of the European Union, L 57, p. 17–75. 18 February 2021.
38. Європейський Зелений Курс. Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>. (дата звернення 16.07.2023).
39. Про схвалення Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 липня 2021 року № 868-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2021-%D1%80#Text>. (дата звернення 16.07.2023).
40. Уряд схвалив цілі кліматичної політики України до 2030 року. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-cili-klimatichnoyi-politiki-ukrayini-do-2030-roku?fbclid=IwAR0mlb4X9IEYeR5sldfpLUtH0m33K5yAlfchw2vM IrLvVXVs6Xqhc0nvFqQ>.
41. Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року: Повернення природи у наше життя. Звернення Комісії до Європейського парламенту, Ради, Європейського Економічно-Соціального Комітету та Комітету Регіонів (неофіційний адаптований переклад українською) / пер. з англ. О. Осипенко; ред. та адапт. А. Куземко та ін. Чернівці : Друк Арт, 2020. С. 36.
42. World Intellectual Property Day 2020 – Innovation for a Green Future. How intellectual property rights can support the transition to a sustainable, low-carbon economy. URL: https://www.wipo.int/ip-outreach/en/ipday/2020/green_future.html.
43. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України № 1678-VII від 16.09.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>.
44. Стратегія розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 176-р від 24 лютого 2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#n9>.
45. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України № 176 від 3 березня 2021 року. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25>
46. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The European Green Deal. Document 52019DC0640. COM/2019/640 final. 11.12.2019. Brussels. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX%3A52019DC0640>
47. Про ратифікацію Угоди між Україною та ЄС про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021-2027)» : Закон України № 2926-IX від 23.02.2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2926-20#n2>.
48. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у Програмі ЄС LIFE - Програмі дій з довкілля та клімату : Закон України № 2590-IX від 20 вересня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2590-20#Text>.
49. Про Звернення Верховної Ради України до Конференції Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату, яка включатиме проведення 26-ї сесії Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, 16-ї сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін Кіотського протоколу, та 3-ї сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін Паризької угоди, Генеральної Асамблеї ООН, Європейського Союзу, Ради Європи, парламентських асамблей, Європейського парламенту, Міжпарламентського союзу, інших регіональних і міжнародних організацій, урядів та парламентів іноземних держав, на підтримку глобальних цілей з питань зміни клімату : Постанова Верховної Ради України № 1870-IX від 5 листопада 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-IX#Text>

50. Goethe's Theory of Colours. Translated from the German: with notes by Charles Lock Eastlake. London. 1840. EBook №50572. 2015. P. 423. URL: <https://www.gutenberg.org/files/50572/50572-h/50572-h.htm>
51. Муратова І. А. Технологія: універсалізація та уніфікація соціального буття : монографія. Київ : Міленіум, 2019. С. 352.
52. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/sis/pro.shtml>
53. IPCC, 2007: Climate Change 2007: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Core Writing Team, Pachauri, R.K and Reisinger, A. (eds.). IPCC, Geneva, Switzerland, 104 pp. URL: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ar4_syr_full_report.pdf
54. WIPO (2022). Green Technology Book: Solutions for climate change adaptation. Geneva: World Intellectual Property Organization. 2022. URL: <https://www.wipo.int/en/web/green-technology-book>.
55. Green Technology Book Solutions for climate change mitigation. URL: <https://www.wipo.int/green-technology-book-mitigation/en/>
56. Release of the New Green Technology Book At COP28 UAE. URL: https://www3.wipo.int/wipogreen/en/news/2023/news_0027.html?utm_source=WIPO+Newsletters&utm_campaign=1e645e9774-GCD_NEWSLETTER_GREEN_EN_16.02.24&utm_medium=email&utm_term=0_-1e645e9774-%5BLIST_EMAIL_ID%5D.
57. Bhardwaj M., Neelam. The Advantages and Disadvantages of Green Technology. Journal of Basic and Applied Engineering Research. 2015. Vol. 2, No 22. P. 1957–1960.
58. Мусіна Л. А. Зелені технології й інновації як рушій економічного зростання: державна політика і перспективи розвитку. Науково-технічна інформація. 2012. № 4. С. 22–28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NTI_2012_4_7.
59. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435- IV (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
60. Сімсон О.Е. Технологія як об'єкт права інтелектуальної власності. С.188-192
61. Бутнік-Сіверський О., Дорожко Г. К. Методологія трансферу технологій у сфері інтелектуальної власності: економіко-правова природа походження та визначення окремих термінів. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. С.75-89.
62. Падучак Б.М. Технологія як об'єкт цивільно-правових відносин. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2009. №5. С. 54-59.
63. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
64. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 9 грудня 2015 року. №143-16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>.
65. Про інноваційну діяльність : Закон України від 31 березня 2023 року. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
66. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436 - IV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
67. Політика ЄС щодо зеленої економіки та інновацій: Підручник. Орловська Ю.В., Чала В.С., Глущенко А.В./ під заг. ред. Орловської Ю.В. Д.: ПДАБА. 2023. С. 193.
68. Braungart M., McDonough W. Cradle to cradle: Re-making the way we make things. London. Vintage. 2008. P.193.
69. Cradle to Cradle. URL: <https://mcdonough.com/cradle-to-cradle/>.
70. Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р. № 878-р. Урядовий кур'єр. 2017. №235.
71. International Renewable Energy Agency. URL: <https://www.irena.org/Energy-Transition/Technology>.
72. IPC Green Inventory. International Patent Classification. World Intellectual Property Organization. URL: <https://www.wipo.int/classifications/ipc/green-inventory/home>
73. Updates on Y02 and Y04S. Climate change mitigation technologies. Classification. URL: <https://www.epo.org/news-events/in-focus/classification/classification/updatesYO2andY04S.html>
74. WIPO GREEN. The Marketplace Sustainable. Classification Systems for Green Technology Solutions. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-6.pdf>.
75. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 р. №1315-VII. Офіційний вісник України. 2014. №54. С.32.
76. ISO 14034:2016. Environmental management — Environmental technology verification (ETV). URL: <https://www.iso.org/standard/43256.html>
77. Про прийняття національних нормативних документів, гармонізованих з європейськими та міжнародними нормативними документами, скасування чинності національних нормативних документів, зміни та поправок до національних нормативних документів : затвер. наказом Державного підприємства «Українського науково-дослідного і навчального центру проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 12.12.2017 р. № 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0409774-17#Text>
78. ISO/TC 268 Sustainable cities and communities. URL: <https://www.iso.org/committee/656906.html>.
79. ISO/TC 197 Hydrogen technologies. URL: <https://www.iso.org/committee/54560.html>.
80. Jorge L. Contreras. Standards and related intellectual property issues for climate change technology. 2016. pp. 414-436. URL: <https://www.researchgate.net/publication/228298278>.

81. Climate Change and Environmental Technologies – The Role of Intellectual Property, esp. Patents. AIPPI Standing Committee on Intellectual Property and Green Technology. Report. 2014. P.29. URL: <https://aippi.org/about-aippi/committees/ip-and-green-technology/>.
82. ISO/TC 207 Environmental management. URL: <https://www.iso.org/committee/54808.html>
83. ISO/TC111 Environmental standardization for electrical and electronic products and systems. URL: <https://tc111.iec.ch/#about>
84. Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/94/ЄС від 22 жовтня 2014 року про розгортання інфраструктури для альтернативних видів палива : Директива Європейського Союзу від 22.10.2014 р. № 2014/94/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_044-14/card2#Card
85. Green-Tech. ISO focus. 2019. №134. P. 49. URL: <https://www.iso.org/isofocus/x/>.
86. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/2001 від 11 грудня 2018 року про стимулювання використання енергії з відновлюваних джерел (нова редакція)
87. World Intellectual Property Report 2022: The direction of innovation. Geneva: WIPO. URL: <https://www.wipo.int/wipr/en/2022/>
88. Standards in support of the European Green Deal Commitments. CEN – European Committee for Standardization CENELEC – European Committee for Electrotechnical Standardization. P.20.
89. Energy Star. URL: <https://www.energystar.gov/>
90. Берзіна С.В., Капотя Д.Ю., Бузан Г.С. Екологічна сертифікація та маркування. Методичний довідник. К.: вид-во Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 114 с.
91. Європейський зелений курс: можливості та загрози для України». Аналітичний документ. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». 2020. С. 74.
92. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 р. №2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
93. Miedzinski M., Dibb G., McDowall W. and Ekins P. Innovation for a Green Recovery: Business and Government in Partnership. UCL. London. 2020. URL: www.ucl.ac.uk/bartlett/sustainable/research/project-directory/green-innovation-policy-commission/about-green-innovationpolicy
94. Global Landscape of Renewable Energy Finance 2018. IRENA and CPI. International Renewable Energy Agency. Abu Dhabi. 2018. P. 44. URL: [IRENA_Global_landscape_RE_finance_2018.pdf](https://www.irena.org/~/media/IRENA/Working%20Papers/IRENA_CPI_Global_Landscape_of_Renewable_Energy_Finance_2018.pdf)
95. CEN/TC 389 - INNOVATION MANAGEMENT. URL: <https://standards.iteh.ai/catalog/tc/cen/819d476a-27d0-48bf-b984-e8d2c4e11734/cen-tc-389>.
96. Про авторське право і суміжні права : Закон України № 2811-IX від 15.04.2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
97. Pachera Gasparini S., Tapia C. Green tech, patents, standards: how to achieve global climate neutrality by 2050. 4iP Council. 2022. P.16.
98. Principles for the Development of International Standards, Guides and Recommendations. World Trade Organization. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/tbt_e/principles_standards_tbt_e.htm
99. Ромашко А., Дорошко Г., Кравець О. Стандартні основні патенти на нові технології. Теорія і практика інтелектуальної власності. №3. 2023. С.43-51.
100. Андрощук Г. Гармонізація патентного права ЄС для стимулювання інновацій, інвестицій та конкурентоспроможності. Юридична газета. 2023. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/garmonizaciya-patentnogo-prava-es-dlya-stimulyuvannya-innovaciy-investiciy-ta-konkurentospromozhnost.html>
101. Чичкало-Кондрацька І. Б., Лекунович А. Ю., Легка Я. В. Перспективи та інструменти впровадження «зелених» технологій у зарубіжних країнах. Ефективна економіка. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7309>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.13
102. IPCC, 2007: Climate Change 2007: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Core Writing Team, Pachauri, R.K and Reisinger, A. (eds.). IPCC, Geneva, Switzerland, 104 pp. URL: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ar4_syr_full_report.pdf
103. Meet the Hydropanels. URL: <https://www.source.co/how-hydropanels-work/>
104. Klein F. GREEN IP - A look at how sustainability influences IP and how IP can help in achieving sustainability. ASHURST. 2020.
105. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України № 3687- XII від 15.12.1993р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
106. Інновації для зеленого майбутнього. URL: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u136/ip-day-2020.pdf>. С.24.
107. The Role of Semiconductors in Clean Energy. URL: <https://www.azocleantech.com/article.aspx?ArticleID=965>
108. Women in Green: A Daughter of Spain Harnessing Clean Energy from the Sun. 2022. URL: https://www3.wipo.int/wipogreen/en/news/2022/news_0023.html
109. Solar Keymark. URL: <https://solarkeymark.eu/>
110. Мироненко Н.М. Теорія та практика кодифікації законодавства у сфері промислової власності: порівняльно-правовий аспект. Теорія і практика інтелектуальної власності. № 1-2 (2023). 2023. С. 5-15.
111. Climate change and the Intellectual Property System: what challenges, what options, what solutions? URL: https://www.wipo.int/export/sites/www/policy/en/climate_change/pdf/ip_climate.pdf.
112. Про компанію HEMPIRE. URL: <https://www.hempire.com.ua/uk-UA/about>

113. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України № 752-XIV від 16.09.1999р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14>
114. Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів : Закон України № 2572-IX від 06.09.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2572-20#n525>
115. ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ (ЄС) 2015/2436 від 16 грудня 2015 року про наближення законодавств держав-членів щодо торговельних марок. 984_031-15. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_031-15#n131
116. Морська наглядова рада (Marine Stewardship Council - MSC), має програму сертифікації для рибальства, яка встановлює суворі стандарти, спрямовані на зменшення негативного впливу рибальства на океани.
117. Der Blaue Engel. URL: <https://www.blauer-engel.de/de/blauer-engel/unser-zeichen-fuer-die-umwelt>
118. Green Seal. URL: <https://greenseal.org/splash/>
119. SIP Certified. URL: <https://www.sipcertified.org/>
120. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України № 3689-XII редакція від 27.07.2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>
121. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : Закон України № 317-VIII, від 09.04.2015р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/317-19>
122. Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії : Закон України №3005-IX від 21.03.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3005-20>
123. Valero Francisco García, Faria Marie-Hélène, Ivanov Plamen, Wajzman Nathan. Green EU trade marks. Analysis of goods and services specifications, 1996-2020. European Union Intellectual Property Office. September 2021. ISBN 978-92-9156-299-2 doi: 10.2814/900650 TB-06-21-077-EN-N.
124. Peter Huijboom, John Cosley. The Rise of Sustainable Media. 2021. URL: <https://about.ads.microsoft.com/en-us/insights/g/the-rise-of-sustainable-media>
125. Marchand Claire. How to assess green manufacturing. Safety and certification. 2023. URL: <https://etech.iec.ch/issue/2023-02/how-to-assess-green-manufacturing>
126. Volkswagen Group of America, Inc. Federal Trade Commission. URL: <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/cases-proceedings/162-3006-volkswagen-group-america-inc>
127. Park Kathryn. Green trademarks and the risk of greenwashing. WIPO MAGAZINE. №4. 2022. P.32-37.
128. Eileen Fisher. URL: <https://www.eileenfisher.com/circular-by-design/journal.html?loc=US>
129. Green Guides. Federal Trade Commission. URL: <https://www.ftc.gov/news-events/topics/truth-advertising/green-guides>
130. Walmart, U.S. v. Federal Trade Commission. URL: <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/cases-proceedings/2023173-walmart-us-v>
131. Commission Notice – Guidance on the interpretation and application of Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market (Text with EEA relevance). Document 52021XC1229(05). 29.12.2021. p. 1–129. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021XC1229%2805%29>.
132. Everlane. URL: <https://www.everlane.com/everworld/consciously-crafted-recashmere>.
133. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України № 236/96-ВР від 07.06.96 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
134. Про антимонопольний комітет України : Закон України № 3659-XII від 26.11.1993р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
135. Звіт Антимонопольного Комітету України за 2019 рік. 2019. С.333. URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti>
136. Чомахашвілі О.Ш. Екологічне маркування та торговельна марка: порівняльний аспект. Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 1. Том 1. 2018. С.112-115.
137. Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності : Закон України № 124-VIII від 15.01.2015р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>
138. Про акредитацію органів з оцінки відповідності : Закон України № 2407-III від 17.01.2001р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2407-14#Text>
139. Про внесення змін до наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 04.01.2002 N 5. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України № 174 від 11.06.2002р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0174569-02#Text>.
140. Національне агентство з акредитації України. Реєстр акредитованих ООВ. URL: <https://naau.org.ua/3-reiestr-akreditovanih-oo>
141. Всеукраїнська громадська організація «Жива планета». URL: <https://livingplanet.org.ua/>
142. Перелік органів з сертифікації продукції, акредитованих на відповідність вимогам ДСТУ EN ISO/IEC 17065:2014. С.70.

143. Роз'яснення щодо відміни Технічного регламенту з екологічного маркування. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/biznesu/ekologichne-markuvannya/roz-yasnennya-shhodo-vidminy-tehnichnogo-reglamentu-z-ekologichnogo-markuvannya-2/>
144. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України №2496-VII від 10.07.2018р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>
145. Кронда О.Ю. Правова природа недобросовісної конкуренції в інтелектуальній власності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Випуск 54. 2019. С.76-78.
146. Directive 2006/114/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 concerning misleading and comparative advertising (codified version) (Text with EEA relevance). Document 32006L0114. 27.12.2006. p. 21–27. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006L0114>
147. Garsten Ed. Alcantara Wins Major Court Battle Against Greenwashing. Forbes. 2021. URL: <https://www.forbes.com/sites/edgarsten/2021/12/08/alcantara-wins-major-court-battle-against-greenwashing/?sh=612cb55f1cb3>
148. GUIDANCE ON THE IMPLEMENTATION/APPLICATION OF DIRECTIVE 2005/29/EC ON UNFAIR COMMERCIAL PRACTICES. Brussels, 25.5.2016 SWD(2016) 163 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0163&from=EN>
149. Andolina A., Piovano C. Italy's first greenwashing case between corporates. Clifford Change. 2022. URL: <https://www.cliffordchance.com/insights/resources/blogs/business-and-human-rights-insights/2022/01/italys-first-greenwashing-case-between-corporates.html>
150. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гармонізації законодавства у сфері порівняльної реклами із правом Європейського Союзу : Закон України № 286-IX від 12.11.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-20#Text>.
151. Про рекламу : Закон України №270/96-ВР від 03.07.1996р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 19.08.2023).
152. Про захист прав споживачів : Закон України № 1023-XII від 12.05.1991р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
153. Кронда О. Ю. Порівняльна реклама в контексті інтелектуальної власності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2020. № 3 (114). С. 25–28.
154. Mogyoros A. Attestation Marks and Pseudo-Certification Marks: A Divergence of Roles in Trademark Law. Thomson Reuters and Contributors. 43 E.I.P.R., Issue 4. 2021. Pp. 219-232. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3908682>
155. Fromer J. C. The Unregulated Certification Mark(et). Stanford Law Review. Vol. 69. 2017. p. 121. NYU School of Law, Public Law Research Paper No. 17-05. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2910564>
156. Certification marks. EUIPO. URL: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/certification-marks>
157. Certification Marks Under the Law. Justia. 2022. URL: <https://www.justia.com/intellectual-property/trademarks/categories-of-marks/certification-marks/>
158. Belson J. Certification and Collective Marks. Law and Practice. Elgar Intellectual Property Law and Practice series. 2017. 320 pp.
159. The Revision Of the Trademark Law Reflecting the KOREA-USA FTA. Trademark. URL: <http://www.central.kr/design/sub03/index02.php>
160. Certification trade marks. Australian Government IP Australia. URL: <https://www.ipaustralia.gov.au/trade-marks/what-are-trade-marks/kinds-of-trade-marks/certification-trade-marks>
161. Certification and Collective Trade Marks in Australia. URL: https://www.wipo.int/export/sites/www/sct/en/comments/pdf/sct21/cert_australia.pdf
162. INTELLECTUAL PROPERTY CODE. URL: <https://wipolexres.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/fr/fr467en.html>
163. Деякі особливості правової охорони торговельних марок в країнах ЄС в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022, № 4 С.79-88.
164. Немеш П.Ф. Юридична природа сертифікаційних знаків в інтелектуальній власності. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. №2. 2016. С.69-72.
165. Solar Power Market Size, Growth, Trends, Report 2022 to 2030. Precedence Research. 2022. URL: <https://www.precedenceresearch.com/solar-power-market>
166. Renewables 2019. Analysis and forecast to 2024. P.199. URL: <https://www.iea.org/reports/renewables-2019#>
167. Ортинська М. Екологічність – один із трендів в інтелектуальній власності. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/11/24/680089/index.amp>
168. Inventing the Future: An Introduction to Patents for Small and Medium-sized Enterprises. Intellectual Property for Business Series Number 3. WIPO. 2018. P.69. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_917_1.pdf
169. Published Green Channel Patent Applications. UK Intellectual Property Office. URL: <https://www.ipo.gov.uk/p-gcp.html>
170. Dechezleprêtre A. Fast-tracking Green Patent Applications: An Empirical Analysis, ICTSD Programme on Innovation, Technology and Intellectual Property; Issue Paper No. 37. International Centre for Trade and Sustainable Development, Geneva, Switzerland. 2013. URL: <https://www.files.ethz.ch/isn/161230/fast-tracking-green-patent-applications-an-empirical-analysis.pdf>
171. Korean Intellectual Property Office (KIPO). URL: https://www.kipo.go.kr/en/HtmlApp?c=100000&catmenu=ek02_01_02_01
172. Japan Patent Office (JPO). Outline of Accelerated Examination and Accelerated Appeal Examination. URL: <https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/shinsa/jp-soki/index.html>

173. Canadian Intellectual Property Office. Advanced examination for green technologies. URL: <https://ised-isde.canada.ca/site/canadian-intellectual-property-office/en/patents/patent-application-and-examination/advanced-examination-green-technologies>.
174. Kleshchenko L. Interview: SMEs for a Better World with Gianna Sagazio. June 26, 2020. URL: https://www3.wipo.int/wipogreen/en/news/2020/news_0025.html
175. Intellectual Property Office of Singapore. Registry of Patents Circular No. 2/2020: Launch of the SG Patent Fast Track Programme on 4 May 2020. URL: [https://www.ipos.gov.sg/docs/default-source/resources-library/patents/circulars/\(2020\)-circular-no-2-launch-of-sg-patent-fast-track-programme-on-4-may-2020-\(final\).pdf](https://www.ipos.gov.sg/docs/default-source/resources-library/patents/circulars/(2020)-circular-no-2-launch-of-sg-patent-fast-track-programme-on-4-may-2020-(final).pdf)
176. Lane E. Building the global green patent highway: a proposal for international harmonization of green technology fast track programs. Berkeley Technology Law Journal. 2012. Vol. 27, No. 3. P.1119-1170.
177. Patton A. When Patent Offices Become Captain Planet: Green Technology and Accelerated Patent Examination Programs In the United States and Abroad. Intellectual Property Brief 3, no. 3. 2012. pp.30-41.
178. AIPPI Standing Committee on Intellectual Property and Green Technology. Report 2020: Incentivizing Green Technology Inventions and Innovation —A Global Review [In Light of COVID-19].
179. Fast-tracking green patent applications. WIPO Magazine 3/2013. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2013/03/article_0002.html#table.
180. United States Patent and Trademark Office (USPTO). Climate Change Mitigation Pilot Program. URL: <https://www.uspto.gov/patents/laws/patent-related-notice/climate-change-mitigation-pilot-program>
181. Executive Order on Tackling the Climate Crisis at Home and Abroad. Executive 14008. 27.01.2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/01/27/executive-order-on-tackling-the-climate-crisis-at-home-and-abroad/>
182. Patents for tomorrow's plastics. Global innovation trends in recycling, circular design and alternative sources. 2021. URL: https://link.epo.org/web/patents_for_tomorrows_plastics_study_en.pdf
183. IP CANADA REPORT 2016. URL: https://www.ic.gc.ca/eic/site/cipointernet-internetopic.nsf/eng/h_wr04112.html
184. Rivera León, Lorena and Bergquist, Kyle and Wunsch-Vincent, Sacha A. and Xu, Ning and Fushim, Kunihiro, Measuring Innovation in Energy Technologies: Green Patents As Captured by WIPO's IPC Green Inventory (April 26, 2023). World Intellectual Property Organization (WIPO) Economic Research Working Paper Series No. 44, № ?, с. 18. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4429912
185. Moreira P. Updated landscape on expedited protection of “green” inventions in Brazil. WIPO Magazine. 2021. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine_digital/en/2021/article_0003.html.
186. Intellectual Property Office of Singapore. Registry of Patents Circular No. 2/2020: Launch of the SG Patent Fast Track Programme on 4 May 2020. URL: [https://www.ipos.gov.sg/docs/default-source/resources-library/patents/circulars/\(2020\)-circular-no-2-launch-of-sg-patent-fast-track-programme-on-4-may-2020-\(final\).pdf](https://www.ipos.gov.sg/docs/default-source/resources-library/patents/circulars/(2020)-circular-no-2-launch-of-sg-patent-fast-track-programme-on-4-may-2020-(final).pdf)
187. Intellectual Property Office of Singapore. Registry of Patents Circular No. 3/2022: Extension of SG IP FAST Track Programme and Sunset of 12 Months File-to-Grant Programme. URL: [https://www.ipos.gov.sg/docs/default-source/resources-library/patents/circulars/\(2022\)-circular-no-3.pdf](https://www.ipos.gov.sg/docs/default-source/resources-library/patents/circulars/(2022)-circular-no-3.pdf)
188. World Intellectual Property Organization. Hydrogen fuel cells in transportation Geneva: WIPO. 2022. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-1076-en-patent-landscape-report-hydrogen-fuel-cells-in-transportation.pdf>
189. Патентне право: міжнародно-правове регулювання : монографія / Г. О. Андрощук, Л. І. Работягова; НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. К. : Інтерсервіс, 2015. 286 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1NdSYtic39kqBABsSdhYv0mKRKSY-ZO9N/view>
190. Global Patent Prosecution Highway. URL: <https://www.jpo.go.jp/e/toppage/pph-portal/globalpph.html>
191. WIPO GREEN. The Marketplace Sustainable. IPO GREEN Policy Note 1. Accelerated Patent Prosecution. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-1.pdf>.
192. Про затвердження правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель: Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.07.2011 р. № z0364-02. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0364-02#Text> (дата звернення: 28.08.2023).
193. Technology and Innovation Report 2023. Opening green windows Technological opportunities for a low-carbon world. Geneva. 2023. P.209.
194. Global Innovation Index 2023 Innovation in the face of uncertainty. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2023/
195. Ярмолук А.А. Охрана прав интеллектуальной собственности в условиях использования концепции открытых инноваций : дис. ... доктор фл. за спец. 081 «Право»: 12.00.03. Київ, 2023. 207 с.
196. Better Growth, Better Climate: The New Climate Economy Report. 2014. P. 313. URL: https://newclimateeconomy.report/2014/wp-content/uploads/sites/2/2014/08/NCE-Global-Report_web.pdf
197. Дорошенко О., Дорошко Г., Ромашко А., Юрчишин О., Кравець О. Інновації та управління ними – ключ до досягнення Цілей сталого розвитку. Теорія і практика інтелектуальної власності. №2. 2022. С.74-84.
198. Nguyen H. Th., Hoang T. G., Nguyen L. Q. T., Phan Le H., Vu Mai H. X. Green technology transfer in a developing country: mainstream practitioner views. International Journal of Organizational Analysis. 2021. DOI:10.1108/IJOA-11-2019-1941
199. Vimalnath P., Tietze F., Jain A., Prifti V.. IP Strategies for Green Innovations - An Analysis of European Inventor Awards. University of Cambridge. Centre for Technology Management. No 01/2020. 2020. URL: <https://doi:10.17863/CAM.48823>

200. Sharing technology to meet a common challenge. Special Edition World Intellectual Property Day. WIPO MAGAZINE. Geneva. April. 2009. No 2. 32 p. URL : https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2009/02/article_0002.html.
201. Vimalnath P., Tietze F., Jain A., Gurtoo A. , Eppinger E., Elsen M. Intellectual property strategies for green innovations - An analysis of the European Inventor Awards. Journal of Cleaner Production. Volume 377. 2022. 134325. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.134325>
202. Олефір А. О. Правові засади створення та діяльності патентних пулів. Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні. Часопис Київського університету права. №1. 2016. С. 151-159.
203. Eppinger, E. How Open Innovation Practices Deliver Societal Benefits. Sustainability. № 13. 2021. 1431. URL: <https://doi.org/10.3390/su13031431>
204. Santos Silva L.C., Ten Caten C.S., Gaia S., de Oliveira Souza R. Tool for Assessment of the Green Technology Transfer Structure in Brazilian Public Universities. Sustainability. №15. 2023. 6873. U. <https://doi.org/10.3390/su15086873>
205. Laricchia F. Green technology and sustainability market size worldwide from 2022 to 2030. 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/1319996/green-technology-and-sustainability-market-size-worldwide/>
206. Korea's Green Growth Experience: Process, Outcomes and Lessons Learned. URL: https://www.greenpolicyplatform.org/sites/default/files/downloads/resource/Koreas-Green-Growth-Experience_GGGI.pdf
207. 2050 Carbon Neutral Strategy of the Republic of Korea towards a sustainable and green society. The Government of the Republic of Korea. 2020. P.128. URL: https://unfccc.int/documents/267683?gclid=Cj0KCQjw0vWnBhC6ARIsAJpJM6fsJQBZJV3bgIvwKrqSxsv-9UF0PG9R_bM7FuMosnu5mCcATZpmgowaAgbhEALw_wcB
208. IPO GREEN Intellectual Property Offices are key actors in green innovation ecosystems. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/ipo-green/> <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-1.pdf>
209. Provision of Green Data and Analysis by the IP Office. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-2.pdf>
210. Matchmaking and Business Rounds. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-3.pdf>
211. Regional Cooperation on Green IP Matters. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-4.pdf>
212. Joint Initiatives with WIPO GREEN. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-5.pdf>
213. Training Government Officials about Green Innovation. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-7.pdf>
214. Classification Systems for Green Technology Solutions. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-6.pdf>
215. Green Patent Prosecution Highways. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-8.pdf>
216. Upcycling Program for Counterfeit Goods. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-9.pdf>
217. IP Awareness-Raising Activities. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-10.pdf>
218. Financial Support for Green Patent Applications. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-11.pdf>
219. Awards for Green Technology Innovation. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-13.pdf>
220. IP Services for Entrepreneurs. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/docs/ipo-green-policy-note-12.pdf>

"На зустріч зеленому майбутньому"

Будуємо наше спільне майбутнє разом